# „Ultimele ceasuri ale soarelui antic”

“Una din cele mai importante cărţi pe care le vei citi în viaţa ta.”

Neale Donald Walsh

Autorul *Conversaţii cu Dumnezeu*

Cuvînt înainte

de Joseph Chilton Pearce

Să descoperi că o aşa minte genială se ocupă de cea mai mare problemă a planetei este un privilegiu şi o încurajare. Eu văd totul acum într-o lumină nouă. Şi sunt şi inspirat şi tulburat. Această carte se adresează tuturor.

Lumea doarme vizavi de ceea ce se întîmplă acum pe planeta noastră. Sau ignoră. Criza planetară cuprinde vieţile personale, societăţi şi tot mapa-mondul, iar micile gesturi – să conduc mai puţin, să privesc mai puţin televizor – arată doar că ne simţim vinoveţi dar schimbări a situaţiei nu aduc.

Probabil Terra e prea mare că să credem că putem controla şi schimba ceva şi deaceea lumea nici nu încearcă.

Hartmann arată lucrurile în altă lumină, indicînd că problemele au pornit cu secole în urmă. Actualmente, oamenii sunt prea preocupaţi de problemele proprii şi din păcate nu văd cum ceea ce fac în fiece zi influenţează întregul. Sau ne dăm seama, dar raţionalizăm ca businessmanii şi tindem să credem că suntem ca nişte microorganizme mişcîndu-ne în jurul acestei vaste sfere – Pămînt, fără a o afecta cumva.

Tom Hartmann n-i se adresează cu simplitate şi claritate susţinută de cercetări. Principala îngrijorare, vizavi de care geoştiinţa a întrunit o adunare în 1979, este distrugerea pădurilor de ploaie(rain-forests) ecuatoriale. Unica sursă substanţială de oxigen şi absorbant al $CO_2$. Tot aceste păduri

determină căderile de precipitaţii, dar ele sunt tăiate. Statisticile sunt înspăimîntătoare.

O altă problemă despre care prima dată am auzit de la un geologist din BP(British Petroleum), este aceea că ***noi terminăm petrolul****. Noi am putea inventa ceva şi implimenta asta pentru maşini, fabrici, dar să folosim petrolul pînă la ultima picătură este un dezastru de proporţii majore.*

Cărţi despre colapsul ecologic apar în tempouri mari. Dar, prognozele sunt ignorate. Biologistul celular Pierce în 1954 a vorbit despre oameni ca despre cancerul trupului planetar. Precum cancerul se dezvoltă şi omoară corpul, aşa şi oamenii se înmulţesc omorînd ecosistemele şi speciile naturii cu care planeta trăia în armonie şi echilibru. Asta este ignorat. Tom Hartmann arată clar cum declinul spiritului uman stă la baza declinului general planetar şi acest declin a început nu în prezent, ci continuă fiind început în trecut.

Ultima parte a cărţii nu doar ne cheamă la responsabilitate personală, dar oferă o prescripţie pentru comportament, care poate fi copiat de fiecare dintre noi. Suntem chemaţi la acţiune tot pentru binele nostru interior şi restaurarea planetei în exterior.

Pot doar să îndemn ca această carte să fie citită de fiecare, discutată de fiecare şi tranformată în acţiune. Deci citeşte-o! Cumpără o copie şi dă-o prietenului. Trimite-o unui congresman sau senator(preşedinte de raion sau de ţară), radiou. Insistaţi ca ea să devină parte a curricumului în fiece şcoală, colegiu sau universitate. Datorii enorme ne cheamă.  Fiica mea a văzut la televizor cum elefanţi africani erau omorîţi. Ea a schimbat canalul şi a zis – *cum ei pot face una ca asta. Apoi s-a întors la mine şi a zis – şi tu doar stai aici!*

Ce puteam să zic? Următoarele pagini oferă linii de acţiuni concrete care pot fi interprinse. Şi chiar eu, la al 7-lea deceniu pot face ceva. Deci, cum spunea fiica mea –nu doar sta, fă ceva – promovează cartea asta. Acum! Azi e ziua, acum e ora.

Cu respect, Joseph Chilton Pearce, Faber, Virginia

# Introducere

*Avem o ultimă şansă. Dacă nu alcătuim un sistem echitabil Armaghedonul va fi la uşa noastră.*

Douglas MacArthur (1880-1964) Septembrie 2, 1945

Din ziua de ieri pe la ora asta peste 200 000 de acri de păduri de ploaie(rainforest) au fost distruse în lumea noastră. 13 milioane de tone de chimicale toxice au fost împrăştiate în mediul înconjurător. Mai mult de 45 000 de oameni au murit de foame, dintre care 38 000 copii. Şi mai mult de 130 de specii de plante sau de animale au fost exterminate de acţiunile umane. (ultima dată cînd dispăreau speciile în astfel de ritmuri a fost pe timpul cînd dinozaurii dispăreau). Şi toate acestea s-au întîmplat de ieri pînă azi, în doar 24 de ore.

În concordanţă cu analiza pilot a Naţiunilor Unite vizavi de Ecosistemele Globale, jumătate de pămînturi pe care cădeau ploi sunt uscate, jumătate de păduri globale au dispărut, 80% de pămînt arabil şi 40% de suprafaţă terestră suferă de degradare a solului, iar 70% de peşte oceanic este vînat. Apoi au adăugat, *capacitatea pămîntului de a oferi apă potabilă oamenilor, plantelor şi animalelor nu corespunde necesităţilor existente.*

Noi, în lumea modernă, mai des suntem preocupaţi de grijile zilnice. Doar ocazional ascultăm de mai aproape, privim mai adînc şi găsim cu mic efort informaţii care nu ne plac, despre ce se întîmplă.

Zilnic citim istorii, vedem sau auzim despre un nou virus sau bacterie, vreme foarte destructivă, furtuni sau secete, epidemie de cancer provenit de la poluare şi oameni care spun că pînă la o criză economică globală mai sunt cîteva zile sau ani.

Sunt şi de aceia care vor spune că totul este chiar fain şi nu-s probleme şi că tehnologia va răspunde pozitiv în faţa problemelor noastre.

În mijlocul acestor argumente despre ce e bine şi ce este rău şi ce trebuie de făcut sau de nu făcut sunt omise 4 realităţi de bază:

1 în pofida impactului tehnologiei moderne problemele omenirii nu sunt accidente cauzate de schimbările recente venite de la aceste tehnologii. Ele sunt cauze ce puteau fi prezise încă de la primele aşezări-oraşe de pe timpul Sumerienilor cu 7000 de ani în urmă.

2 noi(şi toate fiinţele vii)suntem făcuţi din hrana ce o consumăm, iar hrana creşte datorită energiei ce vine de la lumina solară. Nu este soare, nu sunt fiinţe vii. Soare abundent şi apă abundentă înseamnă viaţă în diferite forme, din abundenţă. **Noi suntem făcuţi din lumină solară!** Cum am ajuns să nu considerăm la justa valoare această resursă fundamentală arată doar cum noi ne vedem în relaţie cu restul lumii naturale.

3 problemele noastre nu derivă din tehnologia noastră, dietă, violenţa arătată la TV, sau altceva ce noi facem. Ele se nasc din cultura noastră – din modul nostru de a vedea lumea. Cauză din care cele mai multe soluţii oferite pentru crizele actuale nu sunt eficiente este că aceste soluţii vin din aceeaşi viziune care a creat aceste crize. Cum veţi vedea mai departe în această carte, reciclarea nu va salva lumea, controlul naşterii nu va salva lumea, şi salvarea micilor porţiuni de păduri de ploaie nu va salva lumea. Chiar dacă aceste soluţii vor fi implimentate la 100% problemele noastre fundamentale rămîn şi noi le vom repeta, le vom crea din nou. Chiar dacă nu vom mai avea nevoie de petrol, cu electricitate gratuită pentru fiecare, lumea tot „nu va fi salvată.” Nimic decît schimbarea modului nostru de a vedea lumea şi a o înţelege nu va produce adevărate schimbări, decisive schimbări... şi aceste schimbări vor duce, în mod natural şi la controlul naşterii, păstrarea pădurilor, recrearea comunităţilor şi reducerea consumului enorm şi ilogic.

4 soluţii ce le propun în această carte nu sunt nici noi, nici radicale. De fapt ele sunt idei care aplicate, au susţinut viaţa mii de ani. Triburile Americii de Sud şi de Nord, Africa şi Australia şi o parte din Asia nu au mărit densitatea populaţiei lor şi nu şi-au distrus lumile, chiar dacă au avut acces la mult mai multe resurse decît aveau nevoie. Ei au dus şi duc o viaţă echilibrată văzînd sfinţenia lumii şi prezenţa Creatorului în toate lucrurile, avînd mult mai multe bucurii la îndemînă decît o persoană dintr-

o ţară industrială. Conştiinţa lor şi stilul de viaţă îi ţin în viaţă de sute de ori mai mult timp deacum, decît există Statele Unite. Ei au lecţii importante să ne înveţe, pe cînd, cum va arăta această carte mai tîrziu, noi, oamenii „civilizaţi” exterminăm aceste triburi riscînd să pierdem cunoştinţele lor şi bogata lor înţelegere.

Cînd destui oameni îşi schimbă modul de a vedea lucrurile, soluţiile devin evidente, deseori chiar nici nu n-i le imaginam astfel. Am distrus mare parte a lumii din cauza culturii noastre, putem schimba şi salva multe datorită schimbării culturii. Citind veţi afla că predecesorii noştri au avut cunoştinţe care le ajutau să echilibreaze viaţa lor cu Natura şi aceste cunoştinţe ne vor ajuta şi pe noi. În atîrnarea intenţionată şi voluntară a reducerii consumului nostru stă calea salvării omenirii şi planetei. Şi această carte vă va arăta cum să ridicaţi vieţile proprii la un nou nivel, o nouă calitate, în timp ce veţi participa la salvarea omenirii şi lumii.

***

Această cartea arată unde lumea este lovită şi ce putem face cu asta. Sfîrşitul este optimist, dar pe drum spre sfîrşit sunt locuri unde veştile nu-s cele mai bune... cu excepţia că înţelegînd cum lucrurile au ajuns aşa descoperim totodată unelte peste tot în jurul nostru, care sunt transformatoare şi pozitive. Aşadeci, în acest context, chiar noutăţile rele sunt bune. Vinovăţia şi depresia nu sunt scopurile acestei cărţi. Scriu ca să creez schimbări decisive.

Cartea începe cu portretul lumii de azi şi cum am ajuns să dăm foc la cuibul nostru. De o importanţă vitală este înţelegerea că – **sursa de energie care noi o consumăm ca mîncare şi încălzire este pe cale de a se epuiza.** Vom spune cum am ajuns aici şi de ce oamenii cred încă că totul este bine.

Oamenii care au lucrat cu mine asupra acestei cărţi mi-au spus că citind a 3-a parte din carte întreaga lor înţelegere a lumii s-a schimbat. Ei au noi viziuni şi asupra lumii prezente şi asupra viitorului lumii în caz că nu vom începe a acţiona chiar acum. Totuşi este speranţă, chiar avînd în faţă problemele pe care le avem.

A 2-a parte a cărţii răspunde la întrebarea „**de ce** şi **cum**” am ajuns în această murdărie. Înţelegînd răspunsul la aceste întrebări vom înţelege, sper, şi soluţiile posibile.

În ultima parte vom înainta cu înţelegerea ce o obţinem şi vom vedea ce se poate de făcut. Dacă vei parcurge această carte vei rămîne cu facte reale care confirmă că dacă lucrurile vor fi făcute cum trebuie, atunci vom avea un final fericit.

Vă rog să rămîneţi cu noi. Această carte este o speranţă, cu soluţii pentru realizarea acestei speranţe, pentru un viitor mai luminos.

Thom Hartmann, Montpelier, Vermont

Partea I

## Finisăm soarele antic.

Totul începe cu lumina soarelui.

Soarele transmite energia pe pămînt şi această energie este transformată dintr-o formă în alta în cicluri de naştere, moarte şi renaştere. O parte din energia solară s-a depozitat sub pămînt şi asta a dus la aceea că noi am putut folosi mult mai multă energie decît ne oferă soarele într-o zi, sau într-un an. Civilizaţia noastră a dezvoltat o sete mare faţă de această energie subterană, construind miliarde şi miliarde de maşini, mari şi mici, care depinde de gaz sau electricitate.

Dar depozitul subteran e pe sfîrşite şi asta aduce timpuri grele.

Partea I include:

- Istoria luminii solare în istoria umanităţii
- Cum lucrurile pot arăta aşa de bine cînd ele sunt aşa de rele?
- Importanţa copacilor – rolul lor vital în restabilirea mediului şi cîteva statistici alarmante vizavi de tăierea lor.

- Viteza accelerată a extinderii speciei umane cît noi controlăm lumea şi clima

Să începem de la început, cu energia care a dat viaţă acestei planete milioane de ani în urmă – Soarele.

## Noi suntem făcuţi din Soare

Într-un sens foarte real, noi suntem făcuţi din lumină solară.

Lumina solară care radiază ca ceea ce noi vedem, ca raze ultraviolete sunt sursele de viaţă a aproape tot ce este viu pe Pămînt. Tot ce vezi viu în jurul tău se datorază unei plante care a capturat lumina solară şi a depozitat-o. Toate animalele trăiesc datorită acestor plante, direct – ca ierbivorele, sau indirect – ca carnivorele. Asta se referă la mamifere, insecte, păsări, amfibii, reptile şi bacterii...tot ce trăieşte. O formă de viaţă e vie datorită că soarele capturat de o plantă şi depozitat de ea, a fost transmis mai departe şi a devenit energie într-un alt corp.

În acest mod, cantitatea de hrană pe care o aveau oamenii depindea de lumina solară care cădea pe pămînt timp de un sezon, dar asta pînă cîteva sute de ani în urmă. Pentru alte forme de viaţă tot este valabilă afirmaţia că suntem făcuţi din soare. La ecuator, viaţa abundă, locurile sunt pline de plante şi animale, pe cînd la polii pămîntului vedem opusul, căci la poli soarele luminează sub unghi, dar nu direct, ca la ecuator.

Atmosfera noastră are miliarde de tone de carbon în ea, majoritatea în formă de gaz carbon dioxid, sau $CO_2$. Plantele „inspiră” acest gaz şi foloseşte lumina solară ca să facă o reacţie chimică pe care noi o numim fotosinteză şi care desparte atomii de oxigen de atomul de carbon. Oxigenul este „expirat” ca neutil plantei, iar carbonul este folosit de plante pentru a se construi din el. Rădăcinile, crengile, mugurii, fructele şi seminţele sunt făcute din carbohidraţi ca celuloza.

Mulţi oameni pe care i-am întîlnit cred că plantele sunt făcute din sol, că copacul este în mare măsură făcut din pămîntul în care el creşte. Este o greşeală comună. Acest copac este făcut, în cea mai mare parte, din unul din gazele din aerul

nostru (dioxid de carbon) şi apă (hidrogen şi oxigen). Copacii sunt aer solidificat şi lumină de soare.

Iată cum lucrează: planta capturează lumina solară şi o foloseşte pentru a extrage carbonul ca dioxid de carbon din aer, să-l combine cu hidrogenul şi oxigenul din apă ca să formeze carbohidraţi ca celuloza, din care sunt alcătuite rădăcinile, tulpinile şi frunzele.

Cînd ardem lemnul, energia solară este eliberată în formă de lumină şi căldură, iar carbonul din lemn face inversul fotosintezei. Micile bucăţi de funingine cu care rămînem de la un copac mare sunt minerale pe care copacul le-a extras din sol. Restul a fost gaz din aer: carbon, oxigen şi hidrogen.

Animalele, incluzînd oamenii nu pot crea energie direct din lumină solară, apă şi aer, aşa cum pot plantele. De asta oamenii mereu au depins de plantele care existau pe planetă (şi animalele care mîncau aceste plante). Din această cauză, încă de la atestarea primului homo sapiens cu 200 000 ani în urmă pînă cu 40 000 ani în urmă populaţia Terrei nu a depăşit 5 milioane. Este cam populaţia Detroitului de azi.

Presupun că numărul de oameni nu se ridica din cauza că oamenii mîncau în acele timpuri doar plante pe care le culegeau şi animale care mîncau alte plante. Dacă soarele cădea pe 10 $km^2$ de teren sălbatic producînd destulă hrană pentru 10 oameni – fructe, vegetale, seminţe şi animale care păşteau alte plante – atunci numărul de 10 nu creştea, ci rămînea la acest nivel. Studiile făcute de oameni, de orige gen vizavi de viaţa animalelor arată că mamiferele, incluzînd oamenii, devin mai puţin fertile şi se măreşte numărul de morţi cînd nu este destulă hrană ca să susţină populaţia locală.

Aceasta se referă la orice specie de animale.

Similar este cu hainele şi locuinţele oamenilor, pe atunci cînd erau obţinute din plante şi piei de animale. Totul depindea de „lumina solară **curentă**”, adică ceea ce lumina în anii vieţii oamenilor de atunci. Foloseam piei de animale şi copaci ca să avem haine şi locuinţe.

**Extrăgînd mai multă lumină solară – de la alte animale.**

Ceva important s-a întîmplat cam cu 40 000 ani în urmă: oamenii s-au priceput că pot schimba natura în aşa fel încît să obţină mai multă lumină solară/hrană, decît alte specii. Hrana oamenilor depindea de numărul de iepuri  care creşteau în apropiere, sau de numărul de plante comestibile care puteau fi găsite sau crescute în pămînt arabil. Dar în regiuni unde solul nu era bun pentru agricultură şi nici păduri nu erau, oamenii au descoperit animalele care păşteau – vaci, oi, capre. Aceste animale puteau mînca acele plante pe care omul nu le putea mînca şi ele transformau acele plante „nefolositoare” pentru om, în carne, care putea fi mîncată. Deci dacă puteau mări numărul de animale care pasc, prin domesticire, atunci puteau folosi mai multă lumină solară decît le oferea plantele culese. Animalele au început a fi folosite pentru lucru şi pentru hrană. Aşa s-a născut domesticirea lor.

**Extrăgînd mai multă lumină solară – din pămînt.**

Tot în acele timpuri oamenii şi-au dat seama că pot înlocui pădurile care nu ofereau mîncare, cu terenuri arabile. De la numărul de 10 oameni care trăiau datorită a ceea ce oferea natura, oamenii au schimbat natura şi au creat mai multe terenuri arabile care puteau susţine deacum 100 de oameni. S-a început agricultura, cam cu 10 000 ani în urmă. Datorită domesticirii şi agriculturii noi tranformam mai multă lumină solară în hrană. Urmînd legile naturii, datorită faptului că aveam multă mîncare au început să se nască mai mulţi oameni şi populaţia de homosapiens a început să crească mai repede.

Apoi oamenii au început să extragă metalul şi omenirea a creat pluguri şi alte unelte cu care fermele au devenit mai productive şi astfel, de la 5 milioane în anul 8000 Î.H. pe timpul lui Hristos populaţia a atins numărul de 250 milioane oameni, un număr puţin mai mic ca populaţia actuală a SUA.

Totuşi foloseam doar lumina solară obţinută în timp de un an, însă totodată eliminînd alte specii de plante şi animale în competiţia pentru mîncare. Pe atunci încă nu am săpat în adîncuri ca să ne satisfacem nevoile.

Apoi, s-a întîmplat şi oamenii au descoperit o nouă sursă de lumină solară, care a fost capturată de plante, depozitată şi menţinută cam 400 milioane de ani. Cărbunele ca sursă de încălzire ne-a permis să tăiem pădurile şi să le transformăm în pămînturi de dobîndire a hranei. Deacum foloseam mai mult decît soarele oferea într-un an.

**Cînd soarele antic s-a depozitat în pămînt.**

Cam cu 400 milioane ani în urmă, a fost o perioadă numită de oamenii de ştiinţă Carboniferă. Denumirea derivă de la aceea că în acea perioadă, în atmosferă erau nori gigantici de carbon în formă de dioxid de carbon. Dioxidul de carbon este ca un capac pentru căldura solară şi odată ce această căldură a venit pe pămînt dioxidul de carbon nu-i permite să se întoarcă în spaţiu, ci o ţine aici, pe Terra. În această perioadă care a durat 70 milioane de ani temperatura pe pămînt era mult mai ridicată decît în zilele noastre. Terra este aproximativ 25% uscat şi 75% oceane, iar în perioada aceea uscatul era concentrat pe un singur masiv continent pe care geologiştii l-au numit Pangeea. Acest continent a existat cu mult înaintea păsărilor şi mamiferelor, chiar înaintea dinozaurilor, iar unicele forme de viaţă erau plantele, peştii, insectele şi reptilele mici. Carbonul pe de o parte menţinea lumina solară pe pămînt, iar pe de altă parte reprezenta materie primă de autoconstrucţie pentru plante, care creşteau din abundenţă. Aproape toată Pangeea era acoperită cu vegetaţie densă, ce se ridica la mari înălţimi în sus, iar în unele locuri plantele moarte şi uscate alcătuiau sute sau chiar mii de picioare(feet) adîncime. Stratul de plante moarte devenea tot mai gros şi mai gros şi aşa a continuat 70 milioane de ani.

Cu cît plantele creşteau ele acaparau tot mai mult carbon din atmosferă (transformîndu-l în celuloză pentru frunze, tulpini şi rădăcini) reducînd dioxidul de carbon, căci reţineau carbonul în formă de plante.

În acelaşi timp oceanele erau gazde tot pentru plante în cantităţi gigantice, deşi unele din aceste plante erau uneori alcătuite dintr-o singură celulă microscopică. Acestea, în special cele de deasupra, tot absorbeau carbonul din atmosferă. Ele

foloseau energia solară ca să converteze dioxidul de carbon din atmosferă în material pentru plante, apoi mureau şi se lăsau la fundul aceanului.

Aproximativ cu 300 milioane ani în urmă un dezastru masiv a dizamblat Pangeea şi a schimbat ireversibil starea mediului ambiant. Pămîntul s-a rupt în mai multe locuri, vulcane au erupt şi continente s-au desprins şi au migrat. În timpul desfacerii Pangeii milioane de acri de pămînt cu strat gros de plante de pe el s-au scufundat. 15 milioane de ani mai tîrziu au apărut diozaurii şi iarăşi a instaurat o perioadă de stabilitate relativă, uscatul fiind concentrat pe 2 continente – Laurasia şi Gondwana. Apoi s-au creat continentele de azi, iar în aceste procese straturile de plante de cîndva au fost supuse unor presiuni foarte mari, fiind încă mai tare adîncite.

## Folosind soarele antic

Cam cu 900 de ani în urmă oamenii din Europa şi Asia au descoperit cărbunele şi au început să-l ardă. Acest cărbune reprezenta suprafaţa masei mare de plante antice depozitate cu 300 milioane de ani în urmă şi arzîndu-l oamenii de fapt au folosit pentru prima dată soare depozitat în trecutul îndepărtat. Pînă la acest cărbune strămoşii noştri trebuiau să menţină o anumită suprafaţă de pădure pentru a o folosi în fiece an pentru foc în iernile reci. Pădurile capturau energia „soarelui curent” şi o puteau elibera în formă de foc ca să încălzească o casă, o peşteră sau să lumineze în nopţile lungi de iarnă.

Exploatarea cărbunelui, oricum, a redus dependenţa oamenilor de „lumina solară currentă” ce cădea pe pămînt şi le-a permis să taie mai multe păduri şi să le transforme în terenuri arabile. Cu mai multe terenuri arabile se obţinea mai multă hrană şi omenirea a ajuns de la 500 milioane în anul 1000, pînă la 1 miliard în 1800.

Acesta e momentul critic în istoria umană, căci de atunci ascensorii noştri au început a folosi soarele antic depozitat. Oamenii au folosit mai multe resurse decît putea vreodată să ofere soarele curent, asta datorită soarelui depozitat.

Aceasta înseamnă că dacă ascensorii noştri ar fi epuizat cărbunele ei s-ar fi trezit în faţa unei alegeri teribile de a ceda terenurile arabile(riscînd foamea) în favoarea plantării copacilor pentru încălzire, sau să aibă destulă mîncare dar nu îndeajuns lemn pentru frigul ucigător al iernilor(sau, desigur, ei ar fi putut să-şi facă bagajele şi să se mute cu traiul lîngă ecuator, dar migrarea istorică a populaţiei a fost nu spre, ci dinspre ecuator, fiind susţinută de combustibilii existenţi).

Vedem aceeaşi situaţie azi: populaţia globului depinde de resursele de combustibil şi ea va suferi dacă nu va mai avea aceste resurse.

Dar în loc de a epuiza cărbunele, ascensorii noştri au descoperit alt „cont în bancă”, altă rezervă de soare antic – petrolul.

Petrolul a fost folosit pentru prima oară în România, în 1850. Adevăratul boom a început oarecum în 1859 cînd petrolul a fost descoperit în Titusville, Pennsylvania, în Sua. În acel timp populaţia pămîntului număra puţin peste un miliard şi trăiau acest număr de oameni datorită culturilor ce le creşteau, animalelor care păşteau şi folosirii cărbunelui.

Dar descoperirea petrolului în abundenţă a deschis o uşă nouă spre rezervele de lumină a soarelui. Caii au fost înlocuiţi cu tractoare şi acestea au mărit enorm capacitatea de a obţine hrană.

## Mai multe căi de a arde lumina antică

S-a primit aşa încît oamenii au putut folosi petrolul nu doar ca combustibil pentru transport şi agricultură şi odată cu secolul 20 oamenii au început să „cheltuie” mai mult soare depozitat.

Petrolul se folosea şi se foloseşte la fabrici, în construcţii, ca plastic (chiar şi tastiera la care scriu acum s-a făcut cu ajutorul petrolului.) Datorită faptului că petrolul în combinaţie cu plantele ca in şi bumbac dădeau oamenilor haine, s-a micşorat necesitatea de a creşte oi pentru lînă şi deci şi cîmpii unde ele cresc şi iarăşi aceste terenuri au fost transformate în terenuri de dobîndire a hranei.

Fiind mai multă hrană, după Războiul Civil, populaţia planetei s-a mărit din timpul descoperirii petrolului, pînă la 2 miliarde în 1930. S-a mărit producţia datorită folosirii tractoarelor şi pesticidelor şi dacă primul miliard s-a creat în 200 000 ani, al doilea în 130 de ani(1800-1930), apoi al treilea miliard de oameni s-a născut în doar 30 de ani(1930-1960). În 1960 populaţia Terrei era de 3 miliarde.

Dar nu s-a oprit aici.

Am început a distila şi a crea motoare mai performante, iar producţia s-a mărit din nou. Pentru următorul miliard au trebuit doar 14 ani, 1960-1974. Iar al 5-lea miliard a populat Terra în doar 13 ani '74-'87. Din 1987 pînă în 1999, adică în 12 ani, ne-am ridicat la 6 miliarde.

De la al 5-lea miliard în 1987, am devenit cea mai numeroasă specie pe pămînt, după criteriul de biomasă. În 1990 am devenit cele mai numeroase mamifere, întrecînd şi numărul de şoareci. Acum noi consumăm mai mult de 40% din producţia netă(naturală) pe care o oferă pămîntul, pe cînd această producţie este destinată tuturor speciilor pe planetă. Consumăm mai mult de 50% de apă potabilă. Asta înseamnă că toate restul speciilor trebuie să competeze cu noi întru supravieţuirea lor, într-o luptă inegală.

Conform documentele prezentate de Michael Tobias în cartea *Al 3-lea Război Mondial,* noi mărim populaţia Terrei cu un Los Angeles în fiecare 3 săptămîni. Cu o aşa rată de creştere în 2030 vom fi 10 miliarde, iar în 2070 20 miliarde şi 80 miliarde în 2150. Dar nimeni nu se aşteaptă ca această creştere să continue pentru că pur şi simplu nu poate fi produsă mai multă hrană. Sau că ne vom opri din cauza foametei, bolilor, dezastrelor naturale sau prin „bună-ştiinţă" şi control al populaţiei. Oricum, factul că creşterea noastră nu mai poate continua încă de acum este indiscutabil.

Am creat o lume extraaglomerată folosind în exces resursele de soare depozitate, transformîndu-le în hrană pentru încă mai multe corpuri umane. Fără aceste depozite planeta ar fi susţinut probabil o populaţie de un sfert de miliard, pînă la un miliard, număr care era pe pămînt înainte de descoperirea

cărbunelui şi petrolului. Fără cărbune şi petrol, alte 5 miliarde oricum vor duce foame.

**Deci, pentru cît timp mai avem depozite? Cîte fosile de petrol au mai rămas?**

Suntem în al 21-lea secol şi stăm în faţa unei mari probleme. Depindem de resurse subterane de soare depozitat, iar ele se termină.

De la descoperirea petrolului în Titusville, oamenii au extras 742 miliarde barili de petrol din pămînt. Rezervele actuale au fost estimate la 1000 miliarde barili. Pentru cei care doresc să-şi vadă nepoţii crescînd în linişte, acest număr întristează.

Un studiu optimist prognozează că în 2050 extracţia de petrol va fi aceeaşi ca în 1960 cînd erau 3 miliarde de oameni. Chiar dacă ar fi aşa, demografii se aşteaptă că în 2050 vor fi peste 10 miliarde de oameni. Imaginaţi-vă: 10 miliarde de oameni, dar combustibil doar pentru 3 miliarde. 7 miliarde vor rămîne fără căldură şi hrană.

Unii spun că rezervele ajung încă pe 45 de ani, dar aceste afirmaţii sunt infirmate de alţi experţi, care spun că situaţia e chiar mai rea decît se arată.

Marea parte a pămîntului a fost scanată cu ajutorul sateliţilor, cu aparate de înregistrare a activităţii seismice şi computere şi au descoperit 41 000 de depozitări de petrol. 641 mii de fîntîni de explorare au fost săpate şi deaceea aproape toate rezervele sunt descoperite şi estimate la 1000 miliarde de barili.

Şi în final, chiar dacă este adevărat şi petrol ajunge pentru încă 45 de ani, apoi asta s-a calculat ţinîndu-se cont de nivelul anual de utilizare a petrolului din (a 2-a ediţie a acestei cărţi este scrisă în 2004) 2004, dar cantitatea de petrol utilizat anual desigur creşte, odată cu creşterea populaţiei. Astfel 45 de ani devin 30 de ani.

Desigur asta nu înseamnă că noi vom avea petrol chiar şi 45 de ani şi apoi el se va sfîrşi brusc. Cînd aproape jumate de petrol s-a extras din pămînt el a devenit mai greu de extras (şi

deaceea a devenit mai scump). A 2-a jumătate şi cel de la urmă va fi încă şi mai complicat de extras, ceea ce înseamnă că el va fi şi mai scump. S-a ajuns deja la situaţia că fîntînile care au epuizat jumătate din rezerva lor să înceteze a mai fi folosite, căci a extrage petrolul din ele este mai scump decît preţul cu care acest petrol poate fi vîndut şi respectiv este mai convenabil de folosit petrolul adus cu corabia din Orientul Mijlociu decît de extras, chiar plătind şi transportarea cu corabia.

În acelaşi timp vom mai aduce pe pămînt încă un miliard de oameni cam în următorii 12 ani şi ţări ca China, India, Mexic şi altele din Lumea a Treia se industrializează – construind fabrici, maşini, drumuri într-un ritm mai ridicat decît al Statelor Unite şi Europa luate la un loc în ultima 100 de ani.

Deci pe planeta noastră cantitatea anuală de utilizare a petrolului creşte considerabil, deaceea rezervele nu vor dura atîta cît spun cele mai optimiste statistici. Conform studiului ştiinţific a companiei Britanice PowerGen din 1997 *în 2020 cererea de petrol se va dubla* în mare măsură din cauza industrializării rapide ale ţărilor Asiei, în special a Chinei.

Se prevede o coliziune între populaţia crescîndă cu necesităţile ei crescînde, necesităţi care se satisfac cu soarele antic pe de o parte şi scăderea capacităţii de a susţine această populaţie.

Şi chiar dacă vaste rezerve de petrol s-ar descoperi (sunt voci în industria petrolului care spun că asta se va întîmpla) sau dacă sursele alternative de energie aşa ca fuziunea nucleară sau celulele de hidrogen ar fi utilizabile acum, proliferarea lor (înmulţirea exagerat de rapidă) ar accelera distrugerea planetei şi a miliarde de oameni într-un mod care în curînd va deveni evident. (pe de altă parte sunt soluţii cu care ne vom cunoaşte pe parcursul acestei cărţi, dar ele ţin nu atît de tehnologia noastră, cît ţin de cultura noastră).

Cum am ajuns aici? Şi ce ne spune istoria referitor la ce se poate de făcut? Vom discuta acestea în capitolele ulterioare. Dar mai întîi să ne oprim un moment şi să acordăm atenţie unei întrebări importante – dacă lucrurile stau aşa de prost, de ce asta nu este evident?

## Cum pot lucrurile să arate aşa de bine, dar să fie atît de rele?

*Civilizaţia este o conspiraţie...* John Buchan (1875-1940)

Lucrurile pot fi rele şi totuşi să arate a fi bune. Iată un exemplu.

În 1980 4 tineri au pus baza unei companii de sofware (programe) pentru computere. Ei au adunat 170.000$ economisiţi de ei şi de părinţii lor şi i-au investit. Planul lor era să alcătuiască un nou word-program care să fie mai bun ca pe atunci populara programă WordSat, să o vîndă şi să devie bogaţi.

Cu suma iniţială de 170.000$ ei au arendat etajul doi într-o clădire. Acolo şi-au făcut oficii private pentru fiecare, o cameră de conferinţe şi o arenă deschisă pentru secretariatul pe care l-au angajat. Au plătit o firmă de design ca să le creeze un logotip şi un semn mare la intrare. Şi-au cumpărat mese şi scaune preţioase şi impunătoare. Au angajat un florist ca să le instaleze un acvariu şi flori. Şi-au plătit salarii proprii de 30.000$ pe an. Pe mine m-au angajat pe un termen scurt ca consultant. Aceşti băieţi erau deştepţi şi ştiau totul despre computere. Nu existau dubii că vor crea un produs unic şi superb care va fi cumpărat şi folosit de milioane. La prima noastră întîlnire am fost impresionat mai ales de oficiile lor, dar şi de angajate, şi de hainele acestor patru, şi de covorul pe care am mers. Prima clasă peste tot. Ne-am aşezat în camera pentru conferinţe în scaune de lideri, foarte confortabile şi ei mi-au povestit cum au de gînd să devină milionari. Şi milionari vor deveni toţi care vor investi cu ei. Planul lor era să adune bani de la investitori şi să creeze produsul gata. Şi-au permis ca 12 luni să aibă timp pînă la apariţia produsului. Eu nu m-am implicat pentru că am mai văzut schema asta şi la alţi interprinzători care nu au sfîrşit chiar bine.

Jumătate de an mai tîrziu i-am vizitat din nou la cererea lor. Avea 20 de angajaţi şi localul forfotea de lucru. Produsul lor trebuia în curînd să fie gata şi ei deacum au printat broşuri care reclamau acest produs. Ei mai promiteau că vor crea locuri de muncă pentru populaţia locală, că vor arenda spaţii noi pentru a-

şi vinde produsul şi-au cumpărat maşini, iar pe cont în bancă aveau de la investitorii atraşi un sfert de milion de dolari. Ei încă nu au produs sau vîndut ceva, dar deacum le mergea bine. Viaţa era frumoasă!

Încă după 6 luni am auzit de la unul din investitorii lor că acei 4 şi-au anulat operaţia. Ei şi-au luat salariile, iar compania nu a mai putut după asta scoate produsul pe piaţă. Oficiile le arătau superb pînă în ultima zi, pînă cînd i-au concediat pe toţi şi au închis. Investitorii au pierdut totul pentru că proprietarii şi-au uscat toate rezervele înainte de a crea altele.

**Fosilele noastre sunt ca capitalul iniţial.**

Pămîntul trăieşte în prezent (şi îşi măreşte populaţia) datorită rezervelor de energie solară depozitată, ca cărbunele, petrolul, gazul. Totul arată aproape ca în oficiul celor 4. Dar cu ce se va termina?

Pămîntul conţine rezerve limitate de fosile. Pînă cînd, aceste fosile permit o activitate frenetică şi această activitate crează schimbări permanente şi ireversibile în mediu şi în vieţile oamenilor.

**Şi cînd combustibilul se va termina, ce atunci?**

Cei care încă în prezent primesc cecuri cu sume mari, pot spera că se vor asigura numai dacă nu vor fi epidemii globale sau războaie nucleare. Ei poate chiar ar putea asigura şi salva şi pe alţi cîţiva. Cei mai nefericiţi vor primi ceea ce au primit investitorii sus numiţi – puţin sau nimic.

Cînd cei 4 au bancrotizat ei au mers şi şi-au găsit alte servicii ca să se întreţină. Dar cînd economia globală nu va mai fi susţinută de petrol, noi nu vom putea să părăsim odaia şi să găsim alt loc de unde să ne întreţinem. Şi mai vedem că istoria arată că atunci cînd ceva necesar devine mai puţin decît este nevoie – încep războaiele (mai mult despre asta în viitoarele capitole). Pe de altă parte, sursele noastre de energie alternativă încă nu sunt dezvoltate suficient.

Dar sunt şi veşti bune: nu sunt surse de fosile, iar cerinţa lor creşte. Asta este extrem de avantajos pentru industria de petrol

şi cărbune care împiedică dezvoltarea surselor alternative de energie. Veştile bune sunt doar pentru cîţiva care au hotărît să se îmbogăţească la momentul oportun. Ross Gelbspan (cartea 1997 *The Heat is On*) arată clar că noi trebuie să dezvoltăm alternativele astfel încît cînd vasele noastre se vor usca de petrol copiii noştri să aibă înspre ce se întoarce.

**Criza în oceanele noastre**

Cea mai mare densitate de oameni mereu a fost lîngă resursele de apă, la ţărmuri, o parte datorîndu-se transportului uşor, iar pe de altă parte marea a fost mereu o sursă de mîncare pentru oameni. Pentru o partea a omenirii mîncarea oferită de mare nu este doar supliment la mîncarea de bază, ci este chiar mîncarea de bază şi asta se referă mai ales la Japonia şi Taiwan, care nu au suficientă hrană pe uscatul unde trăiesc.

În 1994 Organizaţia de Hrană şi Agricultură a Naţiunilor Unite a eliberat un raport care constata că 70% din resursele de peşte oceanic au fost pescuite. Raportul a fost pe cît se poate de ascuns de companiile care pescuiesc la scară largă, făcîndu-se presiune şi asupra politicienilor. Dar pe 15 Mai, 2003 o analiză detaliată pe termen de 50 de ani a fost prezentată de biologistul marin Ransom A. Myers şi Boris Worm. Această analiză a fost publicată în prestigiosul jurnal *Nature* şi a şocat atît lumea ştiinţifică, cît şi pe cea politică.

„Analiza a 5 oceane arată o dramatică descreştere a numărului de peşte mare (balene, peşte-sabie ş.a.). 90% din aceşti peşti au fost omorîţi în procesul industrializării, pescuitului şi asta are urmări pentru ecosistemul acvatic”.

Astăzi numai o singură plasă (de o milă lungime) din 100 este scoasă cu peşte, căci 75% din peştele mărilor şi oceanilor a fost redus, prin pescuit, la limita existenţei.

Solul nostru devine mai puţin fertil, bolile de plante se înmulţesc şi ne îmbolnăvesc pădurile, gene ale produselor modificate genetic se transmit şi la plantele sălbatice cu consecinţe imprevizibile, iar acolo unde ne putem uita cu speranţă – oceanele – peştele este aproape epuizat.

**Bolile antice se întorc**

Lumea noastră extrapopulată nu este stresată doar de război, sărăcie şi foame. Mulţi oameni de ştiinţă sunt alarmaţi de posibilităţile apariţiei unor epidemii şi boli create de numărul nostru mare şi de deplasarea noastră rapidă, în timpul căreia putem duce o boală la sute de km.

Pe 21 august , 1997, un băieţel de 3 ani din Hong Kong a murit de o tusă stranie care nu a mai fost constatată la oameni în trecut. Se pare că această gripă s-a transmis de la o specie de păsări trecînd graniţa dintre specii (tot aşa s-a întîmplat cu gripa care a omorît 20 de milioane de oameni în 1918). În cazul cu băieţelul gripa a fost numită H4N1 de tip–A şi pentru ea nu există vaccină.

A două zi AP a raportat că în Michigan a fost găsit un bărbat infectat cu o bacterie *Staphylococcus aureus* care este rezistentă la toate antibioticile cunoscute, incluzînd cea mai nouă recent creată – vancomycin.

Doctorul epidemiologic de la Centrul de Control a Bolilor din Atlanta Dr. William Jarvis a spus că odată cu descoperirea primului caz de acest gen a acestei bacterii bomba cu ceas invers s-a pornit. 3 zile mai tîrziu un alt caz de bacterie care a rezistat la vancomycin în SUA în New Jersey. De atunci ea apare la nivel de naţiune în mai multe locuri.

O altă boala care în 1993 a fost pusă în fruntea bolilor este tuberculoza. Ea e liderul ucigaş al adulţilor în lumea de azi. Situaţia e raportată astfel: „La propriu cu fiecare bătaie a ceasului în lume se îmbolnăveşte un om de tuberculoză – un om pe secundă. Acum 1/3 din populaţia globului este îmbolnăvită de TB ceea ce ridică această boală la nivel de epidemie. Tuberculoza omoară mai mult ca Sida, malaria şi bolile tropicale luate la un loc.

O problemă cu TB este că ea este uşor transmisă – ca o gripă obişnuită – prin aer şi contacte cazuale. Cînd oamenii infectaţi strănută, vorbesc bacilii de TB pot rămîne în aer timp de ore şi apoi pot fi inhalaţi de alţi oameni. Astfel un om bolnav poate îmbolnăvi alţi de la 10 la 50 de oameni într-un an.

Dar ştiinţa oare nu ne va salva? Din păcate se primeşte că ştiinţa modernă *a cauzat* problema. Cu o densitate mare, ştiinţa a încercat să menţină sănătatea oamenilor – oferind vaccini şi medicamente puternice, dar astfel s-au dezvoltat şi forme mai rezistente de boli.

Conform datelor, mai mult de 50 milioane de oameni sunt infectaţi de TB care este rezistentă la cel puţin o formă de medicamente anti-TB. Din totalitatea de îmbolnăviţi, oricum, doar 5-10 procente mai sunt bolnavi-activi, dar şi contagioşi. Toţi oricum mor într-o agonie dureroasă.

Problema este că fiecare boală circulă cu viteza unui avion, tren sau autobus.

Şi asta, desigur, este doar o boală. Sunt şi altele. Sunt şi probleme cu consumatorii de carne în care nimeresc proteine ale vacilor cu simtomul Vacii Nebune descoperit în Anglia în 1980. Hantavirus, encefalita, coronavirusul sunt forme care repetă gripa din 1918.

Chiar în faţa acestor pericole cauzate de creşterea noastră numeroasă, cei care sugerează că trebuie s-o luăm mai încetişor cu înmulţirea sunt consideraţi ecologişti extremali şi sunt ignoraţi de obicei.

**Lucrurile pot arăta simple şi bune, din cauza că noi nu auzim şi nu vedem ce se întîmplă**

Alt motiv care face ca lucrurile să arate aşa de bine este că suntem neinformaţi. *World Almanac and Book of Facts* nici măcar nu include foamea ca categorie. El include însă lista universităţi prestigioase, stelele de cinema, membrii congresului şi atleţii americani.

Cum poate fi ca cea mai dezvoltată ţară de pe planetă să fie aşa slab informată?

Mari companii care sunt în fruntea listei celor care distrug mediul înconjurător sunt şi proprietare a reţelelor de Televiziuni care transmit noutăţi în toată seara. Poate aceste companii plătesc impozitele cuvenite, dar informaţia ce vine de la ele este necompletă, sau falsă. Deasemenea nici o lege nu prescrie ca

informaţia de televiziune să fie adevărată, deaceea media îşi permite orice. Pe 14 februarie 2003 curtea de justiţie din Florida a hotărît că Canalul TV Fox nu a încălcat legea cînd a ordonat jurnalistei Jane Akre să spună informaţie falsă. Reportajul era despre cum în fabricile de lapte din Florida a fost injectat vacilor un hormon creat de Monsanto.

Jurnalismul astfel a devenit o unealtă a corporaţiilor care propagă ceea ce doreşte.

Totdată, spre exemplu, boschetarii sunt rar arătaţi la televizor, deşi realitatea este că unele părţi ale Sua încep a semăna cu Bombeyul sărac.

**Sclavie şi libertate**

Am discutat cum noi toţi suntem făcuţi din lumină solară şi cum ea, în formă depozitată, ne-a permis să ne înmulţim enorm.

Sclavia este încă o formă de a folosi lumina solară depozitată în corpul altuia în scopuri proprii.

Cele mai devremi timpuri sclavii sunt atestaţi în imperiul Sumerian din Mesopotamia. Ei făceau lucrul fizic. În Grecia anilor 400 înainte de Hristos 1/3 din populaţie erau sclavi. Aristotel îi numea unelte, dar el a omis un adevăr, sclavii nu sunt unelte, ci surse de energie, energie cinetică, depozitată, epuizabilă.

Este interesant un fact pentru tema noastră – sfîrşitul sclaviei în SUA a coincis cu utilizarea pe scară mai largă a petrolului. Datorită cărbunelui şi petrolului sclavii au devenit mai puţin importanţi.

Cu cît civilizaţiile antice aveau mai mulţi sclavi, cu atît se cucereau mai multe pămînturi. Deci supravieţuirea şi prosperitatea depinde de cîtă energie solară ai sub control.

**Să aruncăm o privire asupra unui posibil viitor a Republicii Haiti şi ale altor locuri.**

*Viitorul este făcut din acelaşi material ca şi prezentul.*

Simone Weil

Cristofor Columb a acostat noul pămînt în actuala R. Haiti. Dacă zbori cu avionul peste această insulă ţi se pare că cineva a stropit-o cu benzină şi i-a dat foc. Chiar şi oceanul mai multe mile împrejur este cafeniu de la canalizarea oamenilor şi de la solul erodat. De sus îţi pare că o lavă de vulcan a ars totul acolo.

Exemplul acestei insule mici este într-un fel modelul a ce se întîmplă azi în lume.

În 1492, cînd Columb a acostat acolo, toată insula era acoperită cu copaci luxoşi. Indienii Taino de acolo duceau o viaţă de paradis. La a doua vizită Columb a luat prizonieri vreo 600 de aborigeni care au ieşit să-i întîmpine. Apoi încă o mie. Miguel Cuneo, membrul echipei lui Columb a scris mai multe însemnări ale faptelor lor. Sclavia-sexuală a devenit o parte a bussinesului de atunci. Indienii aborigeni, a spus Columb, erau canibali, şi, deşi fără dovezi, asta a reprezentat motiv de a se comporta cu ei după bunul plac. Mulţi dintre ei au devenit muncitori pe plantaţii şi ca să le educe disciplina Cristofor Columb le tăia, pentru cea mai mică ofensă, o ureche sau nasul şi apoi îi trimitea înapoi în satul unde locuiau, ca ceilalţi să vadă brutalitatea Spaniolilor. Acei indieni au început să se sinucidă în masă. Femeile nu doreau să mai nască şi sau făceau avort, sau ucideau cu mîinile lor copiii abia născuţi. Dacă iniţial pe insula Haiti erau cam 300.000 de băştinaşi, apoi, pînă în 1555 (din 1942) toţi ca unul erau morţi. Cultura lor, oamenii, au dispărut de pe planetă.

Acolo au fost aduşi sclavi din Africa. Au început a tăia păduri şi crea cîmpii, iar lemnul îl foloseau pentru foc. În prezent mai puţin de un procent din insulă este acoperită cu copaci. Ploile de cîndva nu mai cad şi solul a erodat cumplit. Populaţia ţării lucrează pentru bănuţi la corporaţiile americane sau deservesc ocazionalii turişti. Acum viaţa în Haiti nu e săracă, ci disperată. 16 ore din zi oamenii caută hrană sau lemn pentru foc, sau gunoi comestibil. Bolile atacă populaţia hiperaglomerată. Haiti este una din cele mai sărace ţări în emisfera vestică, dar nu unica. Republica Dominicană, cu care Haiti împart insula, se mişcă în aceeaşi direcţie, la fel şi America Centrală şi cea de Sud.

## Filipine: copiii vînează gunoi ca să mănînce

Cînd am fost în Filipine în 1985, părintele Ben Carreon, m-a luat într-o zi la gunoiştea oraşului. Mirosul era îngrozitor, aerul îmbîcsit cu insecte şi în zare se vedeau munţi de gunoi.

Stăteam sub soarele amiezii şi părintele Ben mi-a zis – *uitaţi-vă atent la gunoi*. M-am uitat şi am observat – el se mişca!

„Nu, nu gunoiul se mişcă. Acolo sunt copii, mii de copii. Familiile lor trăiesc aici şi ei caută zile întregi gunoi care poate fi mîncat.”

Decoperind acest fenomen cu ani în urmă părintele Ben i-a inclus pe cîţi a putut în şcoală. Sute au absolvit, dar sarcina este prea mare – a spus părintele.

## Nepal: mergînd 4 ore pentru a găsi lemne pentru o zi.

Istorii similare găsim în toată lumea „dezvoltată”. Nepal a cedat 30% din păduri pentru a avea lemn pentru foc. Mii de ani triburi au locuit acolo. Femeile din Nepal sunt responsabile pentru prepararea mîncării şi deaceea tot ele caută între o oră şi 4 ore lemne, din cauza că defrişarea a fost atît de masivă. Oricum această defrişare continuă şi într-un timp vizibil Nepalul va lua urma Haitiu-lui.

## Africa vestică: lemnul s-a terminat, erozia s-a instaurat şi acum este deşert.

Burkina Faso este un alt exemplu interesant. În această ţară continuă explozia populaţiei. În medie, o femei are 7,2 copii. Autoasigurîndu-se în trecut mii de ani, în prezent această ţară asigură doar 40% din necesităţile interne de hrană. Lemnul ca combustibil este ars de aproape 5 ori mai repede decît el poate creşte şi femeile cheltuie jumătate de zi ca să găsească apă bună de băut. Solul degradează enorm şi fermerii au devenit clienţi a companiilor de fertilizare, dar soluţia asta nu este de lungă durată.

În 1984 foamea a omorît peste un milion de oameni şi Burikina Faso a fost cea mai dur lovită de asta.

Fermierul John Marie Zawadogh jumătate din a cărui pămînt s-a transformat în deşert mi-a povestit că în copilăria sa stratul de sol era mai înalt decît un statut de om, iar acum nu este mai adînc decît o mînă a omului... şi cînd eram copii pădure foarte densă ne înconjura, imposibil de penetrat, iar acum vezi la mari distanţe împrejur, căci copaci nu mai sunt.

Sua nu se deosebeşte cu mult. Din 1950 am pierdut 1/3 din solul fertil. Lumea însă nu pare îngrijorată, nici de ce se întîmplă aici, nici în alte părţi ale lumii. De ce?

**Noi observăm schimbările rapide, dar nu cele lente**

În 1976, eu cu soţia am cumpărat o fermă de 80 de acri în partea de nord a Michiganului, gîndindu-ne că poate veni timpul să creştem singuri hrană. Asta pentru că în 1973 a fost interzis petrolul din Arabia şi preţurile la combustibil au crescut rapid. Timp de o săptămînă pe rafturile magazinelor din Detroit nu a fost mîncare şi aşteptam 4 ore ca să cumpărăm 5 litri de benzină. S-a înţeles atunci cît de fragil este sistemul şi că oraşele mari pot fi capcane mortale, dacă se mai întîmplă un colaps economic.

Lucrurile s-au schimbat cînd Arabii au scos cepul de la rezerva lor de petrol. Dar ţin minte şi acum expresiile feţelor oamenilor din Detroit şi oroarea pe care am simţit-o vizavi de cum poate deveni un oraş în doar cîteva zile de cînd camioanele încetează să circule şi rezervoarele se usucă.

Un prieten care iubeşte mîncarea de mare mi-a spus că poţi prepara un homar încetul. Îl pui în apă rece şi la foc încet el adoarme şi apoi fierbe fără a se zbate, fără a-şi da seama că a murit. Dar dacă e să-l pui în apă clocotită, atunci el tinde să iasă afară şi face mult noroi.

Ca şi homarii, noi nu observăm schimbările de „temperatură a apei noastre”. Dacă ar fi ca un american să viziteze Haiti sau Burkina Faso, atunci el ar fi şocat. Dar schimbările se realizează încet şi peste tot. Toată planeta este pusă pe foc lent şi fieberea a început  deacum în unele locuri.

**Moartea copacilor**

*Dezvoltarea civilizaţiei şi industriei în general s-a răsfrînt mereu asupra distrugerii pădurilor, încît tot ce a fost făcut pentru păstrarea lor este nesemnificativ.* Karl Marx Das Capital.

Deacum am afectat ireversibil solul, apa, aerul şi alte forme-de-viaţă de pe Terra.

Mai mult de 75% din solul fertil care exista pe timpul cînd Europenii au colonizat America acum nu mai este şi daune substanţiale au fost făcute ciclului de circuit al apei, odată cu tăierea copacilor. În acest capitol vom studia mai adînc acest subiect indicînd ce înseamnă aceste date pentru viitorul nostru.

Arzînd copacii, cărbunele şi petrolul noi permitem să se elimine în atmosferă, în fiece an, mai mult de 6 miliarde de tone de carbon, comparativ cu 1,6 miliarde în 1950. Acest carbon (mai mult în formă de dioxid) creează (ca în epoca Carboniferă) un scut care conform oamenilor de ştiinţă este cauza a condiţiilor climaterice extreme.

Grînele şi hrana în general şi-au atins punctul culminant în anii 1980 (scăzînd de atunci cantitatea la hectar), aducînd pe de o parte mari sume de bani companiilor de agricultură, iar pe de altă parte foamea cea mai mare, ca număr de înfometaţi, din istoria planetei.

Cum poate fi ca cunoştinţele ştiinţei, care sunt reale şi produc schimbări tangibile, duc totodată la întreruperea existenţei noastre? Răspunsul este că rezultatele vin în sectoare separate ale vieţii, dar totodată părţile pozitive dintr-un domeniu depind de daunele create în alte domenii.

## Copacii

Cînd eram în şcoala medie n-i s-a spus că oceanele şi pădurile sunt sursele de oxigen ale planetei. Se primeşte că cel puţin pentru animalele care respiră cu aer, aceasta este parţial corect. Oceanele oferă mai puţin de 8% din oxigenul atmosferic, dar chiar şi acest număr scade odată cu depunerea gunoiului toxic pe mari teritorii de ocean, ceea ce scade încă şi mai mult cantitatea de oxigen oferită.

Spre exemplu, în ianuarie 1999 s-a raportat că 7 mii de mile pătrate ale apei din Golful Mexic sunt o zonă moartă. Ea s-a dublat din 1972. Viaţa de acolo aproape nu mai există, cu excepţia bacteriilor care preferă mediu cu puţin oxigen. Cauza, conform spuselor lui Otto Doering, profesor universitar, este 6,5 milioane de tone de azot aruncat pe plantaţiile de agricultură ca fertilizator de agricultorii ce folosesc metode intensive. Acest azot se scurge în mii de scurgeri care vin în rîul Mississippi (din care printre altele se alimentează 40% din continentul american) şi apoi în golf.

Golful Mexic este studiat fiind chiar sub coastele SUA, dar astfel de zone sunt şi în alte părţi ale lumii ameninţînd ecosistemele. Şi ca rezultat cantitatea de oxigen oferită de oceane este în descreştere.

Deci copacii, se primeşte, că sunt sursa *majoră* de oxigen. Ei sunt plămînii planetei. Un copac de pin matur poate acoperi, în dependenţă de specie, de la un sfert de acru pînă la 3 acri cu frunzele sale (dacă să le punem la un loc). Un copac de ploaie (raintree) acoperă 40 de acri(160km$^2$) cu suprafaţa frunzelor lor. De pe o aşa suprafaţă enormă copacii absorb, la propriu, $CO_{2,}$ ca să-l descompună în carbon ca materie primă pentru autoconstrucţie şi expiră oxigenul ca gaz inutil. Fără copaci atmosfera noastră ar deveni toxică pentru noi. Şi pentru că copacii de ploaie au o aşa mare coroană comparativ cu copacii obişnuiţi, tu respiri acum oxigen de la ei, cît citeşti această pagină.

Dar asta nu e decît una din cele mai importante funcţii ale copacilor. Celelalte sunt mai puţin cunoscute.

**Rădăcinile ca o sistemă de *pompare a apei***

Un copac de ploaie va pompa în viaţa sa 3 milioane de galoane de apă(un galon=4 litri) în atmosferă. Dacă pare că asta poate seca solul de apă, atunci adevărul este invers: copacii aduc apa în sol şi acesta e primul pas în circuitul apei care încurcă ca solul să devină deşert.

Fără copaci care pompează milioane de tone de apă în atmosferă, ar fi prea puţină umiditate care să se condenseze

formînd nouri de ploaie. Rezultatul este că defrişînd un teritoriu unde au fost copaci, ploile nu mai cad acolo şi începe procesul numit deşertificare.

Asta s-a întîmplat în mare parte a Africii de nord şi est, lăsînd mase de oameni înfometaţi, căci ploi nu mai cad, solul abia mai dă roade şi rămîne doar deşert.

Ploile care cad pe teritorii despădurile se scurg în rîpi şi rîuri şi ajung în mări şi oceane, aşa că, pe continentele noastre întinse,  doar copacii pot asigura circuitul a mari cantităţi de apă. Pentru comparaţie gîndiţi-vă la evaporarea ce se produce de pe suprafaţa unui lac de 40 de acri(un acru=4000m$^2$). Poate părea că de pe suprafaţa aceasta se evaporează multă apă, dar aceeaşi cantitate de apă se evaporă dintr-un *singur* copac de ploaie.

Cît eu scriu asta, 1,500 acri de pămînt au devenit deşert pe glob, într-o oră, în mare parte din cauza distrugerii copacilor. Totala suprafaţă de copaci de pe glob este tot atît de mare cît suprafaţa continentală a Statelor Unite, şi în fiece an un teritoriu egal cu Florida este tăiat.

## Puieţii plantaţi nu pot pompa apa de jos

Industria de cherestrea anunţă că puieţii plantaţi cu scopul e a obţine buşteni nu provoacă circularea apei. Ei pot înlocui alţi copaci, dar ei nu fac faţă pompării de apă şi creerii unui circuit al apei.

Altă problemă e că se creează un dezastru ecologic plantînd aceeaşi specie de copaci pe acelaşi teritoriu. Cînd o pădure întreagă este plantată cu copaci de aceeaşi specie şi de aceeaşi vîrstă ea nu este rezistentă la omizi, gîndaci şi ciuperci aşa cum am văzut în numeroase păduri în Europa şi America de Nord.

Luînd mii de tone de biomasă reprezentată de copaci şi înlocuind-le cu plantaţii, vîntul nu mai este oprit de nimic, dar şi atmosfera nu are umiditatea necesară pentru a crea nori de ploaie. Chiar dacă copacii se regenerează, timpul necesar pentru asta este lung şi acele regiuni defrişate îşi schimbă arătarea

faunei şi florii, iar din multele specii de copaci care creşteau, rămîn să crească doar specii unice plantate de furnizorii de buşteni.

Însă nu numai furnizorii de cherestrea sunt responsabili de tăierea copacilor.

**Copaci pentru carne de vită: tăind copaci ca americanii să poată mînca burghere de 99 de cenţi**

În 1996 Grupul Consultativ Internaţional de Cercetări Agricole, fondat de Banca Mondială şi Naţiunile Unite, a raportat că în fiecare minută se taie 72 de acri de pădure de ploaie, în special de oamenii săraci care lucrează pentru companii multinaţionale, care taie pădurile şi le ard ca să creeze pajişti sau terenuri arabile pentru creşterea vacilor de carne dedicată exportului în SUA.

38 de milioane de acri pe an se pierd şi se vor şterge toate pădurile globale de ploaie pînă cînd vor creşte copiii noştri dacă se va continua în aşa ritm. Sfîrşitul practic se vede.

Cel care a luat cuvînt din partea Băncii Mondiale a spus că sărăcia şi suprapopularea sunt factori care duc la tăierea copacilor, uitînd să spună de rolul marilor corporaţii agricole.

Recent prietenul fiului meu m-i s-a plîns că o reţea de fast-fooduri este responsabilă de tăierea copacilor de ploaie din ambele Americi. Nu am înţeles la ce se referea, căci eu mereu credeam că responsabili de tăierea copacilor sunt producătorii de cherestrea. Dacă fast-food-ul omora pădurile, apoi eu credeam că o făcea cumpărînd hîrtie ieftină în care să pună burgherele, sau că poate pachetele de plastic cumva dăunează pădurilor.

S-a dovedit că am înţeles greşit şi această înţelegere convenea fast-foodurilor Americane.

Dacă acestor păduri le-a trebuit sute de ani ca să crească, apoi lemnul lor este des vîndut, sau chiar ars, în caz că este greu de ajuns cu el la magazine. Lemnul gratuit este ca o recompensă pentru ţăranii din ferme, care-şi cumpără cazane pe bază de lemne.

Cauza principală care duce la tăierea copacilor din America de Sud şi Centrală este lăcomia corporaţiilor: obişnuinţa americanilor de a mînca carne a atras o explozie multinaţională în rîndul fermierilor, care la rîndul lor sunt cauza principală a distrugerii pădurilor tropicale.

Fermierii săraci şi fermierii din fabrici deopotrivă sunt angajaţi în procesul de tăiere şi ardere a pădurilor antice pentru a planta o singură plantă – iarbă pentru vite cornute mari.

Aşa cum accentuează John Robbins în cartea sa *O dietă pentru o nouă Americă*: Statele Unite importă 200 milioane de puduri de carne de vacă (un pud – 0.45 kg) în fiecare an, din El Salvador, Guatemala, Nicaragua, Honduras, Costa Rica şi Panama – pe cînd un cetăţean de mijloc din acele ţări mănîncă mai puţină carne decît o pisică în casa unui american de mijloc.

Defrişarea Americii Latine pentru carne de vacă este deranjantă mai ales dacă ştii că acel spaţiu conţine 58% din toate pădurile de ploaie, (19% sunt în Africa şi 23% în Asia şi Oceania).

**Defrişarea înlătură rădăcinile şi afectează astfel apa subterană şi circulaţia apei**

O altă problemă în legătură cu defrişarea este pierderea apei potabile. Apa potabilă cade ca ploaie din nori şi se scurge sub pămînt. La adîncimi mai mari apa conţine multe minerale, în special săruri. Copacii se înfibg adînc în pămînt şi pompează această apă transformînd-o în umiditate şi apoi ploaie, iar mineralele le folosesc pentru autoconstrucţie. Extragerea acestei ape cu minerale şi săruri permite ca apa de ploaie să pătrundă în straturile solului şi astfel solul rămîne sănătos.

Cînd copacii sunt tăiaţi, mai multă apă salinizată se ridică în sus, pătrunzînd în nivele tot mai de suprafaţă ale solului. Cînd această apă atinge un nivel de cîţiva yarzi(0,91metri) pînă la suprafaţă, copacii rămaşi nu mai au imunitate faţă de ea. Vedem rezultatele acestui fenomen manifestate ca boli de ciuperci sau atacuri de gîndaci.

Mulţi cred că infecţiile cu gîndaci, ciuperci, omizi care cauzează moartea pădurilor, sunt externe şi reacţionează la ele

cu insecticide şi fungicide sau dînd din umeri şi zicînd că nimic nu poate fi făcut. Dar într-o pădure sănătoasă astfel de infecţii sunt rare.

O cauză care duce la moarte copacilor chiar în pădurile cu multe specii de diferite vîrste din Europa şi Statele Unite este că oamenii au slăbit aceste păduri pompînd multă apă pentru irigaţii (necesară tot din cauza tăierii copacilor), sau din cauza ploilor acide, sau din cauza că aceste păduri sunt puţine şi nu fac faţă apei sărate ce tinde să se ridice la suprafaţă.

Doar 27% din Europa este acoperită cu pădure, şi numai 19% în Asia. În America de Nord, inclusiv vastele păduri canadiene, sunt 25%. Înlocuirea globală a pădurilor cu pajişti pentru vaci este atît de insistentă încît în Anglia, în unele localităţi se foloseşte cărbune din oase de animale arse, decît se folosea pînă acum cărbunele de lemn, pentru filtrarea apei. Reacţionînd la protestele vegetarienilor din Yorkshire, Compania de asigurare cu apă a accentuat că oasele sunt importate din India, pentru că cărbunele din lemn este prea scump. Cărbunele din oase de animale este mai ieftin, chiar cu tot cu costul plătit pentru aducerea lui din India.

Cînd apa salinizată continuă să se ridice mai sus, plantele încep să moară. Iar cînd ajunge sus, solul încetează de a mai susţine vegetaţia şi devine deşert, sărătură.

Ca să facă faţă salinizării solului, fermierii din California, Europa şi Australia, sapă fîntîni adînci ca să scoată apa salinizată care era odată scoasă de copaci. Pe termen scurt această soluţie merge, dar pe termen lung ea poate dăuna încă şi mai mult, or apele pompate nu se evaporează în atmosferă, ci se scurge în rîuri otrăvind, sărînd apa în drumul ei spre mare. Rezultatul este continuarea deşertificării plus sărarea apei rîurilor.

Această apă mineralizată şi sărată este deasemenea o problemă pentru oamenii însetaţi. În multe părţi ale lumii este periculos să bei apă. Multe oraşe din SUA şi Europa nu au apă suficient de bună. Nivelul de sare dizolvat în apă care atinge 1300 pdm (părţi dintr-un milion) este acela la care oamenii se îmbolnăvesc. În multe oraşe nivelul de acum este 1000 pdm.

Pierderea copacilor nu înseamnă doar pierderea solului, din cauza salinizării (sărăturii) sau deşertificării, dar înseamnă deasemenea pierderea viitorului sol. Rădăcinile majorităţii plantelor pătrund doar în solul de suprafaţă, folosindu-l pentru a se menţine mecanic în el şi pentru a absorbi apă şi nutrienţi. Copacii însă au rădăcini adînc pătrunzătoare care sfarămă rocile din adîncimi, aducîndu-le puţin cîte puţin la suprafaţă. Rădăcinile de asemenea aduc minerale la suprafaţă ca să formeze materia copacului. Cînd frunzele cad, iar în ele se conţin particule ale rocilor adînci şi minerale, ele formează noi straturi de sol.

Astfel rădăcinile şi frunzele, adică copacii crează noi straturi de sol. Durează cam 400 de ani ca un copac să creeze un strat de sol de o talpă adîncime, care la rîndul lui poate susţine plantele mici. Fără copaci straturi noi de sol aproape că nu se creează.

Fără sol nu avem plante, dar trebuie să ne îngrijorăm şi de pierderea copacilor creatori de sol, şi de pierderea solului curent. În loc de îngrijorare şi acţiuni de prevenire, 300 tone de sol sunt pierdute pe glob *în fiece minută*, atîta timp cît conducerile de state şi companiile de agricultură privesc lucrurile altfel.

Totodată din cauza creşterii temperaturii pe glob, ciclul vieţii de reproducere a gîndacilor de coajă s-a micşorat de la 2 ani la un an. Asta a dus la aproape dublarea acestor gîndaci, care mănîncă multe milioane de acri de păduri din Alaska.

Copacii sunt în primejdie.

Nimic ca copacii nu arată cît de interdependente sunt componentele naturii, dar ei sunt tăiaţi şi arşi în continuare. Situaţia devine şi mai gravă în aceste ultime ore ale soarelui antic: avem mai puţin oxigen, mai puţină apă care circulă în natură, deşertificare crescîndă, iar arderea aduce mai mult carbon în atmosferă.

Aceasta înseamnă că oamenii, cel puţin cei care controlează aceste lucruri, nu au idee de rolul lor în ecosistemă. Dar noi oricum ne vom trezi de la aceeaşi mentalitate care a omorît pe

băştinaşii din Haiti pe timpul lui Columb, care domină şi acum. Ea duce la schimbări care nu  pot fi reparate rapid.

**Exctinţii: diversitatea susţine supravieţuirea**

*O naţiune care-şi distruge solul, se distruge pe sine.*

*Franklin Roosevelt*

Oamenii actuali au apărut cam cu 200 000 de ani în urmă. (alţii estimează această cifră între 400 000 şi 40 000, dar 200 000 este cifra cea mai des acceptată, bazată pe găsirea urmelor umane). Pînă la naşterea lui Hristos – în primii 198 000 de ani – populaţia omenirii a crescut pînă la 250 milioane.

Dar chiar şi acei 250 milioane au influenţat semnificativ speciile de pe glob. De exemplu, în America de Nord noi nu mai vedem multe animale, care erau părţi ale ecosistemului cu 20 000 ani în urmă. Mamonţii lînoşi, tigrii cu dinţi-sabie, elefanţi, urşii gigantici şi leneşii, strămoşii cailor, cămilelor ş.a.

În jurul la 10 000-12 000 ani în urmă aceste animale şi alte 57 de specii au dispărut din ambele Americi. Dar de ce?

Teoria populară este că ele au murit ca rezultat al schimbărilor climatice, începute cu Era Glaciară. Pe de altă parte, raportul detaliat a lui Richard Leakey arată lipsuri semnificative în această teorie. De exemplu, o dispariţie similară a fost în insulele Pacificului – Hawaii, Australia, Nouă Zelandă. Omorîte pînă la dispariţie în mii sau chiar sute de ani au fost animalele mari, păsările nezburătoare, şopîrle, rinoceri, elefanţi şi leneşi. Dar, exterminarea acestor animale nu a coincis cu dispariţia animalelor din America de Sud şi de Nord, deşi Era Glaciară a afectat egal tot globul. De ce aşa? Paleontologul Paul Martin a spus că dacă aceste condiţii climaterice s-au produs în acelaşi timp, dar cu efecte diverse, asta înseamnă că a mai existat un factor care într-o parte a dus la dispariţia animalelor, iar în alta nu – e vorba de cel mai înnebunit prădător – omul.

Cum a arătat grafic Leakey dipariţia speciilor sus numite şi a altor specii a coincis nu cu schimbările climaterice, ci cu venirea omului pe acele continente sau teritorii: Australia – 200 000 ani

în urmă, America de Nord – 10 000 ani în urmă, Madagascar şi Nouă Zelandă 1000 ani în urmă.

Oamenilor care susţin această teorie de supraomoruri a animalelor de către om l-i se adresează des întrebarea: cum bizonii, bivolii, 4 specii de canguri, urşi şi alte speci au supravieţuit?

Leakey a propus un răspuns elegant cu care şi Darvin ar fi fost de acord – animalele care au fost exterminate erau obişnuite cu prădători, iar de aceştia noi, cu puţin păr pe ei(e vorba de oameni), defel nu se temeau, căci nu păreau aşa de ucigători. Dar nu s-a ajuns să se nască alte generaţii cu alte instince, că deacum multe specii s-au împuţinat pînă la dispariţie. Alte specii, cele care au supravieţuit oamenilor, sunt cele care instinctiv se temeau de totul din  anturajul lor – incluzînd omul.

Deci vedem că chiar în acele timpuri devremi, cu puţini oameni, efectul asupra planetei a fost mare. Acum, cu extinderea omului pînă la aşa număr, cu toate posibilităţile oferite de combustibili, impactul nostru este amplificat pînă la nivele de distrugere a continente întregi.

## **Diversitatea susţine supravieţuirea**, **dar noi o pierdem**

Suntem martori a pierderii formelor diverse ale vieţii

În mijlocul anului 1996 o puternică întrerupere a electricităţii a lovit statele vestice ale ţării, lăsînd milioane de oameni fără electricitate. Spitalele au apelat la energia de rezervă, iar sute de oameni au fost blocaţi în ascensoare, în sute de oraşe. Oamenii transpirau fără aer condiţionat, cînd temperatura în unele regiuni ajungea la 40 grade C. S-a dovedit că lipsa luminii se datorează unor copaci din Oregon care nu au fost tunşi la timp. Într-o zi deosebit de caldă liniile de lumină de înaltă tensiune au început să se întindă şi să se încovoaie, căci aşa se comportă metalul la încălzire. Cîteva linii de acelea asigurau şi California(Nevada), iar cînd electricienii încercau să restarteze sistemul, surplusul de energie făcea ca sistemul să cedeze. Asta pînă au găsit copacii prăjiţi şi au descărcat

surplusul de energie, descălcind liniile întinse. În 2003 au mai fost aşa cazuri în nordul Statelor Unite şi în întreaga Italie.

Aceste cazuri arată cum o mică schimbare într-o parte a sistemului poate afecta restul sistemei în alte părţi.

**Cînd sistemele sunt mici, locale şi împrăştiate, ele sunt imune faţă de nefuncţionare**

Cînd oamenii se încălzeau cu lemn, folosind doar lumina soarelui şi lumînările(torţele) ca metode de iluminare şi creşteau sau vînau hrana lor tot acolo unde locuiau, o problemă dintr-o parte a lumii sau ţării nu afecta deloc sau puţin de tot o altă parte.

Similar este faptul că cînd oamenii mănîncă mai multe feluri de mîncare ei nu afectează, distrugînd o singură specie. În Irlanda, cînd oamenii şi-au permis să depindă doar de cartofi, în 1846 cînd roadă de cartofi nu a fost, ei au suferit de foame.

America (şi aproape tot restul lumii) şi-a unit şi a centralizat serviciile şi dobîndirea produselor. Deşi se cunosc peste 15.000 de plante comestibile doar în America de Nord, majoritatea americanilor mănîncă puţin mai mult de 30 de plante în medie pe an şi puţin peste 50 în medie pe viaţă. Enorme întinderi de plantaţii sunt sădite cu aceleaşi culturi (majoritatea hibrizi) şi dacă ar fi o infecţie, atunci ar suferi rezervele de hrană a milioane de oameni pe un an de zile.

Majoritatea hranei noastre vine de la cîteva companii enorme care ţine în mîinile ei supravieţuirea noastră. Într-adevăr aceste companii crează aşa hibrizi a căror seminţe nu sunt bune şi fermierii sunt nevoiţi să cumpere noi seminţe în fiece an (poate este greu de crezut asta, dar aşa este: în ultimele decenii fermierii sunt daţi în judecată de către companiile care le ofereau seminţe, pentru că ei foloseau seminţe proprii de la propriile culturi, pentru a le planta în alt an).

Richard Leakey afirmă că în natură se pierde o specie de plantă comestibilă în fiecare 4 ani  şi acest ritm s-a menţinut timp de 300 milioane de ani pe glob. Însă, cu ritmurile actuale de distrugere, omenirea a pierdut cam un sfert din speciile de plante şi animale care existau la apariţia omului, adică cu 200

000 ani în urmă. Şi ¾ rămase nu sunt toate comestibile. Cele mai multe pierderi s-au petrecut în ultima sută de ani.

Din cauza prezenţei a peste 5 miliarde de oameni pe planetă, noi pierdem de la 17.000 sau 100.000 de specii anual (depinde a cui statistică o foloseşti): exterminare care s-a întîmplat doar în timpul dispariţiei dinozaurilor.

Asta, spune Leakey, face ca întregul echilibru al naturii să fie în neregulă. Şi el mai declară fără ocolişuri că dacă se va continua în acelaşi mod, apoi animalele din vîrful piramidei (omul), care depind de cele de jos, ce sunt exterminate, tot vor urma calea exterminării, cel puţin dacă lucrurile nu sunt schimbate radical şi rapid.

**Diversitatea socială tot suferă**

Modul prădător de a extermina alte specii este parţial cauzată de cultura noastră care prescrie să acumulăm avere, neluînd în seama efectele acestei acumulări asupra omenirii şi ecosistemelor.

Dacă este acceptabil să luăm resursele altor specii, de ce nu este posibil să luăm şi resursele altor oameni? Dacă exploatarea altor specii este un lucru bun, de ce să nu exploatăm alţi oameni? Analizaţi aceste statistici din Programa de Dezvoltare a Statelor Unite:

- Diferenţa de avere dintre cei mai bogaţi şi cei mai săraci oameni pe glob s-a mărit cu greu pînă în 1960 cînd s-a întîmplat o explozie. De atunci pînă în 1989 diferenţa de avere s-a dublat.
- În 2003 cele mai bogate 20% de populaţie controlează 87% din averea globală. Cea mai săracă 1/5 din populaţie controlează 1,4%. Raţia este de 60:1. Un aproximativ aşa disbalans a fost în timpul crizei din 1929(40:1), de altfel nu s-a mai văzut un aşa disbalans într-o economie democratică.
- Emisfera de nord a globului(America de Nord, Europa, Asia de Nord conţine doar 25% din populaţia pămîntului, dar consumă peste 70% de energie

depozitată, mănîncă mai mult de 60% de hrană şi cheltuie 85% din lemn).

- Cît noi acumulăm avere şi consumăm resurse, mii de oameni mor de foame în fiecare oră.

Am ajuns să concurăm cu alţi oameni, nu doar animale, infecţii, plante necomestibile, pentru locul nostru sub soare. Cît timp mai erau *acolo* rezerve, creşterea era posibilă, dar acum trebuie să reexaminăm capacităţile planetei noastre, în raport cu necesităţile noastre. (în acest sens prezintă interes cartea *În spatele creşterii* a lui Herman Daly)

Şi chiar dacă natura nu ne va omorî, se pare că o vom face noi înşine. Pesticidele folosite în Statele Unite de după al doilea război mondial sau mărit cu 3000%. Şi necătînd la utilizarea atîtor pesticide, noi pierdem 20% din recolte, faţă de 1945, din cauza insectelor, pentru că insectele au devenit mai rezistente în faţa tuturor chimicalelor. Şi totuşi industriile de pesticide i-au făcut dependenţi pe mulţi fermieri de produsele lor. Speciile inofensive dispar din cauza insecticidelor, dar nu speciile care dăunează agriculturii. Şi dacă insectele care se pot dezvolta pîna la milioane în timp de o viaţă de om, capătă imunitate la aceste chimicale, oamenii nu capătă această imunitate. Aceasta duce la autootrăvirea noastră, cu otrava care o pregătim pentru alte specii.

De exemplu în 1997, în revista *New York Times* a fost prezentată o istorie – cazuri de Cancer la copii se înmulţesc. Noi toxine se descoperă în organisme. Numărul de cazuri de cancer la copiii s-a ridicat pînă la nori, din 1970, ceea ce coincide cu introducerea în agricultură a chimicalelor. Pînă la 1970 cantitatea de chimicale era mai puţin de jumătate din ce se foloseşte azi. Astăzi 1 din 600 de copii se îmbolnăvesc de cancer pînă la vîrsta de 10 ani. Cancerul este a 2-a cauză a morţii copiilor (după accidente), şi este boala care duce la moartea a 10 procente din copii. Tot din 1973 cazurile de leucemie s-au mărit cu 27%, iar cazurile de cancer la creier cu 40%.

99% din laptele mamelor din zilele noastre conţine DDT (insecticide sintetice).

În 1950 s-a constat că 0,5% din studenţii Statelor Unite sunt infertili. În 1978 acest număr a ajuns la 25%, iar în ultimii 32 de ani s-a mărit la 30%.

Unele cercetări pun asta pe seama acumulării clorinatului de hidrocarbon din pesticide (care este stropit ca să producă infertilitatea la insecte), iar alţii bănuiesc că e vorba da utilizarea plasticului pentru împachetarea hranei, care afectează hormonul feminin estrogen şi chiar duce la sporirea riscului de îmbolnăvire cu cancer la sîn sau uterin.

Dar acesta e doar începutul problemei.

În 1960 utilizarea antibioticilor la animale aproape că nu era cunoscută. Dar administrarea acestora animalelor de carne a crescut de atunci într-atît, încît 55% din toate antibioticile create în SUA sunt utilizate în injectarea animalelor, sau amestecate cu mîncarea acestora. Din această cauză multe microorganisme din vaci nu mai sunt rezistente la antibiotice.

Farmaceutica americană şi producătorii de carne nu consideră asta o problemă (cum nu o consideră nici politicienii, în a căror buzunare vin milioane de dolari în fiece an) şi continuă să administreze aceste droguri animalelor de carne şi de lapte.

Oricum această atitudine nu este suportată de buna-ştiinţă: Comunitatea Economică Europeană a interzis carnea Americană crescută cu antibiotice. De ce? Cercetările arată că în 1960 doar 13% de oameni din America bolnavi de stafilococ erau rezistenţi la penicilină. Dar în 1988 numărul de oameni bolnavi care nu puteau fi trataţi cu penicilină a crescut la 90%. (Jim Henson a fost omorît de o aşa rezistenţă la medicamente, în pofida că avea acces la cea mai sofisticată îngrijire medicală din lume).

Şi nu este doar pe pămînt. Specialistul oceanic James W. Porter din Universitatea din Georgia constată explozia de viruşi şi bacterii din apele oceanice, care omoară şi recifele de corali şi oamenii. El afirmă că de la 20 la 30% din corali sunt în pericol, iar procentul riscului a crescut cu 446 din 1996. Alt cercetător Joan Rose afirmă că cam 20-24% din cei care înnoată în apele Floridei se îmbolnăvesc cu viruşi care provoacă boli de inimă, infecţii la urechi, inflamaţii ale ochilor, meningite, maladii

gastrointestinale, hepatită şi diabet. Cam 1% devin bolnavi cronic. În apele New York-ului cam 40% se îmbolnăvesc cu diferite maladii şi chiar pe plaja Waikiki în Hawai cam 1/3 sunt infectaţi cu viruşi diverşi.

Producătorii de îngheţată din Vermont *Ben & Jerry* au dat odată în judecată guvernul. Ei voiau să puie pe îngheţata lor emblema care arăta că laptele ce-l folosesc pentru producerea de îngheţată este de la vaci care nu mănîncă hormoni sintetici şi antibiotice. Dar guvernul a considerat că această informaţie este irelevantă pentru consumatori – încît au scris legi care interziceau menţionările pe embleme a informaţiei privitoare la faptul că au fost animalele hrănite cu hormoni sau nu (şi asta la sugestia bine finanţată a unor grupe de interese).

Şi cînd reporterii au vrut să spună asta publicului lor l-i s-a spus sau să mintă, sau că vor fi concediaţi.

Cel puţin acum este destulă ploaie în Vermont ca să se crească vaci ce dau lapte de calitate. Dar oamenii de ştiinţă afirmă că „vremea bună” din ultimele mii de ani se va schimba, iarăşi ca răspuns la activităţile omului.

## Schimbările climaterice

*Una din minunea care o poate face omul este că imposibilul devine posibil.*

Salman Rushdie – 1948

Într-o după-amiază din iulie a fost o furtună care a cauzat distrugeri în reţeaua de electricitate în Vermont, care la rîndul lor mi-au distrus 2 computere şi a deconectat lumina-n toată casa. Casa noastră nu a fost unică. Mulţi oameni au pierdut mult mai multe din apartele electrocasnice.

Larry, un coleg pe care l-am angajat ca să repare linia noastră electrică, mi-a spus că soţia lui s-a atins în timpul furtunii de o uşă de sticlă şi a fost aruncată de-a lungul odăii. „Nu este o climă normală aici” – a spus el. „Se obişnuia în Vermont ca clima să fie faimoasă pentru impredictibiltatea ei, dar nu am mai văzut aşa ceva ca în ultimii cîţiva ani”.

Compania de asigurări a fost de acord cu Larry.

Perioada din 1980 pînă în 1989 a fost cea mai grea pentru companiile de asigurări care au achitat peste 50 miliarde de dolari. Deşi în doar primii 5 ani după 1990 ele au plătit 162 miliarde, făcînd ca companiile de asigurări să facă apel pentru descreşterea eliminării dioxidului de carbon în atmosferă.

Pe 11 iulie 1996 s-a raportat că în Emisfera Nordică anotimpurile calde s-au prelungit cu aproximativ o săptămînă din 1976 pînă în 1996. Asta s-a constatat a fi o urmare a încălzirii globale.

Ştiinţa Fenomenologie e o ştiinţă tînără, dar studiile ei au materiale multe, din cauza că ea cercetează reacţia organismelor la schimbările climaterice. Unele specii nu se mai trezesc atunci cînd obişnuiau să se trezească, iar altele nu migrează atunci cînd obişnuiau să migreze şi asta din cauza că s-a schimbat temperatura. Asta aduce mari prejudicii atît speciilor de animale, cît şi de plante cu care se hrănesc atît animalele care nu migrează, cît şi oamenii.

Spre exemplu o problemă este observată între pasărea de mare Cassin care locuieşte în de-a lungul coastei Americii de Nord, între Alaska de sud şi Mexicul de nord şi hrana lor de bază – o crustacee oranjă, cunoscută ca *Neocalanus cristatus.* Această crustacee obişnuia să stee cam 2 luni la suprafaţa apei, dar ca rezultat al climei ce a dus la încălzirea apei în Pacific, acum stă tot acest timp, dar îl începe mai devreme. Păsările însă nu şi-au schimbat timpul de clocit al ouălor şi ca rezultat, cînd păsările termină de clocit, crustaceele părăsesc deacum suprafaţa apei, lăsînd pe primele fără hrană. Multe păsări mor, iar altele se hrănesc cu larve de peşte şi ca rezultat cresc mai greu.

În total au fost înfăptuite 61 de studii pe termen lung, incluzînd aproximativ 700 de specii, analizate aproximativ 50 de ani. S-a constatat că unele animale şi-au schimbat perioada de depunere a ouălor cu 5 zile, iar înmugurirea copacilor s-a schimbat cu 3 zile mai devreme. Asta dovedeşte că schimbarea climatului influenţează ecosistemele globului.

Un alt raport din Colorado spune că o specie de marmote se trezeşte din hibernare cu 38 de zile mai devreme, decît o făcea cu 23 de ani în urmă.

Despre încălzirea globală se pare că fiecare are cîte o idee, dar puţini înţeleg. Atmosfera pămîntului este alcătuită din gaze şi vapori de apă. Gazul de bază este azotul(78%) şi oxigenul (21%). Argonul este următorul cel mai mult gaz, deşi el doar la un loc cu alte cîteva gaze alcătuieşte doar un procent din atmosferă. Deci dioxidul de carbon reprezintă tot foarte puţin din atmosferă.

Dacă oxigenul şi azotul permit lumii şi căldurii să treacă printre ele mai curînd uşor, atunci dioxidul de carbon se comportă diferit. El se comportă ca o pătură pusă deasupra pămîntului, reţinînd căldura Terrei în interiorul atmosferei. Gazele care se comportă asemeni dioxidului de carbon (metanul de ex.) sunt numite cu efect de seră, căci ele asemeni unei sere, menţin căldura în interior, nepermiţîndu-i să iasă afară.

De exemplu planeta Venus este cu 27% mai aproape de Soare decît pămîntul temperatura de pe ea fiind de 700 F. De fapt, ar trebui să fie mai rece, dar atmosfera Venusului este bogată în dioxid de carbon ceea ce o şi face să fie atît de fierbinte.

Pe de altă parte, rolul $CO_2$ (dioxid de carbon) este de a regula temperatura pe pămînt, căci fără acest gaz pămîntul ar fi acoperit cu gheaţă. Dar dacă cantitatea acestui gaz va creşte, atunci odată cu asta va creşte şi temperatura pe suprafaţa pămîntului (aşa cum creşte din 1890, de cînd în atmosferă se eliberează mai mult dioxid de carbon).

În trecut, în Era Carboniferă au mai fost temperaturi înalte, cam cît atinge acum cea mai caldă zi de vară, căci atmosfera conţinea mai mult dioxid de carbon. Viaţa plantelor prospera.

Combinaţia de temperaturi înalte şi dioxid de carbon a permis o explozie în creşterea plantelor, care extrăgea acest gaz şi-l transforma în vegetaţie. Încetul cu încetul temperatura totodată scădea, odată cu micşorarea cantităţii de $CO_2$.

Două căi principale de micşorare a $CO_2$ din atmosferă sunt copacii şi recifele de corali. Aceste 2 „chiuvete” de $CO_2$ acţionează ca vaste depozite pentru carbon, ţinîndu-l înafara atmosferei. Dacă coralii sunt mai permanenţi, copacii nu pot menţine carbonul secole întregi. Pe de altă parte copacii fosilizaţi transformaţi în petrol sau cărbune, pot menţine carbonul milioane de ani.

Au trebuit sute de milioane de ani pentru copaci – din antichitate pînă la pădurile moderne – să extragă din atmosferă şi să depoziteze tone de dioxid de carbon. Descreşterea gazului cu efect de seră a permis crearea condiţiilor climaterice de care ne bucurăm acum, care sînt foarte diferite de clima din trecut.

Oamenii de ştiinţă afirmă că cantitatea de carbon absorbită de plante din atmosferă poate fi măsurată, precum poate fi măsurată şi cantitatea eliberată prin descompunerea frunzelor sau arderea lor.

Rata de eliberare a carbonului în atmosferă a crescut cu 15% în ultimii ani în special datorită arderii pădurilor tropicale ce se face în special pentru crearea păşunilor pentru vaci de carne.

Dar, procentul de creştere a dioxidului în atmosferă nu a coincis cu procentul defrişării ceea ce a motivat pe unii sceptici ai încălzirii globale să afirme că defrişarea nu are vreun efect asupra încălzirii globale. Ei au accentuat că aproape un sfert din dioxidul eliberat de la arderea pădurilor a dispărut din atmosferă punînd la îndoială calcularea eliberării de $CO_2$ sau a mecanismului ce reglează această eliberare.

Ca răspuns la aceste întrebări (dacă are legătură defrişarea cu mărirea cantităţii de $CO_2$ în atmosferă) Jeffrey Andrews a raportat în 1996 că copacii au un rol încă mai mare în menţinerea nivelului actual de $CO_2$ decît s-a crezut pînă acum.

El a examinat apa din pămîntul din jurul copacilor şi la diferite distanţe de copaci şi a descoperit că apa de lîngă copaci conţine procente mari de dioxid de carbon. Deci se pare că copacii absorb mari cantităţi de $CO_2$ din atmosferă şi îl pompează în sol. De acolo el nimereşte în apa subterană care-l împiedică să ajungă repede în atmosferă. În unele cazuri apa

curge şi mai adînc şi ţine prins gazul de dioxid zeci de mii de ani (cînd vine la suprafaţă această apă este carbogazoasă – proces creat de copaci).

Ca să-şi demonstreze observaţia Andrews a stropit cîţiva copaci în rezervaţia din Carolina de Nord cu dioxid de carbon, expozînd frunzele acestora la 50% mai mult dioxid decît de obicei. Apoi a examinat solul la trei paşi distanţă de aceşti copaci. Concentraţia de $CO_2$ a crescut cu 25%.

Andrews a spus că copacii vii absorb dioxidul de carbon atît survenit de la copacii tăiaţi şi arşi cît şi de la combustibili, depozitînd cam 20% din acest gaz în apa subterană.

Dar cînd pierderea pădurilor ajunge la nivelul la care copacii rămaşi nu vor putea absorbi surplusul de dioxid, efectul poate fi o creştere inimaginabilă a $CO_2$ în atmosferă. Cantităţile vor creşte încet dar constant, iar cînd ultimii acri de copaci vor fi tăiaţi, va fi o creştere care va schimba profund clima planetară în doar cîţiva ani.

Naţiunile unite au adunat 2500 de oameni de ştiinţă din cele mai diferite domenii – ecologie, geologie, meteorologie care au cercetat aceste probleme ani întregi. S-a concluzionat că noi într-adevăr suntem în pragul unei crize de proporţii biblice din cauza gazului cu efect de seră şi încălzirii globale.

Cînd privim cerul ne pare infinit şi că va dura veşnic, iar nouă ne este imposibil să dăunăm acestui vast albastru. Totuşi cum Bill McKibben accentuează în articolul său *Sfîrşitul Naturii* distanţa dintre uscat(la nivelul apei) şi stratul de sus al troposferei (strat al atmosferei care menţine aproape toate formele de viaţă pe pămînt) este de aproximativ 6 mile. Asta e tot ce avem în jurul nostru şi deasupra noastră.

Şi ca consecinţă a încălzirii globale acest strat subţire de protecţie scade. „Cerul cade” e scris într-un articol din 26 septembrie 1998. Stratul de ionosferă a scăzut cu 8 kilometri. Pe de altă parte cantitatea de dioxid de carbon provenită de la folosirea combustibilului, se măreşte în straturile de jos ale atmosferei, nepermiţînd căldurii să încălzească straturile de sus. Modelele de computer au arătat înainte ca asta să se întîmple,

că va fi o răcire a straturilor de sus ale atmosferei pînă la –50grade Celsius.

Aerul rece se îngroaşă, coborînd înălţimea cerului.

Cu 200 de ani în urmă, stratul subţire de aer de deasupra noastră conţinea 280 de părţi de $CO_2$ dintr-un milion. Privind inelele copacilor în vîrstă de 120 de ani din munţii Vermont, experţii forestieri au observat comportament normal al creşterii anuale în primii 30 de ani, apoi, din 1920 s-a început a folosi pe scară largă petrolul şi cărbunele, iar inelele au început de atunci să se modifice.

În primul rînd s-a observat că copacii cresc mai repede şi asta s-a datorat $CO_2$-ului, care este hrană pentru copaci. Dar această creştere se întîmpla paralel cu evaporarea a mai multei ape, ploi, care erau acide şi care au schimbat balanţa de minerale din sol. Mineralele alcaline ca calciul dispărea şi se crea aluminiu foarte toxic. Acesta şi alte metale toxice distrugeau rădăcinele copacilor, mai ales din lipsa de calciu şi alte minerale alcaline.

În nori erau astfel de metale de la fabrici şi centrale electrice. Substanţe ce vanadiu, zinc, mercur, plumb şi alte metale toxice care înainte nu erau în componenţa copacilor au început să fie observaţi în inelele crescute ale copacilor din timpul industrializării SUA. Cantitatea lor creştea constant, dar după 1950 creşterea a explodat.

Şi copacii au început să moară. Conform cercetării Dr. Hubert Vogelmann scrisă în cartea *Moartea copacilor* de Charles Little rata de moarte a copacilor în regiunea Vermontului s-a accelerat într-atîta încît în doar 14 ani(1965-1979) mai mult de 40% de molid roşu a murit, 73% de arţari de munte, 49% de arţari dungaţi şi 35% de arţari dulci, copaci ca şi-i imaginează lumea cînd aud de Vermont.

În fiece an, din cauza consumului de petrol, gaz şi cărbune în atmosferă ajunge mai mult de 6 miliarde de tone de gaz de seră, dioxid de carbon. Astfel în ultimii 20 de ani procentul s-a mărit de la 280 părţi din milion la 370.9 părţi din milion, fiind cel mai ridicat nivel în ultimii 420.000 ani. Doar în cîţiva ani se

prevede că acest procentaj va ajunge la 500 părţi, asta mărind temperatura planetei.

Dar cît de cald va fi? Posibil cu 3-4 grade Celsius, maxim 7. Şi ce e rău în asta, vor întreba unii? Şi dacă aceste grade se vor adăuga în regiunile mai reci, nu va fi asta bine?

Din păcate nu e atît de simplu. Veveriţele îşi pot schimba locul de trai în raport cu polii şi temperatura, dar un copac de stejar nu se poate muta.

Schimbarea climei din cauza $CO_2$ a adus deja schimbări enorme pe planetă, pentru că căldura este energie, iar mărirea căldurii în atmosferă înseamnă mărirea energiei în atmosferă. Această energie face ca vremea să fie mai puţin stabilă şi mai violentă.

În 2003, în SUA, partea vestică, au fost cele mai puternice uragane din istoria ţării. În articolul *Iată vin ploile* s-a spus că „Cu cît planeta devine mai caldă, cu atît vremea e mai capricioasă. Iar la o concluzie importantă s-a ajuns în cadrul celei mai mari conferinţe de pe glob întrunită vreodată în Europa – *noi suntem foarte puţin pregătiţi, mai puţin ca niciodată*." Articolul accentuează că odată cu creşterea temperaturii medii pe glob, creşte şi umiditatea atmosferei şi densitatea aerului ceea ce inevitabil va duce la furtuni puternice, iar cînd apa cade din ceruri ea crează inundaţii record.

În anul 2002 am fost în Australia şi în unele regiuni ale ţării erau incendii, care se datorau secetei, prezise a fi un rezultat (de neoprit) a încălzirii globale. Această legătură dintre încălzirea globală, secetă şi incendii a fost anunţată de mai multe canale de televiziune. Pe de altă parte nici un singur reportaj nu s-a arătat în SUA ca să explice că inundaţiile puternice sunt efecte ale încălzirii globale. Toţi reporterii, în toate sectoarele ţării au fost intimidaţi de conducătorii industriei petroliere, pentru ca ei să păstreze tăcerea. Asta în timp ce oamenii de ştiinţă anunţă în *New Scientis* că lucrurile pot deveni cu mult, cu mult mai grave. Asta pentru că metanul este de 10 ori mai eficient în cauzarea încălzirii globale decît dioxidul de carbon, iar vremea caldă şi umedă stimulează creşterea

întinderilor de mlaştini şi terenuri umede unde se dezvoltă bine bacteriile producătoare de metan.

Pericolul actual este acelaşi care a fost în etapele planetei în timpul încălzirilor şi răcirilor.

Dacă încălzirea planetei continuă şi va creşte cu 3-4 grade Celsius, atunci se vor produce schimbări care s-au produs în perioada dintre Era Glaciară şi acum.

Atîta timp cît fruntea industriei afirmă ca în aprilie 2001 că *$CO_2$ este bun pentru mediul nostru*, adevăraţii oameni de ştiinţă ştiu că asta e o minciună. Spre exemplu pe 5 decembrie 2002, Mark Shwartz din Universitatea Stanford a publicat un studiu – *nivelul mare de $CO_2$ poate reduce creşterea plantelor.* El a găsit că nivelul $CO_2$ din atmosferă combinat cu alte consecinţe ale climei – temperaturi înalte, precipitaţii mari, nivelul mare de azot concentrat în sol – reduc creşterea plantelor. Da, plantele respiră $CO_2$ ca pe o hrană a lor, dar viziunea asta e prea simplistă dacă nu ţinem cont şi de alte condiţii. Politicienilor însă le-a plăcut ideea că $CO_2$ încurcă la creşterea plantelor şi au oprit cercetările, asigurîndu-se că cercetările să nu răsune la radiouri.

***

Industria de petrol neagă toate acestea, dar insectele şi viaţa sălbatică nu pot fi minţite. Ele se mută, căci vremea se schimbă.

Cînd noi ne-am mutat în Atlanta în 1983 noi vedeam ţînţari foarte rar. Cînd ei apăreau erau relativ mari şi neîndemînatici, zburau încet şi erau dăunători doar în vremea de seară şi noapte. Cam în 1990 lucrurile s-au schimbat. Ţînţarii au început să ne hărţuiască, fiind mai mici, mai rapizi şi hrănindu-se chiar şi în timpul zilei. Ei erau prezenţi majoritatea anului şi nu mai văzusem atîta tenacitate la ţînţarii americani.

Am observat că ţînţarii *Aedes aegypti* migrează spre nord deşi mediul lor de viaţă este cel tropical. În 1950 ei au ajuns pentru prima dată în Florida. Jurnalistul William Blum, autor al cărţii *Rogue State* a investigat în 1956 şi 1958 experimente ale

Armatei, care dorea să vadă cît este de practică transmiterea de către ţînţari a febrei galbene. Pentru asta ei au eliberat sute de mii, dacă nu chiat milioane de astfel de ţînţari în Savannah, Georgia şi Avon Park, Florida. Un entomolog dintr-o universitate din Atlanta mi-a spus că aceşti ţînţari sunt mîncători de zi, se înmulţesc mai repede, zbor mai repede şi sunt mai deştepţi şi mai mici decît cei locali.

În primăvara următoare am auzit de primul caz de malarie în Carolina de Sud şi deoarece clima Americii de Nord se încălzeşte, vom vedea continuarea răspîndirii acestor ţînţari şi spre nordul emisferei, cum se întîmplă şi în alte părţi ale lumii.

Similar, conform cercetării din Olanda şi Anglia din 1995, încălzirea globală va permite dublarea populaţiei de ţînţari transmiţători în regiunile tropicale. Dar cel mai mare pericol nu este pentru oamenii din acele regiuni, ci pentru cei din regiunile temperate  Europa, Rusia,  SUA şi China în care astfel de boli nu au fost niciodată şi populaţia nu are imunitate faţă de ele. Se prognozează un surplus de la 50 la 80 de milioane de cazuri de malarie.

O altă boală transmisă de aceşti ţînţari este febra oaselor. (dengue fever) Ea provoacă o mare durere în oase şi încheieturi şi severe dureri de cap şi recent s-a mutat mai la nord în Puerto Rico unde au fost afectaţi într-o epidemie 15 000 de oameni. Pe lîngă faptul că această boală este letală, ea e şi cea mai dureroasă din toate pe glob, şi a mai şi suferit mutaţii şi a căpătat denumirea de febră hemoragică a oaselor. Ea începe cu apariţia cîtorva puncte roşii pe piele şi febră cu dureri, dar apoi începe să distrugă capilarile interioare provocînd aşa mari hemoragii ale creierului, plămînilor şi intestinilor încît sîngele iese pe nas şi rect şi bolnavul moare. Din 1981 pînă în 1985 erau în mediu 100 000 de cazuri de această boală, dar din 1986 pînă în 1990 acest număr a crescut la 450 000 pe an.

Încă o boală transmisă de aceeaşi ţînţari este encefalita cabalină care recent a explodat în New Jersey, Massachusetts şi New York. Este o boală rară la oameni, în formă de virus şi omoară cam 60% din toţi ce au fost muşcaţi de ţînţari. Cîteva

focare de ţînţari *Aedes aegypti* au fost eliminaţi prin stropire cu insecticide.

Vremea devine mai severă, secetele mai şi incendiile mai uscate şi mai arzătoare, tornade, uragane şi furtuni tropicale îşi amplifică forţa în jurul lumii, toată lumea animală şi vegetală suferă schimbări care deseori duce la dispariţia unor specii şi la înmulţirea altora care transmit boli.

În pofida tendinţelor industriei Americane de petrol şi cărbune să ascundă toate acestea, factele ştiinţifice trezesc lumea.

## Paradisul şi inundaţiile

Aceasta desigur nu este prima oară cînd schimbările climei ameninţă oamenii. În Biblie mai găsim 2 astfel de istorii. Grădina Edenului era udată de 4 rîuri. Ele se întîlneau acolo unde este actualul Golf Persic. Şi dacă acum, acel loc este sub apă, apoi cu 10 000 de ani în urmă acolo erau păduri şi pămînt uscat. În acea perioadă se sfîrşea Era Glaciară şi mari cantităţi de apă erau prinse în formă de gheaţă, dar apoi acea gheaţă a început să se topească, iar apa oceanelor a crescut inundînd regiunea actualului Golf Persic. Atunci oamenii au fost nevoiţi să migreze.

În altă istorie, în Epopeea lui Ghilgameş, scrisă cu mii de ani înaintea Bibliei, se povesteşte despre alte inundaţii de care oamenii nu au putut fugi. Epopeea spune că un om drept a visat o prevestire a pericolului şi el a construit o arcă în care şi-a îmbarcat familia şi animale perechi.

Ambele istorii pot să se refere la finalul Erei Glaciare cînd cantităţi mari de apă veneau brusc asupra oamenilor.

***

Pe 2 ianuarie 1999 s-a hotărît viaţa pădurilor de ploaie din Brazilia, care sunt întinse pe un teritoriu cît jumătate din teritoriul Statelor Unite ale Americii şi conţin 2/3 din apa potabilă nonglaciară. În acea dată s-a raportat că guvernul Brazilian fiind presat de Fondul Monetar Internaţional să reducă cheltuielile dedicate protecţiei acestor păduri.

În pădurile Braziliene sunt sute de triburi indigene şi suma de 250 milioane de dolari susţinea o programă care urma să protejeze 25 milioane de acri de pădure intacte pentru aceste triburi, dar şi pentru apa şioxigenul mondial. Dar reducînd bugetul programei de la 250 la 6 milioane de dolari, acest program abia mai rămîne practic şi deacum nimic altceva nu protejează acei copaci şi acei oameni.

În acelaşi timp pădurile sunt cutreierate de o armată de tăietori de buşteni, fermieri, mineri ce taie şi ard copacii cu o repeziciune de 200 000 de acri pe zi. (1 acru= $4000^2$/ 4 km). Printre aceştia umblă şi evanghelişti care tind să aducă triburile la religia „corectă”.

Pădurea cu 20% de apă proaspătă pe planetă, totodată este sursa cea mai importantă de vapori de apă, a 2-a după oceane, iar tăierea ei aduce schimbări mari în clima globală. Ea totodată este ca o chiuvetă în care se scurge carbonul atmosferic, care este reţinut în copaci. Acum că locurile unde erau păduri de ploaie au devenit păşuni pentru vaci de carne, în aer este eliminat $CO_2$ în loc de vapori de apă, asta ducînd în general la încălzire globală şi la schimbarea climei în Europa, Orientul Mijlociu şi nordul Africii.

Mai la sud de Brazilia, sunt depozitate 70% de apă proaspătă, în Antarctida, în forme de gheţari ce au stat în aceeaşi formă mii de ani. Acoperită cu fîşii de gheaţă care au în unele cazuri 3 mile înălţime, continentul Antarctida are 5,4 milioane de $mile^2$, mai mare ca teritoriu Chinei şi Indiei combinate. Dacă toată gheaţa de pe acest continent s-ar topi scurgîndu-se în ocean, atunci nivelul apei ar creşte semnificativ pe tot globul.

Se pare că asta se şi întîmplă.

În 1999 s-au analizat date de pe pămînd şi fotografii din satelit. Astfel s-au găsit dovezi evidente că sezonul cald s-a lungit în Antarctida cu 3 săptămîni asta afectînd vizibil straturile de gheaţă. Straturile de gheaţă Wilkins şi Larsen B sunt în retragere. În doar 4 luni din Noiembrie 1998 pînă în februarie 1999, 420 000 de acri din Larsen B s-au rupt. Doar în martie 1999 Wilkins a pierdut un sfert de milion de acri din 3 milioane a

suprafeţei lui totale şi procesul s-a accelerat cu fiecare an de atunci. David Vaughan cercetător englez al Antarctidei a spus că în viitorii cîţiva ani stratul Wilkins se va topi aproape în întregime.

Cauza? A crescut temperatura medie pe glob, inclusiv în Antarctida.

## O nouă Eră Glaciară?

Între toate discuţiile despre încălzirea globală poate părea straniu că pomenim de o nouă eră glaciară. Dar asta poate fi cea mai mare primejdie care ameninţă lumea astăzi, în special America de Nord şi Europa de nord. Dacă privim globul observăm că latitudinea majorităţii Europe este aceeaşi cu a Scandinaviei, Alascăi, nordul Canadei şi Siberia. Totuşi Europa are o climă mai mult similară cu a SUA, decît cu a Siberiei. De ce?

Se primeşte că temperatura pe glob este determinată nu doare de poziţia soarelui, ci şi de curenţii oceanici, care aduce vapori de apă caldă de pe suprafaţa ocenului ecuatorial în regiunile nordice, care de altfel ar fi acoperite cu gheaţă chiar şi vara. Curentul de care ne îngrijorăm mai tare este Great Conveyor Belt.

Toţi curenţii sunt conduşi de vînd şi de efectul Coriolis (numit după numele matematicianului francez Gustave Gaspard Coriolis). Acest efect este cauzat de rotirea pămîntului şi el explică de ce un mal al rîului este mereu mai adînc ca altul, iar pe căile ferate se circulă mai repede de la nord spre sud. Rotirea pămîntului crează constant o forţă mică care crează vîntul şi curenţii oceanici în special în oceanul Pacific şi cercul oceanic din jurul Antarctidei.

Curentul *Great Conveyor Belt* este creat atît de efectul Coriolis, cît şi de diferenţa de temperatură şi salinitate a apei. Oceanul Atlantic de nord este mai rece şi mai sărat ca Pacificul, acesta fiind efectul închiderii lui de către 2 americi în vest şi Europa şi Africa în est. Vîntul îl loveşte după ce parcurge mii de

mile de uscat şi, spre deosebire de Pacific, Atlanticul nu este larg îndeajuns ca să permită circulaţia curenţilor şi să distribuie căldura ecuatorială. Ca rezultat, apa se evaporă în partea de nord a Atlanticului, lăsînd în urmă sare, iar vîturile reci ale Americii de Nord răcesc apa. Apa rece şi sărată se aşează la fundul oceanului la cîteva sute de km mai la sud de sudul Groenlandei, producînd un vîrtej de apă de 5-10 mile. Oarecum vîrtejul rar străpunge suprafaţa, dar uneori crează curenţi care înclină corăbiile şi pot fi văzuţi şi din cosmos.

## Rîul de sub Atlantic

O coloană de apă rece şi încărcată cu sare cade şi se revarsă la fundul Atlanticului unde formează un rîu de 40 de ori mai larg ca toate rîurile combinate de la suprafaţa pămîntului, curgînd spre Pacific.

E uimitor căci apa este atît de densă datorită salinităţii ei şi temperaturii scăzute, încît uneori îi trebuie o mie de ani ca să ajungă în Pacific, după ce s-a scufundat în Atlantic.

Odată cu curgerea acestui rîu pe sub ocean, nivelul apei în Atlantic scade şi asta permite apei calde din Pacific să se mişte pe deasupra înapoi în Atlantic. Această apă din Pacific este caldă şi ea scaldă America de Nord în locul numit Gulf Stream şi se termină la coastele Europei. Pînă acolo o parte din ea se evaporă, iar alta deacum se răceşte şi cade la fundul Atlanticului, fiind sărată, iarăşi în rîul suboceanic. Aceste 2 fluxuri de apă caldă din Pacific spre Atlantic şi de apă rece din Atlantic spre Pacific sunt cunoscute ca *Great Conveyor Belt.(belt din engleză înseamnă curea*uă*)*

Doar datorită acestui *Great Conveyor Belt* Europa şi America de Nord nu sunt transformate în gheaţă permanentă, ci are clima care o are.

## Timpurile tropicale antice

Nu a fost mereu aşa. Cam cu 3 sau 4 milioane de ani în urmă Canalul Panamei era adînc sub apă, iar apă caldă, proaspătă fluctua dinspre Pacific spre Atlantic la ecuator. Aceste ape calde se mişcau atunci în jurul Europei şi deasupra Siberiei

prin atunci deschisul ocean Arctic. Rezultatul a fost că America de Nord şi Europa au avut cîteva milioane de ani de climă uşoară. Iernile scădeau pînă la 50 F, iar verile creşteau pînă la 80 F. Caloriile totale de căldură care cădeau în emisfera Nordică era aceeaşi ca azi, dar datorită acestui curent de apă cald, această căldură era distribuită în jurul lumii, creînd ierni calde şi veri blînde. Aşa a fost pînă la era dinozaurilor. Apoi, începînd cu 4,6 milioane de ani în urmă lucrurile au început să se schimbe. Masa solidă de pămînt care unea America de Nord cu cea de Sus sub apă a început să se ridice şi a ajuns la cîteva sute de picioare deasupra apei, acum 1,9 milioane de ani în urmă. Cînd Canalul Pananei s-a ridicat de la fundul mării şi a creat un teren uscat care lega americile, acest teren a blocat fluctuaţiile de căldură şi apă proaspătă din Pacific. Cel mai important baraj a apărut cam cu 3 milioane de ani în urmă şi acest timp este constat a fi începutul Marii Eri Glaciare.

Şi, totuşi mulţi oameni care nu sunt climatologi nu realizează că încă suntem în acea eră glaciară.

Majoritatea ştiinţei cu care mă împărtăşesc aici nu era cunoscută în ultimii 20 de ani. Apoi, un grup internaţional de oameni de ştiinţă au mers în Groenlanda şi au folosit echipamentul cel mai nou de săpat şi au făcut săpături, după posibilitate, în cei mai vechi gheţari. Instrumentele lor erau atît de senzitive încît ei au putut săpa în nucleul gheţei şi au putut observa cantităţile de zăpadă care au căzut în diferiţi ani. Au rămas şocaţi!

Pînă în ultimele decenii se considera că perioada dintre o eră glaciară şi perioade calde se schimbă gradual, pe etape. Din fosile noi ştim că perioada Glagiară a început cu cîteva milioane de ani în urmă şi timp de sute sau mii de ani Europa, America de Nord şi Siberia au fost acoperite cu gheaţă anul împrejur. Între aceste perioade de gheaţă erau timpuri cînd gheaţa se decongela şi pămîntul apărea, creşteau copaci şi animale terestre, inclusiv oameni ce s-au mutat pe aceste teritorii nordice.

Mulţi oameni de ştiinţă cred că trecerea de la îngheţ total la încălzire pe anotimpuri s-a desfăşurat timp de zeci sau sute de

ani şi totuşi nimeni nu ştie ce a dus la încălzire.(schimbări în radiaţia solară, vulcanii, sau *Great Conveyor Belt,* despre care pînă nu demult nu se ştia nimic.)

Dar privind miezurile de gheaţă din Groenlanda, oamenii de ştiinţă au fost şocaţi să descopere că trecerea de la era glaciară la clima contemporană s-a petrecut în doar 2 sau 3 ani. Ceva a schimbat clima pe planetă cu o viteză uimitoare.

Se primeşte că era glaciară cu clima temperată nu au fost parte a unui proces liniar. Ele au fost părţi ale unei schimbări balansate şi delicate. Această schimbare se aseamănă cu un comutator care fiind în poziţia deconectat, rămîne astfel pînă îl ridici la jumătate şi cînd ajunge la jumate se aprinde brusc lumina. Deci schimbarea s-a primit a fi bruscă.

Pe timpul oamenilor care au trăit în Europa cu 30 000 de ani în urmă – de cînd datează desenele din Franţa – clima era cam ca în zilele noastre cam de o mie de ani, timp în care ei au reuşit să ajungă la o cultură a pictatului.

Şi apoi a venit o iarnă deosebit de grea.

Primăvara a venit tîrziu, iar vara nu a venit defel cu adevărat, următoarea ninsoare căzînd în septembrie. Următoarea iarnă a fost mai brutală şi mai rece şi primăvara deacum nu a mai venit, cu temperaturi peste 0 grade doar în cîteva zile din luna august şi cu zăpadă care nu se mai topea complet pe parcursul anului. După asta vara nu a mai venit pentru 1500 de ani. Zăpada se tot acumula, mai adînc şi mai adînc, iar continentul s-a acoperit cu gheaţă, iar oamenii sau au fugit sau au murit. (neanderthalienii care dominau Europa pîna la finalul acestei etape a climei, s-au dovedit mai bine adaptaţi ca *homo sapiens*)

Ce a făcut ca „verile să dispară” atît de brusc? Curentul cald de apă produs de *Great Conveyor Belt* s-a oprit. Odată ce Gulf Stremu-l nu mai permitea apei să curgă a trebuit doar 1 an sau 3 pînă căldura s-a risipit în aerul de deasupra Europei. Şi deacum nu mai era căldură ca să formeze latitudinile moderate în nord. Cînd verile s-au oprit în nord, ploile s-au oprit la ecuator. Şi cît timp Europa era prinsă sub gheaţă Orientul

Mijlociu şi Africa erau devastate de secete şi incendii mînate de vînt.

Nimeni nu ştie de ce curentul *Great Conveyor Belt* se opreşte uneori la cicluri de 1500 de ani, alteori la 18 000 de ani sau 125 000 de ani. Şi nimeni nu ştie sigur de ce cu 10 000 de ani în urmă ciclurile au încetat şi curentul se mişcă pînă în zilele noastre.

O teorie acceptată pe scară largă vorbeşte despre o combinaţie de factori, începînd cu energia ce vine de la soare.

Peste timpuri, ciclurile glaciare creau gheţari şi aisbergi mai mari şi mai adînci, care reţineau mai multă şi mai multă apă proaspătă din ocean, lăsînd în urmă tot mai multă sare. (apa oceanică se evapora şi cădea ca zăpadă după care era reţinută ca parte a gheţarilor şi a gheţei cunoscută ca capacul Arctic). Eventual, cum cineva ar ridica încet un comutator, un nivel anume de salinitate s-a acumulat, iar o parte a oceanului Arctic a devenit blocat cu gheaţa acumulată. Balanţa dintre salinitate, temperatură şi ridicarea nivelului oceanului a atins un prag critic – jumătate de ridicare a comutatorului – şi curentul *Great Conveyor Belt* a fost pornit într-un mod, în care a creat condiţiile climatice actuale. El continuă să se „rotească” în ultimii 10 000 de ani. Aşa a început civilizaţia modernă.

## Încălzirea globală şi sfîrşitul civilizaţiei

Dacă curentul *Great Conveyor Belt* s-ar opri din rotire, rezultatul ar fi brusc şi dramatic. Iarna se va instala şi nu va mai pleca, în partea de est a jumătate din America de Nord, întreaga Europă şi Siberia. În doar 3 ani aceste regiuni vor fi imposibil de locuit şi aproape 2 miliarde de oameni vor muri de foame, vor îngheţa de frig sau vor trebui să migreze. Civilizaţia, aşa cum o ştim acum, nu va putea face faţă unei aşa lovituri.

Şi, incredibil, curentul *Great Conveyor Belt* a şovăit de cîteva ori în ultimele decenii. William H. Calvin subliniază în cea mai accesibilă carte la această temă (*Un creier pentru toate sezoanele: Evoluţia umană şi schimbarea abruptă a climei*)

… răcirea bruscă în perioadă de încălzire de pînă aceasta în care trăim noi, arată că o astfel de schimbare poate apărea cam în condiţiile zilelor noastre. Ce poate opri banda sărată transportatoare (*Great Conveyor Belt* ) care aduce căldură tropicală aşa de departe spre nord şi opreşte crearea sloiurilor de gheaţă? Oceanografii studiază eşecurile în curentele anuale e glob, ca să înţeleagă ce s-a întîmplat în trecut. În marea Labrador debitul curentului a scăzut în 1970, apoi mai tare în 1990 şi continuă să scadă. În marea Groenlandei nivelul de salinitate a scăzut cu 80% în 1980. E evident că la nivel local aceste schimbări nu duc la catastrofe, dar rămîne o enigmă cît de dese şi pe ce scară sunt aceste eşecuri, dar prezentele decline nu sunt liniştitoare.

Majoritatea oamenilor de ştiinţă implicaţi în cercetarea acestei teme sunt de acord că inculpatul este încălzirea globală care topeşte aisbergii în Groenlanda şi de pe capacul Arctic. Şi aceste ape reci, nesărate, curg în marea Groenlandei dinspre nord. Cînd un prag critic se va aduna, clima se va schimba spre o eră glaciară care poate dura minim 700 de ani, iar maxim 100 000 de ani.

Şi cînd acest prag poate fi atins? Nimeni nu ştie – faptul că *Great Conveyor Belt* influenţează apariţia erei glaciare s-a aflat în ultimul deceniu. Se încearcă cu modele de computator şi cu date ştiinţifice să se afle desfăşurarea lucrurilor şi respectiv timpul cînd vor veni schimbări, în anul următor, sau peste multe generaţii. Ceea ce e cert este că nimic nu se face pentru a opri încălzirea globală şi deaceea curentul Atlantic se va opri, mai devreme sau mai tîrziu.

## Gîndiţi-vă la ce punct suntem noi

- Noi suntem făcuţi din soare şi totul de ce depindem noi este alimentat de soare.
- Sute de mii de ani noi am trăit doar cu lumina solară curentă.

- Apoi am descoperit soarele depozitat, ascuns în pămînt şi am început să-l consumăm ca să obţinem căldură şi pentru a înlocui munca manuală la fabrici.
- Folosind soarele antic am mărit productivitatea, dar şi pofta de a avea mai mult. Cel mai rău este că ne-am înmulţit mai repede şi mai mult.
- Deasemenea am influenţat schimbări în climă, care au dăunat altor forme de viaţă.
- Acum, pînă la ultimele ore ale soarelui antic a mai rămas probabil timp mai puţin decît o jumătate de viaţă de om. Şi chiar dacă sursele alternative sunt dezvoltate, ele pot înrăutăţi situaţia (permiţînd mărirea populaţiei umane), dacă cultura noastră nu se va schimba în rînd cu ele. Atîta timp cît folosim soarele antic, sau alte surse pentru a cuceri natura şi a ocupa noi teritorii, noi ne dăunăm prin faptul că ne înmulţim, că competizăm cu alte specii pentru spaţiu, apă şi hrană.
- Dacă nu vor apărea imediat alternative la petrol şi noi nu vom mai putea nici produce, nici livra produse oamenilor care sunt acum, ce se va întîmpla? Să vedem cum unei ţări enorme i se adresează această întrebare.

## O vizită într-o ţară care plănuieşte cum să supravieţuiască: China

În arta vieţii oamenii nu au inventat nimic, dar în arta morţii ei au întrecut şi Natura.

George Bernad Shaw

Chinezii plănuiesc să supravieţuiască în viitor. Am descoperit cu cîţiva ani în urmă că ei sunt mai bine intenţionaţi şi mai îngrijoraţi în privinţa asta decît restul altor ţări. Ei privesc în viitor, cu generaţii mai departe, căutînd surse de hrană şi energie, comparativ cu o viziune pe un an de zile sau chiar pe un semestru, care predomină în deciziile corporaţiilor Americane şi ale politicienilor.

În noiembrie 1986 am participat la cea mai mare întrunire de învăţare a acupuncturii în China. Dimineţile îmi aduceam aminte de citatele şi teoria învăţată, iar în după-amiezi străpungeam pacienţi în cartierul local. Seară însă, exploram oraşul.

Ceaţa a curăţat aerul ce era amestecat cu milioane de fumuleţe de cărbune. Majoritatea locuitorilor din Beijing încălzeau o singură cameră cu cîteva cărămizi de cărbune. Aerul oarecum umed îmi penetra fiecare muşchi şi os, încît cîteva zile m-am simţit îngheţat.

Într-o seară, cînd am dorit să mă plimb, m-i s-a alăturat un bărbat slab şi înalt Dr. Wu. El s-a oferit să-mi fie ghid, iar în schimbul acesta să aibă ocazia să practice puţin engleza.

- Aveţi copii? El a mers în linişte cîteva minute, de parcă credea că suntem urmăriţi. Acum că nu era nimeni mai aproape de 10 paşi el mi-a răspuns.
- Da. Soţia mea şi eu avem o fiică. Ei locuiesc la o zi călătorie de aici.
- Un copil? El a privit în pămînt un moment ca o persoană care se teme să nu calce pe ceva fragil.
- Da, doar unul.
- Ce credeţi despre politica asta?(*o familie – un copil*) El s-a uitat în jur şi apoi la mine.
- Este înţeleaptă. Este necesară pentru viitorul Chinei.
- Vreţi un fiu? El a tremurat.
- Fiecare vrea un fiu. Şansele sunt 50 la 50. Şi totuşi sunt mai mulţi băieţi decît fete printre copii.

Eu într-adevăr am văzut un teren de joacă unde erau băieţi dublu mai mulţi ca fete. El şi-a scuturat caput ca un rechin.

- Noi nu vorbim astfel de lucruri. Mai ales în profesia mea.

Deacum eu m-am uitat în jur de parcă mă simţeam urmărit, dar nimeni nu ne urmărea. Toţi mergeau în calea lor. Pe strada

principală sute de biciclete negre treceau şi doar din timp în timp cîte o maşină sau un autobus. Era exact contrastul a ce am văzut în oraşele Germaniei unde torente de maşini mergeau tot timpul, iar biciclete vedeam poate doar în localităţi rurale. Aceasta mi-a adus aminte de diferenţele dintre vest şi est. Mă gîndeam cum se simt aceşti părinţi, şi mă gîndeam cum m-aş fi simţit eu dacă guvernul nostru mi-ar fi spus că nu pot să am mai mult de un copil. Ştiu că m-aş fi revoltat, dar în China revolta înseamnă muncă sau tabără de reeducare unde moartea pare o soluţie plăcută.

- Crezi că guvernul poate spune cîţi copii să ai? Am spus dorind să aprofundez problema.

Dr. Wu a scufundat mîinile mai adînc în buzunar şi a spus.

- Poate nu vă amintiţi anul 1960. A fost o foame cumplită şi mulţi oameni au murit.

Eu aveam vagi amintiri despre foamea din China din 1959-1961 cînd 30 de milioane au murit de foame. Eu aveam 10 ani atunci şi nu am auzit detalii, nu am văzut nici un film sau fotografii, sau să cunosc un om care a trecut prin acea foame.

- Am auzit doar de acele timpuri.

- China acum este o ţară cu peste un miliard de oameni, a spus păşind greu. Este o cincime din tot globul şi o populaţie dublă faţă de timpul cînd a fost acea foame. Şi acum noi ne străduim să hrănim ţara. Ceva trebuie făcut. Înţelegi?

- Da. Ce-ar fi să măriţi cantitatea de produse obţinute? Mulţi oameni în această ţară sunt agricultori cu boi sau chiar ei înşişi trag plugurile, deşi staţi cu picioarele deasupra rezervelor de petrol şi cărbune. În călătoria mea în China am văzut sute de oameni pe cîmp şi doar unul sau 2 tractoare.

- Nu, a spus el. Aceasta doar ar înrăutăţi situaţia. Dacă vom produce mai multă mîncare vor fi mai mulţi oameni. Deacum sunt mulţi oameni şi deaceea noi suntem atît de săraci.

- Dar aveţi resurse naturale vaste...

- Noi avem un destin, a spus doctorul îndreptîndu-şi corpul. Un nou ton am perceput în vocea lui, de comandă, a unei autorităţi, de parcă vorbea cu cineva mai puţin inteligent, dînd parcă ordine unei surori medicale. China nu va repeta greşeala Vestului. Noi am învăţat din trecutul nostru.

- Greşeală?

- Dacă vine iarna  şi tu ai depozitat îndeajun hrană pentru familia ta ca să treci de acea iarnă, vei permite copiilor tăi să mănînce toată mîncarea în prima lună a iernii?

- Nu, desigur nu.

- China nu va face această greşeală cu petrolul. Noi vom construi generatoare hidroelectrice şi vom folosi cîte ceva din pădurile şi cărbunele nostru, dar noi trebuie să ţinem rezervele pentru iarnă.

- Cînd va fi iarnă?

- Cînd America, Europa şi Orientul Mijlociu va termina petrolul. Noi vom supravieţui. Sunt unii care zic chiar că vom domina lumea, că acel timp va înseamna al 3-lea imperiu Chinez. Dar această discuţie este periculoasă.

- Ca al 3-lea Reih? Am spus dar deodată am regretat asta. El m-a privit de parcă m-ar judeca ca pe un duşman pe cîmpul de luptă.

- Sunt naţionalişti în China, ca şi în fiecare ţară.

M-am simţit inconfortabil de la tonul lui tăios şi am încercat să schimb tema de discuţie.

- Eşti cunoscut cu descoperirile din SUA privitor la psihologia omului în dependenţă de ordinea lui de naştere în raport cu alţi fraţi?

- Da, sunt familiar cu acele studii.

- Mai ai fraţi?

- Mai am doi fraţi mai mari şi o soră mai mică. Dar tu?
- Am 3 fraţi mai mici, am spus.
- Născut ca să conduci.
- Ce?
- Cel mai mare într-o aşa familie mare este născut ca să conducă. Aşa spun studiile voastre. Cel mai mare învaţă să le poarte de grijă celor de sub el.
- Cei născuţi singuri la părinţi au o psihologie unică.
- Da, dar contează şi cum au fost crescuţi. Oricum toată atenţia părinţilor i se acordă lui.  Ei au un profil psihologic unic.

Am ajuns la un muzeu mare al oraşului şi am urcat pe scări păşind înăuntru. Clădirea nu era încălzită, iar vocile noastre răsunau şi se amestecau cu alte voci ale vizitatorilor. Ne-am oprit în faţa unui ceas cu apă ce avea vreo 5 mii de ani. Făcut din alamă şi piatră era de 4 picioare înălţime şi 3 picioare în diametru.

- Ce va fi China cînd toţi liderii, toţi managerii, toată populaţia sunt doar nişte copii? Am întrebat moale.
- Va fi iarnă şi noi vom avea rezerve pe cînd restul lumii nu vor avea. M-a privit drept în ochi şi mi-a mai spus. Va fi timpul destinului nostru.

## Cine va hrăni China?

Asta a fost în 1986, cu doi ani înainte cînd Lester. R. Brown a început a vorbi despre necesităţile de hrană crescînde ale Chinei şi micşorarea productivităţii ei. În 1994 el a publicat un articol – „Cine va hrăni China” accentuînd că China va deveni un importator mare de hrană, iar ca urmare a fost atacat nu mai puţin decît de guvernul Chinei care l-a numit alarmist.

Oricum în 1995, ca rezultat a industrializării Chinei şi înlocuirii fermelor cu fabrici şi drumuri, populaţia creştea şi China şi-a schimbat tonul. În acel an China, cea mai populată ţară, a importat grîne şocînd marketele lumii. Peste 20 de ani, a

prezis Brown, necesităţile de import ale Chinei vor creşte de la cîteva milioane de tone la 200 de milioane, dar e posibil şi la 300 de milioane de tone de grîne. Totuşi, conform datelor Departamentului Agriculturii a SUA, exportul de grîne *din întreaga lume* a constat în 1994 din mai puţin de 230 milioane tone. Şi acest export hrăneşte mai mult de 100 de naţiuni care importează hrană, pe cînd doar cîteva exportă, între care doar Canada şi SUA oferă cantităţi considerabile.

În continuare, abilitatea SUA şi Canada de a produce grîne depinde de vreme. În 1988, cînd a fost un an foarte cald, cantitatea de grîne produse de Canada a scăzut cu 37%, iar a SUA cu 30%, ducînd la aceea că SUA a consumat mai multe grîne decît a produs. Asta s-a întîmplat prima dată în 300 de ani.

Cînd Chinei îi este foame se măresc preţurile la hrană în lume. Şi dacă preţurile cresc nu toate ţările vor fi în stare să importe cantităţile necesare de hrană ceea ce se va solda cu foamete.

Hrana poate deveni o comoditate rară, încă pînă la sfîrşitul petrolului. Din păcate, acei cîţiva oameni care au putere politică sau financiară de a schimba eficient lucrurile, nu-şi dau seama de rolul lor, şi asta mai ales pentru că nu văd situaţia în ansamblu.

În 1997 jurnalul *Naţional Geografic* conţinea un articol despre cît de departe va merge China ca să supravieţuiască. Trei baraje enorme pe Yangtze. Avînd cîte 600 picioare înălţime ele crează un rezervoar de 370 de mile cu o serie de încuietori ca să permită comerţului oceanic să pătrundă adînc spre uscat. În interiorul barajelor sunt 26 de turbine, cele mai mari din lume, cîte 400 de tone fiecare, ele generează 18,200 megawaţi de electricitate, echivalentul a 18 staţii nucleare. Aceasta este echivalentul a 90 milioane barili de petrol pe an sau 10 000 de mile$^2$ de panouri solare care lucrează la 100% eficacitate.

Criticii citează efectul dezastruos(şi probabil nebunesc) a acestor baraje pe un rîu atît de larg. Cîţiva spun că aceasta va transforma rezervoarul într-un canal deschis. Şi *Naţional Geografic* accentuează că „de la fabricile care se pot înneca se vor scurge toxine ca: arsenicul, cianura, metilmercur”.

Alt raport a unui gigant energic PowerGen din Anglia notează că în viitoarele 2 decenii cei mai mari consumatori de energie de pe planetă vor fi SUA, care actual cu doar 6% din populaţia globală consumă 25% din energia globală şi China în care cererea de energie creşte de 2 ori mai repede decît ritmul cel mai rapid care a fost vreodată în SUA.

E clar, chinezii vor să plătească aproape orice preţ, doar să nu depindă în deceniile ce vin.

# Ultimele ore ale apei (ieftine, curate)

Pe la sfîrşitul anilor 90 şi începutul secolului 20 peisajul Pennsylvaniei, New York, New Jersey, Ohio şi ale altor state din estul ţării erau dotate cu fîntîni de petrol. Petrolul din Pennsylvania de exemplu era considerat de foarte înaltă calitate, afirma compania Pennzoil, dar astăzi petrolul acestei companii vine de peste mări pentru că atît în Pennsylvania cît şi celelalte state fîntînile de petrol s-au uscat.

Dacă aceste fîntîni s-au uscat, explorarea s-a mişcat spre vest. Şi s-a găsit petrol în Oklahoma, California, Texax, aşa de abundent că el se revărsa deasupra pămîntului. Dar majoritatea acestuia tot s-a epuiza acum, precum s-a terminat şi cel din Alaska, iar ceva rezerve au rămas doar pe teritoriile protejate de stat. Dacă petrolul american se sfîrşeşte, SUA caută petrol în Orientul Mijlociu, în statele dezlipite de Uniunea Sovietică la nord şi în Africa la Sud.

Pentru moment, putem aduce petrol de peste mări ca să potolim apetitul americii de conducere şi industrie. Încercînd să ţină instabile regiunile ce produc petrol pentru americani, avem o politică dezordonată şi sub semnul de întrebare vizavi de moralitate, dar totuşi putem face asta pentru un deceniu sau doi, trei.

Dar nu e tot atît de uşor cu apa.

## Restrîngerea acviferelor

Acviferele sunt piscine de apă subterană şi ele, sunt în majoritatea lor în 2 forme: limitate şi nelimitate. Acestea la rîndul lor sunt alimentate rapit, lent sau nealimentate. Acviferele

alimentate rapid sunt o variaţie a apelor filtrate în pămînt. Ploaia şi ninsoarea topită se scurg în pămînt şi îşi croiesc încetul drumul printre straturi de pămînt şi roci. Ele ajung la straturi de nisip şi roci poroase şi acolo se acumulează sau încep a curge ca rîuri subterane. Apa subterană din straturile de deasupra poate avea de la 2 la o sută de ani, iar acviferele adînci, unde apa mereu se alimenteză rapid pot avea şi mii de ani.

Unele acvifere realimentabile – cele cum sunt fîntînile din localităţile rurale – se umplu la loc cu atîta cu cît au fost golite. Totuşi ele sunt fragile la secete, care dacă durează 2 ani la rînd poate să le golească(cum s-a întîmplat în localitatea Maine în 2001, cînd fîntînile din împrejurimi au secat), dar cel puţin ele se reumplă atunci cînd plouă.

Acviferele care se reumplă lent sunt asemănătoare cu fîntînile de petrol. Spre exemplu Acvifera Ogallala, care se întinde de la Texax pînă în Dakota de Sud, acoperind 174 000 de mile$^2$ şi conţinînd atîta apă cît să umple Lacul Huron.

Munţii Rocky au erupt acum 80 de milioane de ani şi în următorii 60 de milioane de ani eroziunea şi rădăcinile copacilor au creat o vastă întindere de sol şi nisip. În ultimii 20 de milioane de ani în acest strat de nisip s-au scufundat gresie şi pietriş, care opreau apa care curgea din scufundare şi o adunau. Aşa s-a creat acviferul Ogallala.

Înălţimea medie a acestui acvifer este de 200 de picioare, dar în perioada de 40 de ani 1940-1980 el a ajuns la media de 10 picioare, pierzînd aproape 100 de picioare înălţime în unele regiuni ale Texasului. Viteza de reîncărcare este aşa de mică încît majoritatea apei din Ogallala nu este recentă, ci are şi 10 000 de ani, iar cînd va fi uscată vor trebui alţi 10-15 mii de ani ca să se readune.

Acum cantitatea de apă pompată din această acviferă, atît pentru trebuinţe casnice, cît şi pentru irigare, este mai mare ca debitul total al rîului Colorado. Estimările variază, dar există un consensus că acviferul se va usca, sau va scădea într-atît încît nu va mai putea fi folosit în următorii 30-50 de ani, la rata de consum actuală.

Mai mult de 40% din grînele SUA şi cam 1/3 din bumbac este irigat cu apă din Ogallala şi ¼ din toate culturile hrănitoare sunt irigate. În total sunt irigate peste 14 milioane de acri de terenuri agricole, pămînt care va deveni neproductiv odată cu sfîrşirea apei din Ogallala. Consecinţele vor fi substanţiale atît pentru economia SUA, cît şi în termeni de lipsă a hranei pentru ţările sărace în care SUA exportă grîne.

Precum scrie Departamentul de Agricultură pe site-ul lor:

> Ariile sunt afectate din cauza lipsei de apă-subterană, incluzînd Ogallala, care este aproape de epuizare. Statul Texax a pierdut 1, 435 milioane de acri irigabili de teren agricol din 1982 pînă în 1997. Majoritatea pierderilor se datorează scăderii apei subterane din acviferul Ogallala. Adîncimea acviferului este variabilă, dar în general a scăzut peste tot sub 100 de picioare. La rata de pompare actuală suprafaţa irigată va scădea cu 50% în 2030.
>
> USDA subliniază următoarele:
>
> Unele acvifere au fost mereu avariate şi acolo unde a alunecat terenul realimentarea nu a mai fost posibilă. Soluţia irigării ca menţinere a producţiei agricole este temporară. Scăderea nivelului de apă va duce la mărirea pompării apei rămase şi la uscarea acviferelor. Asta înseamnă că avem nevoie de soluţii de lungă durată azi, pentru a menţine producerea de hrană pentru ziua de mîine.

Din nefericire, finanţarea pentru lungă-durată, a fost anulată pe timpul administraţiei lui Bush.

Un alt acvifer este afectat de spra-pompare. Se constată că acviferul Alluvial din Grand Prairie va fi prea mic pentru folosire comercială în 2015.  Acest acvifer a fost din 1904 sursă a milloane de galoane de apă, dar el se epuizează repede. De fapt, tabelul ce indică cantitatea de apă din acest acvifer scade cu un picior înălţime pe an, temp mai rapid decît capacitatea lui de realimentare.

Se mai notează că dacă săpai în 1937 ca să găseşti apă în acviferul Alluvial, atunci săpai doar 50 de picioare de la suprafaţă. Astăzi trebuie să sapi 105 picioare. Dacă acviferul se epuizează astăzi se observă din aer cum terenurile Grand Prairie sunt afectate. Un alt acvifer Sparta este privit ca o alternativă, însă el este prea mic şi poate fi folosit doar ca sursă de apă potabilă, iar pe de altă parte el se realimenteză greu şi din el este greu de pompat apa.

Majoritatea altor acvifere din SUA sunt expuse riscului, asta reflectînd criza de apă globală.

În Florida, de exemplu, acviferul masiv Floridian, era aşa de repede consumat încît oamenii au hotărît să injecteze în el resturile de canalizare, ca să evite uscarea lui. Speranţa este că gresia din acvifer va curăţa apa cu resturile de canalizare, înainte ca ea să se ridice la niveluri de suprafaţa, unde deacum este pompată. În fiecare zi se injectează 400 milioane de galoane de resturi umane.

Din păcate nimeni nu ştie dacă această schemă este sigură. Viruşii umani vor rezista pînă vor fi ridicaţi în sus şi amestecaţi cu clor, sau există şanse reale ca ei să fie distruşi ca să nu mai afecteze. Sau, încă mai problematic este, cum tone de medicamente nemetabolizate ce trec prin rinichii oamenilor din Florida vor afecta apa ce urmează să devie într-o zi apă potabilă? Nimeni nu ştie.

Alte acvifere se epuizează în China şi Yemen. Pericolul lipsei de apă vine cam în acelaşi timp cu epuizarea petrolului.

## Rîurile sunt expuse riscului

În aprilie 2003 Peter Waldman a scris un articol în *Wall Street Journal* în care se prezenta o investigaţie excelentă. Percloratul - un chimical toxic folosit ca combustibili pentru rachete – a contaminat apa potabilă şi rîurile în mai mult de 20 de state americane. Chiar înainte de publicaţia acestui articol s-a constatat că în varza irigată cu apă din Colorado River sunt concentraţii excesive de perclorat. Asta pentru că chiar dacă în

apă concentrarea percloratului nu este mare, în frunzele varzei el se concentrează în cantităţi mari.

EPA afirmă că este nevoie de 1 parte din milion(1ppb) de perclorat ca el să înceapă a afecta sănătatea umană, în special în dezvoltarea infantilă. Dar 30 de teste simple ale varzei arată că percloratul depăşeşte cantitatea de 30 părţi din milion, cel mai înalt conţinut fiind 121 ppb în verzăturile pentru copii.

Dar acesta e doar începutul istoriei.

Cînd EPA a investigat acest subiect şi l-a pregătit pentru publicare, aceasta a atras atenţia mai multor persoane din administraţia lui George W. Bush. Şi pentru că cercetările au nemulţumit grupe de interese din guvern, Casa Albă a ordonat EPA să nu publice informaţiile despre conţinutul varzei şi astfel au pus agenţiei căluş în gură. Senatorul James Inhofe, care nu este om de ştiinţă, a căzut de acord cu mulţi alţi interesaţi că nivelul de concentrare de la 70 la 200 ppb în apa potabilă trebuie considerat un nivel acceptabil, decît actualul nivel de 1 ppb.

Acesta e doar un exemplu minuscul – sunt la propriu mii de cazuri – cînd banii corporaţiilor a coruptat politicienii, pînă la limita cînd guvernul, care într-o ţară democratică trebuie să însemne – Noi, oamenii, a lăsat resursele de apă şi sănătatea oamenilor la risc.

## Este periculos să bem apă?

Oamenii îngrijoraţi de starea apei de la robinet, au început să folosească pentru băut apă din sticle într-un aşa număr pe planetă, încît apa în sticle a devenit cel mai cumpărat şi mai profitabil produs. Totuşi, un articol în jurnalul *Nature* a pus la îndoială siguranţa apei din sticle.

În 11 din 29 mărci Europene de apă minerală din sticle, s-au detectat de către Christian Beuret şi colegii semne de viruşi care cauzează mai mult de 90% de dureri la stomac. Virusul se numeşte Norwalk sau NLV. Viruşii din această familie au cauzat diaree în cruizele de pe vase în 2001.

În căutarea apei sănătoase o nouă latură a industriei a început să o dobîndească din aisberguri. Dar şi aceştia sunt surse epuizabile, cu atît mai mult că şi încălzirea globală topeşte aisbergii în loc ca ei să se mărească.

În acelaşi timp s-au detectat medicamente la nivele uimitoare în apa potabilă de pe glob. Ele afectează oamenii care nu au legătură cu boala pentru care aceste medicamente sunt prescrise. Prima dată s-a constatat prezenţa medicamentelor în 1998 cînd chimiştii elveţieni analizau apa unui lac cu alte scopuri. În schimb a ceea ce căutau ei au găsit acid clofibric, un medicament care se prescrie a fi folosit de către oamenii ce au colesterol. Acest acid nici măcar nu se produce în Elveţia. Căutînd ei au mai găsit fenazonă şi fenofibrate, analgezicul ibuprofen şi diclofenac şi un coctail de alte medicamente care se folosesc în chimioterapie, antibiotici beta-blocanţi şi antiseptice, anticonvulsanţi.

Rezultatele l-au stimulat pe un cercetător american să analizeze apele din lacul Lake Mead (Nevada şi Arizona) unde el a găsit un coctail similar plus hormonul feminin estradiol. Încă o îngrijorare este aceea că oamenii care folosesc această apă devin rezistenţi la medicamente.

Doi ani mai tîrziu, pe 1 aprilie 2000, *Science news* a publicat un articol intitulat „Mai multă apă testată pozitiv cu medicamente” în care se scrie că apa cu acid clofibric se pompează pentru a satisface setea comunităţii Phoenix.

Medicamentele au nimerit cu apa de canalizare tratată, pe care oraşele o folosesc pentru a realimenta acviferele.

Autorul de articol J. Raloff scrie că apele subterane din jurul lumii conţin medicamente variate, unele provenind clar de la oameni, iar altele de la activitatea fermierilor, odată ce aproximativ 40% din antibioticele produse în SUA sunt date şeptelului în hrană.

Mai mult de 90% din aceste medicamente sunt excretate nefiind alterate, sau puţin alterate. Deaceea Raloff spune că în cel mai mare pericol este viaţa acvatică care poate pieri dacă concentrarea medicamentelor va continua să crească.

În iunie 2002 un articol din *Science News* numit „Poluarea Farmaceutică” subliniază că animalele din ferme excretă peste 90% de tetraciclin, iar dacă oamenii folosesc 4,5 milioane de punzi de antibiotici pe an şi pentru animalele bolnave se folosesc 2 milioane, apoi 27,5 milioane sunt oferite ca hrană animalelor pentru a le spori creşterea.

Această apă oriunde ar nimeri modifica mediul inconjurător. Animalele marine, plantele, animalele sălbatice, insectele, copacii şi chiar bacteriile au suferit de la aceste conţinuturi active.

Alt articol anunţă că broaştele dispar cu o viteză rapidă, iar muzica lor nu se mai aude în multe părţi ale Americii. Astfel, noi am afectat într-atît apa, încît tot ce are legătură cu ea este într-o stare rea.

Chiar şi în Parcul Naţional Yosemine broaştele mor. Nopţile tăcute au devenit tot mai răspîndite în multe părţi (dezvoltate) ale lumii. În Costa Rica, broasca-rîioasă, numită aşa pentru pielea ei aurie, a dispărut. În anii 1980 8 din 13 specii au dispărut în Brazilia. În Australia broasca *gastric-brooding*, numită aşa pentru că-şi creşte puii în stomac, nu mai dă naştere la pui.

Stephen Harrod Buhner accentuează în cartea sa genială *Limbajul pierdut al plantelor:*

> Fiind sub presiunea produselor farmaceutice toate ecosistemele tind să se modifice pentru a-şi restabili homeostazia. Cu cît mai intens substanţele chimice umane afectează mediul înconjurător, cu atît mediul se adaptează şi ca urmare sunt necesare din an în an tot mai multe substanţe chimice pentru a obţine aceleaşi rezultate în medicină şi agricultură.
>
> Aceste chimicale, fiind combinate, pot produce nişte efecte asupra ecosistemelor, imprevizibile încă pentru ştiinţă.

## Apa pentru profit

În istoria majorităţii ţărilor democratice apa a fost considerată o valoare comună – ca şi alte lucruri care sunt

pentru binele nostru şi le păstrăm, cu încredere că şi alţii le păstrează. Asta era în cazul cînd guvernele funcţionau după lozinca – *Noi, Poporul.* Dacă nu ne plăcea cum apa noastră era folosită sau tratată, noi ne exprimam opinia şi nemulţumirile faţă de electoratul noastru ales şi chiar alegeam demisia celor care nu luau în serios încrederea sacră cu care le era acordat postul de unde ei trebuiau să păstreze bunul comun.

În 1930, oarecum, Benito Mussolini a venit cu o nouă idee. Iniţial, el a numit-o „corporatism”, gîndind că a inventat ceva nou şi a exprimat sugestia că guvernele pot deveni nemăsurabil consolidate dacă şi-ar realiza interesele prin intermediul corporaţiilor naţionale, dar cu mănuşa pusă pe mînă, adică într-un mod ascuns. Corporaţiile ar prelua multe din funcţiile guvernului, realizîndu-le cu eficienţă şi mărind veniturile acţionarilor corporaţiilor(care ar ridica şi economia), iar oamenii de la putere(atunci Mussolini) ar avea o mare capacitate de a deţine puterea deoarece corporaţiile care controlează mass-media şi infrastructura industrială deasemenea l-ar fi susţinut. Mussolini a numit această sistemă fascism, de la cuvîntul *fascie* care însemna pachet. Asta pentru că el îşi imagina cum toţi oamenii sunt nişte bastoane legate la un loc şi astfel împachetate. Franco în Spania şi Hitler în Germania, ambii au folosit fascismul ca pe o unealtă măreaţă de a-şi consolida şi mări puterile şi deasemenea să se asigure că nu vor avea, pe parcursul vieţii lor, vreo opoziţie politică serioasă.

Împart asta cu voi ca să fac cumva o introducere a situaţiei actuale din SUA şi a tot mai multe ţări în jurul lumii. În 1980 în SUA aşa a procedat Reagan, apoi George W. Bush.

În acest context programele de privatizare a apei capătă un nou sens. Astfel se deschide o cale pentru corporaţii de a beneficia de activitatea guvernului (iar politicienii primeau premii pentru schemele legalizate), noi rămînînd să ne întrebăm ce se întîmplă cînd cea mai valoroasă rezervă este în mîinile doar cîtorva.

Ţineţi cont: fiecare 20 de ani uilizarea apei pe glob de către oameni se dublează, iar în timp ce asta se scrie Naţiunile Unite

spun că peste 1 miliard de oameni însetaţi nu au acces la apă potabilă, iar 3 miliarde nu au acces la surse de apă sănătoasă.

Odată ce pe glob doar 1% de apă este potabilă(restul fiind sărată), iar oamenii au acces la ½ din acest procent, la rata de consum actuală oamenii vor epuiza resursele de apă cam în 2025, chiar înainte de a finisa petrolul.

Acest fact nu a fost omis de corporaţiile cele mai mari din lume, precum nici de Banca Mondială, care privatizează sursele de apă, mari şi mici cu viteze uimitoare.

Nu scapă nici resursele de apă din ţările lumii a 3-a, dar nici din lumea 1-a. Din Anglia pînă-n India, din Bolivia în California, corporaţiile privatizează resursele de apă, deşi aceste resurse ar trebui să aparţină liber populaţilor locale.

Motivul pentru privatizare (a apei şi a orice altceva) oferit de industrie şi politicieni corupţi, este că corporaţiile sunt mai interesate de eficienţă decît birocraţii guvernamentali.

Istoria şi experienţa arată, desigur, că au dreptate, şi aici, astfel, se încearcă a închieia discuţia. Dar ceea ce nu se spune este că, cît timp corporaţiile sunt atît de eficiente la anumite sarcini, comparativ cu guvernele, asta nu înseamnă că sarcina este realizată cu costul minim pentru consumatorul final. Corporaţile trebuie să aibă profit pentru a-şi plăti acţionarii. Ei au oficii, maşini, parteneri. Şi ei plătesc milioane de $ politicienilor pentru „contribuţiile” lor.

Pentru că guvernele nu au aceste cheltuieli, programul Medicare (asistenţă medicală în SUA) poate oferi servicii cu doar 3% de venit. Adică, dacă pacientul a cheltuit 100$ pentru sănătatea sa, 3 % din aceşti bani se strecor pentru ca să se achite salariile, oficiile şi alte cheltuieli. Corporaţiile iau de la 14% la 20% din 100$ pentru a acoperi cheltuielile enumerate în aliniatul de mai sus.

Deci cît timp ele, (corporaţiile) argumentează că-s mai eficiente decît guvernele, realitatea este că ele ne costă mult mai scump.

O altă problemă este transparenţa corporaţiilor şi responsabilitatea lor. Administraţia lui George W. Bush a transferat multe funcţii ale poliţiei şi militarilor în corporaţii private, aşa încît acţiunile lor să nu mai fie subiect al scrutinelor publice. Şi libertatea la informaţie poate fi ignorată de corporaţii. Acestea nu ţin cont de clienţi, cel puţin cînd deţin monopolul a ceea de ce au nevoie clienţii. (Aici deviza „competiţia controlează corporaţiile" prin consumatorii care crează această competiţie, nu se realizează.)

Corporaţiile raportează doar acţionarilor, iar aceştia cer întîi de toate profit, excluzînd alte consideraţii (ecologie, sănătatea umană) care dacă ar ţinea cont de ele, asta ar încurcă dobîndirii profitului.

Aşadar, cînd un cetăţean, într-o ţară democratică este nemulţumit de modul de manevrare a resurselor de apă, el se adresează celui pe care l-a votat. Ei pot vota chiar demisionarea acelor politicieni care-i reprezintă, dacă nu sunt satisfăcuţi de activitatea acelora. Pe de altă parte, cum a demonstrat Michael Moore în filmul său *Roger şi Eu,* despre încercarea sa de a vorbi cu preşedintele GM Roger Smith, corporaţiile pot – şi regulat o fac – să confrunte consumatorii cu uşile închise, e-mailuri vocale nesfîrşite, birocraţie la nivel „jos" care are scopul să ţină departe pe doritori de oficiile executorilor.

Cînd cetăţenii dintr-un orăşel mic din Bolivia a simţit aşa fel de tratare de la una din cele mai mari corporaţii din lume, care a privatizat sursa lor de apă, ei s-au revoltat. Guvernul local a fost nevoit să desfacă contractul de privatizare. Corporaţia, oricum, avînd filială şi în Olanda, ţară cu care Bolivia avea un tratat bilateral de cîteva milioane au folosit acest mijloc de a forţa guvernul Bolivian. Ei deasemenea au ameninţat că vor răspîndi prin intermediul jurnaliştilor această istorie, într-o lumină nefavorabilă pentru Bolivia, în toată lumea. (mass-media tot este o parte a businesului în mari părţi ale lumii)

Cazul acesta este încă în instanţa de judecată, cît acest text se scrie, şi asta a răspîndit fiori peste cetăţenii care depun eforturi şi cer revendicări pentru privatizarea apei, în jurul întregii lumi.

## Defrişarea, lupta pentru combustibil şi naşterea şi căderea imperiilor

Unul dintre cele mai vechi imperii a fost cel al Sumerienilor. Un prieten de-al meu din Atlanta poate să vă spui tot ce vreţi să ştiţi despre această civilizaţie antică. Printre colecţia sa de dicţionare se conţine şi un fragment de piatră care a fost cioplită între 6 şi 8 mii de ani în urmă în capitala imperiului Sumerian – Uruk, în Mesopotamia, care în zilele noastre este cunoscută ca Syria, Iraq şi Libia.

„Mulţi oameni nu-şi amintesc de primii Sumerieni" mi-a spus Tom odată, ţinînd în mînă fragmentul de piatră, „dar ei sunt cei mai devremi părinţi ai modului de viaţă pe care noi îl numim civilizaţie Vestică".

Conform *Epopeii lui Ghilgameş,* cea mai veche istorie scrisă pe lume, pe unul dintre primii regi ai civilizaţiei Sumeriene îl chema Ghilgameş. El a fost primul muritor care s-a răzvrătit faţă de regele pădurilor – Humbaba, care avea încredinţare de la marele Dumnezeu al Sumerienilor – Enlil, să protejeze de oameni pădurile de cedru ale Libanului.

Regele Ghilgameş a dorit să construiască un oraş măreţ, ca să-şi imortalizeze contribuţia sa la civilizaţia sumeriană. Deci el şi oamenii lui s-au răzvrătit şi au început a tăia pădurile, care atunci se întindeau din Iordania pînă la mare în Libia. Povestea se sfîrşeşte prin aceea că Ghilgameş îl decapitează pe Humbaba şi astfel îl înfurie pe zeul-zeilor – Enlil. Enlil apoi răzbună moartea lui Humbaba făcînd apa din împărăţia Sumerienilor de nebăut şi cîmpiile sterpe – asta ducînd la moartea lui Ghilgameş şi a oamenilor lui.

Pe lîngă alte calităţi distincte, Epopeea lui Ghilgameş este cea mai devreme înregistrare a deşertificării masive cauzată de distrugerea extensivă a teritoriilor acoperite cu păduri.

În Libia au scăzut teritoriile împădurite de la 90% la mai puţin de 7% într-o perioadă puţin mai mare de 1500 de ani descrescînd cantitatea ploilor cu 80%. Cum am văzut mai

devreme, copacii şi rădăcinile lor sunt o parte importantă a circuitului de apă. Ca rezultat al defrişării, milioane de acri de pămînt arabil s-au transformat în deşert sau tufărişuri, rîmînînd relativ sterpe pînă în zilele noastre.

Rezultatul final a fost schimbări ale climei şi foame. Sfîrşitul imperiului Mesopotamian a avut loc cam cu 4000 de ani în urmă, iar urmele scrise pe care le-au lăsat arată că doar în ultimii ani ei şi-au dat seama că toate năpastele lor s-au datorat distrugerii surselor de hrană şi combustibil, care se datorau pădurilor. Timp de 4 mii de ani ei „au ştiut” că lucrurile-s ok, dar ele erau ok atîta timp cît ei cucereau alte locuri, alte pămînturi. Cînd şi-au finisat vecinii, declinul lor a fost brusc şi devastator.

***

Sfîrşitul imperiului Mesopotamian a permis avansarea Greciei pînă la nivel de imperiu în Epoca de Bronz. Grecii între anii 1500-200 pînă la Hristos au folosit aceleaşi practici de agricultură ca şi mesopotamienii. Hrană aveau din belşug şi ei au început a tăia pădurile pentru a face loc pentru case şi lemn pentru case. Ei totodată foloseau zeci de mii de acri de pădure pentru a încinge furnalele lor vestite de bronz.

Declinul civilizaţiei lor coincide cu finisarea combustibilului existent: lemnul. Cu 600 de ani Î.H. Grecia era natural distrusă, cu dealuri goale care erodau înspre rîurile supranămolite, cu acumulare de săruri pe pămînturile îndelung irigate. Un beneficiu a fost că fermierii disperaţi au putut măcar planta copaci de măsline pe dealurile lor abrupte, căci doar aceştia creşteau pe aşa pante. Dar era prea tîrziu. Cum Platon scrie în *Critias*:

> Ceea ce a rămas acum este, în comparaţie cu ceea ce era atunci, ca un schelet a unui om bolnav, tot pămîntul gras şi moale a fost pierdut  şi doar pămînt gol a rămas.

Deci, cu adevărat, s-a întîmplat în trecut.

***

Căderea imperiului Grec a permis ridicarea imperiului Roman.

Roma avea necesităţi de lemn: prin anii 200 î.e.n. pădurile a ceea ce numim noi azi Italia, au fost toate folosite pentru diverse necesităţi – căldură şi case, băi publice şi topirea metalelor. Pentru a crea bani de metal, care erau baza sistemului monetar roman, tot se foloseau lemne. Şi cînd pădurea italiană s-a epuizat, s-a mărit preţul la lemnul cu care se topea metalul şi asta a cauzat o criză monetară, prima mare gaură în Imperiul Roman.

Tot pe atunci productivitatea cîmpiilor Romanice a început să scadă, din cauza înnnămolirii apei cu care irigau, a salinităţii şi a epuizării solului. Desigur au scăzut şi cantităţile de precipitaţii. Situaţia cu hrana ameninţa Imperiul Roman. Asta a motivat romanii să construiască o flotă din 60 de corăbii din lemn şi să cucerească ţările din jurul mării Mediteranene. Dar asta a fost în ultimele zile ale imperiului, căci distrugerea bazinelor hidrografice, defrişarea, epuizarea solului şi explozia demografică a adus foamete, ce s-a soldat cu prăbuşirea Imperiului Roman.

Chiar şi puternica Romă nu s-a autosusţinut, chiar cucerind jumătate din lumea cunoscută atunci. Desigur aceste exemple sunt doar cîteva, pe lîngă cele ale Egiptului, Ur, China, şi America precolumbiană.

***

Cînd America a început să fie cea mai puternică naţiune de pe glob, principalul ei combustibil a fost lemnul. Lemnul a fost combustibil şi sursă de căldură pentru armata lui George Washington şi a rămas prima sursă de combustibil, căldură şi construcţie pînă la Războiul Civil, cînd cărbunele a fost folosit mai pe larg.

Cum s-a menţionat mai devreme, petrolul s-a descoperit pentru prima dată în Pennsylvania deodată după Războiul Civil şi asta a mărit dramatic capacitatea omului de a creşte şi hrăni populaţia. Asta ne duce către o situaţie similară celei Mesopotamiene, Greceşti şi Romane: şi acum că noi am devenit

dependenţi de o sursă de combustibil anume, ce se va întîmpla cînd ea se va termina?

## Putem noi salva civilizaţia noastră cu alternativele petrolului?

Mulţi ani, oamenii au accentuat că în final – şi nu peste mult timp – noi vom finisa petrolul. Ei au propus o varietate de „alternative” sau „regenerabile” care să înlocuiască petrolul. Odată ce rolul tuturor acestora este să reducă dependenţa noastră de petrol – astfel anunţînd că fără energie civilizaţia se poate prăbuşi, ele merită examinate.

*Un obstacol economic mare: preţurile artificial mici descurajează investiţiile în alternative*

Ţinînd cont de toate spuse pînă aici putem să ne putem întrebarea – de ce guvernele nu investesc în dezvoltarea alternativelor?

Prima cauză este că petrolul este pompat de peste tot în lume aşa de agresiv, încît acel petrol pe care-l avem acum este mai ieftin(ajustat inflaţiei), decît a fost vreodată în istoria lumii. O pintă de apă din sticlă din magazin poate costa de 4 ori mai mult decît o pintă de benzină, deşi benzina a fost pompată din pămîntul de la 8 mii de mile depărtare ca petrol pur, a fost adusă cu corabia aici, rafinată şi apoi transportată la alimentaţii pe teritoriul ţării.

Parţial, preţul scăzut la petrol se datorează la aceea că Americanii plătesc pentru el cu dolarii daţi pe impozite şi taxe – subvenţii anulale(căutaţi sensul cuvîntului subvenţii ca să înţelegeţi mai amplu sensul mesajului de aici), granturi, donaţii şi taxele pentru concedii, iar asta ajunge de la 20 la 84 miliarde de dolari conform studiilor repetat făvute de Green Peace International. (subvenţiile au crescut peste 84 mlrd de $ cînd în 2001 scaunul de preşedinte l-a ocupat George W. Bush). Magnaţii petrolieri donează sute de milioane de dolari politicienilor în SUA şi alte părţi, şi, în schimb, primesc miliarde în formă de subvenţii.

O problemă mare este că petrolul este „produs” (pompat) fără a se ţine cont de necesităţile din viitor sau de capacitatea

fîntînilor. Ţările bogate în petrol, cu cîteva excepţii, pompează petrolul din pămînt cu capacitatea maximă care o au, pentru a stăvili apetitul ţărilor în jurul lumii. Orice ţară care are rezerve sau încearcă să confisce rezervele ţărilor vecine pot să se uite la ferocitatea cu care SUA a reacţionat la încercarea Iraqului de a confisca cîmpiile de petrol ale Kuveitului(care reprezită de la 10 la 20% din rezervele de petrol de pe glob). Ei se vor gîndi de 2 ori şi vor decide să nu încalce statusul-qou.

Industria petrolieră se conduce de un scop comun – obţinerea profitului cît mai rapid, chiar dacă asta înseamnă lipsa lui în viitor. Ei sunt bine-dispuşi să facă milioane din vînzări – cît mai rapide – a produsului neregenerabil.

Toate acestea ţin preţurile la petrol la un nivel mic, descurajînd investiţiile spre alternative.

*Un alt obstacol: trebuie petrol pentru a crea tenologii nepetroliere.*

Este altă problemă cu crearea alternativelor şi una mare. Spre exemplu, bateriile solare. Ele captează lumina solară ca noi s-o putem folosi imediat. Dar este şi un minus – totul ce ţine de crearea celulelor solare depinde de petrol:

- Celulele solare sunt făcute din minerale rare, care pot fi dobîndite după săparea a sute de tone de pămînt. Acest lucru se face cu maşini enorme ce-s alimentate de petrol.
- Aceste maşini totodată sunt făcute din oţel, sticlă care tot se extrage, se topeşte şi se fabrică în cuptoare alimentate de petrol cu ajutorul unor maşini alimentate cu lumină electrică obţinută cu petrolul.
- Cuptoare cu temperaturi înalte trebuiesc pentru a topi mineralele extrase şi a le selecta.
- Chiar dacă nisip este din plin şi ieftin, el trebuie topit la temperaturi înalte pentru a crea sticla care acoperă celulele solare. (o alternativă ar fi folosirea plasticului în loc de sticlă, dar plasticul e făcut din petrol).

- Şi oamenii care conduc maşini alimentate cu petrol ca să meargă la muncă şi acasă şi îşi încălzesc casa cu petrol completează imaginea.

Ce se va-ntîmpla cînd petrolul se va termina, cînd nu vom mai avea lumină antică depozitată? De unde vor mai apărea celule solare?

Noi nu putem folosi celulele solare pentru a produce mai multe celule solare. Celulele de azi pot alimenta doar maşini mici, dar cu siguranţă nu au capacitatea de a mişca un buldozer sau să înfierbînte un cuptor. Aceasta deci e o problemă care trebuie analizată serios.

Vedem aceeaşi problemă cu energia oferită de vînt. Chiar dacă poate fi inepuizabil, vîntul din munţi şi alte locuri din ţară, ca să fie acumulat este nevoie de tehnologii performante, turbine mari, construite din oţel de calitate şi alte materiale care iarăşi nu pot fi prelucrate decît cu ajutorul petrolului. Cînd aceste tehnologii se uzează nouă ne rămîn morile de vînt de tip Olandez, care au capacitate mică.

Actualmente cea mai mare parte de petrol se foloseşte la producerea curentului electric. Din cauza asta, conform Agenţiei de Protecţie a Mediului, generarea curentului electric cauzează 66% din emisia de bioxid de sulfur, 29% de hidrogen, 21 de mercur şi 36 de $CO^2$.

## Energia „verde”

Din cauza poluării în procesul de creare a curentului electric şi pentru că petrolul nu este o resursă regenerabilă, în SUA a fost recent o mare mişcare ce opta pentru crearea energiei „verzi”, boilere ce se încălzesc de la leme, hidroelecricitatea, vîntul şi lumina solară. Dar cerinţa de curent electric este actual prea mare pentru a putea fi satisfăcută cu lumina solară actuală. Este posibil ca noi să schimbăm asta, dar curentul electric obţinut din petrol este atît de ieftin, încît este greu ca noile tehnologii să înceapă a fi folosite.

Aceasta este o dificultate pentru companiile respective care activează într-o economie de tipul *fă bani repede sau mori*, şi nu

poate concura cu energia lor „verde”. Cu capital investit limitat, deoarece petrolul are preţuri mici, companiile de energie „verde” sunt nevoite uneori să producă pseudo-energii „verzi” care parcă-s „verzi”(regenerabile, „curate”), dar nu sunt.

*Vînzările de pseudo-energii*

Asta a devenit evident la conferinţa din Boston în 1997 cînd cu mai multe tehnologii noi „verzi” au participat la un program pilot în Massachusetts şi New Hampshire. Promisiunea companiilor era că dacă te alături la folosirea acestei energii, atunci vei avea o energie obţinută dintr-o sursă „verde” adică nepoluantă şi regenerabilă. Companiile au spus deasemenea că chiar dacă îi va costa mai mult să plătească pentru a-şi alimenta casa cu lumină electrică, în schimb clienţii vor şti că această lumină vine dintr-o sursă care nu afectează mediul.

Dar situaţia reală s-a schimbat şi s-a dovedit a puţin diferită, cînd un vorbitor din Uniunea Ştiinţifică a spus: „noi credem că anunţurile din New Hampshire ..... au fost înşelătoare.”

S-a dovedit că o companie vindea „hidro” energie obţinută în urmă inundării ilegale a vaste teritorii a Americanilor Nativi şi populaţiei locale. Iar altă companie folosea cărbune, energie atomică şi energia petrolieră pentru a pompa apă subterană în care au instalat o turbină şi a crea aparenţa creării energie „hidro”, oricum „verzi”. În cel mai bun caz această energie era „murdară”, iar în cel mai rău consumatorii s-au decepţionat. În alte state cei care produceau energie nucleară afirmau că ea este „verde” datorită faptului că ea nu poluează aerul. (dar aici se omite faptul că primii 18 ani de la construcţie staţia nucleară produce doar atîta curent electric cît să se autoasigure şi doar după 18 ani începe să dee o „nouă” energie).

Aceste jocuri sunt necesare pentru că adevărata energie „verde” este scump de produs. De fapt, fără petrolul ieftin de acum care permite crearea celulelor solare şi turbinelor de vînt va fi imposibil de creat energie verde în cantităţi cerute de Americani şi Europeni. Dacă am începe acum a folosi petrolul pentru a crea sisteme care elimină necesitatea de petrol, situaţia ar deveni mai bună.

# Cînd petrolul se termină încep luptele

Fiecare companie în ţările industrializate sunt indiferente de produsele şi servicile lor. Ele folosesc petrol pentru a produce electricitatea ce o consumă,  pentru a încălzi clădirile ce le folosesc, pentru a porni maşinile şi autobuzele cu care angajaţii vin şi pleacă de la serviciu şi tot aşa pînă la cel mai nesemnificativ lucru, aşa precum că fibrele sintetice din covorul din oficii tot este făcut din petrol. Terminînd petrolul ne vom întoarce la capacitatea de producere din anul 1800 cînd erau a 6-sea parte din omenirea actuală şi sursele noastre de energie erau uleiul vegetal, cel de balene, cărbunele şi lemnul. Şi cînd productivitatea scade, resursele devin şi mai rare.

Chiar o mică dizlocare a combustibilului primar poate duce la dezordonarea unei naţiuni. Mulţi istorici au căzut de acord că dacă Hitler ar fi avut sursă nelimitată de petrol în Germania el ar fi reuşit să cucerească toată Europa. Însemnările istorice arată că japonezii au bombardat Pearl Harborul în mare parte pentru că americanii au blocat apele vestice de unde în Japonia venea petrolul din ţările din jurul Oceanului Indian. De luni înainte strategii japonezi şi americani ştiau că asta ar fi pus în genunchi Imperiul Soarelui Răsare. Dar se pare că militarii americani au subestimat forţa de răzbunare a Japoniei.

Cînd petrol va rămîne mai puţin, preţul lui va creşte, aşa cum s-a întîmplat în imperiile Sumerienilor, Grecilor şi Romanilor. Cînd preţurile petrolului cu care totul se mişcă vor creşte pînă la cer, un mic procent al populaţiei care controlează bunurile şi armatele lumii pot să se înconjoare cu bariere şi să-şi apere interesele, iar restul vor fi în  mare necaz. Noi vedem asta azi în locuri ca Haiti, unde explozia demografică s-a ciocnit cu limitarea combustibilului şi a dus la foame şi sărăcie.

Noi la Vest, fiind în vîrful piramidei, probabil ultimii vom folosi priza. (asta presupune că armatele noastre sunt încă intacte şi noi putem forţa Arabia şi ţările din America de Sud să ne vîndă petrolul lor cînd rezervele vor începe a scădea – cînd mesopotamienii, grecii şi romanii au terminat lemnul ei tot au mers la război. Dar mai apare o întrebare – cum vom ridica în aer avioanele şi vom porni tancurile dacă nu va fi petrol?...)

Dar chiar dacă ţările Lumii Întîi vor fi în stare să folosească armatele pentru a avea acces la petrolul din ţările Lumii a Treia, scăderea cantităţii de petrol va avea efecte devastatoare pe scară largă. Fiecare ultimă civilizaţie „modernă” din ultimii 7 mii de ani a fost distrusă de o scădere a sursei lor de energie. Civilizaţia noastră poate sau nu poate avea aceeaşi soartă. Oricum, este aproape cert că dezechilibrul care vine va scutura bine bazele democraţiei, poate chiar pînă la distrugerea ei.

De ce pare mereu că ajungem la aşa situaţie? Şi ce putem face cu asta?

# Partea a II-a

# Culturi tinere şi vechi. Cum am ajuns aici?

În partea I am adus confirmări că deacum suntem în situaţii problematice: suntem toţi făcuţi din energia ce vine de la lumina solară; noi obţinem acum energie trăind din „capitalul iniţial”(ca cei 4 investitori)(lumina antică care e depozitată sub pămînt acum se sfîrşeşte); omorîm copacii care mişcă apa şi formează ploi, care formează solul şi ţine $CO_2$ sub control; multe specii sunt exterminate, iar clima se schimbă devenind mai instabilă ca niciodată şi ameninţă culturile pe cîmpuri şi oamenii.

Cum am ajuns, în jumătate de secol, avînd la începuturi o viziune optimistă, să ne pomenim acum în situaţia cînd doar o generaţie poate să mai trăiască pînă cînd catastrofa va lovi

lumea industrializată, şi situaţie în care deacum ţările lumii a 3-a suferă foame şi sunt atacate de boli ce se răspîndesc vertiginos?

Dar este motiv ca să privim optimist, dacă facem schimbările potrivite. Dar mai întîi trebuie să înţelegem. În această parte vom discuta următoarele:

*Perspectiva istorică*

- Conceptul de „cultură tînără" şi „cultură veche". Distincţii importante a cum suntem azi şi cum obişnuiam să fim.
- O schimbare extraordinară numită *wetiko:*după 100 000 de ani de trai cooperativ unii cu alţii (şi cu natura) oamenii au început să se domine şi să creeze sclavi în rîndul lor (şi să domine şi natura)

*Psihologia socială*

- O introducere în importanţa „miturilor": cum noi interpretăm ceea ce este în jurul nostru. Istoriile noastre despre viaţă pot să ne rătăcească sau să ne indice soluţii.
- Înţelepciunea antică care odată o ştiam, iar acum am uitat-o.
- O viziune a lui Darvin. Oare cel care cîştigă lupta este cel mai adaptat să reziste viitorului?
- Comparînd structurile politice şi sociale de azi cu modul cum noi obişnuiam să trăim.

Ca să înţelegem importanţa bazală a luminii antice, trebuie mai întîi să înţelegem rolul semnificativ al culturii în civilizaţiile vechi şi actuale.

## Puterea punctului nostru de vedere. Culturi vechi şi noi.

Un lanţ nu este mai puternic decît cea mai slabă verigă a sa. Viaţa este pînă la urmă un lanţ

WILLIAM JAMES (1842-1910**)**

Din cauza acţiunilor umane – şi inacţiunilor – planeta noastră pare să fie pe cale de a suferi un dezastru.

Noi am depăşit demult numărul populaţiei care putea să trăiască fără utilizarea intensivă a benzinei şi petrolului, deaceea noi folosim acum resursele create timp de 300 milioane de ani cu scopul de a hrăni 6 miliarde de oameni care sunt acum pe Terra(2004). Mulţi pot să sufere foamete, mai mulţi chiar decît suferă astăzi. Şi guvernele nu fac aproape nimic ca să evite această realitate probabilă.

Dar ce putem face noi? Noi reciclăm, mîncăm hrană vegetariană, conducem automobile care sunt eficiente şi simţim că facem ceva eficient, dar rămîne un fact că un cerşetor alcoolic din New York are o mai mare avere într-o lună decît majoritatea cetăţenilor lumii vor avea vreodată într-un an. Dar şi chiar acest nivel de sărăcie este menţinut cu ajutorul energiei depozitate, energie care se va epuiza peste o generaţie sau 2.

Majoritatea oamenilor cred că nu este nimic ce poate fi făcut ca să micşoreze povara. Dar ei greşesc: sunt lucruri puternice, importante care putem să le facem.

Probabil este prea tîrziu(deja de vreo 4 decenii este prea tîrziu conform unor experţi) ca să evităm daune şi mai mari: moartea a miliarde de oameni şi distrugerea ulterioară a mediului planetei prin intermediul războiului, exploatarea resurselor şi poluare industrială. Lumea este acum în flăcări: foame se răspîndeşte cît citiţi aceste cuvinte, şi supraaglomeraţia de oameni a ajuns la punctul cînd în unele mari oraşe ale Lumii a III, copiii străzilor sunt vînaţi cu puşti puternice de către „clubul vînătoresc” de tineri ai clasei mijlocii şi superioare şi de către poliţie. Unii spun că noi suntem martori a sfîrşitului imperiului American şi European aşa cum a fost şi prăbuşirea celui Roman cu 1600 de ani în urmă.

Dar este adevărat că noi putem semăna seminţe a unei lumi pozitive şi optimiste pentru generaţiile următoare, copiii noştri şi

ai lor, vor trăi – în începutul unei noi civilizaţii, era post-petrolieră!

Noi ţinem viitorul lor în mîinile noastre.

## Este o mare putere în modul nostru de a gîndi despre lucruri

Cînd mergi sau conduci pe o stradă în oraş tot ce vezi în jur este manifestarea gîndurilor noastre. Fiecare clădire a început a exista ca o idee în mintea cuiva. Cineva cumpără pămînt. Altcineva proiectează o casă. Cineva are idee de a aduna oameni împreună ca ei să construiască o casă sau să facă bani. Copacii care-i vedeţi au fost plantaţi în grădini şi pe marginile străzii pentru umbra lor. Pavarea străzilor pe care noi o percepem ca „naturală” deacum, a fost şi ea proiectată, instalată şi menţinută ca un gînd viu.

Gîndurile crează realitatea noastră fizică şi ele crează totodată realitatea noastră mai largă. Pe parcursul timpurilor antice, cînd era vreo furtună cu fulgere, oamenii percepeau acestea ca pe o voce a unei divinităţi puternice. Dacă cineva era lovit de fulger, aceasta dovedea că acel om a săvîrşit o crimă sau nu a plăcut divinităţii. Cînd fulgerul lovea puternic în apropiere, oamenii cădeau în genunchi şi-şi spuneau în strigăte rugăciunile. Ei ştiau că o lumină dea lungul cerului înseamnă că devinitatea îşi exprimă opinia sau scrie un mesaj. Astăzi fulgerele şi tunetele sunt privite ca o ciocnire între ionii din aer şi pămîntul încărcat electric în sens opus.

Dacă cineva e lovit de fulger, asta se interpretează ca prostia acelui om(care stă afară) sau nenoroc. Dacă o furtună este severă atunci noi o percepem mai degrabă ca un fenomen natural, decît ca o mînie a unui dumnezeu mînios.

Totodată acelaşi eveniment crează în oameni diferite emoţii, gînduri şi comportamente. Ideea este că,

experimentarea realităţii este diferită, şi ceea ce o face diferită este gîndul.

Cîţiva ani în urmă am fost invitat să ţin un discurs la o conferinţă organizată de Universitatea Ebraică din Ierusalim. După prezentare, soţia mea Luisa şi eu am mers să ne plimbăm în Vechiul Oraş, în Cartierul Arab unde sunt cele mai multe magazine pentru turişti. Era o zi caldă de mai şi Luiza purta o pereche de şorţi confortabili. Mişcîndu-ne pe stradă un vînzător a ieşit din magazinul său şi a început să strige la Luisa, numind-o „Poarcă din Vest”, „curvă” şi „necurată”. „Nu ştii că e o zi sfîntă, tu căţeao?” a strigat el. „Nu ai dreptul să-ţi arăţi picioarele.”

Am menţionat asta ca să arăt că realitatea acelui vînzător era alta şi în viziunea lui soţia mea, încălca legea. Realitatea soţiei mele era o zi caldă în care şorţii se potriveau de minune. Realitatea mea era că un om nu arată respect pentru cultura şi religia mea şi are maniere grosolane, faţă de femei în general, şi faţă de altă fiinţă umană în particular, strigînd în gura mare, decît să se fi apropiat să-şi expună nemulţumirea liniştit.

Toţi eram corecţi.

Aşa şi acum umanitatea se confruntă din cauza unor realităţi diferite. Ce vom alege să facem în privinţa asta va determina viitorul nostru ca specie. Vă propun să citiţi cîteva idei pe care oamenii le au despre viaţă:

- Noi avem nevoie de electricitate ca să trăim confortabil şi să menţinem modul nostru de viaţă *sau* producerea electricităţii duce la eliminarea a miliarde de tone de dioxid de carbon în atmosferă, producînd încălzirea globală şi paternuri(comportamente) destructive ale vremii.
- Să conducem automobilul unde şi cînd dorim la un preţ mic asta înseamnă libertate *sau* obiceiurile americanilor de a conduce chiar şi cînd nu e cazul apropie distrugerea planetei.

- Natura este destinată ca să servească necesităţile oamenilor *sau* oamenii nu sunt mai mult sau mai puţin importanţi pentru planetă decît alte forme de viaţă.

Toate aceste idei sunt înrădăcinate în istoriile noastre – miturile culturii noastre, paradigmele, credinţele – care formează nucleul a ceea ce noi numim realitate. Istoriile, în acest context, este tot ce noi adăugăm la experienţa noastră originară şi ele alterează ceea ce noi gîndim că se întîmplă, sau schimbă modul nostru de a privi lucrurile.

Odată ce atît de mult din realitatea noastră este subiectiv, înseamnă că sunt doar cîteva istorii „corecte” sau „greşite”, sau mai bine zis istorii „folositoare” sau „inutile”. Tipul istoriilor este în dependenţă de cultura la care aparţii şi în dependenţă de statutul pe care-l ai în cultura ta. Realitatea depinde deasemenea de relaţia ta cu lumea şi de viziunea ta asupra viitorului.

Acum, istoriile pe care n-i le povestim de secole trec din categoria de istorii „utile” în categoria de istorii „nefolositoare”. Un exemplu este legea biblică de a avea atîţia copii cîţi poţi. În zilele lui Noe şi Avram, tribul cu cei mai mulţi tineri care alcătuiau o armată erau acele triburi care supravieţuiau. „Înmulţiţi-vă” era o formulă culturală pentru supravieţuire, chiar dacă apoi în aproape toate cazurile formula devenea: „şi cînd vei termina resursele omoară-ţi vecinul şi ia-le pe ale lui”.

Noi am raţionalizat prima formulă şi a 2-a şi am ajuns să spunem că stilul de viaţă concurent şi dominant ne-a adus aşa multe bunătăţi: televiziune, zborul pe lună, tehnică modernă, vindecarea multor boli. Ţin minte că la liceu a venit cineva să ne recruteze pentru armată. El a spus: „majoritatea avansărilor importante ale societăţii noastre, de la dezvoltarea rachetelor pînă la descoperirea antibioticilor au fost motivate de necesităţile războiului”, promovînd o nouă raţionalizare(argumentare) a omorurilor în masă. Războiul este bun: el duce la progres şi la ridicarea nivelului de trai.

În trecut, cînd pe planetă erau doar cîteva milioane de oameni, ei nu se îngrijorau de mărimea familiei, de creşterea populaţiei şi de lupta cu alte triburi. Poate că atunci toate

acestea se motivau cu normele culturale care prescriau supravieţuirea şi înmulţirea ca scopuri primare.

Acum, oarecum, acest mod de gîndire, de a crea familii mari, pune în pericol culturile care au descins din acei primi oameni, culturi care încă au aceleaşi norme. Peste un miliard de Catolici şi peste un miliard de Musulmani încă au aşa mod de gîndire, iar rezultatul este dezbinarea lumii în tabere.

Grecii antici au schimbat lumea şi au pus bazele Civilizaţiei Vestice cu ideea de democraţie şi deţinere a sclavilor. De fapt, de fiecare dată cînd o cultură s-a schimbat, spre bine sau spre rău, pînă la greci sau după ei, schimbarea a venit de la o idee, o înţelegere, o nouă viziune a cum sunt lucrurile şi a ce este posibil. Ideile au precedat toate revoluţiile, fiecare război, fiecare transformare şi invenţie.

Deci, veştile bune sunt că dacă noi vom redefini normele noastre culturale, vom repovesti istoriile noastre care crează realitatea, atunci comportamentele umane se vor schimba ca să se conformeze noilor istorii.

Pentru început noi trebuie să înţelegem istoriile actuale şi trecute cu scopul de a crea alte istorii care vor funcţiona.

## Drogurile controlului ale culturilor tinere

*Nu heroina sau cocaina ne face dependenţi, dar necesitatea de a evita o realitate dură. Sunt mai mulţi dependenţi în această ţară de televiziune, basebal şi fotbal, filme şi cu siguranţă alcool, decît dependenţi de droguri.*

SHIRLEY CHISHOLM (n.1924)

Politicieni şi scriitori se referă deseori la era noastră ca la una informaţională. Un om de rînd din zilele noastre ştie mai mult decît orice om din trecut. Prin internet, enciclopedii şi CD-uri şi cu acces la 700 de canale de TV informaţia este accesibilă instantaneu chiar şi celui mai obişnuit om. Aşa spun ei. Este un lucru spectaculos şi noi suntem informaţi de minune.

Dar aşa este oare?

Dacă noi suntem atît de bine informaţi de ce cînd adresezi unui american o întrebare despre istoria lumii primeşti o privire goală? Cîţi dintre copiii noştri au citit măcar o operă de-a lui Shakespeare în întregime? Cîţi oameni ştiu cu adevărat cauzele războaielor şi impactul lor? Sau ştiţi că guvernul american încă fură pămîntul indienilor în Nevada, Minnesota, Wyoming, Arizona, New Mexico, Alaska şi alte state?

Da, internetul este o sursă extraordinară de informaţie(eu însumi îl folosesc pentru căutări şi am un site pentru cărţile mele). Dar majoritatea vastă a site-urilor care au profit sunt cele pornografice sau care vînd sex. Cea mai frecventă căutare pe google şi alte „motoare de căutare” este cuvîntul *sex* şi alte cuvinte care descriu nuditatea sau alte variate ocupaţii sexuale. Următoarele, conform statisticilor sunt căutările de sport şi noutăţi, după care urmează comediile, video-clipurile, TV-shourile. Această statistică arată că internetul nu are acel impact asupra informării americanilor care se credea că este sau care poate fi.

Ce-i cu televiziunea atunci? Ocazional, în timpul unor discursuri, cînd anunţ că am deconectat televizorul în casa noastră – nu din cauza conţinutului, dar din cauza mediului însăşi care poate crea disfuncţii de atenţie – oamenii încep a enumera şiruri lungi a cîte au învăţat ei despre viaţa sălbatică din Africa, de exemplu. Eu nu contrazic faptul că sunt programe informative şi interesante la televizor. Dar această informaţie este doar la programe, însă mult mai multă este în cărţi – şi statistica arată că doar un mic procentaj de americani au citit o carte în luna precedentă. Cînd Newton Minnow a descris televiziunea ca un vast areal de deşeuri el înţelegea asta. În goana după dolarii obţinuţi din advertisment, care depind de numărul de telespectatori, showurile TV au devenit mai interactive, dar mai sărace în informaţie(incluzînd „noutăţile”). Şi chiar „informaţia” la TV urmăreşte să satisfacă interesele corporaţiilor.

Mass-media consolidîndu-se a rămas fără voci autentice, şi la radiou, şi la TV, şi în ziare.

Spre exemplu, congresmanul Bernie Sanders indică că în anul 1993, cînd NAFTA a votat pentru prima dată în Congresul SUA, statisticile au arătat clar că mai mult de jumătate din americani s-au opus acestui drept de vot. Dar din sute de ziare şi surse de informare, *doar 2* au scris despre caz, iar restul au motivat tăcerea în diverse moduri.

Invazia americanilor în Iraq în 2003 a arătat iar abilitatea ziarelor ce aparţin corporaţiilor de a tăcea, decît de a reflecta opiniile publice, dintre care 60% se opuneau aceste intervenţii militare. De această dată *nici un ziar* nu a pomenit de situaţia dată.

Sunt mai multe motive prescrise acestui comportament al presei scrise, dar cel mai susţinut este acela conform căruia unor oameni ori grupe nu le convine ca publicul larg să afle tot ce se face şi din ce cauză se face.

## Deficitul de informaţie

Poate că trăim într-o eră informaţională cu informaţie prea multă, dar în alt sens noi trăim într-o eră de „deficit de cunoştinţe”. Oamenii nu au cunoştinţe care susţin viaţa cum de exemplu să-şi crească propria mîncare, cum să găsească apă potabilă, ce este în hrana lor, cum să aprinzi un foc şi să te încălzeşti, cum să supravieţuieşti într-un loc împădurit, cum să „citeşti” cerul, cînd sezoanele de creştere încep şi se termină, care plante în pădure şi cîmp sunt comestibile, cum să urmăreşti după urme, să vînezi, să te îmbraci, mănînci, cum să conduci o fermă fără(sau chiar cu) chimicale şi tractoare, cum să vindeci oasele rupte şi să acorzi primul ajutor medical în caz de urgenţe, sau cum să ai grijă de un copil.

Din cauza acestui „deficit de informaţii” nu suntem în contact cu realitatea şi mai depindem încă de petrol, iar pe de altă parte suferim o foamete informaţională indusă de corporaţii.

În anii 1930 pe parcursul a Marii Depresii mai mulţi oameni locuiau în sate, decît în oraşe. Informaţia despre cum să creşti şi păstrezi hrana, cum să supravieţuieşti în timpurile grele, cum să obţii mai multe cu puţin erau informaţii general cunoscute. Astăzi ştim numele stelelor de cinema şi cîţi bani filmele

acestora au adunat, dar puţini dintre noi ar putea supravieţui 2 luni dacă s-ar închide brusc supermarchetele. În plus, conform Fundaţiei pentru Literalizarea Familiei a Barbarei Bush 27% din toţi americanii adulţi sunt analfabeţi, pe cînd mai puţin de 1% de proprietari de casă nu au televizoare.

Acestea funcţionează perfect pentru cei care au beneficii de la dependenţa noastră faţă de sistemele lor, informaţia, petrolul şi hrana. Am devenit uşor de manevrat şi de controlat. Votăm pe oricine care are vorbeşte frumos la noutăţi, sau care are cea mai puternică şi scumpă publicitate.

Companiile care produc sau vînd chemicale au deacum o aşa abilitate de a suprima istoriile negre, încît majoritatea locuitorilor din Vermont, de exemplu, nu ştiu că peste 53 000 de punzi de chimicale interzise în Germania, Italia, Olanda, Suedia, Austria şi alte ţări sunt stropite peste porumbul lor în fiece an. Aceste substanţe chimice s-au declarat a fi cauze ale bolilor de cancer la sîn, leucemie, defecte de naştere şi tumori reproductive.

## Noi nu doar dormim, noi suntem intoxicaţi

Ca adolescent ce a crescut în anii 60 în colegiu din San Francisco, am făcut cunoştinţă cu dependenţi de heroină. Ei erau oameni drăguţi, nu ca stereotipurile pe care le vedem la televizor şi în literatură, dar copii din clasa de mijloc, relativ normali, care au dat peste un drog mai puternic decît ei s-au aşteptat să fie. Mai tîrziu, la  20 şi 30 am întîlnit dependenţi de alcool. Deasemenea ei erau buni la inimă, dar s-au trezit în îmbrăţişarea acestui drog. Şi totodată am cunoscut de-a lungul anilor mulţi dependenţi de ţigări, care credeau că într-o zi vor putea pur şi simplu spune „nu” şi apoi să descopere cît este de dificil.

Un lucru ce l-am observat este că aceşti oameni dependenţi se preocupau doar de a se asigura cu drogul necesar, asta fiind principala preocupare a vieţii lor. Acesta era nucleul existenţei lor. Ei se trezeau de dimineaţă şi primul gînd era cum să obţină drogul necesar. Ziua lor era plină cu acel drog şi se termina cu mersul la culcare fiind intoxicaţi cu acel drog. Un alt lucru ce l-am observat este că ei erau gata să renunţe la anumite lucruri

pentru droguri, lucruri pe care de altfel le-ar fi considerat importante. Ei poate aveau planuri măreţe pentru carieră, educaţie, relaţii, dar cumva aceste planuri au trecut pe planul doi după plăcerea oferită de droguri. Mult timp după ce drogul a încetat să le mai ofere „zborurile în înălţimi" aceşti oameni au continuat să petreacă ceasuri întregi din zilele lor adînciţi în stări provocate de aceste droguri.

Din punctul de vedere a celor care promovează cultura noastră, acesta e considerat un lucru bun: guvernele Culturilor Tinere privesc ca pe ceva dorit dependenţa oamenilor.

Spre exemplu, ţineţi cont de faptul că guvernul SUA continuă să ofere milioane de dolari în formă de subvenţii producătorilor de tutun. Într-un trecut mai îndepărtat, după 30 de ani de cînd Anglia a pierdut în Războiul Revoluţiei Americane, englezii au dus o luptă cu China pentru „dreptul" de a vinde opium la mai mulţi de 12 milioane de oameni din China pe care iau făcut dependenţi. Englezii au cîştigat războiul şi au luat Hong Kongul ca parte a prăzii sale şi astfel imperiul a făcut milioane pe vînzări şi taxe. Mulţi istorici consideră că Marea Britanie a învins în Războiul Opiumului datorită faptului că mulţi membri ai regalităţii Chineze şi a birocraţiei erau dependenţi de opium. Aceşti dependenţi au redus eficienţa mililtară şi au redus entuziasmul de a îndepărta Marea Britanie şi opiumul lor.

În culturile tinere, promovatorii de cultură – guvernele şi instituţiile religioase – urmăresc un scop principal - nonrezistenţa cetăţenilor. Mai devreme am văzut că cei care nu se „ajustau" ajungeau să fie exterminaţi. Multe popoare băştinaşe au avut această crudă soartă. Cei care au supravieţuit tind să fie docili. Aşa cum fiecare răspînditor de heroină, vînzător de ţigări sau proprietar de magazin de băuturi alcoolice ştie că dacă un om depinde de produsul tău, atunci nu vei avea probleme mari de la el. (ei pot crea probleme altora, dar de obicei răspînditorii sunt lăsaţi în pace).

Similar, cultura noastră tehnologică a găsit un drog tehnologic care să menţină oamenii docili.

O măsură a dependenţei de un drog este procentajul de oameni care folosesc acest drog şi procentajul celor care pot să

renunţe la dorinţă şi uşor la el. Acest comportament(de a renunţa la dorinţă) este numit – drogul ieftin – şi caracteristica asta a unui drog indică că oamenii pot să-l folosească ocazional, dar pot să renunţe la el pe timp de luni sau ani, fără durere şi atracţie. Un studiu publicat în *Sience News* afirmă că dacă un mare procent de oameni pot renunţa la marihuană şi un număr mediu la alcool, cocaină şi chiar heroină, atunci foarte, foarte puţini oameni pot renunţa la ţigări(mai puţin de 5% dintre americani). Imaginaţi-vă un „drog” la care pot renunţa mai puţin de 5% pentru o lună fără a simţi disconfort. Acesta, conform comparaţiilor, ar fi cel mai puternic drog vreodată apărut.

Pe lîngă faptul că oamenii nu pot renunţa la ţigări, acestea mai crează şi dispoziţia oamenilor. Ele îi induc omului o stare în care lui nu-i mai pasă de probleme sau uită durerea zilei de azi. Astfel ţigările nivelează crestaţiile creierului, îi omoară neuronii şi îi fac incapabili de a soluţiona probleme, iar uneori se ajunge la etapa cînd acest drog este perceput nu ca unul de care depind, ci unul pe care l-au preferat conştient.

Alcoolul este alt drog „neacceptat” în Culturile Tinere ... publicitatea acestui drog afirmă capacitatea de a trăi fără el.... dar în realitate acest drog nu că nu lipseşte, ci poate fi prezent în casa şi viaţa multor oameni zile, luni şi ani.

Aşa drog există.

Mai atractiv ca opiumul, la infinit mai eficient de a ne modela comportamentele şi expetanţele şi folosit mult mai mult decît ţigările, drogul cel mai persistent este *televiziunea.* Multe droguri nu sunt altceva decît substanţe naturale distilate sau concentrate. Penicilina este extrasă din mucegai, iar opiumul din mac. Similar, televiziunea este un extract – superconcentrat – ca şi majoritatea drogurilor pe care le avem – din viaţa „reală”.

Oamenii stau mult timp din viaţa lor în faţa unor cutii luminiscente. Ei obţin din aceste cutii majoritatea informaţiei despre cum este lumea, cum se comportă politicienii, ce este realitatea, asta fără să ţină cont că canalele de televiziune sunt controlate de corporaţii mari, multe dintre ele tot fiind distribuitoare de tutun, arme şi alcool. Cetăţenii noştri se trezesc

cu acest drog, îl folosesc cu orice ocazie şi se duc la culcare cu el. Mulţi chiar îl folosesc şi cînd mănîncă.

Majoritatea regretelor umane sunt nu pentru ceea ce au făcut, ci pentru ceea ce nu au făcut, scopurile pe care nu le-au atins vreodată, tipul de prieten, iubit sau părinte care şi-au dorit să fie, dar au eşuat a fi. Totuşi cultura noastră ne îndeamnă să stăm în faţa cutiilor luminiscente 24 din 24, 7 zile în săptămînă, ore întregi în timpul anului şi astfel viaţa trece ca nisipul uscat printre degete.

## Boala de a trăi în „cutii”

Psihologii sunt de acord că a trăi separat unii de alţii este în general benefic pentru sănătatea noastră mintală, dar totuşi pentru a fi sănătoşi trebuie să contactăm unii cu alţii.

Noi avem o pisică pe nume Flicker. Este o femelă cu o blană zburlită ce o aseamănă cu un leu. Flicker este nebună. Persoana de la care am luat ne-a spus că pisică este convinsă că toată lumea vrea s-o omoare şi noi ne-am convins cu timpul că într-adevăr cam aşa credinţe şi are. Ea este paranoică.

Ieri, am trecut pe lîngă ea în drum spre bucătărie. Ea m-a privit speriată şi a fugit tot înspre bucătărie. Ţinînd cont că mergeam şi eu în direcţia aceea, mi-am continuat drumul, iar ea a crezut că eu o urmăresc şi mă privea cu panică. Am încercat s-o chem, i-am zis cuvinte moi, dar ea era sigură că vreau să-i fac rău. Cînd am ajuns aproape de ea, pisica a sărit în aer şi a zbughit-o în altă odaie. Lumea ei este ostilă, plină de giganţi violenţi. În cîteva luni ne-am apropiat de ea puţin, dar încă este în interiorul ei o sălbăticie care-i şopteşte că ea poate avea încredere doar în sine, dacă vrea să fie în siguranţă.

Cîteva săptămîni în urmă am fost invitat la un radio-show, ca să vorbesc despre problemele din această carte. Mai era invitat un om din Kansas.

- Chiar vrei să spui că plantele şi animalele au dreptul să trăiască pe această planetă? A zis celălalt invitat.
- Da, asta este exact ceea ce am vrut să spun.

- Doar ştii că aceasta este poziţia naturaliştilor radicali?
- Da, am auzit despre asta, dar care este poziţia d-stră?
- Acum va trebui să dăm o apreciere şi o valoare lucrurilor, din punct de vedere ştiinţific şi economic. Unele păduri sunt utile, altele nu sunt. Unele specii merită să trăiasă împreună cu noi, ca vacile, cîinii şi elanii, iar altele nu pot deaceea nu trebuie să ne îngrijorăm de ele.
- Deci unde să trasăm linia, cum să alegem speciile care să rămînă să trăiască printre noi şi care să nu rămînă, ca să facem mai mult loc oamenilor?
- Să le păstrăm pe cele folositoare – a răspuns el de parcă răspunsul era evident. Cui îi trebuiesc bufniţele sau omizile? Pentru Dumnezeu! Noi avem nevoie de locuri de muncă, securitate economică, străzi curate şi oraşe sigure. Iată care lucruri sunt importante.

I-am indicat că chiar dacă credinţa sa (că lumea este făcută doar pentru oameni) este adevărată, dispariţia atîtor sute de specii poate transforma Terra într-un loc neospitalier chiar şi pentru „speciile superioare”. Şi de fapt sunt enorme argumente, în această carte şi în altele că asta se şi întîmplă.

Dacă am lăsa la o parte ideea de supremaţie şi am adopta viziunea Culturii Vechi care spune că totul sub soare are valoarea sa şi dreptul sfînt de a trăi, atunci multe s-ar schimba.

Ca şi Flicker, invitatul de la radiou vedea doar o singură lume. Lumea lui era un loc populat cu oameni „reali” iar celelalte forme de viaţă sunt prezente cu un singur scop – de a ne servi şi doar oamenii au dreptul de a hotărî cine să trăiască şi cine să moară. Dacă ar fi în avantajul nostru de a goli pămîntul, lăsînd o singură specie de copaci, de grîne şi de peşte, atunci aşa să fie. Dacă noi am hotărît că aşa este corect, asta înseamnă că aşa şi este corect, că asta e lumea reală. Şi pentru cei care nu cred că este adevărat, avem confirmările dumnezeilor noştri, ce vorbesc prin gurile oamenilor care nu au cum greşi.

Asta este logic doar pentru o minte bolnavă.

Aşa cum Flicker este convinsă de realitatea lumii ei, aşa şi invitatul era convins că totul ce vede în jurul său este pus acolo pentru dînsul. Paranoia este o boală cu care bolnavul îşi construieşte o lume bine organizată, în care totul are sens. Omul din colţul străzii este un agent CIA care a pus un transmiţător în mintea ta şi te urmăreşte. El se uită într-o parte căci nu vrea să ştii că îl urmăreşti. El se holbează la tine nu pentru că tu te holbezi la el, ci pentru că îşi pune întrebarea dacă ai aflat de transmiţătorul ce ţ-i la implantat. El se urcă în autobuz nu ca să se ducă la serviciu, ci pentru a te urmări. Şi tot aşa, din nou şi din nou.

Similar este faptul că oricare ar fi viziunea noastră asupra lumii noi adunăm dovezi că aşa şi este. Flicker crede că lumea o vînează şi vede semne a acestui fapt peste tot. Şi dacă crezi că totul în jur este o resursă pe care o poţi folosi, atunci găseşti argumente la această credinţă şi comportament.

Sigmund Freud, părintele psihaanalizei şi omul a cărui definiţii de boală şi sănătate mintală au prioritate, a făcut cîteva observaţii pe această linie cu cîţiva ani înainte de moarte. El a accentuat că ceea ce civilizaţia noastră numeşte „ego sănătos” este de fapt „un ciob zbîrcit”. Rezultatul este conform Institutului Naţional de Sănătate Mintală că a treia cauză a morţii persoanelor între 15-27 de ani este suicidul.

Această zbîrcire este rezultatul separării, a ruperii legăturii intime dintre om şi lumea din jurul lui, izolarea noastră în „cutii” separate, care cu 100 000 de ani în urmă nu era cunoscută. Şi este încă necunoscută în triburile din lumea de azi, în care rata de suicid este atît de mică încît aproape nu poate fi măsurată.

Theodore Roszak foloseşte termenul de *ecopsihologie* ca să descrie legătura dintre oameni şi mediul natural înconjurător. În cartea sa *Vocea pămîntului şi Ecopsihologia* Roszak arată elocvent cum separarea fizică, mentală şi spirituală a oamenilor moderni poate fi responsabilă de toate bolile din toate sferele personale, culturale şi totodată cum reuniunea cu natura poate fi un puternic proces terapeutic, atît pentru indivizi cît şi pentru societate.

Dar această deconectare de la natură este în nucleul fiecărei civilizaţii. Începînd cu Aristotel şi continuînd cu Decartes lumea a fost descrisă ca o adunătură de atomi sau ca o maşină pe care omul poate să o manevreze după bunul plac, doar dacă ar şti unde să apese. Astfel noi ne-am situat mai sus de lumea naturală şi am creat lumi artificiale în oraşele şi locuinţele noastre. Chiar am ajuns să credem că animalele tot sunt maşini biologice ce nu-s în stare să simtă sau să aibă emoţii. Cu timpul am ajuns să credem că ceva în lumea asta este corect şi altceva greşit şi am început a selecta şi a organiza lumea eliminînd „inutilul” şi lăsînd utilul(ceea ce satisfăcea necesităţile noastre).

Am pus planeta noastră în centrul Universului, iar pe noi, oamenii, pe treapta cea mai de sus. Atît religia cît şi ştiinţa a afirmat direct sau indirect că toată creaţia e făcută pentru om. Galileo chiar a zis că lumea nu ar fi dacă nu ar fi omul care să-i confirme existenţa prin observare.

Din această istorie reese că oamenii din oraşe sunt civilizaţi, iar cei din afara lor sunt primitivi şi natura e sălbatică şi noi ne-am dezvoltat o psihologie care recunoaşte şi laudă doar cultura proprie, dar e o cultură ce din păcate a  pierdut contactul cu lumea fizică, puterile ei şi tainele.

Cînd primii Europeni/Americani umblau prin preerii şi omorau fiecare bour ce-l găseau, Americanii Nativi urmăreau şocaţi şi cu oroare considerînd un aşa comportament acte de nebunie. Cum ei puteau să omoare viaţa din cîmpii? Cum ei puteau să jignească corpul Mamei Pămînt? Cum ei puteau fi atît de nebuni încît să taie fiecare copac? Iar primii colonizatori se gîndeau – de ce nativii sunt atît de nebuni şi nu folosesc spre mîncare fiecare bour care pot. Cum ei puteau să stee 10 000 de ani între aşa resurse şi să nu le folosească? Probabil ei erau sălbatici, necivilizaţi, pe jumătate oameni, care nu au gîndire logică de a folosi bunătăţile ce le oferă natura.

Pentru o vreme modul acesta de consum a mers, dar un aşa mod de utilizare a lumii nu poate duce decît spre un singur rezultat – sfîrşirea resurselor, ca în cazul lui Ghilgameş, a grecilor, a romanilor şi a unor popoare din zilele noastre, şi desigur a tuturor în caz că schimbări nu se vor face.

Culturile Vechi sunt vechi pentru că au supravieţuit zeci de mii de ani. Comparativ cu ele, Culturile Tinere sunt abia în fază experimentală şi deşi acestea tinere vor să fie cele mai măreţe dintre cele mai măreţe, deseori ele se autodistrug, pe cînd triburile supravieţuiesc mii de ani.

Civilizaţiile Tinere sunt construite pe un fundament psihologic şi spiritual bolnav: aşa cum a spus Freud, cultura acestor civilizaţii dezvoltă oameni zbîrciţi. Tot mai mult în zilele noastre trăim în cutii şi suferim de asta.

## Cum este să fii din nou în contact cu lumea

E posibil să ieşim din cutii şi să refacem contactul cu lumea.

Ultimii 25 de ani am făcut parte dintr-o clasă unde învăţam despre plantele comestibile şi plante medicinale. O parte a învăţării era să facem cîteva excursii în păduri sau pe cîmpuri pentru a studia plantele. Unul din învăţătorii noştri purta cu dînsa o butelie mică cu făină de porumb. Ea a spus:”cînd scot rădăcinile unei plante sau îi rup frunze, eu pun puţină făină de porumb pe pămînt pe acel loc ca un mod al meu de a vorbi spiritului plantei şi pentru a oferi ceva plantei în shimbul a ceea ce ne-a dat ea nouă”.

Julian Jaynes, autoarea cărţii *The origin of Consciousness in the breakdown of the bicameral mind,* afirmă că în timpuri preistorice(7000 – 10 000 ani în urmă) oamenii puteau la propriu auzi vocile dumnezeilor. Cînd ei priveau în lumea naturii ei vedeau fee, spirite şi alte entităţi. Aceasta se datora, postulează Jaynes, faptului că cele 2 emisfere a creierului erau total unite, astfel încît regiunile auditive ale emisferei stîngi erau direct unite cu regiunile halucinatorii ale emisferei drepte. (aria Vernike şi Brocca) Actualmente aceste regiuni, la oamenii moderni, sunt separate şi sunt active doar în timpul somnului sau în cazuri de schizofrenie. Datorită acelor legături, afirmă Jaynes, vedeniile erau experienţe zilnice ale oamenilor de atunci.

Odată cu „civilizarea”, adică învăţarea limbajului scris, emisferele creierului s-au separat, cu excepţia misticilor şi schizofrenicilor. Astfel oamenii „moderni” au pierdut contactul cu lumea.

O altă viziune este promovată de Terrence McKenna în *Food of the Gods*. El crede că unirea dintre cele 2 camere era catalizată de consumul anumitor plante. El mai spune că rigiditatea, durerea şi sterilitatea lumii actuale e cauzată de interzicerea acestor plante, care cîndva creşteau în habitatul uman. McKenna propune teoria că aceste plante au catalizat dezvoltarea conştiinţei la primele primate.

Ambii, McKenna şi Jaynes au contribuit semnificativ la înţelegerea dezvoltării conştiinţei. McKenna a trăit în triburi şi a studiat oamenii din acele triburi, care şi astăzi folosesc aceste plante pentru a întîlni şi vorbi cu spiritele lumii, iar Jaynes a studiat înregistrările scrise ale civilizaţiilor trecute despre oamenii care spuneau că auzeau vocile dumnezeilor lor în propriile capuri.

Cu tehnici şi metode diferite, există totuşi un consens că oamenii din civilizaţii vechi şi „primitivii” de azi aveau abilitatea de a vedea, auzi şi simţi ceea ce oamenii din Societatea Vestică nu pot.

Cînd un om din tribul Shoshone caută hrană, el ascultă ce spune ţărîna, vocile plantelor, a animalelor şi a pămîntului însăşi. Ele îi arată unde poate el să-şi dobîndească hrana şi care ar fi ceremonia cea mai potrivită de mulţiumire pentru darul oferit de pămînt.

În contrast cu asta sunt regii Europeni din Epoca Medievală şi oamenii de azi, din „era informaţională” care sunt inconştienţi şi probabil nedorit au căzut în „marea uitare” aşa cum o numeşte autorul Daniel Quinn şi Aborigenii Australieni.

***

Minţile noastre şi cultura noastră crează situaţia noastră. E o mare forţă în înţelegerea acestui lucru şi în realizarea faptului a cît de mult noi putem schimba viitorul planetei şi a copiilor noştri prin redefinirea culturii.

## Culturi Tinere. Istorii despre cum sunt lucrurile

Îmi amintesc 1960. John F. Kennedy de abia a fost ales în calitate de preşedinte a SUA şi el a promis că va schimba drumul naţiunii dinspre explorare şi discriminare care au fost instituţionalizate de către administraţiile precedente. Kennedy ne-a îndemnat să ne gîndim la viitorul copiilor noştri înainte de a ne gîndi la al nostru, să creem schimbări ce vor dura, să contruim o lume nouă care se poate autosusţine, în care oamenii să protejeze resursele.

Conform Biroului de Statistici a SUA în 1960 erau 3,038,930,391 oameni pe glob. Acel an a mai adus 40,622, 370 de oameni, toţi necesitînd 3 mese pe zi, apă de băut şi igienă şi loc pentru trai. Cît guvernul se gîndea cum să creeze locuri pentru noii 40 de milioane, anul 1961 a mai adus 56,007,855 de oameni. În timpul preocupării de aceştia în 1962 populaţia pămîntului a mai crescut cu 69,393,370, iar în 1963 încă 70, 987, 231 de oameni au concurat pentru mîncare, apă şi loc de trai pe această planetă.

Timp de 3 ani de cînd Kennedy a fost ales în scaunul de preşedinte şi pînă în momentul cînd el a fost împuşcat, noiembrie 1963, s-au născut mai mulţi oameni pe glob decît întreaga populaţie a SUA. Era o explozie pe care Terra nu a mai văzut-o. Este o nostalgie să-ţi aduci aminte de „zilele bune”, căci este fact că în 1960 puteai călători aproape peste tot pe planetă cu o oarecare siguranţă, căci fenomenele ca foamea erau rar întîlnite.

Astăzi nu este aşa. Şi azi sunt de două ori mai mulţi oameni pe glob decît în 1960.

Acum, dacă poţi să-ţi imaginezi, în viitorii 30 de ani vom mai adăuga o populaţie de 3 miliarde, ce vor concura pentru resursele care devin mai puţine şi mai apărate de cei care vor să supravieţuiască. Mai multă violenţă. Mai multe omoruri.

## Viziunea de azi a Culturii Tinere

Cultura noastră este tînără. Ideea pe care e construită cultura noastră are cam 7000 de ani. E o istorie care ne spune cum lucrurile au apărut, sunt şi vor fi sau vor sfîrşi. Conştiinţa modernă a fost formată de un set de mituri, credinţe şi

paradigme(pe care eu le numesc *istorii*), care pe de o parte ne-au adus confort, iar pe de alta ne apropie finalul. Aceste istorii pot fi sumarizate astfel:

- **Noi nu suntem parte integră a lumii. Noi suntem separaţi de ea.** Pămîntul (plantele şi animalele de pe el) este ceva diferit de noi. Noi numim acest ceva diferit – „natură” şi „sălbăticie”; noi ne autonumim „specie umană” şi „civilizaţie”. Suntem limpezi vizavi de separarea noastră de lume. Noi suntem superiori ei, iar ea se supune legilor noastre. Cînd noi vrem ceva, acel ceva este acolo ca noi să-l luăm, şi nu trebuie să răspundem faţă de nimeni pentru asta.
- **E destinul nostru să subordonăm şi să conducem restul creaţiei.** Din comanda Biblică ce spune ca omul să domine pămîntul şi locuitorii lui şi din docrinele guvernului American noi ne alimentăm cu credinţe că totul ne aparţine, marea şi luna, pămînturile. Doar unii spun că fiindu-i încredinţat pămîntul, omul trebuia nu doar să-l stăpînească, ci şi să fie responsabil pentru el. Dar aceştia-s cîţiva.

Culturile tinere se văd ca dominatoare şi învingătoare. Ele nu doar trăiesc pe teritoriul propriu, se asigură cu cele necesare şi se apără de intruşi, dar caută oponenţi(oameni şi animale) şi îi capturează, tranformă în sclavi, omoară. Agricultura lor caută să extragă pe cît de mult posibil, chiar dacă solul moare după asta. Ei au lucruri personale şi au poliţie şi armate ca să le apere acele lucruri.

Aceste idei sunt reflectate la Aristotel în *Politica* şi la Cicero, la Francis Bacon, Marx şi Engels.

La început se vorbea doar despre dominarea naturii şi tot al ei. Astfel am trecut de la concurenţă şi control la exterminarea acelor specii ce ne stăteau în cale… de la lupi, la insecte şi buruiene, am inventat metode tot mai bune de a elimina concurenţii.

Crezînd în forţele proprii am început a aplica metodele şi pe alţi oameni. Ideea că avem dreptul să conducem pe alţii s-a

extins devenind o idee că putem să controlăm şi pe alţi oameni. Şi agonisind argumente pentru a motiva omorîrea altora, am inventat şi instrumente tot mai perfecte de omor.

O cale a culturii de a-şi exprima viziunea stă ascunsă în limbajul folosit. Cînd Dorothy Lee a trăit cu tribul Wintu în California de Nord în 1950 şi le-a învăţat limbajul, ea a fost intrigată de faptul că ei nu aveau cuvinte care să arate posesiune. În loc de a spune cum spunem noi –„sora mea" ei spuneau „eu sunt frate cu" sau „eu trăiesc cu o soră".

Şi între culturile tinere sunt diferenţe. Spre exemplu credinţele despre rolul bărbatului şi a femeii. În ţările Islamice femeile nu au drept de vot, pot ieşi doar însoţite de cineva şi cu corpul acoperit, nu pot avea un loc de muncă sau să deţină putere şi practic sunt proprietăţile bărbaţilor.

Omorul femeilor care nu se supun taţilor lor este tipic şi pentru Musulmani şi Hinduşi, aşa cum a fost arătat în august 1997 cînd Marzouk Ahmed Abdel-Rahim şi-a vînat fiica de 25 de ani, şi i-a tăiat capul aducînd-ul în satul său unde a exclamat că „Acum onoarea familiei a fost recîştigată". Crima ei: a umblat neacoperită. A doua zi alt bărbat a dat foc fiicii sale de 19 ani stropind-o cu benzină în mijlocul oamenilor. Totodată căsătoriile sunt mai mult un busines, iar copiii nu au alegere cînd nu au destui bani. Fetele sunt monedele de schimb, vîndute şi cumpărate după convenienţele bărbaţilor.

## *Wetiko*: a primi consumînd vieţile altora

Zece mii de ani în urmă, aceasta a fost o idee nouă, radicală, că oamenii pot avea şi domina natura şi pe alţi oameni. Noi vedem puţine dovezi a acestei idei între triburile de azi care trăiesc în modul lor deacum de 50,000 de ani. În 1990 de exemplu, oamenii Dani din Indonezia au suferit o criză, căci ei credeau că e greşit ca oamenilor să le aparţină pămînturi(şi totul restul, căci ei au trăit astfel încît totul aparţinea fiecărui deacum de 12,000 de ani). Din cauza nedorinţei lor de a-şi înregistra drepturile de proprietar a pămîntului pe care au trăit înaintea înregistrărilor istorice, din cauza că ei au socotit acest act imoral

şi greşit, au venit străini şi au alcătuit acte legale de proprietari pe numele lor, după care au început să taie pădurile de ploaie în care oamenii Dani locuiau.

Similar, în 1997, am petrecut 3 zile cu sute de Americani Nativi din triburile Oneida, Choctaw, Cherokee, Ho-Chunk, Navajo, Poma, Ojibwe, Otoe, Cree, Lac Couste, Oneilles, Mesalero, Apache, Tohono O'odham, şi Cheyenne River Sioux. Din nou şi din nou am auzit oamenii vorbind despre necesitatea de a respecta „Mama noastră" – Terra, să experimentăm conexiunea cu natura şi cu spiritele fiinţelor din natură. Aceştia sunt oamenii la care mai tîrziu în această carte mă voi referi ca Culturi Vechi, oameni care şi în zilele noastre văd Pămîntul ca pe un loc sacru şi respectă legea naturii conform căreia unul trebuie să trăiască în armonie cu mediul său, dar nu să-l domine şi distrugă.

Deci după 100 000 de ani sau mai mult de trai a oamenilor pe pămînt, unele triburi au schimbat cultura lor şi au început a domina natura, au început să schimbe mediul lor înconjurător, să modifice porţiuni mari de pămînt, de la pămînt arabil pînă la păduri, asta ducînd la producerea mai multor cantităţi de hrană.

Istoriile despre cum este lumea au schimbat la propriu această lume şi nu în sens pozitiv. Filosofii de exemplu se ocupau cu raţionalizarea modului agresiv de cucerire a altor teritorii de către Britania. Aceeaşi idee de justificare este prezentă în Manifestarea Destinului scris de Congresul american, care a postulat că e voia lui Dumnezeu ca americanii să se extindă, ceea ce a dus la omorîrea a milioane de americani nativi. Şi nu s-a întîmplat asta doar în cazul americanilor, ci în multe părţi ale lumii, popoarele minore, triburile au fost înghesuite sau omorîte. Sclavia, separarea şi permiterea suferinţei a maselor umane au fost justificare şi de conceptul economiei Darviene.

Sunt conducători şi conduşi şi aşa a fost de la începuturi, iar dacă noi nu vom acţiona conform acestei idei, atunci alţii vor acţiona, iar noi vom pierde. Istoriile noastre au devenit realitatea noastră. Odată ce aceste istorii se autodistrug, ceea ce nu e

sănătos, eu cred că e corect să le numim nebune. Din latină „sane” înseamnă *sănătos, sunet, curat.*

Credinţele noastre nu sunt sănătoase, odată ce au dus la crearea unei astfel de lumi.

Dr. Jack Forbes profesor în cercetările Americanilor Nativi şi autor al cărţii *Columb şi alţi canibali* foloseşte cuvîntul Americanilor Nativi – *Wetiko* ca să descrie aceste credinţe colective. „Wetiko” se traduce ca „canibal” şi Forbes foloseşte acest cuvînt pentru a descrie standartele culturii Europene: noi „mîncăm”(consumăm) alţi oameni ca să-i distrugem, să le distrugem pămînturile şi le folosim forţa ca să-i transformăm în sclavi, fizici sau economici. Istoria lui Columb şi poporul Taino este un exemplu relevant în acest sens.

## Baza culturii noastre

Trăim într-o cultură care include principiul conform căruia dacă cineva are ceea ce nouă ne trebuie, dar nu vrea să ne dee, atunci noi putem să omorîm pe acel cineva sau să folosim orice formă de forţă, ca să obţinem ceea ce dorim. În unele cazuri este chiar *datoria* noastră de a proceda aşa.

*Datoria* poate răsuna ca un cuvînt puternic, dar el a fost des implicat în ordinele guvernului american date soldaţilor ce trebuiau să omoare Americanii Băştinaşi. El a fost folosit de Hitler ca să motiveze soldaţii în timpul celui de al 2-lea război mondial să ieie pămîntul altor naţiuni pentru a crea spaţiu locativ pentru naţiunea germană. Iulius Cezar a folosit acest cuvînt ca motiv pentru care soldaţii au însclăvit pe Celţi, Druizi şi alţii. Pol Pot a invocat datoria ca soldaţii săi să omoare peste 2 milioane de cetăţeni. Pe timpul lui George Washington, 80% din bugetul federaţiilor s-a dedicat rezolvării „problemei cu indienii”. Lista continuă şi continuă: pentru Dumnezeu, pentru ţară şi familie, pentru Mamă şi pentru dreptul de aţi face plăcinta cu mere din merele *lor.*

Primul „război indian” a fost în New England în 1636 cu tribul Pequot. Coloniştii au înconjurat cel mai mare sat al lor şi i-au dat foc înainte de a răsări soarele şi apoi au dus la capăt „datoria” şi au omorît fiecare om, bărbat, femeie, copil şi bătrîni

care încercau să scape. Colonistul puritan William Bradford a descris scena: era o înspăimîntătoare privelişte să-i vezi arzînd şi ţipînd de durere, pe cînd sîngele le licărea în lumina focului. Era şi un miros groaznic de carne arsă, dar victoria părea dulce, în pofida sacrificiului. Ei (coloniştii) îl lăudau pe Dumnezeu care i-a ajutat atît de bine.

Narragansettsii, după acest caz au mai refuzat să fie aliaţii oamenilor albi. Căpitanul John Underhill a ridiculizat hotărîrea Narragansettsilor spunînd că modul acelora de a lupta este mai mult o petrecere a timpului liber, dar nu un cîştig asupra duşmanilor.

În asta Underhill era corect: forma de luptă a Narragansettsilor nu avea ca scop final distrugerea definitivă a duşmanilor şi aşa mod de luptă aveau majoritatea Civilizaţiilor Vechi. La urma urmei, alte triburi erau necesare pentru comerţ, menţinerea genelor sănătoase prin intercăsătorii şi schimburi culturale. Majoritatea triburilor nici nu doreau pămînturile altora, pentru că ei se îngrijorau să intre pe teritorii sacre, cu spirite cunoscute doar de triburile de acolo. Nici „omorîrea” duşmanilor nu era scopul „războaielor” tribale, ci ei aveau alte metode de a determina „victoria”, aşa precum măsurînd un lucru, întrecîndu-se întru a depăşi o linie, sau înconjurînd oponenţii.

Modul europenilor de a rezolva problemele prin genocid este o repetare a ceea ce făcea Ghilgameş. Şi Hitler a folosit aceeaşi tactică împotriva popoarelor non-ariene din Europa, Pol Pot împotriva locuitorilor Cambodjiei, Columb faţă de oamenii Taino şi Arawak, iar englezii, francezii, spaniolii, portughezii, olandezii şi belgienii împotriva Americanilor Nativi. În Roanda s-a aplicat de Hutus împotriva Tutsi şi Tutsi împotriva Hutus în Zair.

Acelaşi mod de a rezolva problemele este practicat azi de către fermieri şi proprietari de ferme în diferite locuri ale lumii împotriva lupilor, caioţilor, insectelor şi copacilor de ploaie, precum şi a celor triburi care trăiau în jungle şi păduri de ploaie.

E modul nostru de viaţă. El vine din cultura noastră. Şi deaceea nu trebuie să ne uimească faptul că după ce populaţia globului s-a dublat în ultimii 37 de ani, urmărim şi o explozie a violenţei şi brutalităţii. E modul nostru.

SUA şi *azi* i-a terenuri de la triburi şi oferă drepturi de proprietar corporaţiilor şi asta se întîmplă pe toate continentele planetei, brutal şi fără milă.

Dar de ce?

Iată cîteva istorii din cultura noastră care explică cum lucrurile au ajuns astfel.

1 „**E vina femeilor**"

O istorie, promovată de omul care a ajutat să punem bazele culturii moderne, spune că e vina femeilor.

O istorie spune că prima femeie, Eva, era proastă şi fără onoare, o pradă uşoară pentru şarpe, şi de atunci fiecare femeie este pedepsită de Dumnezeu. Sau o altă primă femeie – Pandora, nu şi-a putut controla curiozitatea. Dacă femeile sunt responsabile de tot, atunci este logic – şi e datoria noastră religioasă – să le izolăm, pedepsim şi supunem. Prenumele femeilor, cu doar cîteva excepţii, sunt extrase din textele religiilor noastre moderne şi doar prenumele bărbaţilor pot să se transmită din tată-în-fiu.

2 „**Creatorul ne-a făcut pe toţi răi(o idee unică în Cultura Tînără)**"

O altă istorie spune că noi toţi ne-am născut răi sau stupizi. Din cauza păcatului originar al Evei, fiecare persoană, bărbat sau femeie, este născută cu o umbră de răutate şi gîndire răutăcioasă. Această istorie a fost greu de înţeles şi de Creştini şi de cei care au avut contact cu misionarii creştini. Jonathan Edwards a scris o carte în 1822 numită *Memoirs of Rev. David Brainerd: Missionary to the Indians* pe care Jack Forbes o citează în cartea sa *Columb şi alţi canibali*. În acea carte Edwards îl citează pe Brainerd:

> Este imposibil să îi convingi(pe indieni) că sunt păcătoşi de la natură şi că inimile lor sunt corupte şi pline de păcat.... să le arăţi că ei pot fi corupţi şi pot face păcate. Le-am atenţionat că poate ei pur şi simplu nu-şi dau seama de păcatele lor din cauza că mintea le este oarbă.

Asta e valabil pentru majoritatea Culturilor Vechi, adică faptul că Americanii Nativi devin nedumeriţi cînd aud că omul este păcătos şi faptul că el trăieşte pe pămînt e efectul păcatului originar. Mulţi au fost nedumeriţi şi în cazurile cînd l-i se povestea că Dumnezeu ademeneşte oamenii cu diverse tentaţii şi apoi îi pedepseşte pentru cad în ispită.

3 „**Creatorul este un păstrător de carte uituc**”

Similar, Americanii Nativi se uimeau că liderii religioşi afirmau că dacă o persoană va face un ritual prescris de preot, atunci Dumnezeu va „uita” păcatul acelui om, fie omor, furt sau viol. *Oare asta nu permite comportamentul rău?* Se întrebau ei. Întreaga idee că Dumnezeu înseamnă totul dar poate uita ce a scris(dacă se făcea ritualul corect şi se spuneau cuvintele corecte) nu era de înţeles.

Iar ideea că în natura fiecăruia stă tendinţa de a amăgi, fura, exploata şi provoca durere altora, permitea multor să-şi justifice propriul comportament. Şi totuşi poţi evita consecinţele făcînd un mare cadou, o jertfă înainte de moarte, sau pocăindu-te şi raiul îţi este asigurat pentru o eternitate.

Dar această viziune despre lume funcţionează?

## Consecinţele istoriei că „restul oamenilor tot sunt răi”

Pentru jucătorii spirituali şi morali dintre noi, această istorie este o licenţă ce permite furtul şi orice alt comportament ce doreşti să-l aplici altora. Spre exemplu asigurarea cu hrană a americanilor. Plantele îşi obţin nutrienţii din sol şi dacă solului nu-i ajunge zinc sau calciu, aşa vor fi şi plantele şi aşa vor fi şi animalele şi plantele care mănîncă aceste plante. Europenii, după accidentul de la Cernobîl au descoperit că solul peste care s-a aşternut un strat de substanţe chimice va produce roade încă mulţi ani înainte care vor conţine acele substanţe. Cu alte cuvinte, ceea ce este în ţărîna noastră, este şi în plantele noastre.

Şi dacă cineva crede că fertilizatorii ce sunt stropiţi pe plantele ce le consumăm sunt puri şi curaţi, atunci el greşeşte.

Cu ani în urmă nu se ţinea cont de conţinutul lichidului care era stropit pe străzi ca să reţină colbul şi să menţină drumul curat, sau de celui ce se folosea la fabricarea asfaltului din care se construiau drumuri. Dar conform showului CBS, Mafia din New Jersey a propus un truc deştept. Ea a propus companiilor care aveau în urma producerii deşeuri toxice ca mercur, PCB şi altele să le elibereze de aceste deşeuri cu 200$ pe cînd de obicei se cereau cheltuieli de 3000$ pentru aşa cantitate. Era o afacere incredibil de avantajoasă şi companiile au acceptat fără să pună întrebări. La rîndul ei, compania care făcea ca toxinele să dispară, a amestecat aceste substanţe cu alte lichide pînă le-a micşorat procentajul…. şi a stropit lichidul obţinut pe drumurile de ţară din apropierea New York-ului şi New England. Ei l-au amestecat cu betonul cu care făceau drumuri. Iar în unele cazuri ei au amestecat acele toxine cu benzină şi au vîndut-o la staţiile de alimentare. Adevărul a ieşit la iveală cînd cîteva familii din preajma drumurilor stropite cu soluţii anti-colb au devenit foarte bolnave şi cu asta operaţia s-a terminat.

Asta a fost în 1970. Deci unde se duc toxinele?

În 1997 un primar dintr-un oraş mic din statul Washington a iniţiat o investigare cu scopul de a afla de ce animalele domestice se îmbolnăvesc, deşi sunt hrănite cu grîne locale. Ceea ce a descoperit a şocat-o. Se dovedeşte că legislaţia SUA nu are legi care să specifice că fertilizatorii plantelor nu trebuie să conţină deşeuri toxice sau materiale radioactive. În Moxee City, Washington, o companie acceptă deşeurile toxice de la fabricile de metal şi le revînd ca fertilizatori fermierilor locali. Şi în Camas, acelaşi stat, se întîmplă acelaşi lucru, iar aceste exemple sunt doar vîrful aisbergului a ceea ce se întîmplă la nivel naţional.

Răspunsul guvernului la adresarea acestui primar a fost dublu. În primul rînd, în 13 state sunt legi care interzic publicarea materialului despre nesiguranţa produselor alimentare, pentru ca să nu îngrijoreze lumea. (Aceste legi se pun pe seama zvonurilor pornite de la vegetarieni) Oricum istorii de aceastea niciodată nu ajung pe paginile ziarelor. Şi în al doilea rînd guvernul încurajează revînzările deşeurilor toxice ca

fertilizatori pentru că asta economiseşte banii industriali şi ajută să se ţină deşeul toxic nu grămadă, ci într-o formă acceptabilă.

De partea cui este guvernul? Cînd reporterul ziarului *Seattle Times* Duff Wilson a întrebat de ce guvernul permite amestecarea deşeurilor toxice şi stropirea lor ca îngrăşămînt în fermele şi cîmpurile din ţară, Rufus Chaney a răspuns că *este iresponsabil să creezi limite inutile care costă un munte de bani.*

O dispoziţie asemănătoare a dat Departamentul de Energie a SUA (e o agenţie care urmăreşte producerea bombelor atomice şi a rachetelor) care afirmă că au o nouă extraordinară cale de a depozita deşeul de stronţiu. Într-un articol ei au anunţat că folosesc acest deşeu nuclear pentru a-l testa în medicină împotriva tumorilor.

Deşi sunt cîteva probleme. S-a accentuat că cînd bolnavului îi este injectat un astfel de medicament, atunci este periculos din punct de vedere radio activ să te afli lîngă patul lui. Dar guvernul are totuşi speranţe înalte că deşeurile de la crearea bombelor radioactive pot fi reciclate şi injectate oamenilor care poate au căpătat cancerul lor tot de la alimentele stropite cu alte deşeuri toxice.

## Deşeurile nucleare merg la război

O altă variaţie a aceleaşi teme sa petrecut între 1991 şi 2003 în războaiele contra Iraq şi Bosnia. Peste 700 000 tone de uran „epuizat” s-a acumulat în lume, fiind deşeu de la centralele atomice ce produc energie electrică şi de la fabricarea bombelor nucleare.

Uranul epuizat nu este de fapt epuizat de fel, el menţinîndu-şi calităţile. Armata SUA l-a folosit în gloanţe. Deoarece el arde la temperatura de 700° Celsius (temperatură uşor creată de prujina care loveşte glontele) acest element a fost răspîndit atît de vînt, cît şi în corpul celui în care acel glonţ a nimerit, otrăvindu-l încet, mai ales rinichii şi sistemul nervos. SUA a folosit peste 300 de toane de uraniu epuizat în muniţia contra Iraqului, iar în 2003 această cantitate a fost probabil de 3 ori mai mare.

Soldaţii supravieţuitori veneau la casele lor infectaţi cu diferite simptome care evoluau în cancer şi defecte la naşterea copiilor lor.

Cît de tristă nu ar fi situaţia, ea este oarecum şocantă, dar nu surprinzătoare. Cu peste 6 miliarde de oameni ce concurează pentru puţinile resurse ale planetei, afirmaţia precum că „Fiecare o face, fiecare este plin de păcate, şi dacă noi nu o vom face o vor face alţii, aşa că este legal orium” este predominantă încă. Oamenii au mentalitate de supravieţuitori. La dracu cu copiii noştri şi lumea lor: ia ce poţi *acum*! Oare nu aceasta e calea culturii noastre? De la Cezar ce a omorît Celţii, la Pizzaro ce a însclăvit Incaşii, spre Columb care a omorît Taino şi spre industria de ţigări care îi făcea dependenţi de ţigări pe copiii din ţările Lumii a Treia este aceeaşi atitudine *wetiko*: ia de la altul ceea ce-ţi trebuie ţie.

Creată de o minte lacomă şi bolnavă, promovată şi justificată de cei din cultură şi religie, această dispoziţie mentală e cea care omoară Planeta şi locuitorii ei.

Nu specia umană omoară Planeta, ci istoriile unui grup dominanţi de oameni. Aceste istorii cu care creştem de mici şi prin prisma cărora privim pe alţi oameni, alte fiinţe vii este nu altceva decît cultura noastră, şi nu altceva decît ceea ce ne poate distruge degrabă dacă nu le schimbăm.

## Istoria actuală: noi suntem despărţiţi, separaţi

Factele că petrolul se termină, că avem mai puţin de 20 de ani pînă la epuizarea mineralelor critic necesare, că copiii noştri vor trebuie să facă faţă unui dezastru eonomic sunt bine cunoscute de cei care fură Planeta şi locuitorii ei şi agonisesc rezervele pentru sine. Istoriile culturale care le permit să-şi justifice acţiunile pot fi rezumate în 2 grupe:

- **Ia cei al tău înainte ca altul să ieie.** Această istorie a fost cu noi încă din primele scrieri ale tinerilor civilizaţii. Ea era forţa ce motiva jefuirea americanilor nativi între 1820 şi 1900.  În anii 1980 această istorie a reînviat şi a devenit fundamentul politicii duse de

guvern. Asta a adus multă bunăstare prin bancrotizarea virtuală a băncilor şi distrugerea sectorului bancar aşa precum este scris în cea mai vîndută carte *America, What went Wrong(*America, ce nu a mers bine*).* Istoria „ia ce-i al tău” continuă şi în zilele noastre, forme ale ei regăsindu-se în business, guvernare şi viaţă personală.

- **Lumea se va sfîrşi oricum, deci ia ce poţi acum.** Pe parcursul preşedenţiei sale, Ronald Reagan a fost întrebat dacă crede că istoria din Biblie despre sfîrşitul lumii este posibilă. El a zis nu doar că o găseşte corectă, ci că chiar este posibilă în timpul vieţii sale. Această istorie a justificat jefuirea pămîntului, căci, spune istoria, oricum totul este temporar, trecător. Într-o zi, în curînd, foc va cădea din ceruri şi majoritatea oamenilor vor muri, cu excepţia cîtorva Buni, care instantaneu vor fi transferaţi în Rai.

Observaţi că aceste istorii sunt profund deconectate una de alta: oamenii care trăiesc conform acestor istorii sunt deconectaţi unii de alţii(şi de cei pe care-i cred oponenţi, şi de cei consideraţi oportunităţi), de natură(pe care o văd ca o sursă de a-şi satisface necesităţile proprii) şi de viaţa însăşi(pe care ei o văd ca pe o joacă cu învingători şi învinşi, cei care sunt bogaţi sau merg în Rai şi cei care vor pierde totul).

James Watt, secretarul interior al administraţiei lui Reagan propbabil a exemplificat cel mai bine istoria „eu am luat ce-i al meu”. El s-a implicat în afaceri miniere şi de producţie a lemnului şi avea acces la aceste resurse(la preţuri minime), motivînd asta cu faptul că Isus se va întoarce şi atunci totul va trebui reconstruit.

Aceste istorii nu sunt populare doar printre creştini. Chiar şi non-creştinii cred în ea: cînd Nikite Hruşciov(un ateist înrăit) a fost întrebat de un reporter american dacă Terra a fost vizitată de fiinţe de pe alte planete, el a spus că asta este categoric imposibil. Motivul, a argumentat Hruşciov, este că dacă o cultură a ajuns la etapa să construiască nave spaţiale, înseamnă că ei au putut construi de asemenea arme într-atît de puternice încît să se distrugă pe sine.

Nu este important dacă Armaghedonul va veni sau nu. Important este ca oamenii să-şi schimbe istoriile, credinţele, căci dacă ei vor crede în sfîrşitul lumii, atunci vor acţiona într-un mod diferit, decît dacă ar crede că acest sfîrşit nu va fi. (ultimii 4 mii de ani oamenii acţionează de parcă sfîrşitul ar veni oricum şi se primeşte că credinţa aceasta a lor duce la nişte acţiuni care apropie acest sfîrşit, dar nu dat de Dumnezeu, ci creat de oameni).

Avem nevoie de un alt se de istorii.

## Cum privim noi oamenii primitivi

Cînd ne gîndim la francezi de exemplu, atunci ne gîndim la oameni relativ fericiţi şi avem anumite imagini şi culori în minte despre ei – imagini de vinuri, viţe de vie, viaţa la ţară şi turnul Efel din Paris. Aceste imagini sunt probabil acompaniate de sunete ale vorbitorilor de franceză, care întreţin conversaţii inteligente. Şi probabil proiectăm şi nişte emoţii plăcute, ca curiozitatea, familiaritatea, inovaţia, precum şi gusturi şi mirosuri (a mîncării şi băuturilor franceze).

Dar cînd noi, membrii Civilizaţiei Vestice încercăm să vizualizăm şi simţim oamenii primitivi ca Kayapo de exemplu, vizualizaţiile noastre mentale sunt de obicei lipsite de culori, sunete, gusturi şi mirosuri. Din cauza că absorbim atît de puţin din alte culturi sau din cauza istoriilor pe care le învăţăm, citim, auzim şi vedem în viaţa noastră despre oamenii primitivi, avem astfel de asociaţii precum că ei sunt bolnăvicioşi, umblă pe jumate goi, cu dinţii înnegriţi, cutreierînd prin junglă, că-s scunzi, sărac îmbrăcaţi şi trăiesc o viaţă disperată în medii ostile. Dacă ne imaginăm sunete, atunci sunt sunete păsăreşti, căci cu siguranţă aceşti oameni nu sunt inteligenţi, nu înţeleg şi nu întreţin conversaţii pătrunzătoare.

Putem avea aceleaşi viziuni – sau nu avea defel viziuni – a oamenilor care au trăit înaintea civilizaţiei noastre. Cînd ne gîndim la omul din peşteră sau la omul din Epoca de Piatră îi vedem ca în desene animate, fără limbaj, cultură, bucătării, religie, familie, comunităţi sau economie, deşi atunci era mai greu de supravieţuit şi respectiv era nevoie de mai multă inteligenţă.

Imaginile noastre sunt „sure” sau lipsesc cu totul pentru că cultura noastră nu recunoaşte pe aceşti „alţi oameni” ca oameni pe deplin. Ne referim cu cuvinte ca *preistorie*, de parcă acei oameni nu au avut istoria lor. Ne referim la ei ca despre o urmă în istorie a cărei importanţă a fost să permită venirea noastră.

Dar oamenii din Kayapo şi sute de alţi oameni „primitivi” infirmă miturile noastre religioase şi culturale însăşi prin viaţa lor.

Mii de ani în urmă, probabil cu mult înainte de progresul „civilizaţiei” Sumeriene, Kayapo aveau o cultură răspîndită pe majoritatea teritoriului Brazilian. Scheletele care au mii de ani indică că ei erau mai sănătoşi şi duceau o viaţă mai calitativă decît a noastră, cu doar cîteva boli, corpuri înalte şi puternice şi vieţi lungi. Ei au o limbă complexă care e vie şi acum şi o istorie orală antică, tradiţii şi religie şi se regăsesc în Brazilia în multe aşezări ridicîndu-se pînă la 4000 de oameni cea mai numeroasă. Orăşelele lor sunt construite pe locuri înalte ca să fie protejate de inundaţiile sezoniere şi de căile de apă create de dînşii pentru irigare şi circulaţie. Ei au familii, căsătorii şi îngrijesc copiii, practică religia lor şi nu aveau idee de războiul bacteorologic sau atomic.(ei au conflicte între triburi, dar scopul lor, cum s-a spus mai sus, nu este să omoare alţi oameni. Conceptul de genocid le era străin).

Kayapo şi semenii lor din jurul lumii, sute de mii de ani, au practicat forme de a folosi energia solară curentă din alimente, pentru casă şi îmbrăcăminte, astfel încît supravieţuirea lor şi calitatea vieţii era garantată, la fel ca şi supravieţuirea viitoarelor generaţii pînă într-un viitor atît de lung pe cît se poate de imaginat.

Apoi a venit Pizzaro. Peste o sută de ani mai mult de 85% din populaţia băştinaşă din America de Sud a murit, majoritatea lor din cauza bolilor pe care le-au adus conchistadorii din Europa: gripa, rujeola, variola, ciuma. Supravieţuitorii Kayapo au migrat în regiunile interioare pădurilor Braziliene unde au continuat să practice metodele lor agriculturale încă sute de ani.

Apoi au venit tăietorii de lemne la începutul secolului 20. Lemnul pădurilor de ploaie, în special mahogany, este plătit

scump şi apreciat înalt de cultura noastră pentru frumuseţea şi raritatea sa. Şi cînd pădurile erau tăiate, pămîntul rănit se potrivea pentru ferme şi păşuni pentru bovine, iar tăietorii de lemne şi fermierii angajau mercenari ca să omoare oamenii Kayapo şi alte triburi, oferind premiu cînd o pereche de urechi le erau aduse, la fel cum SUA plătea aceleaşi premii în 1800. Această practică a fost recent interzisă(căci mulţi fermieri şi tăietori de lemne o mai foloseau atît în Brazilia, cît şi în alte locuri ale lumii). În Africa ultimul premiu plătit de guvernul Africii de Sud în 1938. Pînă atunci omorîrea oamenilor din tribul Kung Bushmen era considerată un sport distractiv, atrăgând vînători din Europa de nord şi SUA.

Decizia de interzicere a omorului oamenilor Kayapo s-a luat mai ales pentru faptul că civilizaţia tînără a găsit alte căi de a-i folosi, în special pentru că ei aveau pe pămînturile lor rezerve de lemn şi alte minerale valoroase. Introducerea banilor între aceşti oameni a avut mai multe efecte. Ei i-au „infectat” cu idei ale culturilor tinere şi unele triburi au abandonat metodele lor de agricultură şi s-au angajat în practicarea agriculturii comerciale. Adică ei produceau hrană pentru vînzări. Acum mulţi dintre ei sunt angajaţi la plantaţiile corporaţiilor şi la fabrici. Exploataţii au devenit exploatatori. Cultura Kayapo dispare rapid şi pădurile de ploaie dispare odată cu ea.

## Evoluţia culturii noastre este similară cu evoluţia cancerului

Discutînd recent tema aceasta, un prieten a menţionat teoria Gaia, conform căreia planeta noastră este un organism viu, iar noi, oamenii, sutem doar nişte celule în acest corp mare.

Mulţi oameni – în special cei din industria petrolieră – au preluat această teorie ca un argument la comportamentul lor, spunînd că dacă noi suntem parte a naturii, atunci tot ceea ce facem, este, prin definiţie „natural”. Noi suntem natura, la urma urmelor.

Analizaţi punctul de vedere medical care spune că celulele într-un corp se nasc, trăiesc şi mor constant. Totodată celulele suferă mutaţii în fiece zi, în diferite moduri, datorită radiaţiilor

cosmice, proceselor metabolice şi altor mii de procese naturale şi nenaturale. De obicei, în urma mutaţiilor celulele mor, dar ocazional, după o mutaţie, procesul de reproducere a acestor celule este pornit şi nu poate fi oprit. Celulele încep să se dividă – prin reproducere – din nou şi din nou, crescînd exponenţial şi necesitînd tot mai mulţi nutrienţi. Ele „fură” celulele de sînge ca să le folosească pentru propria creştere, dar afectează astfel organele vecine. Şi aşa pînă cît se poate. Aceasta se numeşte *cancer.*

E posibil de argumentat că cancerul este natural. Dar majoritatea cancerelor asaltează corpul, dăunîndu-i într-un mod nenatural.

Ca să extindem metafora relaţiei omului cu planeta, vom spune că deşi specia *Homo* a coexistat pe Terra milioane de ani, iar specia *Homo sapiens* sute de mii de ani, prezenţa noastră nu a trecut neobservată: am cauzat dispariţia a mii de specii de animale mari, călătorind de pe un continent pe altul şi am influenţat mediile naturale aproape oriunde am păşit. Însă, cu toate acestea, noi nu am ameninţat niciodată viaţa planetei.

Acţiunile noastre erau total locale. Dar chiar şi aceste acţiuni nu dăunau, ci solul rămîne în viaţă şi după folosire, animalele, plantele şi peştele creştea în abundenţă. Femei şi bărbaţi au păşit fără zgomot pe Terra.

Cîţiva ani în urmă am fost într-un tur de conversaţii în Anglia şi Scoţia, iar gazda mea m-a luat cu familia într-o mică călătorie la peşterile Druizilor. Acolo am văzut nişte pietre care se consideră că au fost folosite la ritualurile religioase. În una din pietre era săpat parcă un ceaun. Iulius Cezar a argumentat nimicirea Druizilor şi a altor popoare care au stat înaintea lor prin aceea că ritualurile acestor popoare includeau sacrifiicile umane, în particular clocotirea femeilor în acele ceaune. Dar nimeni nu ştie pentru ce fel de ritualuri foloseau Druizii acele pietre şi adînciturii din ele, însă ştim că ei au fost exterminaţi de Romani, Saxoni şi alţi invedatori care azi populează Anglia.

Oricum, rămăşiţile culturale ale Druizilor indică că pentru ei mama Terra era sacră, iar femeile erau înalt estimate, lucru des întîlnit în culturile „primitive”. De exemplu, ciclul menstrual, care

în culturile patriarhale sunt considerate murdare, iar femeile inutile în acele cazuri, Druizii le considerau ca un semn lunar al fertilităţii, a vieţii, a naturii şi ca ceva ce poate fi celebrat şi onorat.

Privind la adîncitura din peşteră gazda noastră a zis că probabil în acel ceaun se aduna sîngele menstrual al preoteselor şi a altor femei, care apoi era folosit pentru sfinţirea cîmpiilor, act pe care barbarii l-ar fi putut considera idolatrizare.

Deci ca să încheiem comparaţia celulelor din corpul uman cu oamenii-celule ale planetei vom spune că de fapt toţi prădătorii, tigrii şi leii, au schimbat mediul în care trăiau.

## Asaltul culturilor tinere lasă pe unii fără mari opţiuni

Dar cam cu 10 000 de ani în urmă, cancerul a început să crească. Gîndiţi-că la asta ca la o infecţie a unei civilizaţii, una care continuă să crească şi astăzi, datorită faptului că copiii noştri trăiesc după aceleaşi istorii culturale.

De pildă, îmi amintesc încă din clasa a 6-a un copil pe nume Dennis. El era un teror adevărat şi îi umplea de sînge pe toţi care încercau să i se opună. El era un rege indiscutat pe terenul de joacă, în parc, pe aleile ce duceau la şcoală şi mai lua bani de la cei mai slabi pe care-i întîlnea. El promova ideea de dominare a Tinerii Culturi într-o subcultură a sa. Noi ştiam că el a învăţat un astfel de comportament de la tatăl său, care, precum povestea Dennis, îl bătea şi ca pedeapsă şi ca formă de amuzament.

Cei dintre noi care trăiau lîngă Dennis şi trebuia să trecem pe lîngă casa lui în drum spre şcoală aveam 3 alegeri: puteam să-l evităm cît de mult posibil, să-l lăsăm să se amuze pe seama noastră, sau să ne apărăm purtînd arme sau luînd lecţii de judo. Ultima variantă nu era posibilă pentru noi ce eram în clasa a 6-a aşa că alegeam prima variantă. El mai prefera să mă lase nu mai puţin decît cu un ochi vînăt de fiecare dată în public cu un auditoriu cît mai larg.

Acestea sunt alegerile pe care le au şi culturile sănătoase, cînd se ciocnesc cu culturi dominante. Băştinaşii Americii de Nord au încercat mai întîi să negocieze şi să-şi facă prieteni între vizitatorii europeni din Culturi Tinere. Cînd s-a dovedit că acei vizitatori sunt tîlhari şi ucigaşi, care furau pămînturile şi animalele şi omorau cetăţenii, unii au încercat să lupte. În procesul de apărare ei s-au „infectat" devenind aceeaşi vînători de oameni. Cînd două civilizaţii trăiesc alături mai mulţi ani, iar una devine infectată cu idei ale Culturii Tinere, cealaltă are trei alegeri: să evite pe cît posibil, să moară, sau să devie sclavi. A patra alegere este să adopte şi ei aceleaşi idei. Iată de ce Cultura Tînără este infecţioasă.

Totuşi sunt cîţiva păstrători a focului înţelepciunii vechi, Culturile Vechi, care conţin în cunoştinţele lor, în viziunea asupra lumii şi istorie, înţelesuri care să ne ajute să spravieţuim acestui mileniu.

## Schimbarea istoriei

Încă e posibil ca să schimbăm istoria pe care cultura noastră şi-o spune. Această speranţa este demonstrată în năzuinţa aproape a fiecăruia în fiecare societate „modernă".

Vedem această năzuinţă de reuniune cu natura şi cu lumea din jurul nostru în idealizarea metodelor de agricultură, în popularitatea şi mai mare a eco-turismului şi chiar în activităţile sportului vînătoresc şi de pescuit. Necesitatea acestei reconectări stă adînc înscrisă în creierele noastre. Este o necesitate de bază a omului, această reuniune cu mediul de unde am ieşit şi putem folosi această necesitate pentru a schimba istoriile ce şi le spun oamenii în jurul lumii.

Cultura nu reprezintă ceva absolut, real sau adevărat. Ci este ceea ce un grup de oameni cad de acord să creadă. Cultura poate fi sănătoasă sau toxică, poate să întreţină viaţa sau să o rănească şi omoare. Cultura e alcătuită din istorii şi aceste istorii, precum le vom examina noi în următorul capitol, pot fi schimbate cu altele mai bune. Schimbînd istoriile culturii noastre, putem aduce un aport iminent în rezolvarea problemelor ce s-au descris în această carte.

## Ce trebuie să ne amintim

Noi am pierdut amintirile strămoşilor noştri. Noi nu ştim ce istorii îşi spuneau strămoşii noştri cu 200 de generaţii în urmă şi de fapt istoria, ca ştiinţă, tratează acele timpuri aşa de parcă ele nu ar fi existat, numindu-le pre-istorie.

Cum am uitat? Alte civilizaţii tot au uitat? Şi cum putem readuce amintirile despre strămoşii noştri?

„Columb a ieşit în larg în 1492”, spune o poezie din şcoală. (*ocean blue* rimează cu *92*). Copiilor din SUA li se spune că acel an a fost anul cînd America a fost descoperită, adică cînd americanii au fost descoperiţi de europeni.

America de Sud şi de Nord, oricum au fost desoperite cu mult înaintea acestui an. Leif Ericson şi alţi norvegieni au vizitat ţărmul actualului stat New England cam între anul 100 şi anul 54 înainte de Hristos. Asta a coincis cu timpul cînd Iulius Cezar a invadat insulele Britanice şi a început să omoare şi să transforme în sclavi pe Celţi şi pe preoţimea lor - Druizii.

Dar nici aceasta nu a fost prima dată cînd Americile au fost păşite de picior de om, ci asta s-ar fi întîmplat cu 10 000 sau chiar cu 40 000 de ani în urmă.

Paleontologii cred că au fost cel puţin 3 mari curente de migraţii în regiunea mării Bering, care în trecut, cam cu 10 000 de ani în urmă, era ca un pod de teren uscat.

În 1492 Columb căuta o cale maritimă spre India, dar în aşa mod încît să evite imperiile otoman şi chinez, cărora ar fi trebuită să-i plătească taxe. Însă el a ajuns pe ţărmul Americii de Nord unde a găsit aur şi sclavi. S-a întors acasă un om fabulos de bogat şi exemplul său a dus la iniţierea multor expediţii care au umplut Spania şi Portugalia de aur şi de sclavi. Timp de 30 de ani, pînă în 1520, Spania a lăsat pe ţărmul actualului stat Mexico numeroase forţe şi a extras de acolo zeci de mii de tone de aur.

Tot în acel timp, în Spanie se vorbea despre un măreţ imperiu sudic, unde pereţii clădirilor sunt făcuţi din aur şi oamenii sunt nemaipomenit de bogaţi. Francisco Pizarro, în 1532 a acostat pe ţărmul a ceea ce noi numim Peru, cu 260 de mercenari. Cu 62 de călăreţi şi 198 de pedeştri el a înaintat spre munţii Anzi unde a cerut audienţa împăratului Incaşilor. Imperatorul a mers la întîlnire crezînd că va fi una paşnică, dar a fost ţinut ca prizonier pînă cînd Pizarro a primit aur şi argint în valoare de 60 de milioane de dolari actuali. Această recompensă l-a convins pe Pizarro că pe acele locuri sunt mai mult aur şi argint. El a omorît pe imperator şi pe ajutorii săi, le-au îngropat trupurile şi au început un marş lung spre Cuzco, capitala imperiului Incaşilor. Au descoperit un popor mai numeros ca a chinezilor, a otomanilor şi cu mult mai mare ca a spaniolilor. Ei aveau 40 000 de km de drumuri bune în orice vreme, reţea care nu a existat niciodată pînă cînd nu au apărut automobilele.

Imperiul era divizat în 80 de provincii şi ocupa majoritatea Americii de Sud cu excepţia Braziliei.

Pizarro a putut învinge cel mai mare imperiu cu doar 260 de oameni pentru că deja mai mult de 60% şi probabil cam 90% din populaţia Incaşilor era deja moartă din cauza epidemiei de variolă.

Această boală s-a răspîndit din 1520 neintenţionat dar a omorît în doar cîţiva ani populaţia Americii de Sud şi Centrală. În 1525 a murit ultimul imperator al Incaşilor. În anii următori imperiul a fost jefuit în continuu.

## „Uitarea măreaţă”

Australianul Geoff Page şi artistul Bevan Hayward(a cărui nume aborigen este Pooaraar) au creat o carte frumoasă cu fotografii, poeme şi istorii, intitulată *Uitarea măreaţă*. Titlul cărţii e o frază pe care aborigenii australieni au folosit de mult pentru a descrie ce s-a întîmplat cu cultura lor în rezultatul a 200 de ani de asimilare forţată de către europeni. Autorul Daniel Quinn descrie un fenomen care duce la dispariţia culturii popoarelor cucerite, dar şi la uitarea culturii cuceritorilor şi îl numeşte *The story of B*

Astfel un cetăţean mediu al Americii de Sud nu are nici interes, nici idee cine a trăit pe locul unde locuieşte el în trecut. Timpul Incaşilor e dat uitării, ca parte a pre-istoriei şi nici măcar nu se discută la orele de istorie în Peru.

Un popor a fost omorît, mai întîi de boală şi apoi de sabia duşmanilor, după care tot ce aveau ei a fost furat, iar ei lăsaţi uitării.

Dar nu asta a fost prima uitare măreaţă. Cînd supravieţuitorii Incaşi au fost interogaţi în 1530 ei au povestit că poporul lor a fost primul pe continentul America de Sud, că zeul soarelui Inti a pus acolo primul bărbat şi prima femeie de la care a apărut toată naţia. Linia genealogică era cunoscută de incaşi pînă la primii părinţi ai poporului.

Dar aceste date nu sunt corecte căci teritoriile au mai fost controlate de alte imperii, pînă la ei, Chavin, Kotosh, Huacaloma

şi Galgada. Incaşii au uitat de ei aşa cum Peru-ul de azi i-a uitat pe incaşi.

Primii incaşi au apărut cam cu 15 000 de ani în urmă şi aveau o cultură dominatoare. Ei şi-au ridicat imperiul omorînd popoarele vecine. Aveau la conducere o elită care reprezenta mai puţin de un procent din populaţia imperiului şi la care la aparţinea mai mult de jumătate din bogăţii, sau chiar 90%. Din acest punct de vedere ei nu erau diferiţi de spaniolii care i-au cucerit şi unii şi alţii fiind Culturi Tinere.

Pe de altă parte unele Vechi Culturi care au supravieţuit imperiilor din regiune şi sunt vii şi astăzi, cum de exemplu Kogi din Columbia, continuă să privească solul, apa, soarele şi cerul ca pe ceva sfînt. Ei au fost martorii a modului de viaţă a incaşilor, precum şi a descendenţilor culturii europene. Ei ştiu că pînă la dînşii au mai fost oameni, că istoria Terrei este extraordinar de veche şi că planeta va continua să existe cu sau fără noi.

## Frumuseţea amintirii

Mama mea este fascinată de geologie. Ea cunoaşte toţi strămoşii noştri pînă la preşedintele James Madison şi în secolul al 10-lea la Prince of Wales. Eu simt un contact cu Norvegia de unde au venit părinţii tatălui meu înaintea primului Război Mondial. Cînd citesc istorii şi descendenţe familiale, ea şi alţi membri ai familiei stau atenţi şi organizaţi, eu simt o apartenenţă, mă simt o parte a istoriei, o continuitate. Mă întreb cum acei oameni şi-au trăit vieţile, ce au făcut ei, cum gîndurile şi acţiunile lor mă mai influenţează prin ADN şi prin organizarea lumii externe. Le-am studiat scopurile şi idealurile şi asta mă ajută să-mi analizez propriile valori.

Acest simţ al apartenenţei istorice este unul esenţial pentru oameni. El e vital pentru sănătatea unei culturi şi de asta noi includem în programa şcolară lecţiile de istorie. Acest simţ e vital pentru autoestimarea noastră şi deaceea mulţi Americani de culoare mizează pe o istorie non-europeană a Africii. De asta fiecare lider religios sau politic a încercat să-şi creeze o imagine în istorie sau să-şi refacă imaginea sa.

Şi totuşi cunoştinţele noastre în istorie sunt de termen scurt şi nu mereu corecte.

În culturile islamice, evreieşti şi creştine formate la bază de religie, se crede că originea lor se trage de la triburi Ebraice care au apărut de la Adam şi Eva şi de la copiii lor Cain şi Set. Ei au fost puşi pe pămînt cu 5 mii de ani în urmă.

Geneza menţionează şi alţi oameni cu fiicele cărora fii lui Adam şi a Evei au creat familii, dar aceşti oameni erau din alte triburi şi sunt menţionaţi fugitiv.

Istoria e povestită astfel încît ridică un zid în calea amintirii despre ceilalţi oameni de pînă la Adam şi Eva.

Dominatorii din Culturile Tinere sunt mai eficienţi cînd cred că sunt unici în istoria umană, că sunt continuitatea Primului Bărbat şi Primei Femei şi că sunt aleşi de Creatorul universului să conducă restul culturilor.

Aceste culturi vor lupta pînă la moarte ca să îndeplinească „profeţia” şi „voia lui Dumnezeu” şi vor interprinde orice pas, fie moarte sau amnezie, ca să menţină credinţa vie.

Cînd Pol Pol a omorît între un milion şi 2 milioane de Cambodjieni, el a făcut asta ca să înceapă o „societate nouă”, de la o pagină curată. Am întîlnit doctorul personal a lui Pol Pot, Will Krynen de la Crucea Roşie, acum 12 ani în Indonezia. El mi-a povestit că Pol Pot credea că dacă va putea induce o amnezie în rîndul populaţiei vizavi de istoria lor, omorînd pe toţi care ştiu a scri şi citi şi pe cei care sunt bătrîni încît să-şi aducă aminte trecutul, atunci el ar putea construi o nouă societate, povestind copiilor supravieţuiţi „un nou trecut”, pe care el l-a inventat şi în care el era tatăl culturii lor şi a civilizaţiei.  Din acest motiv el a poruncit ca anul în care a masacrat Cambodjienii să înceapă a fi numărat de la „0”. Toate calendarele din Cambodjia au fost rescrise, iar în cărţile istorice s-a scris despre timpurile cînd cambodjienii au fost sacrificaţi întru realizarea ideii lui Pol Pot ca despre vremuri preistorice, oferindu-se doar cîteva detalii vagi despre ele.(acum gîndiţivă din ce motive calendarul erei noastre a început de la 0 cu 2000 de ani în urmă).

Pol Pot a studiat istoria atent: şi el a aflat că alţii au aplicat metoda asta şi au avut succes. El aproape a reuşit şi probabil ar fi reuşit cu siguranţă dacă nu ar fi intervenit Vietnamul ca să oprească măcelul.

Fondatorii culturii actuale a Japoniei au înţeles asta deasemenea bine. În secolul 8 gînditorii fondatori a culturii au inventat o istorie conform căreia primul imperator japonez Jimmu a descins de la regele soarelui Amaterasu şi a creat unica rasă japoneză. Această istorie era învăţată ca dată istorică în şcolile japoneze pînă în 1946 şi atît de crezută încît piloţii Kamikazi îşi dădeau viaţa cu entuziasm pentru imperatorul descendent de zeu.

Am fost şocat cînd am vizitat pentru prima dată triburile Americanilor Băştinaşi şi am descoperit că ei erau băgaţi la închisoare de către guvernul american dacă erau prinşi că practicau religia lor. Nu era permis să dansezi anumite dansuri, să ai parte de ceremonia nunţii, să cînţi anumite cîntece, sau să te rogi în anumite moduri, iar cei prinşi cu încălcări erau puşi în închisoare la un loc cu ucigaşi şi tîlhari. Şi asta este *încă* politica guvernului se a întemniţa pe băştinaşii a căror ritualuri religioase includ mîncarea plantelor care crează halucinaţii, plante ce cresc în mod natural pe pămîntul pe care se făceau astfel de ritualuri cu mult înainte ca europenii să păşească pe acest continent.

Similar, antropologii care studiază religiile şi culturile de pînă la venirea lui Columb, în special în America Centrală au parte de mari dificultăţi. Biserica Catolică a scos înafara legii pe păgînii băştinaşi şi spaniolii au avut misiunea de „a găsi şi distruge” orice articol de artă, însemnări, templuri, hieroglife şi orice putea aminti triburilor despre trecutul lor, creînd astfel condiţii în care era greu sau imposibil să continui cultura. Limba le-a fost interzisă, religia condamnată şi oricine era prins că le pracitica era omorît. (aceeaşi tactică a avut-o şi Cezar cînd a cucerit Europa distrugînd multe triburi ce locuiau pe teritoriul ei).

Pe teritorul actual al SUA spaniolii nu au avut atîta succes şi cînd în 1800 soldaţii americani au migrat spre vest ei au găsit

triburi intacte. Anihilarea lor nu a reuşit(sau a fost oprită) şi deaceea am creat legi care au avut rolul de a induce amnezie printre ei şi a le deforma identitatea de sine. Multe dintre aceste eforturi au fost susţinute de biserica catolică care şi azi crează şcoli şi alte programe în multe rezervaţii indiene. Această practică nu e unică pentru America. În Australia doar în ultimele două decenii s-a oprit practica de a lua copiii băştinaşilor şi a-i plasa în case de îngrijire a copiilor, în care ei erau educaţi cu o altă cultură.

Din cauza culturii dominante omul modern ştie despre cultura popoarelor primitive că .... este.... *primitivă.* Însăşi acest cuvînt a fost folosit de strămoşii noştri sute de ani pentru a arăta inferioritatea oamenilor aborigeni din America de Nord, înfometarea lor, abilităţi sociale abia funcţionabile, tehnologie copilărească şi o religie naivă. Cel mai cunoscut personaj de băştinaş american descris în secolul 20 era Tonto. Tonto este un cuvînt care în spaniolă înseamnă „prost”.

De abia după al doilea război mondial, cînd un grup de Americani Nativi au luptat şi au fost înalt decoraţi, americanii au început să experimenteze sentimente de respect, vină, intimidare şi chiar veneraţie cînd au întîlnit Americani Nativi care încă trăiesc în stilul Culturii Vechi.

Cei care vor citi atent literatura antropologică sau vor vizita un trib îţi vor spune că nu este o diferenţă între oamenii „primitivi” şi cei „moderni”. Ambii au emoţii şi se exprimă prin cuvinte, ambii au cultură care defineşte clar standartele şi normele de comportament, ambii au ritualuri şi religie care pătrunde profund în inimile cetăţenilor. Dar unele diferenţe sunt că oamenii „primitivi” au o viaţă mai tihnită, mai puţin săracă, aproape fără criminalitate(cu excepţia celor care au preluat modul oamenilor albi), şi desigur fără poliţie şi închisori, cu o dietă mai diversificată şi mai sănătoasă, mai puţine boli transmisibile, o sănătate fizică mai bună şi o cultură care are la bază valori de cooperare(decît de competiţie), respect(decît dominare), termeni suficienţi oferiţi resurselor pentru renovare(decît exploatare pentru o bucată rapid obţinută) şi egalitate(între oameni, între sexe şi între oameni şi natură) mai degrabă decît autoritate.

Antropologistul Mark Nathan Cohen în cartea sa *Sănătatea şi dezvoltarea civilizaţiei* accentuează că în cercetările rămăşiţelor umane cu o vechime de 30 000 de ani încoace, doar în ultimii 100 de ani lungimea vieţii agricultorilor a întrecut-o pe cea a vînătorilor. În general vînătorii şi locuitorii pădurilor mîncau mai sănătos variind mîncarea şi aveau ocupaţii care cereau mişcări mai bune pentru corpul uman, decît mişcările şi poziţiile agricultorilor. Ei deasemenea trăiau în armonie cu mediul şi cu vecinii.

Precum spune autorul cărţii *Columb şi alţi canibali* Jack Forbes, este mai mult ca ironic că oamenii pe care noi îi numim primitivi şi necivilizaţi şi-au creat un mod de viaţă care funcţionează atît de bine încît nu au nevoie de poliţie şi închisori. De cînd am citit acest fact, am observat că există un mod sigur de a spune unde averea nu este uniform repartizată: cu cît într-o regiune e mai neuniformă repartizarea averii, cu atît e mai violentă societatea şi cu atît mai multe închisori sunt în acea regiune.

## Ce trebuie să ne amintim: modul de a privi a „Culturii Vechi”

Forbes spune că, cu cîteva excepţii, majoritatea Nativilor nu au în miturile lor ideile noastre. În loc de istoria conform căreia *noi suntem separaţi de creaţie şi născuţi ca să o dominăm* aceste culturi păstrează o altă viziune asupra locului fiinţei umane în toată creaţia:

- **Noi suntem părţi ale acestei lumi.** Suntem făcuţi din aceeaşi carne ca şi animalele. Mîncăm aceleaşi plante. Respirăm acelaşi aer, bem aceeaşi apă, mîncăm din acelaşi sol ca şi toate formele de viaţă de pe planetă. Suntem născuţi cu acelaşi scop cu care şi mamiferele îşi nasc puii, şi cînd murim, ca şi restul, devenim parte a solului care va hrăni următoarele generaţii.
- **Este destinul nostru să cooperăm cu restul creaţiei.** Fiecare formă de viaţă are propriul său scop în marele ecosistem şi de asta toate trebuiesc

respectate. Fiecare animal şi plantă are inteligenţa şi spiritul său unic. Ne este permis să *concurăm* cu alte plante şi animale, dar nu ne e permis să le distrugem. Toată viaţa e absolut sacră la fel ca şi viaţa umană. (chiar şi folosirea cuvîntului *sacru* e complicată aici pentru că nu există ceva ne-sacru). În Culturile Vechi aşa deosebiri nu există(asta-i sacru, asta nu). Şi dacă vînătoritul şi uciderea fac parte din ordinea naturii – trebuie s-o facem cu respect şi mulţumire.

În Culturile Vechi mai mult se cooperează decît se domină. *Există culturi umane care nu sunt angajate în distrugerea lumii. Ei demonstrează că distrugerea şi dominarea nu sunt părţi inevitabile ale naturii umane.*

Pînă la Culturile Tinere care au apărut cu 7 mii de ani în urmă, studiile antropologice arată că nici o cultură nu s-a considerat separată şi superioară naturii. Noi regăsim rămăşiţele acestor culturi în triburile din jurul lumii ca San, Kogi, Ik din Uganda, Navajo, Hopi, Cree şi Ojibwa – ce trăiesc în armonie cu lumea din jurul lor, cu oamenii din jurul lor şi văd viaţa ca pe ceva sacru. Buşmenii din tribul San au fost clasificaţi ca vieţuitori încă a erei de piatră, dar ei niciodată nu au folosit unelte de piatră, ci doar de lemn, iar cercetările arată că ei au trăit u 40 000 sau chiar 100 000 de ani pînă la Aristotel. Ei au lăsar puţine urme din urma lor şi asta pentru că sunt maeştri a folosirii resurselor.

Viaţa lor, autosusţinută era, contrar istoriilor culturii noastre, şi este fericită şi confortabilă.

Totul se datorează culturii lor. Dacă unul are mîncare înseamnă că toţi au mîncare; dacă copilul cuiva e bolnav sau părintele este neputincios, atunci toţi au un copil bolnav şi un părinte neputincios. Măsura bunăstării în aşa societăţi este securitatea. Mecanisme de schimb, ca cel cu banii este inutil: ideea de a ţinea hrana pentru sine nu trecea prin mintea nimănui, pentru că fiecare este responsabil pentru fiecare. Strămoşii noştri au trăit astfel ca orice altă societate cooperatoare din natură, fie lupii, maimuţele sau cîinii de cîmpie: ei aveau grijă unii de alţii.

Strămoşii noştri – oameni ca mine şi ca tine, de toate rasele şi pe toate continentele – au trăit astfel pe tot globul, timp de 40 mii sau 200 mii de ani, în dependenţă de ale cui date arheologice le accepţi.

Apoi au fost erupţii între tradiţiile culturale. În unele părţi ale lumii oamenii au lăsat vînătoritul în favoarea agriculturii. Asta le-a permis să producă mai multă hrană, mărindu-le numărul şi permiţîndu-le unora să facă provizii de hrană – începutul „averilor”.(astăzi folosim banii ca să cumpărăm securitatea de care strămoşii noştri se bucurau ca ceva ce le aparţine de la naştere, dar numai unora dintre noi le reuşeşte)

Apoi, un grup de agricultori au început să experimenteze promovînd noi idei culturale şi atrîgînd pe alţii în subcultura lor. Zeii lor le-au spus că dacă ei nu putea să-i atragă pe alţii, atunci puteau să-i distrugă. Probabil erau vreo 20 de triburi, dar ei au reuşit să distrugă alte sute de triburi care trăiau vieţi paşnice. Aceste 20 au părăsit Grădina şi au început a crea oraşe-state şi apoi imperii.

## Naşterea diferenţelor de clasă şi structurilor de putere

Aceştia au fost primii oameni infectaţi cu *wetiko* originea Culturilor Tinere şi datorită valorilor lor ei şi-au putut mări numărul. Ei aveau mai multă lumină solară ce o controlau. (am spus *infectaţi* pentru că cultura lor e contaginoasă, iar cei care rămîn în viaţă oricum devin membri ai Civilizaţiei Tinere).

Desigur există un preţ ce trebuie plătit pentru asta. Dacă oamenii din triburi îşi adună mîncarea necesară lucrînd între 2 şi 4 ore pe zi, atunci în Cultura Tînără un om trebuie să lureze mai greu şi mai mult ca să supravieţuiască. Doar cei dominanţi în această cultură duc o viaţă mai luxoasă şi lucrează mai puţin şi mai puţin.

Deci dacă un om „primitiv” lucrează 1 sau 2 ore pe zi, atunci noi trebuie să lucrăm între 4, 8, 10 sau mai multe ore. Pentru fiecare om care are o avere de 10 ori mai mare ca media averii, alţi 10 oameni au 1/10 din avere. S-au creat astfel clasele economice şi primele guverne au apărut ca să creeze ordine, să

controleze structura socio-economică şi să ajute bogaţii să-şi apere şi mărească averile.

Ştiind sau nu, aceste guverne – la începuturi împărăţii – transmiteau valori fiecăror cetăţeni, bogaţi şi săraci. Cei care deţineau puterea „programau” conştiinţa subiecţilor lor, aşa cum azi guvernele, instituţiile de învăţămînt şi mass-media o fac.

## Cum s-a întîmplat

Nimeni nu ştie ce a dus la apariţia culturii wetiko, dar logica spune că asta s-a întîmplat unde resursele de hrană erau în abundenţă(de exemplu sezoanele de pescuit). Pe lîngă oportunitatea de a avea acces la hrană multă, s-a dezvoltat şi cea de a conserva hrana, ceea ce a creat un al doilea efect destructiv. Aceste rezerve de hrană au creat prima avere. Cei care ştiau perfect să depoziteze hrana sau să o fure pe cea depozitată, adunau avere mare. Pe perioade mici anumiţi indivizi sau triburi trebuiau să apeleze la rezervele altora ca să supravieţuiască.

Această depozitare a hranei a fost probabil primul pas dinspre natura umană. El a creat separare între oameni şi lumea naturală. Odată cu această s-a născut aroganţa şi credinţa că natura poate fi dominată, iar pînă la ideea că şi oamenii pot fi dominaţi sau exterminaţi nu a rămas decît un pas.

## Sclavia (pierderea libertăţii) civilizaţiei

În 1861, Mark Twain a făcut o călătorie pe majoritatea statelor ţării şi a scris despre asta în cartea *Roughing it* publicată în 1871. În timpul acestei călătorii el a întîlnit oameni din tribul Shoshone şi i-a considerat *un tip de oameni* şi despre care a scris:”ei nu produc nimic şi nu au sate, şi nu se adună împreună ca o comunitate, sunt oameni a căror casă este doar o bucată de pînză care opreşte zăpada, deşi ei trăiesc într-un climat repulsiv. Ei descind de la gorile şi canguri probabil”.

Chiar şi în zilele noastre, cei care nu s-au obosit să studieze oamenii tribului de Shoshoni îşi imaginează că ei sunt aşa cum i-a descris Twain. Cărţile şi filmele timp de ani de zile au

promovat ideea că viaţa lor e un continuu efort de dobîndire a hranei şi că cultura şi religia lor abia pot fi numite astfel.

Dar în această privinţă, Twain şi alţi oameni moderni sunt greşiţi. Dacă scopul civilizaţiei contemporane este să aibă mai mult timp liber şi tihnă pentru a contempla misteriile vieţii, eliberîndu-se de necesitatea de a dobîndi hrană şi adăpost sau bani pentru procurarea lor, atunci Shoshonii au realizat acest scop cu mare succes.

Cultura noastră învaţă că civilizaţiile moderne au apărut datorită inovaţiilor tehnologice(ca cele din agricultură bunăoară) oferind oamenilor mai mult timp liber. În acest timp liber, povesteşte în continuare istoria, oamanii produc artă, literatură, religie şi explorează cosmosul. Culturile „primitive” nu au aceste lucruri pentru că nu au timp pentru ele.

*De fapt acestea sunt 2 din cele mai nimicitoare mituri ale noastre.*

## Timpul liber

Fiecare studiu empiric al civilizaţiilor vechi sau contemporane demonstrează că cu cît mai complexă şi ierarhic organizată este o cultură, cu atît mai greu oamenii din ea trebuie să lucreze şi cu atît mai nebuneşti sunt vieţile lor. Doar uitaţi-vă la cîte ore petrece un manager-executiv la serviciu(am 60) şi cîte familii au de 2 ori cîte 40 de ore de lucru săptămînale, oferind 80 de ore din timpul lor pentru a plăti ipoteca şi a hrăni familia.

Doar o mică parte din oamenii moderni se bucură de „timp liber” şi de „libertate”: e vorba de liderii economici şi politici. Şi pentru că clasa conducătoare nu produce hrană, cei care o produc trebuie să petreacă un timp suplimentar ca să producă şi pentru cei care nu produc.

Shoshonii au nevoie de aceleaşi 2000 de calorii pe zi ca şi toţi oamenii. Oricum ei cheltuie în mediu 2 ore pe zi pentru a le dobîndi, deoarece ei erau oameni nomazi care se mutau din loc în loc în căutarea hranei. Cînd se schimba sezonul şi hrană era insuficientă, ei pur şi simplu se schimbau în alt loc. Dacă un fel

de mîncare nu era disponibilă ei ştiau cum să găsească un alt fel de produs alimentar.

Profesorul universitar Richard Lee afirmă că un grup tribal din Africa - !Kung, petrec similar, cam 15 ore pe săptămînă pentru a găsi hrană(cam 2 ore pe zi) şi a satisface alte necesităţi. Restul timpul ei se joacă, povestesc istorii şi crează muzică. John Yellen de la Fundaţia Naţional-Ştiinţifică găseşte aceasta adevărat şi pentru Hottentots, alt grup de vînători-culegători din Africa.

## Profunzimea culturii

Shoshonii au o cultură şi o religie plină de sens. Ei de obicei nu suferă de foame sau boli. Ei au trăit confortabil şi fericit pe pămînturile lor cîteva mii de ani, poate chiar 10 mii, păstrînd pămîntul curat cum este doar în deşert sau regiunile muntoase trăind în armonie cu vecinii lor.

Cînd Mark Twain a trecut pe teritoriile lor, Shoshonii au atins un nivel de cultură în care nu exista război. Ei nici nu aveau un cuvînt care să exprime războiul.

Ei au trăit în cele mai izolate regiuni ale Americii de Nord, avînd o densitate foarte mică. O unitate tribală era constituită de la 5 la 20 de oameni şi asta le permitea să călătorească uşor de la o regiune la alta. În acele rare ocazii cînd alţii voiau să-i atace(incluzînd albii) ei pur şi simplu fugeau şi se ascundeau. Motive pentru atac erau puţine, în special pentru că Shoshonii nu acumulau avere, ei nu aveau sisteme de depozitare a hranei, ci aveau doar ceea ce puteau lua cu dînşii. Din această privinţă ei nu erau săraci: vieţile le erau confortabile, interacţiunile familiale pline de sens, iar alimentaţia amplă şi diversă. Un simbol al bogăţiei lor era aceea că ei ofereau tot ce aveau cînd se întîlneau cu alţii. Generozitatea era o valoare socială a lor, iar acumularea şi controlul le era străin.

Ei au fost numiţi Săpători din cauza că des erau văzuţi săpînd în pămînd în căutarea rădăcinilor şi hranei. Albii credeau că asta e un act de stupiditate agriculturală, dar Shoshonii aveau cunoştinţe ample a vieţii din mediul lor atît de deasupra, cît şi dedesubtul pămîntului. Ei foloseau o baghetă sacră pentru

a săpa în căutare hranei, şi aceasta era făcută şi transportată cu ceremonie şi ritualuri. Dacă trebuiau înlăturate pietre, se folosea altfel de baghetă. Cînd un Shoshon priveşte viaţa naturală, el vede întinderi bogate în viaţă, atît vizibilă cît şi ascunsă. Această viaţă era cunoscută, ea vorbea cu ei, ea îi chema şi îi ghida.

Cultura Shoshonilor era plină de ritualuri şi reguli menţinute, precum şi Vaticanul şi Curtea de la Versailles menţinea pe ale sale. În timpul vieţii lor ei trebuiau să fie conştienţi de spiritele naturii şi de lumea din jurul lor, să monitorizeze contatul lor cu alţii, să ţină în memorie obligaţiile şi interacţiunile familiale din trecut şi cu alte clanuri, precum şi să ştie unde sunt locuri sacre, care puteau fi vizitate şi locuri profane care trebuiau evitate. O etichetă specială era creată pentru ritualurile la diferite etape de vîrstă, incluzînd căsătoria, naşterea, moartea şi pubertatea.

Viaţa Shoshonilor era egală. Liderii erau cu rol de sfătuitori şi „funcţia” lor depindea de abilităţile lor. Cei mai buni vînători – vînau, cei mai înţelepţi sau experimentaţi în medicină femei sau bărbaţi erau doctorii locali, cei mai buni culegători făceau expediţii de găsire a plantelor. Pentru că funcţiile lor se resimţeau, iar nivelul cunoştinţelor lor se schimba, respectiv se schimba des şi statutul lor. Ei vedeau necesitatea de a conduce ca pe o obligaţie, decît ca pe o oportunitate de a controla şi conduce pe alţii şi a aduna avere, precum este văzută de oamenii „civilizaţi”. Funcţia de conducere era o povară grea şi oamenii erau respectaţi pentru că o îndeplineau, şi deseori o împărţeau cu alte persoane. Spre ea nu se aspira şi pentru ea nu se lucra şi această caracteristică îi dezorienta pe Europenii care i-au întîlnit pentru prima dată.

Dacă un fermier din Iowa produce din porumb 12 milioane de calorii(şi asta doar datorită tehnicii petroliere), Shoshonii trebuie să producă doar 4 mii de calorii din hrană pe zi. Asta pentru că, spun antropologii, ei au cheltuieli fixe de energie. Cu cît mai multă energie o societate foloseşte pentru a produce „lucruri” care nu se mănîncă – catedrale, jucării sau case – cu atît mai multă energie trebuie să producă producătorii de hrană cu eforturile lor. Odată ce cheltuielile culturii noastre sunt masive: extracaloriile produse de Shoshoni sunt folosite pentru a hrăni copiii sau pe cei bătrîni dintre ei.

Modul de a cheltui energia este încă un motiv de ce Shoshonii îndură extrem de rar foame. Cînd hrana oferită de natură dintr-un teritoriu devine insuficientă, ei pur şi simplu se mută în alt loc.

Din aceste privinţe, Shoshonii, cît şi alte triburi puţin-numeroase, erau remarcabili de liberi de poveri şi de sclavie. Nici o persoană nu lucra pentru alta, nimeni nu aparţinea alteia, nimeni nu petrecea timpul agonisind mîncare pentru alţii. Ei dedicau 2 ore adunării hranei, iar restul timpului ceremoniilor.

## Sclavii zilelor moderne

În societatea modernă doar cîţiva oameni simt că sunt pe departe „liberi”: suntem sclavi ai zilelor moderne, ţinuţi captivi de „proprietarii de sclavi” ai culturii noastre. Ei folosesc ipotecile, împrumuturile şi creditele, datoriile, taxele, impozite şi alte forme subtile sau nu chiar subtile de presiune economică şi culturală, aşa încît să folosească timpul vieţii noastre pînă la sfîrşitul lui.

Ca rezultat fiecare cunoaşte pe cineva care foloseşte medicamente sau este alcoolic, sau care a pierdut controlul. Dependenţa de TV e aşa mare pentru că am pierdut tradiţiile de a ne reuni în grupuri şi cluburi. Iar copiii noştri s-au rătăcit într-o mare de confuzie şi durere care a dus la dublarea sinuciderilor în rîndul lor în ultimii 30 de ani.

Sclavii ştiu cînd sunt sclavi. Şi ei caută să evadeze din sclavie, cu ajutorul drogurilor, distracţiilor intense sau comportamente violente şi psihopatice.

Noi trebuie să începem să ne învăţăm copiii şi cetăţenii cum să găsească o istorie mai adevărată a lumii şi să-i încurajăm să caute adevărul în prezent. Doar atunci ne vom putea reuni cu trecutul nostru, care ne va ajuta să ne creem identităţi mai măreţe, identităţi colective şi responsabilitate colectivă.

De la acest nou sens a cine suntem noi şi care ne e locul în lume, lucrurile pe care trebuie să le facem pentru a salva şi păstra lumea devin posibile şi evidente, pe cînd fără viziunea asta ele par ascunse şi imposibile.

În explorarea făcută de mine în acest sens, am constatat că Culturile Vechi au lecţii importante să ne înveţe. Cu adevărat, ele pot fi lecţii care ne pot ajuta să salvăm lumea noastră....

## Vieţile oamenilor antici

### De la San şi Kogi: comunităţi valoroase şi cooperare; noi sîntem parte a lumii, neseparaţi de ea

Una din cele mai vechi culturi de pe pămînt este cea a ! Kung Bushmen din deşertul Kalahari, din partea de nord a ţării Africa de Sud. Semnul exclamării de la începutul denumirii lor reprezintă un sunet pe care noi nu-l avem în limba noastră. Ei formează acest sunet creînd un vacuum între limbă şi partea de sus a gurii, apoi coborînd brusc limba. Mai au încă 3 sunete pe care le obţin mişcînd limba în părţi. Ei sunt o cultura unică nu doar prin vechime, ci şi prin aceea că unele sunete din limba lor nu au fost întîlnite în alte limbi pe planetă.(viaţa lor şi ei au fost de minune ilustrate în filmul The gods must be crazy).

Acest popor se deosebeşte de altele ale Africii care au cucerit continentul în ultimele cîteva milenii. Pielea lor e mai mult galbenă decît neagră, iar ochii înclinaţi de parcă ar fi avut strămoşi comuni cu Asiaticii sau poate chiar ei şi sunt strămoşii Asiaticilor. Părul le e negru şi cîrlionţat ca şi a altor Africani, dar ei sunt mai scunzi şi mai slabi.

Laurens van der Post, un explorator din Africa de Sud, a scris elegant despre acest popor în 1961 în cartea Inima Vînătorului. El povesteşte despre o întîlnire cu un mic trib alcătuit din vreo 20 de adulţi şi cîţiva copii. Scriitorul şi companionii săi au petrecut o zi întreagă vînînd ca să dee Bushmenilor provizii pentru călătoria lor, căci se apropia sezonul ploios. Aceştia au luat hrana şi la despărţire au plecat cu multe zîmbete, dar fără a spune cuvinte de mulţumire. Unul dintre însoţitorii scriitorului s-a supărat, iar altul care înţelegea cultura poporului !Kung a spus că pentru aceştia, a oferi de hrană şi apă e un comportament obişnuit şi deaceea ei nu-l apreciază ca un gest deosebit. Ei înşişi oferă hrana şi apa lor unui om care are

nevoie de ele, chiar dacă viaţa proprie e pusă în pericol. Şi apoi nu aşteaptă mulţumiri.

De fapt, să mănînci în faţa unui om care nu are mîncare este un act imoral şi îngrozitor, cam asemeni celui din cultura noastră dacă un om ar defeca pe o stradă plină cu alţi oameni. Toţi ar fi şocaţi şi îngroziţi.

Totuşi ei spun „mulţumesc”. Ei o spun atunci cînd vînează şi hotărăsc să ieie o viaţă. Nici un animal nu e omorît de ei fără a i se mulţumi, atît în timpul vînatului, cît şi după asta, într-un dans dedicat sufletului animalului. Totodată animalul e omorît doar atunci cînd este strictă necesitate de hrană.

Pentru cei dintre noi crescuţi într-o societate modernă este greu de închipuit că aşa lucruri se iau în considerare. Cînd cineva se opreşte la culoarea roşie a semaforului, iar noi sîntem în maşină în urma sa, nu îi mulţumim acelei persoane că ţine cont de această regulă şi nu încalcă, or pentru noi asta e firesc. Totuşi mulţumirea poate fi exprimată oricînd omul are o alegere, şi dacă el a ales să oprească regulamentar, atunci merită mulţumirea noastră.

Dar imaginaţi-vă o lume în care a hrăni pe alt om e un răspuns automat, precum acela de a opri la culoarea roşie, o lume unde cel care nu are grijă de altul să fie ostracizat sau pedepsit, la fel cum dăm amenzi celor care trec pe culoarea roşie, unde grija faţă de alţii e chiar mai importantă ca grija faţă de noi înşine, unde învăţătura „ceea ce vrei de la alţii pentru tine, fă tu pentru alţii” este aplicată în practică, nu ca un efort, ci ca o rutină zilnică, căci aşa sunt lucrurile, aşa-s regulile societăţii.

Asta e cultura !Kung, calea Civilizaţiilor Vechi.

Un povestitor din Chippewa mi-a spus că ei cred că dacă un om ţi-a vizitat casa şi nu l-ai hrănit şi nu i-ai dat apă el plecînd flămînd şi însetat de la tine, atunci dacă Creatorul decide să-l ieie acasă şi acel om moare, atunci el va ajunge în lumea spiritelor flămînd şi însetat. Responsabilitatea pentru starea acelui om e pe umerii aceluia pe care mortul l-a întîlnit ultima

oară. Deaceea fiecare oaspete al casei sau satului este hrănit, asta chiar fiind o obligaţie.

În cultura noastră tînără noi apreciem productivitatea şi posesiunile. În cultura lor ei apreciază comunitatea. Majoritatea oamenilor moderni găsesc complicat de a preţui mai mult comunitatea decît posesiunile, dar totuşi aşa trăiesc mai puţin de 1% de oameni pe Terra şi aşa au trăit ascensorii mei şi ai tăi cu 100 000 de ani în urmă.

În 1997 un grup din 13 cercetători au iniţiat un studiu în care au apreciat valoare tuturor mediilor de pe planetă. Ţinînd cont de cît plătesc oamenii pentru a vizita un lor cu corali, apă sau altă atracţie naturală, ei au găsit că mediile naturale ale pămîntului costă 33 de trilioane de dolari.

Să pună cineva un preţ pe pămînt dă dovadă la cît de departe am ajuns noi. Asta demonstrează o minte care gîndeşte că lumea e aici pentru noi şi necesităţile noastre. Ţinînd cont de această gîndire, „resursele naturale” sunt doar „resurse”.

Mulţi oameni au acelaşi punct de vedere. Chiar şi cei care vor să salveze pădurile şi apele, au această dorinţă doar pentru că pădurile şi apele le trebuie lor, nu pentru că acolo este o viaţă ce merită respect.

Cei care se exprimă poetic despre Pacific sau scriu uimiţi de vitalitatea pădurilor din jurul Amazonului, zic că trebuie să păstrăm acestea pentru ca copiii noştri să le poată vedea şi ei. Alţii zic că trebuie să păstrăm plantele pentru că ele pot conţine leac pentru cancer. Să păstrăm pentru că noi putem avea nevoie de ele într-o zi.

Indienii Kogi au trimis emisari să spună fraţilor mai mici, din Cultura Tînără, că ei omoară Mama întregii vieţi: avioane care taie cerul, mii de găuri prin care scoatem lichidele din corpul ei, şi deşeuri şi gunoaie şi foc ce i le aruncăm în faţă. Ceea ce facem naturii, ne facem nouă înşine, or noi nu suntem separaţi de ea.

## ***De la Kayape*: agricultura durabilă**(cu efecte minime asupra mediului)

Kayape locuiesc în pădurile de ploaie din nordul Braziliei. Ei au fost acolo cel puţin 2 mii de ani, iar cercetătorii cred că ai au locuit acolo chiar 8 sau 10 mii de ani. Modul lor de viaţă a fost unul de continuitate... pînă nu demult.

Kayapo practică o formă interesantă de agricultură. Ei cred că poţi lua de la pămînt şi păduri ceea ce vrei, hrană şi medicamente şi poţi chiar manipula ca să obţii cantităţi mai mari de ce ai nevoie, însă nu poţi să faci asta într-un mod în care va dăuna pămîntului, îl va distruge.

Ei au început prin a crea, ceea ce se numeşte cîmpuri circulare. Începînd de la un anume punct din pădure ei însemnă acel loc şi taie în jurul lui copacii de la 10 la 20 de paşi. Obţin astfel un loc deschis.

În primul an ei plantează legume şi alte plante între copacii căzuţi care stau ca schiţele unei roţi cu vîrfurile spre centrul teritoriului. Aceste plante stabilizează solul amestecînd azotul cu alţi nutrienţi. La sfîrşitul sezonului acei copaci se ard, iar cenuşa se împrăştie egal peste tot. Focul nu dăunează rădăcinilor căci ele se sapă preventiv şi se depozitează sau se mănîncă.

În al doilea an ei iarăşi seamănă, în aşa fel încît plantele care au mai multă nevoie de lumină solară să fie în centru, iar celelalte mai spre copaci, la margini. Unele plante se seamănă şi înafara cercului.

În fiecare an un nou teren este pregătit, iar la al 7-lea an cîmpul e lăsat ca pădurea să semene copaci şi să crescă acolo iarăşi pădure. Multe plante continuă să crească încă pe aceste teritorii cîţiva ani, cît pădurea renaşte. În primii 10-20 de ani, cît pădurea se înalţă, pe acel cîmp mai cresc plante medicinale şi tufari cu diverse pomuşoare comestibile şi mici copaci fructiferi. Peste 20 de ani pădurea este la loc.

Această agricultură a permis Kayapo să păstreze milioane de acri de pădure şi să creeze o cultură măreaţă. Asta pînă la venirea conqistadorilor.

Cît de diferite sunt lumile lor – a !Kugilor şi a Kayapo – de lumea noastră.

## Putere sau cooperare în structura socială. Oraşe sau triburi

*Fiecare armă creată, fiecare corabie de război, fiecare rachetă semnifică un furt de la cei care îndură foame şi le este frig şi nu sunt îmbrăcaţi. Lumea cu arme nu cheltuie bani doar pe ele. Lumea cheltui bani şi pe muncitorii ce le fac, şi cheltuie geniul oamenilor săi de ştiinţă şi cheltuie viitorul copiilor ei.*

Preşedinte şi general cu 5 stele – Dwight D. Eisenhower

(1890-1969), 16 aprilie 1953

Recent am auzit o profeţie a unui preot despre cum se va sfîrşi lumea din cauza că dumnezeul sectei lui era furios, mai ales pe politicienii din alte partide. *Două treimi din populaţia actuală va muri* – a strigat el. *Foc căzînd din ceruri îi va omorî.*

Primul meu gînd a fost că dacă brusc vor muri 2/3 din oamenii de pe planetă asta va fi un cataclism. Va fi greu de găsit loc de înmormîntat atîţia oameni, iar între timp riscurile de îmbolnăvire vor fi inimaginabile. Rînduri de corpuri moarte vor sta pe străzile oraşelor aşa cum stăteau în Londra în 1350 în timpul epidemiei de ciumă bubonică. În New York vor muri cam 13 din 20 de milioane de oameni, iar în Los Angeles cam 10 din 15 milioane de oameni. În China vor rămînea 400 milioane din 1mlrd şi 200 milioane.

Chiar dacă vor muri fiecare al 5-lea din 6 oameni, Terra ar avea pe ea mai mulţi oameni decît în anul 1930. Iar dacă ar muri fiecare 24 din 25 de oameni, populaţia ar fi mai mare decît pe timpul lui Hristos.

Cicluri de ridicări şi căderi, dezvoltări şi prăbuşiri, suprautilizare a resurselor şi lipsuri, chiar şi cicluri de foamete şi boală sunt *normale* pentru populaţia densă. Astfel de cicluri s-au întîmplat în trecut, mai întîi la nivel local, apoi regional, apoi naţional aşa cum am aflat despre marile imperii din trecut. Dacă asta se întîmplă în mai multe naţiuni atunci asta atinge cote globale.

Aşa cicluri, oarecum, se întîmplă rar oamenilor ce locuiesc în triburi şi-şi asigură existenţa din resursele actuale şi locale. Motivul este modul lor de organizare, mod bine cunoscut şi studiat de fondatorii Americii Thomas Jefferson şi Benjamin Franklin, care au scris amănunţit despre importanţa menţinerii economiilor locale.

## **Strutura culturii triburilor şi a oraşelor** (tribal and city-state cultural strutures)

Sunt 2 tipuri bazale de organizare a oamenilor: ţările cu localităţi ierarhice începînd cu capitala şi triburile. (traducătorul: e greu de tradus noţiunea de ***city-state***, dar sensul este de ţară cu mai multe localităţi subordonate ierarhic capitalei. În continuare le voi numi *oraşe*)

Triburi au existat de 100 000 de ani încoace:cel mai mic trib fiind familia, iar cel mai mare ajungînd de la 50 la cîteva sute. (unele grupuri care sunt oraşe se autonumesc triburi, aşa cum Zulu din Afria, dar ei sunt organizaţi ca un oraş, nu ca un trib).

Istoric, triburile au fost sisteme de oameni de succes. Din trecuturile istoriei pînă acum 7000 de ani, triburile erau forma de organizare a vieţii umane pe toată planeta. Din 1800 ele conţineau jumătatea din populaţia Terrei.

## **Structura unui trib sau a unui grup democratic**

Dovezile reeşite din analiza oamenilor tribali ce sunt astăzi vii arată că viaţa în trib este relativ lipsită de stres, satisfăcătoare, permite existenţa a mai mult timp liber, decît în oraşe şi probabil cel mai important – tribul se autosusţine la infinit.

Triburile pot fi caracterizate cu 5 trăsături:

1 independenţă politică

2 structură ce asigură egalitatea

3 obţinerea resurselor din sursele locale regenerabile

4 au un simţ al identităţii proprii

5 respectă identitatea proprie şi a celorlalte triburi

*Independenţa politică*

Un trib este o unitate politică independentă, incluzînd de la 20 la 200 de membri. Un trib poate fi alcătuit din cîteva familii, asta asigurînd o proximitate, o apropiere a tuturor membrilor.

O problemă a primilor locuitori a continentului american veniţi din Europa era că ei aşteptau ca triburile să fie părţi a unei structuri mai mari, aşteptînd să găsească o organizare ierarhică de oraşe, state, ţară, ceea ce nu era de găsit, din cauza că nu exista. De exemplu dacă europenii încheiau un acord cu un trib de 30-50 de oameni, atunci ei aşteptau ca fiecare trib care poartă aceeaşi denumire şi vorbesc aceeaşi limbă să respecte acel acord, însă nu era aşa. Sunt mii de reprezentanţi ai Cheyenne, Apache şi Paiute, dar fiecare trib al lor este independent politic.

*Structură ce asigură egalitatea*

Rolul de lider într-un trib e unul de sfătuitor nu de autoritar. (sunt şi excepţii, dar săpăturile arhiologice arată că ele sunt rare).

Iarăşi, invadatorii europeni devremi, nu înţelegeau asta. Ei credeau că dacă au negociat ceva ci căpetenia unui trib, atunci restul membrilor vor respecta înţelegerea, dar nu era aşa. De fapt conducerea tribului este în seama unui comitet, dar şi acesta e cu rol de sfetnic, decît de autoritar. Puterea e împărţită de membrii grupului ca o resursă.

Comunismul e o încercare de a aplica acest principiu în localităţi mari, dar istoria arată că acest lucru este imposibil. Viziunea omului modern include că trebuie să existe oameni sus-puşi ca doctorii, preoţii, conducătorii. Dar datele istorice arată că într-un trib oamenii care îndeplineau aceste roluri nu erau mai superiori, ci mai degrabă ei trebuiau să slujească pe alţii, decît să-i domine.

*Obţinerea resurselor din sursele locale regenerabile*

Tribul mănîncă ceea ce este în aria lor. Dacă asta se schimbă sau dispare, ei pleacă. Unele triburi au arii unde călătoresc regulat, petrecînd cîteva luni sau ani pe un teritoriu, după care mutîndu-se. Alţii sunt stabili sau agricultori.

Două cuvinte cheie aici sunt *locale* şi *regenerabile*. Triburile trăiesc într-un contact intim cu mediul lor ambiant şi astfel dezvoltă sisteme sociale şi religioase în care se apreciază şi respectă mediul natural. Din cauza că în triburi se menţine o aşa atitudine, mediile lor sunt de obicei bogate în resurse, ceea ce din păcate atrage oameni din cultura tînără.

*Un simţ al identităţii proprii*

Un membru al unui trib este născut în acel trib. Tribul îşi defineşte identitatea. În trib nu sunt evanghelişti (duceţi-vă şi căutaţi pe alţii şi impuneţile viziunile noastre) şi ei nu acceptă convertiri sau noi membri. Totodată ei sunt convinşi că modul lor de viaţă, istoriile lor despre lume şi zeităţile lor sunt cele mai bune pentru ei.

Etnocentrismul lor le asigură o supravieţuire lungă. La fel este şi în cazul cînd există mai multe ecosistem. Diversitatea între oameni garantează supravieţuirea lor pe lungă durată, ca şi în natură cînd există mai multe specii ele asigurînd viaţa una alteia.

*Respectă identitatea proprie şi a celorlalte triburi*

Odată ce triburile uneori concurează sau au conflicte, ei oricum mai mult cooperează şi chiar au unele ritualuri care însoţesc aceste cooperări.

Un trib poate privi pe altul cu disgraţie pentru organizarea lor socială, religioasă sau alte practici, dar în istorie sunt doar unele însemnări despre genocidele dintre triburi. Se întîmplă că cu alt trib se luptă, dar niciodată nu se extermină unul pe altul. La urma urmelor alte triburi sunt folositoare. Cu ele se poate întreţine comerţ, ei asigură o diversitate genetică, prin căsătoriile intertribale. Dar probabil cel mai important este că „ei” arată şi menţin identitatea noastră – „noi”.

Conlictele intertribale rar duc la moarte, şi mai des se termină fără moartea  cuiva. Conflictele ajută la menţinerea graniţelor şi a caracterului unic al tribului. Astfel este importantă existenţa ambelor triburi.

## Structura non-democratică a culturii oraşelor

Cam cu 7 mii de ani în urmă primul oraş politic organizat a început să existe. De atunci ei au exterminat aproape toate triburile cu care au intrat în contact. Acest proces al exterminării e aproape complet, iar acest secol a văzut exterminarea a mai multor triburi decît oricare altul în istorie. Doar în Brazilia sau exterminat 87 de triburi din 1900 pînă în 1950, iar triburile de azi reprezintă doar între unul şi două procente din populaţia globală.

Istoria culturii noastre ne spune că dispariţia triburilor este un efect inevitabil al progresului. Darvin prin teoria sa explică dispariţia triburilor ca pe un proces natural, el doar demonstrînd superioritatea culturii oraşelor. Ei erau „primitivi” iar noi sîntem „avansaţi” aşa că conform procesului de selecţie naturală ei oricum ar fi dispărut, mai devreme sau mai tîrziu. Astfel s-a întîmplat cu mii de specii de plante şi animale în trecut.

Acum, oarecum, noi vedem neajunsurile în modul de organizare a oraşelor.

1. Din cauza că oraşele au apărut înaintea democraţiei, ele sunt ierarhic organizate, şi în ele este prezentă concentrarea puterii.  Asta a dus la agonisirea averilor şi proprietăţii particulare.

2. Fiind incluşi într-o aşa organizare, oamenii cred că totul în natură este organizat ierarhic, iar locul nostru este în vîrf. Această credinţă ne permite să ne implicăm în acţiuni care distrug ceea ce e „inferior oamenilor”.

3. În rezultat am depăşit numărul de populaţie ce poate fi susţinută, am dăunat atmosferei, ameninţăm sursele de apă şi hrană şi producem microbi care sunt mai aducători de moarte decît tot ce au văzut strămoşii noştri.

4. Oraşele predemocratice au o istorie în care au dominat alte popoare(de obicei pentru o perioadă scurtă) şi apoi s-au prăbuşit.

Comparaţi caracteristicile tribului cu cele ale oraşelor.

1. Dominare politică
2. Ierarhie şi autorităţi
3. Dobîndirea resurselor prin comerţ şi învingere
4. Absorb cultura altora în a lor proprie
5. Duc lupte cu omucideri împotriva altora

*Dominarea politică*

Dacă la nivel de ţară sau împărăţie ţara sau împărăţia poate să se declare independentă, atunci la nivel de familie şi de cetăţeni independenţă nu există. Unităţile familiale locale sunt dominate de structuri politice mai superioare şi tot aşa. Aceasta duce la crearea ierarhiei în familii, bussines, comunităţi locale şi chiar religie.

Acest model de organizare e mai evidenţiat în Europa unde regelui îi aparţine toate pămînturile, roadele, animalele, copacii şi chiar oamenii – şi foloseşte dominarea politică, armata, poliţia, tortura ca să facă pe alţii să se împartă cu ceea ce produc.(bine cunoscută în Europa, dar mai puţin cunoscută în America era şi „Dreptul primii nopţi”, cînd soţia proaspăt căsătorită trebuia să petreacă prima noapte conjugală cu regele sau cu lordul local şi abia a doua noapte s-o doarmă cu soţul ei. Acest obicei s-a menţinut cam 1600 de ani şi a fost întîi documentată în Epopeea lui Ghilgameş).

Deşi formele moderne de presiune politică sunt mai puţin evidente, principiul este acelaşi: cetăţenii există să servească guvernului şi trebuie să dee acestuia o parte din viaţa sa.

*Ierarhic, dar nu egal*

Oraşele predemocratice sunt organizate astfel încît cei mai puternici, agresivi sau bogaţi individuali se ridică pe cele mai înalte poziţii, iar cei cu o mai mică putere, avere, sau cu

nedorinţa de a fi agresivi sunt în poziţii mai joase. Acest tip de organizare e una care mişcă oraşele să se extindă constant, or cei cu mai multă putere şi mai mare avere consumă tot mai multe şi mai multe resurse disponibile. Asta lasă tot mai puţin şi mai puţin celor de jos, născînd în ei cerinţa de a mări venitul ca să evite revolta.

*Comerţul şi bazele militare*

Oraşe autosuficiente sunt foarte puţine, deşi Jeferson şi alţi Fondatori au argumentat că pentru păstrarea democraţiei este necesară independenţa cu resurse. În zilele noastre, scopul unui stat este extinderea şi pentru realizarea lui se apelează la comerţ sau la război, iar cînd toţi vecinii şi resursele lor se epuizează, atunci vine timpul prăbuşirii, aşa cum s-a întîmplat cu compania celor 4 tineri programişti.

*Evanghelism explotativ şi absorbirea identităţilor*

Lărgirea este scopul primar al statelor. Cînd creşterea nu mai e posibilă, ele se dezbină politic, social şi economic, sau sunt cucerite, sau se întîmplă răsturnări de puteri. Din cauza că lărgirea este aşa de importantă, ele adoptă diverse metode de creştere.

Prima este absorbţia altor oameni şi a resurselor lor. A doua cale este asimilarea: convertirea oamenilor din alte triburi în propria sa identitate. Evangheliştii au convins că modul lor de viaţă este păcătos şi rău şi le-au oferit oportunităţi de a se alătura culturii proprii (desigur pe treapta cea mai de jos a ierarhiei).

Dacă oamenii din triburi nu tind să converteze pe alţii, asta este o trăsătură importantă a oraşelor şi a fost realizată de-a timpul istoriei prin ameninţări, moarte, tortură, exterminare(ca în timpul Cruciadelor, Inchiziţiei).

*Război cu alte oraşe*

Din cauza că reşterea este atît de importantă pentru oraşe, ele intră în conflict cu alt oraşe (sau triburi) pentru ca să obţie resursele necesare. Chiar dacă oraşele menţin un echilibru aparent(ca SUA sau Canada), istoria arată că acest echilibru

este de scurtă durată. Eventual capacitatea oraşului de producere va fi depăşită de nivelul de consum şi atunci el va trebuie să apeleze la resursele altora. În acest scop, de a dobîndi resursele altora se pot folosi armele, banii, hrana.

Celor implicaţi în război cu oraşele nu le rămîn multe alegeri, ca şi celor confruntaţi cu cultura *wetiko* lor rămînîndu-le mai degrabă să devie buni la ale războiului.

## Cum probabil oraşele şi-au început existenţa

Undeva, cîndva în trecut, un lider de trib a schimbat viziunea despre lume, sau a devenit nebun. El a anulat tradiţia de cooperare cu triburile vecine, dar în schimb i-a atacat şi ia transformat în sclavi probabil utilizînd metoda lui Columb şi oferind războinicilor femeile cucerite ca sclave sexuale.

Probabil acel lider ar fi justificat acţiunile sale cu faptul că clima e aspră şi roadele mici. Sau poate el i-a convins pe membrii grupului că zeii iau dat această poruncă oribilă.

*Aşa a apărut războiul şi genocidul*

În procesul cuceririi altor triburi şi exterminării sau însclăvirii lor, el a observat că folosind forţa împotriva altora, el bagă frica şi în proprii oameni. Odată ce proprii lui oameni se temeau ei făceau tot ce el cerea, să omoare, să-i dee o parte din roade, sau să-i dee copiii ca să lupte sau lucreze pentru el.

*Dominarea şi conducerea bazată pe frică a fost inventată*

Luarea cu forţa a unei parte din bunurile tuturor, a dus la creşterea propriei averi şi la mărirea puterii, influenţei. El putea să împartă unele bunuri ce-s în plus cu cei apropiaţi lui, iar ei să-i ajute să-şi menţină puterea.

*Averea şi utilizarea capitalului au fost inventate*

El s-a uitat la femeile care în majoritatea triburilor ocupau locuri de cinste pentru abilitatea lor de a da naştere unei noi vieţi şi s-a simţit ameninţat. El a spus că ţipetele din timpul naşterii sunt o pedeapsă a zeilor, iar săngele menstrual este murdar. Capacitatea lor de a atrage bărbaţii dau dovadă de o

forţă necurată şi ele trebuie scăzute în statut, ceea ce s-a şi întîmplat. Cînd se întîmpla un dezastru, cînd murea un om de boală, sau nu erau roade, atunci era vina femeilor.

*Dominarea sexuală şi ierarhia patriarhală a fost inventată*

Oamenii lui priveau cerul înstelat, forţele naturii, incendiile şi cutremurile şi credeau că este o mînă care controlează toate aceste lucruri. Liderul lor le-a spus că el a fost ales de către dumnezeu purtător de cuvînt, iar alţii l-au crezut mai ales că învingerile lui în război demonstrau că el este deosebit. Acest lider a trimis emisari peste tot şi a spus la toţi să uite de zeii lor şi să asculte de zeul care a vorbit prin el, căci acesta e unicul adevărat. Cei care renunţau la zeii lor puteau să se alăture, desigur devenind ierarhic supuşi, iar alţii erau omorîţi.

*Evanghelismul exploatativ şi forţat a fost inventat*

Văzînd oamenii ca pe ceva ce poate fi dominat a rămas un pas mic pînă la a veea că natura tot poate fi dominată. În loc de a practica agricultura regenerabilă, ce menţinea viaţa tribului său în viaţă deacum de 10 de mii de ani, el a folosit pămîntul ca să extragă cît mai multă roadă, uitînd de consecinţe. Cînd pămîntul s-a epuizat el a luat pămîntul altora. Dacă alte specii concurau cu ei pentru mîncare, lupii ce mîncau oile, animalele mici ce mîncau plantele, sau chiar insectele – el făcea ce putea ca să distrugă şi acest „duşman”.

*Agricultura distrugătoare de sol a fost inventată*

***

Istoria triburilor e plină de povestiri despre bande de triburi care atacau vecinii din cauza foamei sau a setei de putere. Altele aveau acces la hrana sezonieră şi astfel a apărut ierarhia. Altele au aplicat agriultura non-regenerabilă şi au trebuit să migreze sau să cucerească alte locuri. Şi desigur unele triburi credeau că doar zeii lor erau adevăraţi, iar ceilalţi erau păgîni.

Acum 7 mii de ani un om a devenit sau evanghelist, sau agricultor distrugător, sau dominator şi ucigaş, ceea ce triburile actuale consideră trei tipuri de nebunie. Acel om a construit primul oraş.

Istoria indică că acesta ar fi putut fi Regele Ghilgameş. El ar fi putut molipsi pe sirieni, greci, romani, arabi, vichingi, turci, hunţi ş.a.

Oamenii au renunţat la ocupaţii şi „profesii” şi au devenit cu toţii purtători sau fabricanţi de arme. Şi au început războaiele.

Un exemplu este tribul oamenilor Toradjas. Ei trăiau deacum cîteva mii de ani într-un ritm armonios şi atotsatisfăcător. Olandezii au „cucerit” locurile unde ei trăiau ei şi au încercat să-i convertească prin şcoli de misionari, prin magazine cu produse olandeze, dar nu au reuşit. Atunci ei au apelat la planul B. Au adunat o armată şi a luat sclavi din rîndurile Toradjas. Sclavii au construit drumuri şi toţi trebuiau să plătească taxe pentru ele. Copiii Toradjas au început a frecventa şcolili misionarilor olandezi, iar adulţii au început să cumpere ţigările şi alcoolul olandez, devenind astfel creştini. Toradjas au schimbat viaţa liniştită şi ieftină care au dus-o strămoşii lor 10 000 de ani cu o viaţă săracă aşa cum au anunţat olandezii „civilizaţi”.

Acelaşi scenariu a fost repetat de mii de ori în Asia, Africa, Australia şi desigur Americile.

O oportunitate finală pentru triburi este lupta. Dacă ei nu voiesc să fie asimilaţi şi nu pot nici să fugă, nici să se ascundă, atunci ei luptă. Asta e deacum destructiv, or ei trebuie să adopte cultura duşmanului. Ca să organizezi o armată ai nevoie de strutură ierarhică, specializări în muncă, subordonare. Resursele trebuie folosite într-un ritm mai rapid şi soldaţii nu pot produce, ci doar consumă, asta ducînd la sărăcie şi foame. La acest punct Vechea Cultură deacum au pierdut lupta, căci ei au devenit proprii săi duşmani.

## Populaţia triburilor

Vedem un comportament interesant în civilizaţiile tribale în comparaţie cu civilizaţiile oraşelor. Pe cînd, asemeni cancerului, populaţia oraşelor se înmulţeşte şi niciodată în istorie nu a fost de controlat sau controlabilă această trăsătură, decît de foame sau ciumă, populaţia triburilor tind să rămînă stabili mii de ani.

Iniţial s-a crezut că asta e din cauza nivelului scăzut al medicinei şi calităţii hranei, din a căror cauză deseori se întîmplă decesuri infantile şi este o scurtă durată a vieţii.

Descoperirile recente au arătat că nu acestea sunt cauzele. Pînă la apariţia antibioticilor, oamenii din triburi au trăit în general mai mult, iar cazurile de deces infantil erau mai puţine, decît în oraşe. Studiul rămăşiţelor arată că oamenii din trib mureau cu doar cîteva carii, aveau oase mai puternice şi doar cîteva semne de boli, comparativ cu cei din oraşe. Mulţi paleantropologi au numit revoluţia agriculturală un dezastru al sănătăţii publice.

Steven Mithen arată în cartea sa *The prehistory of the Mind* că trecerea la agricultură a scazut longevitatea, varietatea alimentaţiei şi imunitatea, aducînd mai multe infecţii.

## Dar cum triburile îşi controlează numărul populaţiei?

Cum triburile îşi controlează populaţia dacă nu prin canibalism, mortalitate infantilă, boli, sau durată scurtă a vieţii? Deşi cultura noastră crede că anume acestea sunt metodele lor, de fapt nu este aşa. Chiar în rîndul populaţiei din naţiuni în curs de dezvoltare cum este Mexicul, suicidul, mortalitatea copiilor, bolile infecţioase, omorul, malnutriţia şi foame se întîlnesc mai des decît în orice trib studiat vreodată. Iar populaţia triburilor tinde să rămînă stabilă la propriu mii de ani. Cum ei obţin asta?

Nimeni nu ştie.

Sunt doar cîteva teorii. O teorie spune că animalele sălbatice îşi măresc numărul în dependenţă de prezenţa rezervelor de hrană, iar dacă aceste rezerve se micşorează, atunci femelele nu mai sunt fertile. Poate că avem în oraganisme un sistem ce ţine cont de asta şi ne opreşte atunci cînd hrana nu este destulă sau loc de trai nu este destul. Cînd nivelul de rezerve scade sub cel optim, în organism scade nivelul de spermă, şi capacitatea de ovulaţie sau chiar aceea de eliminare a hormonilor care trezesc instinctul sexual.

O altă teorie are de a face cu exerciţiile. În 1997 au fost studiate femeile care alergau distanţe lungi şi 57% din ele aveau amenoree, adică l-i se oprea ciclul menstrual şi ele deveneau infertile.(asta doar pe timpul antrenamentelor sportive). Dacă în lumea modernă amenoreea tinde să fie tratată, atunci în triburi ea e văzută ca un mecanism fin cu care natura controlează echilibrul populaţiei.

O a 3-a teorie este că dacă populaţia triburilor este indiferentă faţă de standardele noastre, ei devin atenţi cînd este vorba de lucruri care le afectează direct viaţa, mult mai atenţi decît noi. Ei foloseau penicilina de exemplu încă cu cuteva mii de ani în urmă, înainte de a fi ea „descoperită” în timpul la al 2-lea război mondial. Ei au folosit o specie de copac din regiunea Pacifică pentru a vindeca cancerul la piept, cu mult înainte ca în 1990 să se descopere Taxolul în această specie de copac. Deasemenea se cunosc plante care reduc secreţia de hormoni atît la femei cît şi la bărbaţi. Copacul castităţii s-a folosit mult timp pînă a ajunge în Grecia unde era folosit pentru a reduce nevoia de sex a bărbaţilor şi astfel a permite creşterea roadelor.

Deci este posibil ca avînd aşa cunoştinţe în farmaceutica naturală triburile pot să-şi controleze astfel numărul populaţiei.

Alte 2 variabile sunt homosexualitatea şi alăptatul. Este comun la toate femeile din triburi să alăpteze copiii de la 3 la 5 ani. În acest răstimp corpul produce hormoni care inhibează menstruaţia şi fertilitatea, prevenind femeia de a rămîne însărcinată şi a fi nevoită să crească în acelaşi timp un copil.

Dacă culturile şi religiile care încurajează familiile largi – mai des pentru a avea armate mai formidabile – dezvoltă de obicei idei antihomosexuale, atunci acest fenomen nu este cunoscut în triburi, or ei nu au nevoie de a produce mai mult şi mai mult. În Culturile Vechi de la 10 la 20%  de populaţie practică acte sexuale cu parteneri de acelaşi gen. Cînd populaţia devine prea densă, mai mulţi încep a practica homosexualismul şi chiar mulţi se nasc homosexuali.

O teorie finală în ce priveşte controlul sarcinii se referă la aceea că femeile au în trib acelaşi statut ca al bărbaţilor. În continuare, ele au mai mult de spus în ceea ce priveşte cînd şi

cum să aibă parte de sex, cînd şi cum să folosească controlul naşterii ş.a.m.d. Acest lucru s-a observat atunci cînd femeile din SUA şi Europa au fost investite cu putere şi egalitate, efectul fiind descreşterea numărului de naşteri, iar pe de altă parte în regiunile unde femeile au un statut inferior, numărul naşterilor este foarte ridicat.

Se poate astfel de văzut cum structura unei culturi influenţează abilitatea oamenilor din acea cultură de a controla natalitatea. În tribul Dane din Indonezia femeile au ales ca după naştere să nu aibă contacte sexuale timp de 5 ani. Printre aceşti oameni această sistemă le-a permis să-şi menţină numărul populaţiei relativ constant timp de 5000 de ani.

Orişicum nu ar obţine controlul, triburile oricum au un aşa număr de populaţie care reflectă capacitatea de a hrăni această populaţie. Ca şi un organ sănătos din corp, ei iau ceea ce le trebuie şi nimic mai mult. Aceasta funcţionează ca o magie, cu excepţia că această magie lucrează pentru toate speciile de plante şi animale din natură.

Populaţia oraşelor creşte fără limite, cel mult pînă cînd se ciocnesc cu foametea, boli, sau finisarea energiei. Asta s-a întîmplat încă de la primul oraş Mesopotamian, care s-a autodistrus cînd au defrişat pădurile.

## „Dar naţiunile noastre sunt atît de stabile...”

Unii cititori ar putea obiecta că unele ţări ale Europei sunt excepţii ale acestor reguli, aşa ca Norvegia, Italia, Germania. Dacă asta e adevărat nu doar pentru aceste ţări, acest rezultat fiind obţinut prin contracepţie, ele oricum nu au o existenţă autosusţinătoare. Aceste naţiuni, ca şi altele din Cultura Tînără, consumă mai multe resurse decît produc. (reţineţi că a extrage şi a consuma ceea ce ai extras nu înseamnă producere). Chiar dacă statele din Europa consumă mai puţină lumină decît se consumă în SUA pe cap de locuitor, aceste ţări oricum depind de sursele de energie antice, care într-o zi se vor epuiza. Stabilitatea de care se bucură aceste state se mai datorează şi faptului că în aceste state lucrează forţe de muncă din ţările

Lumii a 3-a şi ei extrag zăcăminte din locuri unde erau triburi cîndva.

Deşi pot fi stabile un anumit termen, pe o perioadă mai lungă aceste structuri se distrug, din cauza culturii lor. Cînd asigurarea cu combustibil a acestor naţiuni este insuficientă (cum s-a întîmplat în 1930 în Germania, SUA şi Marea Britanie) anarhia se instaurează în ele.

Asta se întîmplă în special din cauza centralizării, care crează iluzia aprovizionării. Hrana, energia, apa, medicina, toate se repartizează din anumite puncte şi astfel nu se ştie cum ele sunt create şi cît material mai este pentru a mai fi create alte bunuri necesare.

Unele ţări, aşa ca Norvegia, aproape au atins stabilitatea. Viaţa e bună, criminalitatea mică, sărăcia rară. Dar fără a pompa petrol din Marea de nord, Norvegia ar suferi schimbări serioase.

## Anarhie sau tribalism?

Poate s-a creat impresia că eu conving că viaţa în oraşe şi state trebuie încetată şi înlocuită cu cea în triburi, dar eu nu fac asta. Am înaintat prea mult ca să ne întoarcem la o organizare bazată pe principii tribale. Comunismul arată eşecul unei astfel de încercări. Iar această carte nu e o chemare la revoluţie sau anarhie.

Totodată eu nu susţin că viaţa în trib este ideală. Chiar dacă viaţa în aşa formaţiune este liniştită şi confortabilă sunt şi multe dificultăţi de îndurat. Ei au o viaţă autosusţinută, dar nu înseamnă că e întru-totul confortabilă. Eu nu sugerez ori/ori. În loc de a alege noi trebuie să ne trezim, să înţelegem situaţia care am creat-o în lume – cum am ajuns să consumăm atîta şi să privim totul prin prisma utilităţii sau inutilităţii. Dacă lucrurile nu se vor schimba în curînd şi consumul va continua astfel, atunci nu va mai rămîne nimic ce ar fi posibil de consumat şi atunci cultura şi ecosistemul nostru se va prăbuşi, lăsînd miliarde de oameni flămînzi, sol, aer şi apă poluate şi milioane de specii moarte.

Adoptînd unele lecţii ale strămoşilor noştri care au trăit armonios 100 000 de ani, noi putem construi un alt fel de viitor, măcar pentru o porţiune a planetei.

## Forma mai puţin toxică a oraşelor

Cum noi putem transforma oraşele – care nu dispar – în localităţi cu locuitori egali politic, economic şi cu valori ca cele din triburi.

Cea mai importantă valoare din triburi este scopul de a asigura securitatea şi siguranţa tuturor membrilor săi, iar sarcina fiecăruia este să asigure continuitatea asigurării acestor elemente.

Fondatorii Americii au trăit în proximitatea Culturilor Vechi şi le-au studiat suficient de bine încît să încerce să aplice elementele cele mai bune din ele în oraşe, prin intermediul democraţiei, dar cum se vede nu s-a reuşit.

Cea mai mare schimbare care nicidecum nu era în concordanţă cu trăsăturile Culturilor Vechi, s-a întîmplat cînd entităţi ce nu sunt vii şi nu respiră s-au ridicat şi au anunţat că ele trebuie să aibă aceleaşi drepturi şi puteri ca şi oamenii din carne şi oase care au scris pentru prima oară constituţia Americană.

## Roboţii vin

*[corporaţiile] pătrund în fiecare parte a uniunii, acţionînd la comandă şi pot să supere guvernul oricînd. Eu ştiu sigur că nici un guvern nu este în siguranţă dacă este sub conducerea unor autorităţi independente.*

THOMAS JEFFERSON (1743-1826)

Imaginează-ţi că citeşti asta într-o carte de istorie:

> Cam cu 200 de ani în urmă, corăbii spaţiale au apărut deasupra oraşelor Statelor Unite ale Americii şi au coborît din ele roboţi ca să trăiască printre oameni şi ca să transforme viaţa oamenilor în surse de existenţă pentru ei

înşişi. Deşi aceste maşini nu sunt vii, nu respiră, mănîncă, nu se reproduc şi nu mor, în 1886 Curtea supremă a SUA a emis o lege prin care ele sunt numite „oameni” cu drepturi cetăţeneşti depline. De fapt ei au primit mai multe drepturi decît toţi oamenii, căci roboţii pot trăi sute de ani, şi chiar dacă ei încalcă legea sau cauzează moarte unui om – chiar şi intenţionat – ei nu pot fi executaţi sau puşi în închisoare. (de-a lungul timpului au fost cazuri cînd ei totuşi au fost puşi în închisoare, deşi ei s-au reinventat după asta).

Aceşti roboţi au început a transforma constant în sclavi oamenii şi pămîntul.

Mai întîi ei au atras oamenii promiţîndu-le siguranţă, securitate şi distracţii în schimbul loialităţii şi vieţii. La început mulţi au refuzat, preferînd să înceapă afacerea lor familială sau să aibă o fermă a lor. Timp de 150 de ani roboţii au folosit influenţa lor economică şi politică ca să distrugă aceste afaceri, printr-un proces pe care ei l-au numit competiţie şi astfel, în secolul 20 2/3 din lucrătorii americani depindeau de roboţi, sau de guvernul subordonat roboţilor.

Roboţii au învăţat de la romanii antici că oamenii au nevoie de „pîine şi distracţie” pentru a nu se simţi opresaţi, şi dacă ei erau bine hrăniţi şi distraţi, atunci puteau suporta orice implicare în viaţa proprie. Roboţii au început a răspîndi hrana şi distracţiile în toată lumea.

Roboţii au învăţat din revoluţiile americani şi franeză că oamenii au nevoie de lideri care alcătuiesc guverne şi care lucrează în interesele oamenilor. Atîta timp cît oamenii puteau vota pe cineva la conducere, ei treceau cu privirea faptul că roboţii pregăteau singuri pe toţi candidaţii, în interesele lor.

Folosindu-se de candidaţii lor, roboţii au propus legi care le-ar fi permis să controleze căile aeriene şi aceste legi au fost aprobate. Apoi ei au propus căi de a se elibera de deşeurile toxice, au propus să arendeze un acru de teren cu 5 dolari, au propus să controleze serviciile de sănătate la care

puteau apela oamenii şi toate aceste propuneri au fost votate pozitiv.

Ei creşteau în putere, imortalitate, bogăţie. Ei controlau tot ce oamenii auzeau, vedeau, citeau sau simţeau. În 1980 destui oameni au ajuns să creadă în mesajele transmise de roboţi, iar asta le-a permis acestora să preia controlul oamenilor în toate aspectele vieţii, crezînd că roboţii îi protejează de duşmanii exteriori şi interni.

Oamenii au declarat război roboţilor şi guvernelor conduse de aceştia în 1776, alcătuind un nou guvern care trebuia să aibă grijă de oameni. Acei oameni au scris că scopul guvernului este să protejeze drepturile oamenilor la libertate, viaţă şi fericire, precum şi să lucreze doar în interesele umane(guverne alcătuite de oameni, din oameni şi pentru oameni), dar nu pentru roboţi. Ei au aprobat legi conform cărora roboţii pot acţiona doar într-un singur stat, iar durata vieţii lor poate fi doar de 40 de ani. Plus la asta, la fiecare final de an ei trebuiau să raporteze guvernului şi să dovedească că acţiunile lor sunt în folosul oamenilor, sau să fie descompuşi. Mulţi roboţi şi-au încetat existenţa în primul secol a republicii Americane, din cauza că ei puneau interesele proprii înaintea intereselor oamenilor.

Legile umane şi a guvernului alcătuiţ de oameni spuneau că roboţii nu pot deţinea monopolul aşa ca în Britania, şi nu puteau controla mai multe aspecte ale unei afaceri(de exemplu unul trebuia să extragă petrolul, dar altcineva putea să-l rafineze, şi iarăşi numai altul putea să-l vîndă). Această măsură trebuia să previe agonisirea a unei mari averi şi puteri care le-ar fi permis să ameninţe oamenii şi guvernul. Lor deasemenea nu li se permitea să intervină în politică, dar nici în afaceri de alte genuri.

Situaţia părea că va dura la nesfîrşit şi va asigura fericirea, viaţa şi libertatea pentru oameni. Nu a fost aşa.

## Roboţii adevăraţi

Aceste entităţi sunt de fapt corporaţiile. Ele pot trăi veşnic, nu se tem de închisoare moarte, nu simt durere şi-şi pot

schimba cetăţenii într-o amiază. Ei pot rupe bucăţi din sine pentru a crea noi entităţi şi nu au nevoie de aer, apă şi hrană spre consum.

Pînă în 1886 ele erau tratate legal ca şi orice altă formă de asociere a oamenilor şi nu aveau drepturi, ci doar privilegii oferite de popor. Fondatorii au subliniat că drepturile nu trebuie niciodată să fie oferite sau luate de către o instituţie cum ar fi familia regală sau biserica, dar trebuie să fie puse în stăpînirea fiinţelor umane. De fiecare dată cînd un grup de oameni se asociau ca să creeze o biserică, afacere sau altceva, lor l-i se ofereau doar privilegii, dar nu drepturi. Privilegiile erau determinate de oameni.

În 1886 oarecum curtea supremă a anunţat că corporaţiile au drepturi. Şi de atunci democraţia Americană pentru care Fondatorii au murit şi au luptat nu a mai fost la fel, trecîndu-se de la trăsături culturale Vechi la trăsături ale unei Culturi Tinere. A început ierarhia, conducerea de către cei bogaţi şi controlul politicienilor de corporaţii.

Cînd l-i s-au acordat drepturi umane, corporaţiile au refuzat să mai fie transparente şi să lucreze în folosul oamenilor. Ele s-au implicat cu banii săi şi în politică, creînd o eră de corupţie irepetabilă, democraţia construită de Fondatori fiind pusă în pericol de dispariţie.

Corporaţiile astăzi îndeplinesc rolul ce cîndva era îndeplinit de curtea regală –căreia îi aparţinea fiecare om, pămînt, copac, roade ş.a.

Într-un organism, cînd un o partea a sa se dezvoltă luînd energia de la alte organe, noi numim asta cancer. Mulţi indică că corporaţiile transnaţionale sunt ca cancerul pe corpul democraţiei, distrugînd stabilitatea politică şi socială şi ameninţînd viaţa planetei şi a oamenilor.

Soarta democraţiei şi soarta Culturilor Vechi rămase sunt puse pe cîntar.

## Dar ce e cu afirmaţia lui Darvin?

*Presumţia Constituţiei de a da dreptul de a vota implicarea în război Congresului a fost dictată, înţeleg eu, de faptul că regii mereu sărăceau oamenii cu războaiele, dar aproape întotdeauna, dacă nu chiar mereu spuneau că războiul le va aduce tuturor bine. Această convenţie a noastră este înţeleasă că cea mai mare presiune din toate presiunile pe care le-au făcut regii vreodată, dar ea implică faptul că nici un om singur nu poate să aducă hotărîri în vieţile noastre.*

ABRAHAM LINCOLN FEBRUARIE 1848 (1808-1895)

*SUA nu sunt interesate în petrolul Iraqian.*

***Petroleum World headline,*** *31.10.2002*

Un argument care oamenii îl aduc, contra ideilor din această carte, este că dacă cultura oamenilor din triburi este atît de corectă, cum atunci noi îi cucerim? Oare învingătorul nu este superior? Răspunsul simplu este - oare Hitler a fost mai superior ca francezii şi polonezii?

Istoria spune că americanii nativi au fost cuceriţi de europeni nu pentru că erau mai deştepţi, ci datorită armelor, care le-au adus cîştigul.

De fapt au fost cel puţin 2 încercări de a cuceri definitiv americanii nativi, dar deşi cu supremaţie a armelor, europenii nu aveau abilităţi de supravieţuire ca cele ale indienilor. În loc de asta, boala a permis europenilor să învingă şi să creeze colonii, fact care este omis în cărţile de istorie, dar care se conţine în diverse documente, care din păcate nu ajung a fi incluse în acele cărţi.

Europenii au suferit de vărsat sute de ani şi l-i s-a dezvoltat o imunitate genetică pentru această boală. Erau rare de tot cazurile mortale.

Nu aşa era şi pentru Americanii Nativi şi cînd ei s-au infectat au murit mii şi chiar milioane. William McNeil a estimat populaţia americanilor nativi la 100 de milioane. Astăzi sunt puţin peste un

milion de americani nativi cu sînge curat descendenţi a celor din triburi de cîndva.

Cu cîţiva ani înainte ca Puritanii să acosteze în Massachusetts, Americanii Nativi făceau comerţ cu olandezii, francezii şi pescarii britanici. Aceştia au răspîndit printre băştinaşi boala vărsat – din întîmplare – însă în 1620, din mărturiile lui Robert Cushman, au rămas în viaţă mai puţin de 5% din nativi. Localităţi întregi au fost şterse de pe pămînt, schelete întregi stăteau întinse pe pămînt, iar supravieţuitorii erau purtau boale şi erau slăbiţi şi bolnăvicioşi.

John Winthrop, pe atunci guvernator al Massachusetts-ului a văzut moartea a 90-95% din nativi ca pe un semn al lui Dumnezeu. El a scris unui prieten din Anglia că Dumnezeu a curăţit pămîntul pe 300 mile în jur de indieni, iar cei rămaşi însumează vreo 50. Conflictele Europenilor şi Nativilor a continuat şi în deceniile următoare, iar vărsatul era cea mai eficientă armă a europenilor. Însăşi Europenii o priveau ca pe dreptatea lui Dumnezeu.

Şi Charles Darwin a scris în 1839 – „Oriunde se duc Europenii, moartea îi paşte pe aborigeni”. Teoria lui Darwin conform căreia „supravieţuieşte cel mai adaptat”, este ceea ce noi ne povestim despre cum funcţionează lumea. Dar supravieţuirea în prezentul apropiat nu înseamnă supravieţuirea în viitor. Ca exemplu sunt specii de plante care deşi au existat secole întregi, au dispărut în ultimul secol. Ca să prevenim viitorul noi nu putem doar să analizăm trecutul, ci trebuie să privim şi în viitor.

Cea mai înaltă valoare a triburilor este colaborarea. Ei o practică în fiece zi. Ei au demonstrat această valoare primilor Europeni şi le-au ajutat să planteze culturi şi să supravieţuiască în primele ierni.

Tribul Iraquois a cooperat cu Ben Franklin, cînd i-a permis să participe la adunările lor, cînd i-a permis să afle despre Confederaţia Iraquois-ană, ce a existat înainte ca Columb să acosteze şi există pînă în zilele noastre.

Franklin a preluat ideea lor de sistemă guvernamentală, de separare a sistemelor judiciar de cel legislativ, cu reprezentanţi aleşi şi a împărţit-o cu James Madison şi Thomas Jefferson. Aceştia trei au unit aceste idei în Constituţia SUA.

Totuşi coloniştii aveau intenţii şi idei monarhice, iar George Washington dorea să fie numit „Alteţea Sa”. Majoritatea coloniştilor au căzut de acord că sistema Iraquois-ilor în care conduc bărbaţii ce sunt aleşi doar de *femei* este unul greşit. Ei totodată au hotărţt că întrebările „importante” să fie discutate nu cu toţi, ci doar cu reprezentanţii tuturor. Şi în zilele noastre se iau decizii fără să se ţină cont de alegerea noastră.

Şi în contrast, valoarea societăţii noastre nu e cooperarea, ci puterea. Puterea dumnezeilor asupra bărbaţilor, a unui grup de bărbaţi asupra altui grup, a bărbaţilor asupra femeilor, putere asupra proprietăţii. Puterea a oamenilor asupra lumii naturale. *Puterea.*

Dar înseamnă asta oare că o cultură care apreciază puterea este mai bună? Sau asta înseamnă că ea va supravieţui la nesfîrşit?

Probabil neo-Darviniştii au dreptate şi civilizaţiile care supraveţuiesc sunt superioare, dar lupta pentru supravieţuire este un fenomen ce se desfăşoară nu într-un an, ci în răstimp mai lung, iar civilizaţiile bazate pe putere se autodistrug în timp mai lung.

Şi aşa civilizaţii au existat:Mesopotamia, grecii, romanii, hunii, otomanii, incaşii, aztecii.

Sistema de azi bazată primordial pe putere oare tot va cădea? Oare oamenii tribali vor fi unicii rămaşi?

*E posibil oare ca cei mici să moştenească pamîntul?*

Dacă semnele ce le vedem în jurul nostru sînt corecte, atunci neo-Darviniştii au dreptate...dar ei au ales cultura greşită ca cea superioară, cel puţin în termeni de supravieţuire pe termen lung.

# Partea a-III-a

Odată toată umanitatea ştia cum să trăiască în armonie cu natura, cum să trăiască fără a irosim mediul de trai şi unii oameni încă ştiu. Dar după 5000 de ani de cooperare pămîntul este influienţat de culturi dominante şi brutale.

Civilizaţiile moderne au ajuns să creadă că calea corectă de trai e cea a consumerismului şi a manipulării naturii în favoarea noastră. În pofida dovezilor mai mult decît în exces că acea cale e greşită, Cultura Tînără încă o ţine pe a ei.

În 1997 s-a afirmat că industria de cherestrea salvează planeta de $CO_2$ prin accea că construiesc case şi alte clădiri din lemn. Ei au scăpat din vedere că lemnul caselor, hîrtia, nu inspiră $CO_2$ şi nu expiră Oxigen şi lemnul nu pompează apa ca să creeze ploi.

Cu idei de profit rapid, noi punem în pericol viaţa copiilor noştri şi chiar cei mai educaţi oameni nu-şi dau seama de ceea ce se întîmplă.

Dar cu toate acestea este loc pentru schimbare. Majoritatea acestei cărţi a fost dedicată să arate cît de rău stau lucrurile, şi cît de dezastruos ele pot deveni, şi cum am ajuns noi la ele în repetate rînduri în istoria omenirii şi a lumii. E o mare parte a cărţii căci s-a vorbit despre ceea ce s-a întîmplat de la 5 al 10 mii de ani din trecut. Ca să reparăm viitorul, noi trebuia să înţelegem trecutul.

Acum spre viitor. Răspunsurile vin de la sine odată ce am văzut minciunile şi distorsiunile trecutului, şi putem să ignorăm modul culturii dominante. Sunt lucruri specifice pe care le putem face. Majoritatea sunt mici şi simple şi au de a face cu ceea ce gîndim, vedem, auzim şi simţim. Altele sunt mai mari şi mai dinamice. Toate încep cu înţelegerea ce o are un om despre cum sunt lucrurile, cum au ajuns să fie aşa şi că sunt alternative. Acum, acel om eşti tu, şi apoi poţi transmite înţelegerea altora, apoi încă altora şi tot aşa şi aşa.

Partea a-III-a aduce speranţă luminoasă pentru un viitor luminos şi pozitiv. Vei învăţa tehnici şi instrumente, căi în care poţi schimba lumea ta şi a celor din jurul tău. Ideile sunt grupate în aceste categorii:

*Ne transformăm pe noi înşine*

- Există un cîmp unic care ne uneşte pe toţi. El a fost descris de Carl Jung ca *conştiinţa colecivă,* în care dacă unul îşi schimbă viaţa şi gîndurile, apoi asta se răsfrînge în jurul său.
- În acest sens, noi putem găsi alte „istorii” ce pot fi povestite, ca să explice ce se întîmplă în viaţă.
- Cea mai importantă parte a transformării personale este să devenim total vii, alertaţi şi conştienţi de ceea ce e în jurul nostru şi de divinitatea de pretutindeni.

*Să schimbăm tehnologiile noastre*

- Noi putem folosi petrolul rămas pentru a dezvolta sursele viitoare de energie
- Pentru supravieţuirea planetei şi a noastră e bine să ne învăţăm să nu depindem de energia corporaţiilor gigantice şi de centralele electrice.
- Economia, conservarea e ceea ce noi toţi putem face chiar acum şi asta va încetini deteriorarea planetei

*Să schimbăm ceea ce credem şi cum folosim ştiinţa*

- *Veştile bune* sunt că ştiinţa, care părea că era un jucător în distrugerea planetei, ne arată acum la propriu cum suntem interconectaţi şi conştienţi
- Ştiinţa arată că gîndurile noastre şi chiar cele mai mici acţiuni duc la schimbări

*Putem învăţa multe din aceste lecţii pur şi simplu conectîndu-ne la înţelepciunea strămoşilor*

- Ei au trăit o viaţă cu o „ecologie spirituală” cu o viziune sacră asupra totul
- Ei au învăţat şi încă învaţă căi specifice despre cum să ne trezim la viaţă

*Putem crea comunităţi care să lucreze*

- Mii formează noi generaţii de „triburi” – comunităţi mici intenţionate, unde oamenii au grijă unul de altul şi trăiesc fără a dăuna mediului
- Aceste comunităţi sunt lumini în procesul transformării planetei şi ele arată o altă calitate a vieţii
- Tu poţi crea sau poţi să te alăturezi unei astfel de comunităţi odată ce ai înţeles cum ele lucrează

*Transformăm cultura transformînd politica*

- Politica este expresia viziunilor culturale şi Fondatorii Statelor Unite au cercetat adînc Culturile Vechi ca să creeze naţiunea asta

Fiecare dintre noi este descendent a unui om care a trăit odată într-un grup mic, în care se îngrijeau unii pe alţii, şi-şi satisfăceau necesităţile într-un mod nedăunător mediului. Democraţia este în genele noastre, iar cooperarea este istoria noastră. Avem multe a învăţa, sau, mai bine spus, să ne aducem aminte.

# Noua ştiinţă

**Ştiinţa fără religie e şchioapă. Religia fără ştiinţă este oarbă.**

Albert Einstein

Noi trăim vieţi care sunt în mare parte un produs a ştiinţei. Să gîndim acum că putem lăsa totul şi să ne întoarcem la moduri de viaţă ca cele din triburi este o fantezie. Nu este posibil şi probabil nici nu e de dorit. Sunt unele – multe –

beneficii pe care le oferă tehnologiile. Dar e nevoie să folosim ştiinţa cu perspectivă.

Cum vedem noi lumea şi întregul univers?

Cultura nostră Tînără, Decart, Aristotel, Newton, a redus toată lumea la nivel de maşinărie alcătuită din atomi. Ea este alcătuită din multe piese mărunte şi dacă o piesă se defectează ea poate fi redusă.

Dacă maşina m-i s-a stricat eu nu pot să aştept ca ea să fie aceeaşi după reparaţie, dar anume aşa viziuni impune Cultura Tînără. Cînd privim la lumea asta noi nu vedem maşini, ci fiinţe vii şi totuşi credem că totul poate fi readus la starea iniţială. Dar „piesele” separate a unei vaci nu pot face „muuuuu” şi nici nu pot să meargă. Maşina poate fi oprită, dezasamblată şi refăcută astfel încît să meargă, dar nu aşa se poate face cu fiinţele vii.

Medicina tot lucrează după principii reducţioniste, dar tot mai des îşi dă seama că corpul este mult mai complex şi încă se mai descoperă şi legătura dintre gînduri şi trup, ceea ce e înmiit de avansat faţă de viziunea reducţionistă.

În fiinţele vii este o vibraţie, ceva ce încă nu înţelegem, dar o numim viaţă. Ne reîntoarcem la cum trebuie să vedem lumea şi universul. Cînd privim lumea naturală din jur vedem oare maşini? Copacii sunt doar structuri de minerale şi energie? Animalele sunt adunături de organe doar? Sistemele vieţii oceanice, atmosferice şi terestre sunt ceva ce poate fi oprit şi apoi simplu restartat prin amestecarea unor substanţe chimie şi aminoacizi?

## Vedere de la persoana întîi

Traiul la ţară aduce unele înţelegeri. Anul trecut am întîlnit o femeie doctor Americană Nativă. Ea mi-a spus că vorbeşte cu spiritele copacilor, plantelor şi ele îi spun încotro să meargă şi ce să culeagă. Ea a spus că aude veselia şi tristeţea lor. Animalele îi spun cum să trăiască în armonie cu pămîntul, iar pămîntul i-a vorbit cu o voce de femeie. *Aşa oamenii băştinaşi au văzut lucrurile o eternitate* - a spus ea. *Albii erau orbi şi acum tot sunteţi aşa.*

Mă gîndeam că ea proiectează propriile gînduri asupra lumii naturale. Gîndeam că ea nu le aude la propriu, ci vorbeşte în metafore, dar ea a insistat că vorbeşte cu adevărat.

Şi am hotărît să verific. Am mers în pădurea din Vermont, de lîngă casa noastră. Am spus gingaş – *este viaţă conştientă în tine?* Tufarii şi ramurile s-au legănat în vînt, iar în depărtare se auzeau păsări cîntînd. M-am întrebat dacă pădurea mi-a răspuns în felul acesta încercînd să spună – *noi suntem vii*, dar am primit un simţ puternic al individualităţii ce venea dinspre fiecare formă de viaţă ce o priveam. Ca muzicienii în orchestră, fiecare copat îşi juca notele sale. Am ridicat mîinele cu palmele înafară şi am simţit cum sunt conectat cu Terra.

Precum oamenii nu acceptau că pămîntul e sferic, căci asta nu putea fi înţeles de ei, aşa şi cunoştinţele strămoşilor au fost respinse.

Încercaţi singuri. După ce azi puneţi deoparte această carte mergeţi în lumea naturală şi încercaţi să comunicaţi cu ea. După ce veţi vedea lumea ca pe un loc sacru, vă va fi mai uşor să vă implicaţi în a crea un alt viitor.

## Fizica a descoperit conştiinţa

Fizica a încercat să explice lumea şi fenomenele ei. Modelele fizice primare erau simpliste şi reduceau totul la ideea că sunt particule mici, alcătuite din alte particule mici, iar cele mai mici particule sunt atomii.

Noutăţile bune pentru noi sunt că fizica ne arată că suntem conectaţi cu restul universului mult mai mult decît ne-a indicat vreodată cultura. Ştiinţa a descoperit recent ceea ce în Culturile Vechi se ştia. Fizicienii au divizat o particulă subatomică în 2 bucăţi şi le-au eliberat în spaţiu. Ele se mişcau ca mingile de baseball, în direcţii opuse una de alta. Dacă experimentatorii puneau o barieră în mişcarea unei particule, cealaltă jumătate, fiind la mile distanţă, îşi schimba *instantaneu* direcţia. Experimentul excludea orice comunicare sau legătură între particule. Fizicienii au rămas şocaţi. A doua particulă şi-a shimbat direcţia cu o viteză mai mare ca cea a luminii, instantaneu.

Recent, omul de ştiinţă şi autorul Rupert Sheldrake a vorbit despre acelaşi fenomen, dar la animale. Cînd un anumit număr de păsări au învăţat să deschidă sticlele cu lapte în 1930, păsările din întreaga Europă au început să o facă. Viteza transmiterii comportamentului înlătură posibilitatea ca o pasăre să fi călătorit la alta şi … şi acele păsări care au învăţat primele nu erau migratoare.

Conştiinţa, spune fizica modernă, aduce universul la existenţă şi ea nu se află în anume loc. O interpretare este că *universul este făcut din conştiinţă.... şi nimic altceva.*

Acest fenomen de împărţire instantanee a informaţiei, numită de Sheldrake *rezonanţa morfică* implică că oamenii pot să se comporte astfel a două particule a unei unităţi subatomice. Cînd destui oameni învaţă ceva nou, ei aduc asta în cîmpul morfic şi *fiecare* este trezit spre noua informaţie. Sunt exmple nenumărate a acestui fenomen, de la viteza cu care bancurile călătoresc pe teritoriul ţării pînă la cum culturile se schimbă fără vreo organizare aparentă.

## Tu *schimbi* lumea în fiece zi

30 de ani în urmă am petrecut cîteva zile cu un învăţător Sufi(iluminat din religia islamică) în San Francisco. El a vorbit despre reîncarnare. *Cînd noi murim* a spus el, *conştiinţa noastră se descompune în ceea ce noi numim „supa cosmică”. Toate gîndurile noastre, visele, fricile, experienţele – merg în cratiţa cu supă în care este şi supa tuturor restul. Cînd un nou copil se naşte, bucatele cosmice, nimeresc în cantitate anumită la copil, alcătuind trupul-suflet. Se formează un nou om.*

Era o concepţie interesantă, deşi nu eram nici de acord cu ea, nici în dezacord. Oricum îmi place sensul de aici. Fiindcă toţi venim din aceeaşi supă, noi toţi avem obligaţiunea să facem această supă mai bună, mai gustoasă, luminoasă şi fericită. Fiecare gînd ce-l gîndim şi fiecare acţiune a noastră va alcătui conţinutul supei şi se va întrupa în unul din descendenţii noştri. Deci toate gîndurile, cuvintele şi faptele sunt foarte importante.

Dar de ce să aşteptăm moartea ca să schimbăm supa? De fapt toate dovezile arată că tot ce noi facem acum, *cît timp citeşti această carte* noi influenţăm totul în creaţie.

## Faceţi mici fapte bune anonime

Deci de unde începem?

Isus a spus în predica de pe munte că noi trebuie să facem fapte bune dar ca oamenii să nu ştie despre asta. E greu să îndeplineşti aşa sarcină.

Mulţi oameni, înconjuraţi cu problemele lumii cedează şi se simt apatic, depresivi şi supraîncărcaţi.

Dar este o mare forţă în facerea unor lucruri bune, chiar şi micuţe. Ecoul lor ajunge mai departe decît ne putem imagina, rezonează într-o cultură şi apoi în altele, iar milioane de paşi mici pot salva specia noastră şi omenirea.

Într-un mod anume noi suntem toţi conectaţi şi dacă salvăm o viaţă – fie şi a unui vierme sau a unei musculiţe – noi transmitem mesaje prioritare de salvare a vieţii. Micuţele fapte bune sunt activitatea spirituală cea mai transformatoare pe care o poate face un om şi deceea Isus şi alţi învăţători au vorbit despre ele.

Un povestitor Nativ American mi-a povestit că în tradiţia lor omul în fiece zi trebuie să facă 4 lucruri: *să învăţ ceva cu sens, să educ altuia ceva cu sens, să fac un bine  pentru un om, dar el e de dorit să nu ştie despre asta şi patru e să respect tot ce e viu.*

Acţiunile noastre, cuvintele şi chiar gîndurile au o influenţă spirituală şi un efect real asupra lumii, ştim noi asta sau nu. Noi suntem transmiţători în miniatură şi transmitem tot ce suntem în fiece moment.

Nu contează cît de grele par problemele lumii, noi *avem* un efect asupra lor, chiar dacă nimeni nu ştie ce am făcut. De exemplu experimente cu rugăciuni controlate ştiinţific la universitatea Harvard au demonstrat că un om poate face procesul de vindecare a unui om mai rapid, chiar dacă bolnavul

şi cel ce se roagă nu se cunosc şi sunt situaţi la mari distanţe unul de altul.

Şi, mai profund decît rugăciunea, gîndiţivă cît de puternici suntem şi încît putem transforma lumea dacă suntem uniţi direct la sursa întregii realităţi...

## Reconectarea cu Dumnezeu .... directă

Majoritatea religiilor actuale se trag din triburi. Evreii încă pomenesc despre cele „12 triburi”, şi Isus a spus multe lucruri contrare valorilor Imperiului Roman, dar care se asemănă perfect cu gîndirea oamenilor Culturilor Vechi şi cu Induismul şi Budismul, şi totul capătă mai mult sens dacă privim prin ochelarii fizicii cuantice.

Dar sectele care s-au ridicat din religiile iniţiale au pierdut adevărurile din cauza contaminării cu culturile dominante.

Orice mistic sau persoană care a avut experienţe religioase poate să spuie că există o realitate adevărată, puternică, iubitoare şi frumoasă. Unii chiar au lăsat însemnări despre experienţele lor în care spun că conştiinţa noastră e doar o parte mică a conştiinţei mari care a creat totul.

Milioane de oameni au păşit peste ierarhia educată de alţii şi au simţit conexiunea cu inteligenţa universală, au simţit puterea iubirii şi ca rezultat au văzut lumea cu alţi ochi.

Creştinii iniţiali primeau cuvintele lui Isus la propriu, mai degrabă pentru că ei aveau experienţa de contact direct cu Dumnezeul pe care-l descria Hristos. *Voi sunteţi fii lui Dumnezeu, ceea ce am făcut eu puteţi face şi voi, împărăţia e în voi, nu vă îngrijoraţi pentru ziua de mîine, iertaţi trecutul, rugaţivă în secret, nu în public, nu lăsaţi pe alţii să ştie despre faptele voastre bune, nu adunaţi averi şi dacă aţi adunat, renunţaţi la ea, nu agonisiţi în hambare, oferiţi orecărui vă cere.*

Legendele spun că aproape toţi ucenicii lui Isus au fost omorîţi brutal, fierţi, daţi leilor spre sfîşiere sau l-i s-a rupt pielea de pe ei – asta pentru că au adoptat modul de a fi a Culturilor Vechi. Ei erau duşmani a guvernelor de atunci şi au avut aşa soartă, căci nu au acceptat să exploateze şi împărţeau tot ce

aveau cu alţii. Ei niciodată nu s-au lăsat influenţaţi de boală mintală a dominatorilor, niciodată nu au luat sabia în mîini. Isus a schimbat ideea de ierarhie, ideea că un om poate fi mai superior ca altul: *nu spuneţi „tată” nimănui pe pămînt, nu numiţi pe nimeni maeştri, fie ca cel mai mare dintre voi să vă fie servitor.*

***

Acum vedem cum ştiinţa dovedeşte ceea ce cultura a respins – noi toţi suntem conetaţi şi toţi suntem părţi ale unui întreg, întreg din care natura şi tot ce există sunt alte părţi. Acum putem vedea nebunia modului *wetiko* de viaţă dominantă şi cînd destui oameni vor fi conştienţi de asta noi vom părăsi drumul destructiv pe care păşeşte pînă cînd umanitatea.

Dar cîţi oameni trebuie să ştie asta?

Am primit un flaier de la o organizaţie în 1990 care se numea *Doar Iubirea Prevalează.* Ei spuneau că numărul necesar de oameni este 80 000. Ideea lor este că oamenii trebuie să răspundă în faţa oricărui moment negativ al vieţii cu gîndul precum că doar iubirea prevalează. Cînd l-am întrebat pe Victor Grey, autorul cărţii Web Without a Weaver şi membru al organizaţiei de unde au luat ei această cifră, el mi-a scris răspuns:”Fizicienii ne-au spus că conform legilor mecanice intensitate oricăror forme de valuri care intră în contact cu alte valuri este suma lor ce se ridică la pătrat”. Cu alte cuvinte, două valuri la un loc au o intensitate de 4 ori mai mare, decît un val singur. Zece valuri au o intensitate de 100 de ori mai mare. Deoarece gîndul este o energie, şi toate energiile se mişcă în valuri, noi credem că 80 000 de oameni toţi gîndindu-se la acelaşi gînd în acelaşi timp sunt într-atît de puternici încît crează realitatea pe care noi toţi – 6, 4000, 000, 000 o trăim.(80 000 de 80 000 de ori). Aşadar 80 000 de oameni ce cred toţi în iubire vor fi în stare să shimbe relitatea lumii.

Poate fi aşa? Studierea meditaţiei Transcedentale a arătat că dacă într-un loc (oraş de exemplu) sunt concentraţi un anumit număr de meditatori, apoi în acel loc scade rata criminalităţii. (de obicei se indică numărul de 7 persoane.)

Însă chiar dacă Victor şi organizaţia lui greşesc speranţă încă este. Ideile sunt cele mai puternice în lumea noastră – *totul* a venit dintr-o idee. Cultura noastră e o idee – ideea de dominare.

Deci dacă împărtăşiţi ideile acestea cu doar o persoană în fiecare lună, iar fiecare dintre ei împărtăşesc cu alţi oameni, trebuie mai puţin de 3 ani ca fiecare să cunoască acest mesaj, să vadă alt viitor şi să-şi schimbe viaţa.

Oricare ar fi numărul în interacţiunile umane este o sinergie. Cu cît mai mulţi cred şi gîndesc într-un fel, cu atît altora le e mai uşor să gîndească şi să creadă în acel fel. Cu cît mai multe fapte bune facem, cu atît mai multe se vor face. Cu cît mai mult oamenii caută pacea şi divinitatea, cu atît ei vor găsi mai mult.

## Istorii noi sunt necesare pentru a schimba lumea

Chiar dacă bateriile solare, cristalele de metan de la fundul oceanului şi celulele de hidrogen vor înlocui petrolul, chiar dacă vom popula planeta Marte şi Luna, acestea nu vor fi deajuns atîta timp cît nu vom schimba cultura care ne-a adus la mărirea populaţiei pînă la un număr care epuizează planeta. Soluţiile venite să susţină lumea cu cultură dominantă nu sunt de durată şi ne aşteaptă acelaşi viitor ca pe greci, romani şi mulţi alţii.

Moduri de viaţă în întregime noi trebuiesc şi dacă nu le adoptăm voluntar, noi sau copiii noştri le vor accepta involuntar, dar probabil cu mare durere şi dificultate.

Ca să acceptăm totuşi avem nevoie de noi istorii atît pentru noi cît şi pentru cultura noastră.

***

Cultura în care ne-am născut, rolul nostru în ea, ordinea naşterii în familie şi circumstanţele, rasa şi genul, statutul social şi averea: toate aceste lucruri influenţează istoriile ce n-i le spunem şi care definesc experienţa realităţii.

Aceste istorii se nasc din minte şi ele sunt pur personale şi deseori diferite de ale altor persoane. Şi ele sunt atît de

puternice încît ne afectează modul de a fi şi ne fac fericiţi sau trişti, puternici sau slabi, sănătoşi sau bolnavi. Ele chiar influenţează modul de lucru a creierului.

Citiţi două exemple a doi oameni care merg în parcul de distracţii. Bill se uită la trenul ce merge cu urcări şi coborîri bruşte şi se gîndeşte că se va simţi bine şi se va distra. El crede că se va simţi bine. Datorită istoriei sale creierul său dă comandă şi se secretă endorfine ce produc plăcerea. Întregul său corp răspunde pozitiv la experienţa cu trenul şi el se coboară din tren înviorat, fericit şi relaxat. Sistema lui imunitară a fost activată şi el se simte chiar mai sănătos decît înaintea călătoriei.

Sam, pe de altă parte, priveşte trenul din parcul de distracţii şi îşi spune că este periculos. Oamenii au murit pe aşa trenuri, îşi aducea aminte el. Şi cînd Sam se urcă în tren pentru o plimbare creierul său dă comandă sistemului endocrin să elimine substanţe împotriva stressului, fricii, luptei. Cînd el coboară din tren din corpul său s-au cheltuit o mare parte din rezervele nutritive pentru a face faţă momentului negativ, sistemul său digestiv s-a oprit, presiunea sîngelui şi bătăile inimii s-au intensificat şi întreg corpul poate suferi pe timp îndelungat după asta.

Ce diferenţă! În lumea reală este vorba despre cum vedem noi lucrurile, despre cultură şi despre istoriile în care credem.

De exemplu Europenii au trăit sute de ani în America de Nord, pînă cînd un număr impunător de oameni s-au întrebat dacă e bine sau nu să fii proprietar de sclavi. Sclavia e pomenită în Biblie, la urma urmelor, şi practica de a avea sclavi descinde de la Ghilgameş încă.

Din cauza că un număr majoritar considerau oamenii din Africa sub-oameni şi din cauza că mulţi s-au născut într-o cultură cu aceste consideraţii, întrebarea de sus a fost greu spusă pentru prima oară. Se credea că sclavia este un fenomen natural, se credea că aşa sunt lucrurile.

# Istoria dominantă poate fi schimbată şi se schimbă, apoi se schimbă şi realitatea

Cu 2 generaţii în urmă, segregarea era un lucru normal şi real în majoritatea culturii SUA. Istoria ce şi-o povesteau albii în 50, 40 şi 30 era că negrii erau inferiori albilor şi prin urmare trebuie să fie separaţi de ei. Mulţi albi credeau că separarea este un lucru caritabil, pe care-l preferă şi negrii, care coincide cu legile naturii şi cu învăţătura Biblică.

Povestea celor „inferiori” a suferit prima schimbare în 1950 cînd mişcarea Drepturilor Civile şi oameni ca Rosa Parks şi Martin Luther King Jr. Au schimbat-o într-un aşa mod, încît albilor le-a fost dificil să continue să-şi spuie aceeaşi istorie şi să creadă în ea. Cînd o grupă suficient de mare crede într-o nouă istorie, cultura capătă altă formă, se schimbă.

Desigur, în faţa fiecărei schimbări culturale sunt păstrători a istoriei vechi. Sunt încă oameni în Germania care consideră că Hitler a avut dreptate. Sunt încă americani care optează pentru segregare(şi chiar unii negri).

Desigur acestea-s cazuri unice şi cei care au puncte de vedere diferite de ale majorităţii alcătuiesc subculturi sau l-i se spun rasişti, membri de Klan...

Ideea e că întreaga noastră realitate e alcătuită din istorii ce pot fi schimbate şi se schimbă în timp.

Cînd cineva susţine o nouă istorie el e luat în derîdere. Hitler a fost luat în derîdere în 1930 şi negrii care pentru prima dată vorbeau despre drepturile civile erau fugăriţi cu poliţie şi cîini. Romanii aruncau pe primii Creştini leilor.

Dar istoria se schimbă cînd se atinge masa necesară. Carl Jung a spus că asta se datorează conştiinţei colective. Rupert Sheldrake a numit asta rezonanţă morfică. Richard Brodie în cartea sa *Virus al minţii* numeşte noile istorii „memes” şi spune că ele sunt contaginoase şi infectează membrii unei culturi devenind parte a realităţii  acelei culturi. Ca rezultate cultura se schimbă odată cu membrii ei.

Deci haideţi să analizăm cîteva istorii noi, dar antice totodată...

## A atinge sacrul

Einstein a spus că el nu a căpătat cunoştinţele sale cu ajutorul intelectului, ci în momente de *insight,* de înţelegere intuitivă, cu ajutorul unei forme de meditaţie. El a mai spus că prezentul şi trecutul sunt doar concepte ale minţii noastre, dar nu au o realitate în sine, ci se desfăşoară în momentul *acum* şi că timpul *acum* e unicul care există.

Cînd te uiţi în trecutul vieţii tale, în anii în care ai fost viu pe această planetă, an de an, deceniu cu deceniu, probabil aţi observat că totul este ca o mare sură de amintiri, cu excepţia cîtorva care sunt străluitoare. De ce menţinem aceste amintiri? De ce ele sunt atît de speciale? De ce unele amintiri sunt mai bine memorizate decît adevăratele „lucruri importante”, şi de ce nu pot ţine memoriza ceea ce vreau: cum se rezolvă o ecuaţie pătrată, numele reporterului cu care trebuie să mă întîlnesc, sau direcţia spre locul unde trebuie să ţin o cuvîntare.

Toate aceste amintiri reţinute involuntar au ceva în comun. Eu numesc momentele acestea *prezenţă.* Comunul în ele este că cînd le-am reţinut noi nu gîndeam, nu judecam, nu ne îngrijoram, ci pur şi simplu *eram*. În acele momente noi trăim aparte de istoriile spuse în cultură şi pur şi simplu experimentăm ceea ce este, realitatea.

Cînd aveam 5 ani am stat într-o zi în grădină şi auzeam păsările cîntînd, simţeam mirosul ierbii şi adierea vîntului. A fost o experienţă mistică şi atunci nu gîndeam, ci experimentam realitatea. Eram viu şi conştient.

## A căpăta prezentul

Diferiţi oameni capătă asta pe căi diferite, dar toate metodele opresc aparatul gînditor al minţii şi lasă adevărata conştiinţă să se trezească şi să privească, asculte, miroase şi simtă lumea.

Sfîntul Ioan a avut o cale dificilă prin care a realizat asta. Tatăl său a fost forţat să renunţe la Iudaism şi să accepte catolicismul Roman, dar a murit cînd Ion era încă tînăr. Apoi, ca să supravieţuiască el a ajuta-o pe mama sa. Pe la 21 de ani el sa inclus într-un ordin catolic. Acolo Maica Tereza a încercat să reformeze catolicismul şi el susţinînd-o a nimerit la închisoare. Acolo era închis într-un dulap fără lumină şi nu i s-a permis să se spele jumate de an şi nici să-şi schimbe hainele. A avut şi păduchi. În a doua jumătate a detenţie sale s-a nimerit un paznic mai milostiv care i-a dat foaie şi pix şi-i deschide-a uşa suficient ca lumina să-i permită să scrie. Cele mai mari lucrări ale sale au fost scrise datorită a ceea ce a experimentat în întunericul dulapului, cînd mintea i s-a oprit.

Cînd noi înţelegem că asta – a găsi un loc liniştit în care gîndirea se sfîrşeşte şi începe conştiinţa – este cel mai important scop şi ţel al meditaţiei, atunci devine mai uşor să înţelegem şi să folosim diverse forme ale meditaţiei.

Aproape fiecare tradiţie spirituală de pe pămînt şi-a dezvoltat tehnici meditative, dar toate au acelaşi ţel, duc în acelaşi loc. Ieşind din diverse culturi, tehnicile au energia lor specifică şi prospeţimea proprie.

Dacă în cărţi se spune că meditaţia micşorează presiunea sîngelui, întăreşte sănătatea, apoi acestea sunt doar efecte. Aceste efecte s-au confirmat în studii repetate şi meditaţia poate fi o sursă de vindecare fizică şi emoţională, dar nu asta e partea importantă a meditaţiei. Motivul de a medita şi adevărata putere a meditaţiei constă în a deveni conştient pentru *fiecare moment prezent*. Şi din starea de conştienţă noi putem să ne transformăm şi să transformăm pe alţii şi lumea.

Acest lucru este foarte personal, dar e unul dintre cele mai importante ce pot fi făcute pentru a salva lumea, deoarece fiind înrădăcinaţi în prezent, noi căpătăm putere de a crea schimbări. Deasemenea noi căpătăm o forţă spirituală ce o emanăm în jur – forţă ce a fost cunoscută şi folosită de oamenii din triburi de milenii.

E straniu să gîndim că putem schimba lumea schimbîndu-ne pe noi, dar acesta a fost mesajul aproape a tuturor religiilor, de

la cele mai antice la cele mai moderne. Tu poţi salva şi schimba lumea schimbîndu-te pe tine. Asta începe cu găsirea prezenţei Creatorulu în tine.

## Învăţînd să creezi conştiinţă

Mulţi dintre noi merg prin viaţă, traversează strada, stau în oficii şi într-o lume deconectată de natură. Ne gîndim la trecut sau la prezent, la diverse probleme sau sarcini, ne pregătim să întîmpinăm sau să prevenim schimbările în viaţă. Într-un fel noi nu suntem vii. Experienţa ce spune că suntem vii nu este una zilnică în vieţile noastre.

Unii simt această experienţă cînd stau în mijlocul naturii, înconjuraţi de munţi, cascade. Dar aceste experienţe sunt rare. Nu ar fi minunat să experimentăm acestea oricînd vrem.

Indienii Kogi au dezvoltat o tehnică pentru a experimenta viaţa. Eu nu sugerez să faceţi asta(voi propune o tehnică mai puţin drastică), dar ea arată importanţa culturală de a avea în societate membri care au o viziune spirituală reală. E istoria precum Kogi educă pe cel puţin unul dintre ei să vadă divinitatea peste tot în jur, tot timpul.

Preoţii Kogi aleg un „suflet înalt” – o persoană ce urmează să devie preot – care s-a născut în tribul lor. Nu mult după naştere copilul e dus într-o peşteră în care mama vine ocazional şi îl hrăneşte. El poate vedea doar atîta lumină încît să aibă ochii sănătoşi şi aude doar sunetele peşterii. Cît creşte preoţii vin la el şi-i descriu lumea şi ce va vedea, auzi, simţi cînd va ieşi din peşteră.

Ei îi povestesc despre Mama Măreaţă care e creatoarea a 9 Lumi, inclusiv a lumii în care locuiesc ei. Băiatul trăind în peşteră poate doar să-şi imagineze ceea ce i se povesteşte. El se întreabă cum arată un copac sau un munte.

Cînd se apropie pubertatea el este scos din peşteră eveniment însoţit de un mare ritual şi i se permite să vadă lumea pentru prima oară.

Ce şoc! Cum Măreaţa Mamă poate ţine cont de toate detaliile? Munţii, cum pot ei fi atît de mari? El priveşte copacii,

animalele, florile, miroase, ascultă şi de obicei cade în genunchi în faţa Mamei Creatoare.

Pentru tot restul vieţii el priveşte lumea cu astfel de impresii şi mereu are respect pentru toată creaţia. Astfel el este memoria vie a divinităţii în trib şi se apelează la ea mereu cînd cineva se implică în activităţi ce ar dăuna Mamei Măreţe.

Desigur această metodă nu e aplicabilă pentru copiii noştri. Dar este alta.

Vă amintiţi cum aţi privit vreodată cerul înstelat. Fiecare stea e un soare în jurul căruia se pot roti planete precum a noastră. Şi stele sunt mult mai multe decît putem vedea, la distanţe inimaginabile.

Este un secret pe care-l cunosc doar fizicienii şi astronomii. Dacă privim în jurul nostru, noi vom vedea rămăşiţele unui soare mort. Cînd universul nostru şi-a început existenţa în spaţiu erau doar particule subatomice. Prin forţa gravitaţională, în milioane de ani, acestea au creat atomi de hidrogen, care a fost primul şi unicul element existent. Gravitatea a adunat norii de hidrogen şi astfel s-au format stelele. Prin fuziune nucleară 2 atomi de hidrogen s-au unit ca să creeze heliul, al doilea element existent. Aceasta a dus la un lanţ de reacţii chimice. Presiunea era mare şi procesul nu s-a oprit aici. În următorii cîţiva milioane de ani reacţiile au îngrelat stelele pînă la un punct în care ele nu au mai putut să stee împreună şi au explodat. În urma exploziei s-a format tot ce este(cu excepţia hidrogenului). Totul a fost creat în inima unei stele. Această stea a trebuit să moară ca noi să avem ceea ce avem. Priviţi în jurul vostru şi conştientizaţi că tot ce vedeţi este o stea, un soare, inclusiv noi. Foile acestei cărţi tot sunt făcute din stea.

Dacă experimentaţi acest mod de a privi lumea, veţi căpăta un nou punct de vedere asupra a ceea ce există. Acesta e încă un mod de a vă deschide ochii. În continuare mai sunt alte căi.

## Lecţii de la un călugăr

Cel mai bun mod de a reface lumea e să începem cu noi şi cu lumea noastră internă. Asta mi-a fost amintit într-un mod

neaşteptat. În 1985 am cunoscut la o întrunire pe un oarecare bărbat care s-a prezentat ca Dr. George Than. El avea o înfăţişare deosebită şi interesantă şi nu ştiu de ce m-a atras de parcă îl cunoşteam. I-am spus despre asta şi el a zis în glumă că probabil în vieţile trecute am fost ambii călugări. Am discutat pe tot parcursul timpului de după conferinţă. El ajunsese acolo prin intermediul soţie sale. *Într-o zi*, mi-a povestit el, *m-am trezit în Londra şi mi-am dat seama că nu mai vreau să fiu diplomat, ci vreau să mă ocup cu medicina. Am spus despre intenţia mea verişorului meu,dar el nu mi-a permis, zicînd că ştiu prea multe taine de stat. Şi deaceea am mers în Tailanda într-o mănăstire.*

Acolo el a început să practice Sattipattana – (observarea atentă sau plinătatea minţii). Întîlnirea cu George mi-a adus aminte cît de important e să fiu conştient în fiece moment al vieţii. El practică zilnic o formă activă de meditaţie pe care a învăţat-o la mănăstire. Cîţiva ani mai tîrziu, cu 2 săptămîni înainte de ziua onomastică a lui George, eu l-am sunat şi l-am întrebat ce planuri are pentru ziua sa. El a spus că nu are şi că şi-ar dori să mediteze. M-a invitat şi pe mine. Am meditat în munţii Talmapais şi fost o zi minunată.

În ianuarie 1997 George m-a sunat şi mi-a zis că are cancer la ficat şi că asta nu e operabil. Noutatea m-a şocat şi am zburat în San Francisco. El s-a bucurat de vizita mea. Ne-am plimbat şi mi-a mărturisit zîmbind că petrece tot mai mult timp în nimic. *În nimic*, am întrebat eu?

- De obicei, cînd meditez, îmi aduc mintea în momentul prezent. Tu ştii acest loc?
- Aici şi acum, am spus eu.
- Exact.
- Cum ai învăţat asta?
- Învăţătorul meu mi-a spus pur şi simplu să stau într-o peşteră şi să-mi număr respiraţiile. Mi-a zis să număr pînă la 4 respiraţii şi apoi să încep de la zero. Mi-a zis să nu număr mai mult de 4 respiraţii căci sunt la început de abia.

- Eu am învăţat să număr 10 respiraţii în Zazen
- Dacă numeri pînă la 10 înseamnă că eşti aproape de iluminare, dar pentru un începător e prea mult 10 respiraţii.
- Şi ce s-a întîmplat cînd ai început să numeri – am întrebat eu.
- La început mă gîndeam la ce am mîncat, la peşteră, la guvern şi la ştiri şi la tot felul de gînduri. E dificil de evitat gîndurile.
- Şi apoi.
- Dar după o săptămînă am stat în peşteră cîteva ore şi apoi am auzit sunetul ce însemna ora prînzului, deşi crezusem că am stat doar cîteva minute.
- Crezi că cînd oamenii meditează timpul curge diferit.
- Cel puţin pentru mine, da, a spus George.
- Deci ai practicat asta ani la rîndul?
- Eu şi acum practic asta, în multe momente pe parcursul zilei. Am învăţat să aduc conştienţa în viaţa zilnică.
- Cum ai reuşit?
- Sunt mai multe căi şi cel care indică doar una şi le respinge pe altele greşeşte. Pentru fiecare om e bună acea metodă care el o poate practica comod şi uşor. Sunt metode auditive, vizuale şi tactile. Toate aduc la acelaşi rezultat – pustiul. Acesta nu e o lipsă de spaţiu, ci un spaţiu întreg, locul de unde tot universul a luat naştere.

Cea mai bună cale de a reface lumea este să începem de la noi, de la interiorul nostru. Vă indic să încercaţi metoda numărării respiraţiilor pe care a descris-i George. Noi petrecem majoritatea vieţii nostre în gînduri, gînduri despre tot şi credem că asta e realitatea, deşi nu este aşa. Ascultaţi-vă gălăgia din cap. Şi apoi încercaţi să vă distrageţi de la ea. Ne-am deprins atît bine să gîndim, dar putem tot atît de bine să practicăm ne-mintea, odată cu care vine adevărata cunoaştere. Alege calea –

auditivă, vizuală, tactilă – care funcţionează pentru tine şi învaţă experienţa *acum-ului.* Practicaţi metoda aleasă în fiece zi cîte 10-20 minute. Şi dacă toţi suntem conectaţi meditaţia ta te va afecta pozitiv pe tine şi pe alţii pe tot întregul universului.

# A readuce putere femeilor

Analiza Culturilor Vechi indică că femeile au fost şi sunt egale cu bărbaţii, iar în unele triburi chiar erau favorizate. O teorie afirmă că asta se datorează faptului că doar femeile aduc viaţa pe pămînt.

Dar au venit timpuri cînd bărbaţii şi-au apreciat rolul lor ca fiind mai important, rol de apărători a vieţii şi ei au înlocuit zeităţile femenine cu zei bărbaţi, puternici, luptători şi şi-au asumat controlul asupra fertilităţii femeilor, precum şi asupra cîmpurilor. Ei au început a se comporta conduşi de hormonii sexuali şi au adus în viaţă comportamente tipice Culturilor Tinere: dominarea, agresivitatea, competiţia, războiul.

În 1990 cînd misionarii europeni au învăţat aborigenii australieni să joace fotbal, copiii jucau pînă cînd scorul era egal: şi asta se considera sfîrşitul jocului. Misionarii au lurat mai mult de un an ca să convingă pe copii că trebuie să existe învingători şi învinşi. Copiii însă, trăiau într-o societate matriarhală, în care se preţuia cooperarea, iar misionarii veneau din una patriarhală în care se valora dominarea.

În tribul Iroquois-ilor, doar femeile iau decizii în privinţa problemelor importante. Ca rezultat, relaţiile cu alte triburi s-au bazat pe „ce e bine pentru copiii noştri”, dar nu „cine învinge”.

Deasemenea observăm că în ţările unde femeile sunt dominate densitatea populaţiei e în creştere, or femeile sunt tratate ca vite, ca bunuri, sunt exploatate şi controlate. Bărbaţii în aceste ţări doresc fii pentru a crea armate şi sex cînd doresc şi cu cine doresc.

Pe de altă parte, în societăţile în care femeile au poziţii relativ egale, rata naşterilor e mai mică. Asta se observă în unele ţări europene. Acolo unde domină bărbaţii populaţia

creşte, iar acolo unde este egalitate populaţia menţine un număr echilibrat.

Din acest punct de vedere, putem spune că femeile care au luptat pentru drepturile lor, au luptate de fapt pentru drepturile umane.

Deci o altă soluţia la toată gunoiştea în care ne aflăm este să reîntoarcem forţa şi drepturile femilor: sociale, militare, religioase, economice şi familiale.

## Secretul de *a avea suficient*

*În primul rînd – adevărul.*

Dacă se întîmplă să fii gol, flămînd şi să-ţi fie frig şi se primeşte cumva să găseşti un cămin, hrană şi haine, atunci te vei simţi mai bine. Asigurînd satisfacerea acestor necesităţi, noi creştem calitatea vieţii şi chiar simţim „fericirea”. Te simţi confortabil şi în siguranţă. Să ne referim la momentul cînd avem satisfăcute necesităţile de bază – *punctul de suficienţă*. El reprezintă punctul cînd o persoană se simte în siguranţă, cînd viaţa şi existenţa nu este în pericol.

*Acum – miniuna sau mitul.*

Dacă un lucru te fae fericit, atuni lucrul acela dublat te face dublu fericit, iar 10 lucruri te fac de 10 ori mai fericit şi tot aşa. Cu aşa logic Prinţul Charles, Bill Gates trebuie să trăiască într-o stare perpetuă de extaz. „Lăcomia e bună” este *mantra* spusă în timpul lui Reagan. Cel care a murit cu mai multe jucării este cîştigătorul.

Mulţi americani care au trăit în timpul Marii Depresii au descoperit că „mai mult e mai bine” este un mif. Bunica soţiei mele, care a murit la 90 de ani, dar care trăia cu acurateţe şi confortabil, a avut o fermă la care putea să asigure cu hrană, lemne şi haine toate rudele ei. Reciclarea nu era un capriciu necesar de a salva mediul, ci o obişnuinţă care aducea confort interior. Ea a avut mulţi bani investiţi şi putea să ducă un mod de viaţă mai alintat, dar tot alegea doar cîte 2 rochii pe an, colecta apă de ploaie ca să-şi spele părul lung, scria poezii şi-i

plăcea să-şi pregătească singură mîncare. Ea înţelegea mitul şi nu era afectat de el.

Alţii au luat calea contrară fiind speriaţi de Marea Depresie, începînd să adune şi să-şi facă rezerve.

Publicităţile actuale încurajează oamenii să cumpere lucruri de care nu au nevoie, cu mesajul că avînd asta devenim fericiţi. *Uită de punctul de suficienţă, produsul sau serviciul nostru te va face cu adevărat fericit* – spun publicităţile.

## Sensul averii

Toţi producem bunuri sau servicii şi le schimbăm pe alte bunuri şi servicii. Banii sunt doar o cale de a simplifica acest schimb. Conceptul de bogăţie e bazat pe cîte lucruri avem sau cîţi bani şi el se apreciază astfel în diferite culturi.

## Securitatea

Deşi însumează mai puţin de 1% din populaţia globului, după toate genocidele, ei, reprezentanţii Culturilor Vechi, încă există pe pămînt. Sunt şi triburi cărora l-i s-a luat posibilitatea de a trăi în modul Culturilor Vechi.

În aceste culturi conceptul de „mai mult e mai bine” este necunoscut. Ei vor considera „lăcomia e bună” afirmaţia unui om nebun. Un om care mănîncă lîngă altul înfometat e pentru ei un act obscen.

Comportamentele şi valorile lor se deosebesc de cele pe care le vedem azi în societatea noastră. Da de ce ei sunt aşa? Cauza e simplă: securitatea se consideră avere şi bogăţie, nu lucrurile şi serviciile.

În Culturile Vechi scopul întregii comunităţi e ca fiecare să atingă *punctul de suficienţă.* Odată ce acesta e atins de toţi membrii pot să se gîndească la propriile dorinţe şi interese. Şamanii explorează noi stări, lutarul face vase mai frumoase, părinţii se joacă şi educă copiii.

## Dar oare nu sunt ei săraci şi murdari?

Pentru că în Culturile vechi oamenii de obicei lucrează împreună ca să creeze suficientă hrană, adăpost şi haine pentru toţi, iar apoi îşi concentrează atenţia spre jocuri şi spiritualitate, ei ne par săraci.

Îmi amintesc de cîteva zile petrecute cu vraci American Nativ care mi-a spus un ritual pe care am promis să nu-l pomenesc în cartea mea. El trăieşte într-o casă mobilă în deşert, într-o rezervaţie care a fost epuizată şi unde cresc doar tufari şi este colb. Maşinei sale îi lipsea mare parte din caroserie şi el făcea ceremonii de vindecare în schimbul benzinei, hranei, hainelor şi aproape tot ce îi trebuia. El cîştiga cam 500$ pe an, iar lucrurile pe care le primea valorează cam 5000 de dolari. Conform standardelor Vestice el e un om sărac, iar stilul vieţii sale este aproape identic cu cel al celor 2 sau 3 sute de familii ce trăiesc în apropiere şi care tot sunt „sărace”.

Dar el avea ceva ce nu avea nimeni în Atlanta.

Dacă se îmbolnăvea, cineva îl îngrijea. Dacă avea nevoie de haine şi hrană el o primea. Dacă avea probleme lui îi erau alături. Cînd unicul său copil avea nevoie de ceva, acel ceva se materializa din comunitatea locală. Cînd a devenit bătrîn el ştia că cineva îl va îngriji, dacă-şi pierdea casa, altcineva îl adăpostea. Nu conta ce se întîmplă cu el, dar era de parcă acel lucru s-a întîmplat întregii comunităţi.

Cînd ne-am cunoscut şi am cunoscut oamenii din „oraşul” lui micuţ am înţeles că suportul cel primea nu era oferit doar lui pentru că el era vraciul comunităţii. Suport era oferit fiecărui om din „oraş”.

## Sărăcia noastră

După ce m-am întors dintr-o călătorie în New Mexico am cinat cu un prieten care era avocat într-o firmă mare din Atlanta.

„Ce se va întîmpla dacă vei pierde locul de muncă – l-am întrebat eu?”

„El a dat din umeri – probabil îmi voi găsi altul.”

„Dacă piaţa muncii e săracă? Dacă s-au făcut reduceri şi este criză? Dacă pierzi locul de muncă pentru o gafă monumentală ce o vei face într-un caz de judecată?”

El a privit farfuria cu spagheti de parcă întregul său viitor era acolo. „Eu nu ştiu, a spus moale. Presupun că-mi voi pierde casa mai întîi, asigurarea, apoi maşina şi nu voi putea achita taxele”.

„Dar dacă o vei duce rău cu sănătatea? Dacă vei avea o boală gravă?”

El m-a privit şi a spus: „Te referi la ce voi face fără asigurarea de la angajator?”

„Da”.

„Voi muri, a spus el. Eu ştiu multe cazuri cînd companiile de asigurare căutau măcar un detaliu ce clientul nu l-a înscris în anchetă, un fel de condiţie pre-existentă şi dacă o găseau ei nu mai achitau asigurarea lor clientului. Cunosc mulţi oameni care ar fi fost în viaţă azi, dacă ar fi avut bani pentru spital”.

„Şi cînd vei îmbătrîni?”

„Voi primi pensia”.

„Dacă compania ta face astfel încît să nu-ţi achite pensia?” A dat din cap şi a spus că nu ştie, că ar trăi în stradă sau în garajul copiilor lui. Tonul vocii şi ochii arătau că el simte insecuritate. Dacă angajatorul se ruinează, asta se va întîmpla şi cu el.

„Dacă ar fi un lucru ce-l poţi avea, ce ai alege?” El a zîmbit şi a spus că ar alege să aibă mai mult timp, căci nu sunt destule ore în ziuă să petreacă timp cu copiii, soţia, familia, prietenii sau o carte bună. A mai spus că 3 nopţi pe săptămînă le lucrează, iar dacă va deveni într-o zi partener, atunci va trebui să lucreze 5 sau chiar 7 zile. Timp e puţin.

Prietenul meu ce locuieşte într-o casă drăguţă, ce conduce un Mercedes şi poartă un costum de 1800$, este sărac, e captat de o sărăcie specifică Culturii Tinere: sărăcia timpului, spiritului, securităţii şi suportului. Viaţa sa nu are fundaţie sigură şi el pare preocupat să obţină următorul venit ca să achite taxele şi confortul. Precum a spus mentorul meu American Nativ – *băiete,*

*crezi că eşti bogat, dar eşti sărac încît nici nu-ţi poţi imagina.* Deci noi trebuie ca cultură să redescoperim unde este punctul de suficienţă, material şi spiritual. Găsind acest punct devenim infinit de bogaţi.

# Respectarea altor culturi şi comunităţi

În triburi, diferenţele dintre culturi şi rase sunt recunoscute ca fiind complet naturale. Multe voci a Americanilor Nativi au spus că ei nu au nevoie de altă cultură, căci o au pe a lor. Cel mai des aceste afirmaţii au fost interpretate ca rasism.

Dar e mai puţin rasism oare cînd un grup spune altuia să lase modul lor de viaţă, tradiţiile, limba şi religia şi să se alăture societăţii lor?

Incluziunea asta e o mască prietenoasă ce o poarte Cultura Tînără pentru a atrage şi domina, pentru a distruge oamenii băştinaşi şi tradiţiile lor. E o formă de vanghelism cultural.

Mulţi oameni nici nu-şi dau seama de asta, pentru că acest joc a devenit parte a istoriei dominante – *aşa e decînd lumea*, se spune, *ca societăţile dezvoltate să transmită cultura lor tuturor.*

Dar această incluziune implică şi mesajul: *vom face spaţiu cu plăcere ca să vă alăturaţi culturii noastre, pentru că a noastră e mai bună ca a voastră.*

În triburi se preţuieşte diversitatea, inclusiv cea culturală, căci diversitatea în orice domeniu asigură existenţa acelui domeniu. Dacă în pădure e o singură specie de copaci ea poate fi mîncată de dăunători, culturile unice hibride sunt mai sensibile schimbărilor de temperatură şi umiditate, unicele surse de energie electrică ar menţine mereu un grad ridicat de probabilitate ca oraşele să rămîie fără lumină.

Similar e şi cu cultura. Trebuie să înţelegem că triburile, asigură diversitatea şi astfel joacă un rol important în ecosistema umană. Ei nu doar arată specii de plante care lecuiesc cancerul, ci asigură şi o diversitate genetică între speciile umane.

Oamenii din triburi aproape că nu au metode de apărart împotriva prădătorilor din Cultura Tînără. Ei sunt nimiciţi pe tot globul, iar cei care nu mai sunt vînaţi sunt izolaţi în rezervaţii unde l-i se dă hrană Vestică, haine şi oportunităţi de angajare în cîmpul de muncă. Mulţi pierd cunoştinţele lor originale, abilităţile şi spiritualitatea, înlocuindu-le cu consumerismul, televiziunea şi religia organizată.

„Trăieşte şi lasă să trăiască” e deviza triburilor, nu a oraşelor. Diferite triburi au diferite valori, haine, locuinţe, hrană, religie, comportament şi mod de a vorbi şi ei cred că asta e bine.

Din punctul de vedere a oraşelor implicarea în religia triburilor tot e ceva bine. Americanii Nativi care împărtăşesc valorile „Americane” sunt uşor de manipulat şi pot vinde uşor pămînturile lor pentru sume de bani. *Dacă îi lăsăm să construiasă un cazinou*, zic explotatorii, *ei vor deveni ca noi şi nu ne vor mai deranja.*

BIA(biroul de afaceri ale indienilor) arată că în loc de a ajuta pe aceştia, chiar şi programele aparent benefice, ca deschiderea şcolilor, se sfîrşesc cu distrugerea culturii.

Un concept de bază atriburilor este respectarea altor triburi. Asta nu înseamnă să-ţi placă alte triburi, sau să fii prietenos cu ele. Dar le respecţi unicitatea, tradiţiile şi dreptul de a avea o viaţă proprie.

Trebuie să înţelegem că a impune ceea ce e al nostru altora arată lipsa de respect pentru modul lor de viaţă. Oscar Wilde a spus că atîta timp cît războiul va fi privit ca ceva fascinant, el va fi popular, iar dacă va fi privit ca ceva vulgar, el va pierde popularitatea. Similar e şi cu „schimbul” intercultural. Dacă am înţelege că el e vulgar şi distrugător deşi se ascunde în spatele cuvintelor „comerţ liber” şi „modernizare”, atunci vom înceta a mai practica impunerea valorilor noastre.

Alţii au dreptul să aibă propria viaţă şi pămînturi, fără a conta cît de bizare sau disfuncţionale ne par nouă. Prin urmare reese că şi noi avem dreptul ce-l respectăm pentru alţii.

# A respecta Sabatul pentru pămînt şi jubileele

Expresia „creştere de durată” e populară acum între ecologi şi businesurile mari. Ea semnifică o creştere echilibrată şi armonioasă a oamenilor cu mediul natural. Creşterea e posibilă atîta timp cît ai unde să creşti şi sunt resurse energetice. Dar ce se întîmplă cînd atingem limita locului un putem să ne extindem? Cum pai poate fi posibilă creşterea atunci?

Herman Daly, economist al Băncii Mondiale, scrie în cartea sa *După creştere* că acolo unde populaţia este densă „creşterea de durată” nu mai este posibilă.

Totuşi există ceva în Cultura Tînără care reechilibrează totul, cu condiţia că acest ritual se respectă. E vorba de Sabat sau Jubileu. Majoritatea oamenilor cunosc Sabatul ca pe o zi de odihnă. Dar în vechiul Testament conceptul avea o semnificaţie mai largă. Fiecare al 7-lea an pămîntul tot era supus Sabatului, şi nu se creştea nici o plantă. (această practică e astăzi întîlnită uneori în Israel). Asta asigură odihna pămîntului şi restabilirea fertilităţii pentru a permite o „agricultură de durată” pentru mii de ani.

O problemă în oraşe este acumularea averilor în exces. Daly sugerează că cînd diferenţa de avere într-o societate este între 10:1 şi 20:1, atunci societatea devine instabilă. Şi ratele aceste le vedem azi în domeniul militar şi în domeniul universitar în care generalii şi directorii universităţilor primesc cu mult mai mult decît soldaţii şi dereticatorii.

Această inegalitate s-a încercat a fi echilibrată cu ajutorul impozitelor, dar şi acestea depind de guvern şi de exemplu în timpul conducerii lui Reagan, bogaţii au devenit mai bogaţi, iar săracii mai săraci.

Evreii aveau sistema lor de a restabili echilibrul social fără a apela la taxe. Ei numeau acest proces Jubileu şi el avea loc în anul de după 7 cicluri cîte 7 ani, adica la fiecare 50 de ani. La fiecare 50 de ani se iertau toate datoriile, sclavii se eliberau şi distribuirea averii se egala.

Alta sistema de a menţine spiritul tribal în organizările orăşeneşti ale evreilor era că: regele nu avea dreptul să adune avere peste o limită oarecare, văduvele şi orfanii erau îngrijiţi de comunitate, iar venitul oamenilor venea ca rezultat al muncii, dar nu al investiţiilor.

Dacă nu e de dorit ca aceste sisteme să fie incluse în lumea şi naţiunile noastre, ideile despre Sabat şi Jubileu sunt hrană pentru a medita pentru cei care ar dori să creeze comunităţi, în caz că societatea noastră va fi într-o zi în criză şi vor trebuie restructurări serioase.

## Averea Culturilor Vechi

În societăţile tribale, noţiunea de avere precum o ştim noi, aproape că nu există. Noaptea înainte de a scri aceste cuvinte am cercetat un document în care se spune cum guvernele braziliene şi minerii argumentau invazia lor pe pămînturile triburilor Kayapo. Ele spuneau că triburile sunt „sărace” şi „primitive”, iar ei luîndu-le aurul şi lemnul şi oferindu-le arme, televiziune şi hrană îi fac „moderni”.

Pînă la venirea omului alb – Kayapo aveau o economie altfel organizată decît a noastră. Averea se măsura nu prin cîte lucruri ai sau cîte resurse controlezi, ci se măsura prin abilitatea tribului de a se autosusţine ca o entitate şi a permite fiecărui membru al tribului să aibă contact cu Creatorul prin intermediul creaţiei. Fiecare rol în trib e să susţină pe altcineva. În loc de a crea avere din lucruri, tribul produce avere a securităţii, siguranţei şi un context de experimentare a sacrului.

Poate securitatea şi suportul nu înseamnă mult pentru un american cu venit mediu, dar jumătate din populaţia Terrei care trăieşte cu mai puţin de 2$ pe zi înţelege semnificaţia acestor bunuri. Chiar şi americanii de mijloc sunt uneori însetaţi de securitate şi siguranţă. Abraham Maslow, fondatorul psihologiei umaniste, a afirmat în 1950 că securitatea şi siguranţa sunt necesităţile primare ale omului. Cînd ele sunt satisfăcute omul poate tinde spre scopuri umane nobile, cum ar fi atingerea sacrului – numită de Maslow autoactualizare. Abraham mai

notează că oamenii în lumea modern trăiesc într-o atmosferă de insecuritate încît niciodată nu ajung la autoactualizare.

Totuşi asigurarea securităţii ceva invizibil şi europenii care au invadat triburile au văzut doar lipsă de bunuri şi astfel au clasificat triburile ca sărace şi primitive. Adevărul e că Culturile Vechi asigură condiţii pentru sănătate mintală, emoţională, spiritual şi chiar fizică, mult mai mult decît îşi poate închipui un membru a Culturii Tinere.

Acesta e un al doilea mod de a crea comunităţi care funcţionează – asigurarea securităţii pentru toţi şi posibilităţii de a avea contact cu sacrul.

Aşa au făut majoritatea culturilor tribal în ultimii 100 000 de ani…

## A renunţa la distrugerea vieţii

Cultura noastră în multe privinţe e un cult al morţii. Liderii noştri şi creatorii de imagini se pare că iubesc războiul. Ei folosesc termeni ca “războiul cu sărăcia”, “lupta cu analfabetismul”, sau “lupta cu drogurile”. E ironic dar în războiul nostrum cu insectele ele au cauzează mai multe daune în ultimii 40 de ani. Lupta noastră cu bolile ne-au adus alte boli virulente incredibil de uşor transmisibile şi bacteria mortale. Şi desigur războaiele umane au adus moarte.

În opinia mea, Oscar Wilde a fost absolute correct cînd a spus că războiul e vulgar. Dar cultura estică şi vestică glorifică omorîrea prin naţionalism şi publicitate, iar miturile a eroului-războinic e în conştiinţa oamenilor, ceea ce a ajutat pe Hitler să-şi găsească repede support.

Unii nu luptă cu războinicii, doar unii îl văd ca pe ceva vulgar, aşa cu Shoshonii care au evitat războiul 10 mii de ani.

Dar alţii luptă nu doar cu oamenii, ci şi cu orice forme de viaţă care concurează cu oamenii pentru spaţiu şi hrană. Alţi membri ai culturilor văd formele de viaţă ca avînd aceleaşi drepturi de viaţă ca şi oamenii. Aceste culturi sunt de obicei

organizate conştient, din timp şi au ca scop cooperarea cu alţi oameni şi cu natura. Dacă aceşti membri concurează cu alţii pentru hrană ei nu omoară concurenţii. Daniel Quinn prezintă elegant în cartea sa *Ishmael* conceptual de care afirmă că “a concura cu alţii, dar fără a distruge cei cu care concurăm” e o lege a naturii. Cu doar cîteva excepţii animalele şi plantele concurează între ele pentru hrană şi lumină solară, dar ele nu se distrug reciproc în procesul competiţiei.

Un aşa concept al competiţiei – alternativ cu cel al genocidului, e ceea ce noi trebuie să introducem în fabricile noastre de cultură. Începutul acesta poate veni de la cîteva persoane care înţeleg acest concept şi îl spun altora.

Cu paşi mici noi putem începe a aplica acest concept – în grădinile noastre, concurînd cu insectele şi buruienile, pentru hrana noastră, dar fără a le extermina. Paşi mai mari sunt aceea de a face comerţ cu vînzătorii locali şi să întărîm comunităţile locale.

Eram la un discurs ţinut de Bill McKibben într-un colegiu în Vermont şi el a vorbit despre politica “unui singur magazin”.  El a spus că dacă este în area sa încă un magazin el nu tinde să-I devie patron, ci permite existenţa existenţa lui şi a businesurilor mici-familiale.

Putem răspîndi acest concept prin ceea ce vorbim şi scrim şi prin ceea ce facem. Putem crea businesuri de cooperare.

# A privi pe Dumnezeu în faţă

Prima regulă din triburi e că oamenii depinde de mediul înconjurător. În oraşe oamenii au uitat de legătura lor cu natura. În oraşe vedem sursele noastre venind din magazine, din medii artificiale şi deaceea noi admirăm nu natura, ci clădirile. Separarea noastră de natură a ajuns pînă la starea că am ajuns să considerăm natură rea sau păgînă. Secole de-a rîndul cei care au sacralizat natura au fost vînaţi de creştini, evrei, musulmani, hinduşi şi alte religii a Culturilor Tinere.

Acţiunile noastre distructive ne-au adus faţă în faţă cu natura pe care am neglijat-o atîta timp. Fiinţele naturii sunt vii şi sunt fraţii noştri mai mari, ce au existat pe tot parcursul istoriei planetei.

Mentorul meu Gottfried Muller m-a întrebat odată dacă vreau să privesc în ochii lui Dumnezeu. Eu i-am răspuns că desigur doresc. “Atunci priveşte în ochii fiecărei fiinţe vii” a spus el. “El e în ochii unui cîine sau pisici, a unei multe sau peşte, în ochii unui prieten sau duşman. În toţi ochii sunt ochii lui Dumnezeu”.

Cu altă ocazie el mi-a zis că învăţătorul său i-a zis că dacă binecuvîntezi un copac, toţi copacii te vor binecuvînta. *Dar a binecuvînta înseamnă a mulţumi, a respecta, nu doar a spune – te binecuvîntez.*

Nu doar oamenii au dreptul la propria lor existenţă, ci asta e valabil pentru fiece formă de viaţă pe pămînt. Dacă de exemplu tăietorii de lemne ar vedea copacii ca fiinţe vii, sacre, atunci tăierea lor nu ar fi privită ca o necessitate iminentă, ci ca o activitate jignitoare.

În primii 194 000 mii de ani din 200 000 de ani de existenţă a istorie omenirii, oamenii au privit lumea şi fiinţele vii din ea ca pe ceva sacru, cu suflete şi spirite. Un om care dăuna fără necessitate natura, era privit ca nebun şi era izgonit din trib. Membrii tribului îşi dădeau seama că el distruge lumea nepoţilor săi. Ei înţelegeau că cînd îţi loveşti Mama(Terra), ea te loveşte înapoi.

Oare pămîntul consideră viaţa unui om mai importantă decît viaţa unui copac sau a unei vulpi? Oare pădurile preferă bărbaţii elani? Oare oceanul se leagănă datorită prezenţei noastre?

Doar aroganţa Culturii Tinere putea ajunge la ideile că pămîntul şi universal există pentru a susţine o viaţă umană, dar nu pentru a susţine ceea ce a fost pînă la acea viaţă şi ceea ce vine după viaţa aceea. Pentru că am putut fura, ucide, cuceri noi am crezut că Dumnezeu e de partea noastră. Dar în loc de asta noi trebuie să revenim la a vedea sfinţenia vieţii aşa cum au văzut-o strămoşii noştri.

Puteţi împărtăşi aceste idei cu alţii. Sugeraţi-le prietenilor că atunci cînd privesc în ochi unii la alţii, ei privesc în ochii Creatorului. Ce concept măreţ şi puternic. Unii oameni pot fi afectaţi pozitiv de experienţa cu privirea în ochii altora şi vor dori să se împartă cu alţii.

Pentru unii privind divinitatea sau acceptînd posibilitatea de a simţi prezenţa lui Dumnezeu în fiece zi e puţin. Ei vor să înţeleagă intellectual totul. Pot face asta prin a analiza Culturile Vechi a căror viziuni sunt mai adevărate d.p.d.v. ştiinţific, decît ale noastre.

## A schimba focusul a cum folosim tehnologiile

*Mie nu-mi pasă de corali. Şi nici de fotosinteză. Dar aceste mecanisme simple asigură viaţa pe planeta noastră. A spune că nu-mi pasă e egal cu a spune că ale moartea.*

Barbara Ward – “Cine vorbeşte pentru pămînt?”

La începutul acestei cărţi am indicat că modul nostru de viaţă e posibil datorită rezervelor neregenerabile depozitate cu 300 milioane de ani în urmă – soarele antic, petrolul, dar şi cărbunele şi gazul. Am indicat deasemenea că aceste resurse vor ajunge cel mult pînă în vieţile copiilor noştri.

Modul în care resursele vor dispărea nu e atît de simplu de descris. Asta nu se va întîmpla într-o zi, cînd ne vom trezi şi vom realiza că gaz, cărbune şi petrol nu mai este. Asta se întîmplă încet şi datorită faptului că cantitatea lor scade, se ridică preţurile. Ridicarea preţului la petrol va afecta ridicarea a tot ce se face cu ajutorul petrolului, de la plastic, pînă la hrana ce o mîncăm.

Aşa s-a întîmplat în 1970 cînd preţurile la petrol au crescut brusc, ducînd la o criză economic şi la agitaţii sociale. Este posibilă o întoarcere la Marea Criză, doar că atunci, în 1930 erau de 3 ori mai puţini oameni pe glob, decît sunt acum. Unii futurişti prezic războaie ale petrolului şi conflicte pentru deţinerea resurselor.

Oricare ar fi scenariul de epuizare a petrolului, un lucru e sigur – oamenii vor fi forţaţi să folosească mai puţin petrol. Datorită faptului că vor folosi mai puţin petrol – prezicerea *mai avem 40 de ani şi apoi gata* nu mai este reală. În loc de a consuma, cînd preţurile vor creşte, ţările vor începe a folosi mai puţin petrol.

## A folosi petrolul pentru a nu folosi petrolul

Cît mai avem şansa, să o folosim şi să creem cu petrolul rămas surse de energie regenerabilă.

Resursele şi banii investiţi în militărie pentru producerea armelor sunt resurse şi bani pierduţi. Doar în timpul războaielor armele au adus beneficii economice, dar desigur nu spiritual. Dar în timp de pace producerea lor e o pierdere de forţă şi resurse. Glontele folosit odată nu mai e folositor.

Altfel e situaţia cu un camion, care e util toată perioada lui de bună-stare. El este construit din aceleaşi resurse şi bani, dar beneficiile aduse de el sunt mari, el facilitînd comerţul şi economia în fiece zi. Banii cheltuiţi pe el nu sunt bani închişi, ci aceşti bani aduc alte benficii. A construi un bombardier e o cheltuială finită, de parcă banii ar fi arşi, iar construirea unui avion aduce locuri de muncă, foloase oamenilor.

E important să construim astfel de produse care la utilizare folosesc lumina solară curentă şi o transformă care înlocuieşte rezursele epuizabile. Acestea au o utilitate mare şi ne permit să nu depindem de resursele epuizabile.

Astfel ar trebuie să investim banii în crearea energiei, decît să-I folosim pentru a  heltuim energia. Panelele solare, sistemele de vînt, hidrocentralele, producţiile de hydrogen reprezintă căi de a folosi petrolul existent cu perspectivă, decît a-l folosi pur şi simplu cheltuindu-l fără întoarcere.

## Ultima resursă

Cîteva decenii în urmă, Julian Simon a sugerat că nu poate fi vreo criză mondială a resurselor, căci oamenii sunt teribil de inventivi, orice s-ar întîmpla, vom găsi o cale de ieşire.

Pe de o parte e o idée naivă, iar pe de alta conţine un germene de adevăr. Deşi nu am putut preveni suprapopulaţia, capacităţile noastre de a găsi soluţii sunt mai mari decît ne putem imagina. În 2003 jurnalul Discover a publicat un articol intitulat – Totul în petrol. El conţinea idea că resturile din agricultură şi chiar plasticul şi hîrtia pot fi transformate în petrol de înaltă calitate.

O altă idée e despre economie. Dacă pentru a crea un microcip de doar 2 grame pentru computer necesită 72 grame de substanţe chimice, 1,6 kilograme de resurse fosile şi 32 kg de apă, atunci imaginaţi-vă ce cheltuieli se fac pentru a crea un singur computer personal şi ce economie am face dacă am folosi un computer sau un automobil în care tot sunt microscheme încă cîţiva ani.

Dacă noi o să începem ca societate să folosim înţelept resursele rămase fără a le mai folosi pentru încălzire şi obţinerea electricităţii, atunci impactul sfîrşitul petrolului va fi mai puţin dur. Creînd alternative de obţinere a energiei noi deasemenea vom folosi mai puţin petrol.

Aici în Vermon, lumina electrică costă puţin, dar asta nu poate dura mult.

## Trăind înafara reţelei

E o mare mişcare în SUA ce are ca scop asigurarea cu energie proprie. A început asta cu cîteva decenii în urmă, în special de oamenii ce trăiau în locuri îndepărtate şi izolate, din care motiv nu putea să se conecteze la sursele centrale sau îi costa scump să o facă. În ultimii cam 20 de ani s-au dezvoltate generatoarele bazate pe vînt, apă sau lumină solară utile pentru asigurarea unei case. Ele s-au răspîndit între oamenii care îşi preţuiesc independenţa, sau îşi fac griji pentru sursele viitoare de energie, sau se îngrijorează de impactele ecologice a “marii electricităţi”.

Acum e tehnologic posibil pentru suburbia şi localităţi rurale utilizarea surselor proprii de energie. Şi preţurile la generatoarele alternative de energie a scăzut din 1975 pînă în present.

Similar, la multe case e posibilă creşterea plantelor comestibile, aşa cum se practică în multe oraşe Europene. Un acru de teren poate oferi 50,000 punzi de roşii, sau 40,000 de punzi de cartofi.

În timpul Marii Depresii şi americanii au crescut legume în grădinile de lîngă case.

Filtrele de apă tot au parcurs un drum lung, dar sunt acum disponibile.

Idea de a ieşi din reţeaua statului e una populară pentru cei din localităţi rurale şi cei care nu privesc cu ochi buni guvernele.

La aceste metode de descentralizare a surselor de lumină, apă şi hrană apelează încă puţini oameni, dar aici se poate ascunde o cheie care va ajuta să întîmpinăm schimbările din lume fără haos şi tragedie. Aceste metode sunt promiţătoare şi conform studiilor guvernului SUA sursele alternative de energie(vînt, apă, soare, bomasă) ar putea asigura satisfacerea a 70% din necesităţile de energie ale ţării.

Investiţiile guvernului în dezvoltare surselor de energie alternative sunt însă limitate de companiile gigantice de petrol şi cărbune care au destui bani ca să manipuleze legislatura ţării. Îngrijorat de generaţiile viitoare Jimmy Carter a alocat bani pentru dezvoltarea surselor de electricitate, dar Ronald Reagan a anulat aceşti bani fiind influenţat de companiile de petrol. Oamenii totuşi experimentează individual la crearea surselor.

Dacă concentrarea energiei pare a fi economică, atunci ea nu este, dacă să analizăm pînă la urmă. În istorie abia se pomeneşte de cum America importă resurse prime din ţările Lumii a Treia şi vînd în aceleaşi ţări produse, dar la un preţ ridicat. Este şi cazul Indiei şi a Britaniei. Marea Britanie a interzis manufacturile de haine din India, a început să importe de acolo lînă şi cosea haine pe teritoriul ei, asigurînd locuri de muncă pentru englezi, dar sărăcind pe indieni, care trebuiau să achite

preţuri radicate pentru hainele pe care cu un an în urmă le produceau ei înşişi. Gandhi a argumentat şi susţinut idea economiei locale, decît a celei centralizate. El opta pentru manufacturile din familie, iar în cel mai rău caz la manufacture la nivel de sat, dar nicidecum la centralizare. El singur şi-a cusut haine şi emblema roţii de cusut a devenit una răspîndită în India reprezentînd şi tendinţa spre libertate.

Gandhi a ştiut bine că oamenii care-şi produc propria hrană, căldură şi lumină sunt mai independenţi. Ei folosesc şi resursele mai efficient, căci ele se află chiar în apropierea lor proximă, decît să fie transportate dintr-o ţară în alta. Luminaţi de propria lumină, încălziţi de propria căldură şi săturaţi cu propria mîncare aceşti oameni simt importanţa independenţei.

## Conservarea

Cînd ne-am mutat în Vermont am descoperit un aspect unic al locuirii la ţară, lîngă munte: lipsa energiei. În prima lună de cînd ne-am mutat am stat 3 zile fără energie. Localnicii au zis că nu e aşa de rău, că vremea e neobişnuit de severă, dar vom învăţa repede să folosim un generator, să luminăm casa cu lumînări sau candelă şi să apreciem radiourile şi computerele cu baterii. Acel caz mi-a arătat cît de uşor se poate face economie şi cît de cheltuitor am fost.

Dacă economia reduce necesităţile de electricitate, atunci e şi mai uşor să trăim înafara reţelei. Spre exemplu lumina. Doar în ultimul secol s-a născut ideea că toată camera trebuie să fie luminată. În restul istoriei umane, oamenii au folosit lumina în anumite arii. Candelele consumă cantităţi nesemnificative de combustibil.

Mulţi oameni au descoperit cît e de satisfăcător să trăieşti eficient. Să conduci o bicicletă în loc de o maşină, să economiseşte şi refoloseşti pungile, să cumperi haine secondhand şi să le repari pe cele pe care le ai, să izolăm casa încît putem, să păstrăm lucrurile. Viaţa grijulie se propagă în ultimul timp în jurnalele femenine.

Totuşi, undeva în capul nostru se aud voci care ne spun că nu noi trebuie să economisim şi să trăim necalitativ. Dar oare e aşa?

Dimpotrivă, e un act de autopăstrare şi poate fi calificat ca un comportament de succes.

# Deconectaţi televizoarele

Ceva a arestat dezvoltarea socială în societatea noastră, îngheţînd oamenii – aproape în toate civilizaţiile moderne – într-o etapă imatură de conştientizare a vieţii. Se pare că aceasta e sursa care motivează oamenii să distrugă mediul pentru profituri rapide, *chiar dacă mulţi ştiu că dauna lor va afecta viitorul lor şi a copiilor proprii.*

Vorbim în general despre a fi conectat cu viaţa şi despre imaturitate. Trăind în triburi în diferite părţi ale lumii, am întîlnit oameni care zilnic trăiesc cu sens. E o experienţă minunată să trăieşti conştient, iar pentru mine un şoc, căci am crescut într-o cultură în care se spune că modul nostru de viaţă e cel mai corect, fericit şi liber.

Din contactele cu oamenii din triburi m-am convins că separarea noastră spirituală începe cu separarea de natură.(o metaforă a acestui fapt e alungarea lui Adam şi a Evei din Grădina Edenului). Cînd am hotărît că suntem separaţi de natură şi că lumea e aici pentru a fi controlată, am pierdut legătura cu ceea ce ne-a dat viaţă.

Deci vedem oameni deconectaţi spiritual, ce trăiesc în cutii şi merg în cutii şi merg odată în an în mijlocul naturii ca să guste din experienţa care cîndva era una zilnică. Aceşti oameni caută scăpare. Ei trăiesc în urbe şi suburbii şi se simt mizerabil fără a şti de ce, simt şi anxietate şi durere, care nu poate fi alinată de droguri, Tv sau terapie, căci ei şi-au îmbolnăvit sufletul, nu mintea. Ei sunt deconectaţi.

Această deconectare a oprit evoluţia culturii noastre şi suntem îngrijoraţi de „eu” şi „acum”, decît de a fi păstrătorii viitorului, cum sunt membrii Culturilor Vechi.

Creşterea omului are loc prin mai multe etape. Copiii sunt autocentraţi şi doar în a 2-a etapă ei devin conştienţi de rolul şi locul lor între lucruri şi oameni. Cu timpul copiii îşi dau seama că ceva poate exista şi fără a fi văzut, precum o jucărie sub pat, sau părintele ce e în altă odaie. Apoi ei devin capabili să se autoîngrijească, decît să fie dependenţi.

În general dezvoltarea se asociază cu renunţarea la „eu” şi luare responsabilităţii pentru „noi”.

Cultura noastră Tînără are 2 probleme. Prima e că atunci cînd trebuie să hotărîm pentru ce suntem responsabili şi pentru ce nu, noi tragem un cerc în jurul nostru şi spunem că suntem responsabili doar pentru noi înşine. Fiecare alţii sunt pe cont propriu, iar de planetă nu eu sunt responsabil. Odată cu creşterea biologică noi ar trebui să creştem şi în înţelegere şi în responsabilitate. Dar aceste tipuri de creşteri nu se observă în Cultura Tînără.

A 2-a problemă e că noi ne blocăm într-o etapă a dezvoltării care spune: „ Eu sunt centrul universului. Eu sunt important.” La această etapă nici nu se pune întrebarea de a ne îngrijora de viitor, ci se zice doar – *dă-mi acum!*

De ce se pare că cultura noastră devine din ce în ce mai imatură, decît matură?

Primul concept imatur e - *noi suntem cele mai importante persoane în lume* – se afirmă în fiece zi cu voce tare la TV, primul mesager al culturii noastre. Repetarea acestui mesaj ne menţine imaturi şi ne încurcă să ne maturizăm.

Motivul pentru intensitatea şi persistenţa acestui mesaj e simplu: cînd oamenii se comportă ca copiii şi vor împlinirea imediată a dorinţelor, ei sunt consumatori ideali. Doar cînd oprim acest mesager noi ne creem condiţii pentru maturizarea noastră, dar puţini îl opresc.

Tv acaparează prin imagini şi sunete. Publicităţile au devenit tot mai eficiente şi ele spun că *viaţa noastră poate deveni mai veselă şi mai bună.*

Consumerismul s-a născut – ideea de a face viaţa mai bună prin a cumpăra ceva le convine corporaţiilor şi creatorilor de publicitate. Ea funcţionează bine într-o lume centrată pe „eu”, dar distrage oamenii de la o viziune matură care ar spune să facem viaţa mai bună *pentru toţi.*

Consumerismul a penetrat şi bisericile care transformă zilele de sărbătoare în zil de vînzări şi astăzi tot mai mulţi oameni văd fericirea în procurarea noilor „lucruri”.

În universitatea Stanford s-a realizat un studiu pe 1533 de elevi de clasa a 9-a care arată că acei dintre ei care arendează filme, decît să privească televizorul erau mai puţin predispuşi spre consumul de alcool. Doar o oră de vizionare a TV-ului pe zi măreşte probabilitatea cu 31% că în următoarele 18 luni copilul va începe să bee şi fiecare altă oră îl măreşte cu 9%.

Eu nu argumentez renunţarea la propunerile pieţii moderne, dar am observat schimbări calitative la copiii şi adulţii care au scos televizoarele din casele lor. În casă se face mai linişte, oamenii devin mai atenţi şi lumea reală e observată.

Deconectaţi televizoarele şi staţi în linişte 10-15 minute în fiecare zi. Încă cîteva minute faceţi o plimbare înafara casei. Viaţa vi se va schimba spre bine şi astfel veţi contribui la vindecarea planetei.

## Triburile zilelor moderne: comunităţi intenţionate

*Comunitatea moare fără iniţiative de la cetăţeni. Iniţiative nu apar într-o comunitate rigidă.*

William James

Unitatea de bază într-un trib e familia. Multe triburi în locuri ca Kalahari sunt alcătuite dintr-o singură familie extinsă din aproximativ 20 de oameni. În societatea Vestică vedem unele familii ce sunt similat organizate ca celor din triburi. Un exemplu e cea a Kennedy-lor. El puţin este un simţ „aceştia suntem noi” între ei. Cînd îţi vezi familia ca un trib asta ajută să-ţi creezi

identitatea, duritate, flexibilitatea şi simţul important al apartenenţei.

Mulţi oameni au sacrificat cultura familială în favoare culturii de consumatori. Cînd ambii părinţi lucrează ei îşi pot permite o casă mai mare şi o maşină nouă, pe cînd casa mai mică şi maşina mai veche le-ar fi permis să petreacă mai mult timp unul cu altul şi cu copiii. Ei au sacrificat ritualuri importante ca cinele împreună, discuţiile familiale lungi în favoare petrecerilor corporative şi muncii.

Tot mai mult însă oamenii aleg să-şi simplifice vieţile şi să reducă timpul petrecut în lumea businesului (şi principalului promouter a acestei lumi – TV-ul) şi au redirecţionat energia lor spre familie, într-un fel - tribului propriu.

E posibil de renunţat la televiziune, reclame şi consumerism. O cale e angajarea fiecărui membru al familiei în crearea a ceva ce satisface necesităţile vieţii. Asta permite oamenilor să simtă conexiunea dintre eforturile ce le fac şi hrana ce o consumă şi căldura de care se bucură.

Se observă o mare tendinţă între oameni să-şi schimbe locul de trai acolo unde este mult glod în jurul casei, în care ei să-şi poată creşte propria mîncare şi destui copaci ca să-i folosească pentru încălzire în timp ce cresc alţii în loc. Puteţi găsi o sursă de apă în regiune şi să vă creaţi un sistem de autoasigurarea cu electricitate. Traiul mult mai delicat pe pămînt e alegerea multor familii, care trăiesc ca în triburi.

## Comunităţi intenţionate

Următorul pas de la familii tribale sunt comunităţi care împărtăşesc totul şi au aceleaşi interese.

Acestea-s alcătuite de oameni care locuiesc în aceleaşi regiuni, împărtăşesc sursele de hrană şi lucrează împreună ca să construiască surse de energie şi case de locuit. Vedem exemple de astfel de localităţi la Americanii Nativi, dar şi la Europenii care au populat iniţial America de Nord. Ei au construit astfel de comunităţi şi au împărţit interesele ce le aigurau supravieţuirea şi astfel au obţinut o oarecare stabilitate şi securitate.

Pe lîngă aceea că astfel de comunităţi asigură supraveiţuirea ele permit interacţiunea între oameni. Interacţiunea stă la baza comunităţii încă de la primii oameni care se adunau în jurul focului cu speranţa că acea magică căldură îi va apăra de spirite rele de tigri şi de urşi.

Cu ani în urmă Sigmund Freud a spus că orice colectiv de oameni, fie o companie, su comunitate su chiar o naţiune, se va organiza eventual ca o familie. Vor apărea figuri părinteşti şi fiecare om va găsi în comunitatea sa un rol care coincide cu rolul ce-l are în familie: băiatul neascultător, copilul drăguţ, micul profesor, educatorul, investigatorul. Freud a arătat că atunci cînd rolurile părinteşti sunt disfuncţionale(aşa ca în Germania pe timpul lui Hitler) toată societatea devine disfuncţională.

Trebuie să ne dăm seama că accest tip de organizare familială se întîmplă în fiece comunitate, indiferent de mărime. Oamenii au creat astfel de comunităţi 100 000 de ani sau mai mult. Principiul care asigura cea mai înaltă stabilitate, funcţionalitate şi trai neirositor sau nedăunător mediului este cel al descentralizării. Formele mici, triburi, egale, democratice aşa cum au în prezent Shoshonii şi alte triburi pe tot globul.

Contează să se aleagă cu grijă liderii, anume dintre cei care au arătat că ştiu şi pot îngriji pe alţii – care nu se consideră superiori datorită rolului lor – ci oferă, oferă şi iar oferă fără a cere mult în schimb. Triburile promovează la rolul de lideri atît bărbaţi, cît şi femei şi asigură siguranţa de care oamenii au nevoie ca să se alăture comunităţii fără ezitări sau frici.

Bătrînii sunt nucleul comunităţii: ei poartă înţelepciunea acumulată. Ei sunt lideri în anumite domenii, căci au demonstat în acele domenii experienţă şi înţelepiune. Pierzînd bătrînii(des la casa de bătrîni) şi înlocuind interacţiunea cu ei cu interacţiunea cu televizoarele, noi pierdem un nemaipomenit izvor de cunoştinţe. Reinventînd comunităţile noastre în aşa fel încît să valorăm înţelepciunea, noi putem să-i păstrăm pe bătrîni.

Cînd un membrii unei comunităţii simt că acolo este ceva ce nu coincide cu necesităţile lor(îi vînd ceva cu forţa, ca apoi să-l

controleze), atunci această comunitate de distruge. Membrii comunităţii nu mai menţin străzile curate, pereţii vopsiţi, ci încep a se comporta destructiv. Vedem asta în oraşe mari, dar şi în orăşele şi comunităţi unde interacţiunea umană a fost înlocuită cu privirea televizoarelor în odăi private.

Oricum comunităţile mici au devenit o parte semnificativă a lumii. Cei care trăiesc înafara reţelei îşi măresc numărul şi ei pot avea mai mare impact căci răspîndesc prin modul lor de viaţă valori ale independenţei şi autosuficienţei. Ideile lor ajungă în supa colectivă. Ei au devenit independenţi de energia corporaţiilor şi a politicienilor care şi-au asumat rolul de lideri şi comandanţi şi dictatori a culturii noastre. Şi ei sunt separaţi de oraşele mari şi evită astfel separarea spirituală.

Unii încearcă să argumenteze că comunităţile sunt un lucru rău deoarece ele sunt asemeni unor culturi. Ele fură sufletele, controlează minţile şi disurajează iniţiativele individuale, căutînd să controleze nu doar acţiunile, ci şi gîndurile membrilor lor.

Eu sunt de acord că astfel de comunităţi sunt doar alte forme de dominare şi ele trebuie evitate. O regulă simplă e să evităm orice om sau grup de oameni care tind să ne convingă că fericirea, divinitatea, salvarea, libertarea e posibilă doar prin intermediul lor. Aceasta e definiţia unui cult şi el devine vizibil ca fiind aşa atunci cînd liderul lui se proclamă unica uşă spre divinitate.

Chiar cu această atenţionare comunităţile mici au o capacitate de supravieţuire mare, în faţa oricăror forme de cataclisme, naturale sau economice. Comunităţile rurale ale mormonilor din Utah (dacă să nu ţinem cont de viziunile lor religioase) sunt un exemplu bun, ele depăşind Marea Depresie, războaiele şi capriciile naturii şi a economiei, datorită faptului că împărţeau resursele şi erau un tot întreg în faţa greutăţilor.

## Obţine suport şi informaţie despre mişcarea în creştere a creerii de comunităţi

Mulţi oameni reinventează comunităţile astăzi, în cadrul unei mişcări care creşte dramatic din 1980. Ei împart drepturile de proprietar cu alte cîteva familii şi crează o comunitate mică tribală. Unii chiar îşi dau un nume de trib, îşi exprimă intenţiile şi scopurile, precum şi prin ce sunt asemeni altora, dar şi diferiţi de ei.

Nu este surprinzător că ei împart gratuit ceea ce ştiu. Asta uşurează situaţia celor care vor să înceapă o viaţă într-o astfel de comunitate. Din cărţi, mentori şi la lecţii oferite de comunităţile din jurul lumii, puteţi învăţa abilităţi pentru a creşte sau găsi mîncare în pădure sau cîmpii.

Cărţile contemporane de genul *Foamea şi supravieţuirea în America* de Howard Ruff au un efect de ridicare a conştiinţei în acest domeniu, deşi uneori cam sperie cititorii. În orice caz, oamenii care actualmente se bucură de standartele de viaţă şi de oraşele lor, nici nu se nelinişteșc de dependenţa lor de camioanele care aduc hrană în magazine, ci îşi imaginează că tot restul vieţii lor va fi aşa. Ei îşi privesc vecinii ca companioni de distraţie, dar nu ca potenţiali competitori în cazurile că camioanele cu hrană îşi vor opri cirulaţia transformînd oraşele în jungle precum se arată în filmele futuristice. Modul de a privi lumea e corectă astăzi, cel puţin în oraşele bogate ale ţărilor dominante. Acest mod se va menţine un timp. Trecutul are exemple de oameni care acum sunt schelete, dar care au anunţat sfîrşitul lumii, dar au murit fără a vedea acest sfîrşit.

Pe de altă parte mulţi oameni îşi reexaminează posibilităţile de a locui în comunităţi independente, care sunt aproape ca un trib şi folosesc timpul pentru a se pregăti de vremuri mai grele. Aceşti oameni se mută cu traiul la ţară, sau alcătuiesc grupuri chiar în oraşe în caz că au suficient teren comun pe care să-şi creasă hrana. Mişcarea de formare a comunităţilor e rapidă şi deacum sunt jurnale, cărţi şi cataloage ce discută aceste comunităţi.

Este popular să se ia în derîdere „comunitate utopică”, mai ales în lucrările şcolare, dar ele şi-au arătat funcţionalitatea de-a lungul istoriei şi capacitatea de a supravieţui în timpuri grele. De la oraşele mici și vechi Americane, pînă la

comunităţile create recent şi triburile existente de mii de ani, toate indică acelaşi lucru – comunităţile funcţionează.

## O vizită la o „Comunitate intenţionată”

În zilele noastre comunităţile aceste au căpătat denumirea de comunităţi intenţionate. De obicei oamenii deţin terenul în comun, iar casele sunt individuale. Dacă cineva vrea să plece, ei vînd casa tot comunităţii, iar dacă cineva vrea să se alăture ei sunt verificaţi şi aprobaţi de comunitatea întreagă.

Cataloagele comunităţilor au liste a astfel de localităţi în tot jurul lumii, precum şi indicaţii a cum să creezi propria comunitate. Citind un astfel de catalog în 1997, Luiza şi eu am învăţat despre o comunitate aproape de noi, ce a început să existe cu cîteva decenii în urmă creată de oameni care doreau alt stil de viaţă. I-am contactat şi am stabilit o întîlnire.

***

Quarry Hill e cea mai veche comunitate din Vermont începîndu-şi existenţa cu 50 de ani în urmă, iniţial ca un loc unde scriitorii şi artiştii îşi găseau odihnă şi inspiraţie, creat de Irving şi Barbara Fiske. Anii 60 au adus schimbări, iar Irvin fiind fascinat de scrierile lui William Blake şi alţi filosofi şi mistici a favorizat crearea unuei astfel de comunităţi. În prezent acolo sunt 26 de case pe peste 200 acri de pămînt muntos, precum şi o şcoală privată unde ei îşi împărtăşesc viziunile.

Am petrecut acolo o zi, văzînd casele şi terenurile arabile, întîlnind oamenii şi ascultîndu-le istoriile.

*Cel mai mult îmi place în acest loc simţul securităţii,* a spus Judy Geller, care conduce şcoala din Quarry Hill care trăieşte în comunitate de 20 de ani. *Oamenii sunt foarte acceptabili aici. Poţi să fii tu însuţi. Eşti în siguranţă fiind tu însuţi.*

În Vermont mai sunt alte 20 de comunităţi, iar la nivel de ţară ele-s peste 500 înscrise în cataloage, iar cei care au publicat cataloagele au inidicat că cîteva sute au cerut să nu fie înscrise în catalog(din motiv că sunt pline), deci numărul cunoscut e de aproximativ 1000 în America de Nord.

Comunităţile nu sunt identice, majoritatea nu sunt, în ele variind nivelele de proprietate deţinută de comunitate. Structura de bază e un grup de oameni care au hotărît să trăiască împreună pentru a realiza un scop – politic, ecologic, artistic, spiritual, centru de conferinţe, sau centre de sănătate.

E un mit că aceste comunităţi sunt rămăşiţe ale stilului de viaţă Hippi din 1960, sau că ele au dispărut odată cu conducerea lui Reagan. Dar acestea-s 2 mituri. Comunităţi intenţionale au existat atîta timp cît au existat oameni, iar din ceea ce am observat comunităţile nu seamnănă cu ceea ce a fost stilul hippi.

O mahala dintr-un oraş tot este o comunitate. Oamenii au ales să locuiască acolo de obicei pentru p calitate a vieţii, statut, necesităţi economice, apropierea de familie sau comoditate(aproape de serviciu, parc etc). În aceste comunităţi nu există însă o structură care să spună cine poate veni sau pleca şi dacă ai bani poţi să cumperi o casă.

În comunităţile intenţionate însă oamenii nu se adună doar pentru a avea un loc de trai, ci se adună pentru a realiza un scop comun şi acceptă în rîndurile lor oameni care au aceleaşi scopuri.  Dacă în vecinătăţile orăşeneşti poţi trăi ani de zile şi niciodată să nu mănînci împreună cu vecinul tău, atunci într-o comunitate intenţionată aşa deconexiune nu există.

Deşi nu sunt rasişti  în comunităţi ei totuşi au tendinţa de a alege ca membri semeni, decît să creeze prin alegerile lor diversitate. La Quarry Hill mai mulţi membri au accentuat cum diversitatea ajută comunităţii să fie mai puternică. Comunitatea include albi şi negri, americani, germani şi chiar oameni din Noua Zeelandă, precum şi oameni de la 1 la 80. E bine de reţinut această idee pentru cei care intenţionează să creeze o comunitate.

Comunitatea intenţionată creşte de obicei din una dintre rădăcinile:

*Genetică*

Asta e o bază tradiţională a unei comunităţi tribale – toţi sunt membri a unei familii extinse. Dacă astfel de bază au comunităţile americanilor nativi, (sunt peste 400 de triburi de americani nativi în America de Nord), atunci comunităţile intenţionate rar se crează pe aşa bază. Totuşi aşa ceva se întîmplă cînd comunitatea are o perioadă de viaţă mai lungă. Oneida, o comunitate din New York creată în 1848 e populată acum de 4 sau 5 generaţii, iar la Quarry Hill sunt copii şi nepoţi a fondatorilor şi a primilor rezidenţi.

Un avantaj al comunităţii bazate pe legătură genetică e sentimentul de continuitate şi de legătură cu strămoşii. Asta permite respectarea celor în vîrstă şi a copiilor. Bătrînii poartă cunoştinţele trecutului, iar copiii sunt viitorul.

Membrii Culturilor Tinere care vor să trăiască ca membrii Culturilor Vechi trebuie să apeleze la un alt mod tradiţional din care se nasc comunităţile.

## Viziuni împărtăşite şi lideri carismatici

Istoric, liderii carismatici au fondat cele mai multe comunităţi intenţionate non-genetice: cineva are o idee văzută de alţii ca măreaţă şi plus mai e şi carismatic, are abilităţi de lider şi poate aduna oameni în jurul său. În multe privinţe începutul unei comunităţi e ca începutul unei religii şi de fapt multe religii şi-au început existenţa ca comunităţi ghidate de un om puternic (sau de memoria unui om puternic din trecut şi un om puternic viu, în prezent). Şi precum multe religii şi secte au dispărut, aşa şi unele comunităţi dispar odată cu mutarea, moartea sau renunţarea liderului. Unele comunităţi supravieţuiesc plecarea unui lider puternic şi devin comunităţi puternice.

Oricum în catalogul comunităţilor doar 9% din listă reprezintă comunităţi cu conducere ierarhizată  sau autoritară, restul fiind democratice.

În timpul vizitei comunei Quarry Hill am aflat de 2 pericole ce pîndesc comunitatea – prima e că oamenii sunt lăsaţi să fie aşa cum sunt şi asta poate duce la anarhie, iar a doua e că comunitatea poate să ţină atît de mult la sensul şi scopul său încît să absoarbă iniţiativele şi vieţile individuale.

Soluţia propusă de membrii comunităţii e ca fiecare individ să-şi realizeze scopurile, iar dacă într-o comunitate sopul primar e grija reiprocă, atunci realizarea scopurilor unuia va întări comunitatea.

## Misiunea unei vieţi sau munca

O misiune şi un scop al întregii vieţi nu e aceeaşi cu o puternică viziune împărtăşită. Cele mai de succes comunităţi pe care le-am cunoscut de-a lungul anilor sunt cele care-şi pun viziunea în practică, în acţiuni. Comunităţile meditative sau creştine, sau de îngrijire a copiilor abuzaţi(ca cea pe care eu cu Luiza am iniţiat-o în 1978) sunt create în jurul unei viziuni şi ele sunt cele mai puternice, stabile. Am observat că pentru o comunitate *munca este importantă.*

Munca comunităţii uneşte, efortul făcut cu alţii nu e doar o acţiune, ci o transformare în viaţă a viziunii. E o amintire zilnică a scopului precum e văzut el de comunitate. Este aici şi o paralelă cu viaţa individuală. Cînd un om nu simte că munca sa are vreun sens pentru lume, atunci viaţa lui devine fragmentară, fără direcţie. Ei se refugiază în droguri şi televiziune, alcoole sau comportamente ca sexualitate compulsivă sau jocurile de noroc. Ei sunt pierduţi. La sfîrşitul vieţii lor ei privesc cu mari regrete.

Pe de altă parte, oamenii care simt că lucrează pentru un scop sunt mai fericiţi, mai motivaţi, mai productivi şi mai degrabă rămîn sănătoşi, fizic, emoţional, psihologic şi spiritual. Legătura dintre scop şi muncă s-a înregistrat în zeci de studii psihologice realizate în fabrici şi la alte locuri de muncă. Acesta e un punct cardinal în crearea şi menţinerea comunităţii.

## Împărtăşirea grijilor de supravieţuire

Lumea şi locuitorii ei fac faţă cîtorva probleme serioase. Începutul secolului 21 nu este însă prima dată cînd lumea a fost

în aşa situaţie. De la începutul existenţei umanităţii, oamenii se adunau împreună ca să-şi asigure supravieţuirea. Istoria SUA arată aceeaşi soluţie, oamenii s-au adunat după Războiul Civil, în timpul Marii Crize şi în 1960 cînd mulţi tineri au considerat guvernul nebun trimiţînd peste 50 000 de dintre ei să moară în Vietnam. Un nou val de adunare a oamenilor şi de creare a comunităţilor se observă acum, mai mult din motiv că vin timpuri grele şi a le face faţă va fi mai uşor împreună, decît singuri.

Comunităţile create pentru a supravieţui se descompun deseori după şi dacă depăşes crizele. Ele se pot transforma în oraşe şi îşi pierd simţul apartenenţei. Luiza şi eu am vizitat una dintre cele mai faimoase comunităţi apărute în 1960 şi am aflat că pămîntul şi businesuriel sunt privatizate, obligaţiunea membrilor de a fi  vegetarieni era încălcată de unii şi mulţi oameni se priveau televizoarele în casele lor şi se întîlneau doar la discuţii politice sau la sărbătoarea anuală a comunităţii. Astfel ea s-a transformat într-un orăşel, din cauza lipsei unui lider, dar şi din lipsa scopului comun.

E periculos să te alături unei comunităţi înainte de aţi analiza propriile scopuri, viziuni şi dorinţe. E periculos atunci cînd liderii nu îşi fac această autoanaliză.

***

Imaginaţi-vă cît de diferită şi calitativă ar deveni viaţa d-stră, dacă v-aţi aduna împreună cu alţi oameni şi familii cu aceleaşi gînduri, aţi aduna resursele voastre ca să cumpăraţi destule hectare de pămînt ca să vă puteţi asigura hrana, lemnul necesar sau lumina solară suficientă pentru a încălzi casele. Imaginaţi-vă cum lucraţi zilnic împreună pentru a realiza un scop comun: poate fi rugăciunea de dimineaţă care radiază vibraţii transformatoare pe întreaga planetă, sau publicarea unor cărţi ce ar ghida pe alţii să-şi găsească propriul drum, sau treninguri care ar învăţa pe alţii cum să supravieţuiască sau să se vindece, sau alte sute de alte lucruri importante.

Desigur, aici nu e vorba doar de hectare în medii rurale. În oraşe de dimeniunile Berlinului oamenii cumpără apartamente ca să locuiască în aceeaşi clădire şi transformă acoperişul clădirii

în grădină. În oraşe medii sau mici crearea comunităţilor e şi mai simplă.

Principala piedică în calea comunităţilor e tipul muncilor pe care-l oferă corporaţiile. Oamenii muncesc şi venind acasă sunt atît de epuizaţi încît doresc cît mai repede să meargă la culcare.

Cheia succesului unei comunităţi de lungă durată e ca grupul de oameni să fie interdependenţi pentru a supravieţui sau trăi – aşa cum se practică în orăşelele mici unde oamenii crează lucruri necesari unii pentru alţii.

A trăi în apropiere unii de alţii nu e deajuns. Cînd oamenii trăiesc doar doar în apropiere, dar fără scopuri comune, ei se transformă în subdiviziuni, fără a fi implicaţi valoric.

Deci cheia pentru existenţă nu e locuirea în apropiere ci interdependenţa economică, emoţională şi de satisfacere a necesităţilor vieţii. Un trib e un adevărat trib nu datorită identităţii rasiale, ci datorită interdependenţei a unora faţă de alţii.

Mulţi oameni fac paşi spre crearea de comunităţi şi eu văd această metodă ca cea mai promiţătoare pentru supravieţuire atîta timp cît ne mişcăm spre timpuri grele şi lipsuri. Cînd sunt bine structurate, comunităţile asigură necesităţile membrilor lor – de hrană, adăpost, spirituale.

## Să reinventăm viaţa noastră zilnică şi ritualurile

Una dintre cele mai mari „serete” pierdute de noi e modul de a petrece ritualurile. De fapt *a pierde* nu e chiar verbul potrivit. Noi am înlocuit celebrarea divinităţii şi a vieţii cu celebrarea consumerismului de parcă el însăşi ar fi o religie. Am scos sacrul din viaţa zilnică şi din ceea ce numim sărbători, transformîndu-le în zile de odihnă.

Pe o carte Taro scrie – *majoritatea bărbaţilor trăiesc în disperarea nespusă*. Majoritatea oamenilor aşa şi trăiesc din cauza că minunea şi magia numită viaţă ne este transformată de cultură într-un coşmar. Cultura a şters mirarea şi tremurul de

extaz la nostru ce-l aveam în faţa vieţii. Corporaţiile au adus aportul la lucrul început de cultură creînd peste 20 000 de canale Tv în care se spune acelaşi mesaj – scopul vieţii e să consumi – mai mult, mai bun, mai nou, îmbunătăţit, cu statut mai înalt. Am scos din viaţa noastră sacrul şi tremurăm în faţa altarului consumerismului, sperînd la o maşină nouă, fiindu-ne frică că ne vom pierde locul de muncă şi visînd la o casă mai largă şi mai impresionantă.

## Ritualurile nu dispat, ele pot fi doar schimbate

Vieţile noastre sunt umplute cu ritualuri, ne dăm seama de asta sau nu. E ritualul cafelei de dimineţă, vizionarea ştirilor de dimineaţă, citirea gazetei, mersul la serviciu, luarea cinei, privirea Tv-showulu preferat şi mersul la culcare. Pentru majoritatea oamenilor aceste rituale sunt neconştientizate. Le facem fără să ne gîndim la ele, fără să ne dăm seama că ele ocupă viaţa noastră şi de fapt au devenit viaţa noastră.

Oamenii antici şi oamenii din triburile de azi au ritualuri zilnice care le ajută să devie conştienţi de vitalitatea vieţii spirituale. Noi făceam asta rostind rugăciunea înainte de mîncare, dar în lumea modernă acest obicei a dispărut. Un stareţ Apache mi-a spus odată că dacă luăm lemne din pădure pentru a le folosi, noi trebuie să întrebăm de fiecare vreasc dacă vrea să devie parte a căldurii ce o vom face şi să aşteptăm cu seriozitate răspunsul. Vreascurile ce vor spune *nu* vor trebui lăsate. Şi acest ritual nu însoţeşte doar culesul vreascurilor, ci toate acţiunile pe parcursul unei zile, el fiind o cale de a comunica ca Marele Spirit care e prezent pretutindeni şi ne vorbeşte prin toate creaţiile.

Cu 2 săptămîni înainte de a ssri aceste cuvinte eram într-o librărie şi semnam cărţile mele. Erau cărţi cu aceeaşi temă ADD deficitul dezordonat al atenţiei. În incinta librăriei a intrat un cuplu aproape de 40 de ani. S-au apropiat şi mi-au zis că au venit aici pentru mine, dar şi pentru părinţii ce sunt prezenţi. Ei au povestit cum fiul lor suferă de ADD şi din cauza asta ei nu-şi pot permite să facă călătoria ce o făceau în fiece an cu vaporul. Ei aveau tonuri de parcă viaţa s-ar fi comportat necinstit cu ei.

Ritualul de a face anual o călătorie cu vaporul le era important şi sacru. Copilul, credeau ei le-au furat promisiunile ce le-au oferit societatea. El le-a furat şansa de a fi fericiţi, căci nu mai puteau face astfel de călătorii. Mulţi din cei prezenţi au căzut de acord. Ei tot se îngrijorau că boala copiilor lor le necesită prea mulţi bani şi timp şi astfel ei nu au şansa de a fi fericiţi.

4 zile mai devreme am fost în Germania la mentorul şi prietenul meu Gottfried Muller. Ne-am plimbat pe cărarea lui favorită ce el o numeşte – Calea Profeţilor, şi el mi-a arătat un copac a cărui rădăcini îşi făcuseră loc printer rădăcinile altor copaci. El mi-a spus să privesc cum rădăcinile şi-au găsit calea. *E viaţă şi inteligenţă şi spirit aici* – a mai adăugat. Apoi a atins copacul şi a spus: “Mulţumesc pentru că viaţa ta face mai bună viaţa mea”. Eu tot l-am atins şi am spus o rugăciune.

Am mai mers şi am privit în zare la munţi. Se simţea mirosul de zăpadă. El mi-a zis să-mi imaginez cîţi oameni au fost vii pe pămînt şi acum nu mai sunt, dar ar dori să simtă acest miros şi aer proaspăt. La 84 de ani ai săi, ca şi membrii Culturilor Vechi el îşi crease ritualuri care-I îmbogăţeau viaţa, fără ca să depindă de societate sau guvern în acest sens.

Noi căutăm în Cultura Tînără lucrurile care conform promisiunilor ne vor îmbogăţi viaţa noastră, dar aşa şi nu le mai găsim.

## Ritualuri intenţionate

Pe lîngă ritualurile obişnuite noi avem şi altele, intenţionate, precum căsătoria, vizitarea bisericii, sau cel de petrecere pe cineva din viaţa asta. Aproape toate societăţile au aceste ritualuri intenţionate, deşi în zilele prezente ele s-au cam transformat în “festival de consum” conduse de preoţi angajaţi, consultanţi de la magazine şi alţii.

Astfel copii noştri pierd semnificaţiile ritualurilor. Ei ajung să nu le respecte şi într-adevăr nu au ce respecta dacă le facem în forma propusă de cultura noastră. Din 1970 pînă în 1990 suicidele adolescenţilor între 15-19 ani s-a dublat. Ritualurile sunt ca un clei care uneşte o cultură, societatea, familia, iar

dispariţia lor ne deconectează de la rădăcinile noastre şi de la simţul de apartenenţă şi stabilitate.

Unii se simt inconfortabil cu ritualurile, alţii se grăbesc acasă să-şi vadă show-ul favorit şi copiii şi societatea rămîne fără ritualuri.

În cartea mea *Calea Profeţilor* am descris ritualul care însoţeşte transformarea unei fete în femeie în tribul Apache. Acesta şi altele au supravieţuit mii de ani. Ritualuri similar au toate Culturile Vechi ce le-am studiat.

Strămoşii înţelegeau semnificaţia ritualurilor. Ele aduceau o siguranţă în lumea schimbătoare şi aminteau de sfinţenia vieţii.

Cred că nu e întîmplător că atunci cînd un guvern vrea să distrugă o cultură el interzice ceremoniile. Dacă membrii acelei culture, fac ritualurile în secret, atunci cultura rezistă după plecarea asupritorilor.

## Reinventarea ritualurilor

Dacă readuci ceremoniile şi ritualurile în viaţa ta, vei observa imediat o schimbare calitativă. Ele pot fi inventate de tine, su pot fi împrumutatea de la strămoşi.

De exemplu eu cu soţia obişnuim să meditām cîteva minute în fiece dimineaţă. Deseori mergem în altarul din pădure pe care la creat Herr Muller. Spunem rugăciunea de mulţumire înainte de masă şi alta înainte de a bea paharul cu vin de Vineri – ca amintire a jerfei pe care Isus a făcut-o pentru noi. În fiece sîmbătă, dacă e posibil resectăm Sabatul şi ne relaxăm, citim, facem plimbări lungi în pădure. Seara şi dimineaţa ne îmbrăţişăm şi ne afirmăm iubirea unul faţă de altul. Astfel, am inventat aceste ritualuri, iar viaţa ne e plină de momente semnificative.

Avem ritualuri şi cu prietenii noştri, pe care-I invităm săptămînal la o meditaţie în comun.(dacă agenda mea de călătorie se goleşte uneori).

Tu tot îţi poţi crea ritualuri, care doar după cîteva săptămîni de efort intenţionat devin naturale.

Cu ele putem mai uşor transforma Cultura noastră Tînără.

# Transformînd cultura prin politică

Grija de vieţile şi fericirea oamenilor e primul scop al unui bun guvern.

Thomas Jefferson

Majoritatea acestei cărţi s-a scris pentru a arăta diferenţa dintre viziunile Culturilor Vechi şi Tinere. În politică aceste viziuni se materializează cel mai vizibil şi ne influenţează vieţile zilnice. Dacă aşa, atunci merită să examinăm acestea în detalii.

Politica Culturilor Tinere au fost mereu dominante şi războinice. Liderii dominatori proclamă că ei sunt deţinătorii de drepturi, iar cei conduşi de ei au doar privilegii. Liderii afirmă că au ajuns deţinători de drepturi prin aceea că nu au aplicat violenţa, prin binecuvîntarea divină, sau datorită averii lor mari ce este un semn a corectitudinii lor morale şi a alegerii lor de către Dumnezeu.

Liderii şi instituţiile politice de acest gen conduc în mai mult de jumătate de guverne din lume, şi sunt descrise ca regate, regimuri dictatoare, monarhii, parlamente unipartide, deşi se autonumesc ruşinos democraţii.

O elită puternică controlează resursele naţiunii  şi forţele armate în majoritatea Culturilor Tinere.

Cu puţin mai mult de 2000 de ani în urmă cetăţenii Atenei au experimentat cu un altfel de guvern, în care oamenii deţineau singuri puterea în stat. Ei s-au asigurat că nici un singur om, familie sau grup vor conduce. Politicienii erau realeşi anual în Atena, prin loterie. Cînd numele vostru nimerea la loterie trebuia să serveşti un an de zile şi apoi să pleci. Fără votare, fără campanii, cu o corupţie mică, sistemul Atenian devenea tot mai democratic în peste 200 de ani de existenţă.

Din păcate experimentul Atenian cu valorile Culturii Vechi a încetat brusc în 338 î.e.n. cînd Alexandru cel Mare a cucerit insula. În următorii 2000 de ani experimente s-au mai făcut în Florenţa, Veneţia şi la saxonii din Anglia.

Cînd fondatorii Americii au încercat să creeze o naţiune bazată pe valori a Culturii Vechi, nu erau prea multe exemple din care să te inspiri. Asta a motivat fondatorii, mai mult Franklin şi Jefferson să examineze îndeaproape formele de guvernare folosite de triburile Americanilor Nativi din America de Nord. Sintetizînd observaţiile, şi istoriile, şi scrierile oamenilor ca John Locke ei au ajuns la concluzia că e posibil pentru oamenii oraşelor civilizate să formeze un guvern bazat pe valori a Culturii Tinere.

Cum am menţionat, scopul primar a comunităţii şi a unui guvern e să asigure „viaţa, libertatea şi condiţii pentru fericire” a oamenilor. Al doilea principiu e ca drepturi să aibă doar cetăţenii. Ei au respins sistemele istorice care proclamau drepturi derivate din ereditate(regi), sau binecuvîntare sfîntă(teocraţie), sau avere(feudalismul) şi au spus că *toate* formele de asociere umană – fie busines, biserici, sau chiar guvernele – să aibă doar privilegii şi acele privilegii să fie definite de „Noi, oamenii”, unicii deţinători de drepturi.

Aşa s-a năsut democraţia modernă şi doar într-un deceniu ideea a infectat Franţa şi în curînd alte multe naţiuni. Din 1776 pînă în 1980 democraţia s-a răspîndit pe tot globul.

Oricum mereu au fost şi cei care aveau dubii, acei care aveai idei a Culturii Tinere şi considerau că oamenii trebuie ţinuţi sub control pentru ca ei să se comporte corect. Aceste viziuni erau contrare cu cele de egalitate ale lui Jefferson şi asta a dus la separarea de colegii lui. Aceştia au declarat cu timpul în mod deschis că apără drepturile corporaţiilor şi a bogaţilor.

Astfel separarea partidelor poate fi văzută nu ca o separarea politică, ci ca o separare de viziuni.

În ultimii ani însă şi Democraţii tind să susţină corporaţiile.

## Conservativii noi a Culturii Tinere

Păşind în secolul 21 democraţia ca formă preferată de guvernămînt pe tot globul a devenit tot mai mult ameninţată de corporaţii. Cei care argumentează conducerea bogaţilor şi folosirea forţei sunt cunoscuţi ca neoconservatişti. Ei reflectă o

viziunea aproape pură a Culturii Tinere şi sunt conduşi de tendinţe de dominare şi control.

Odată cu ridicarea la putere a neoconservatiştilor prin alegerea lui George W. Bush ca preşedinte în 2000, mulţi americani se întreabă de ce ei tind să calicească guvernele locale, a statelor şi federale lipsindu-i de fonduri şi creind mari datorii pe care copiii noştri vor trebui să le achite.

Ei şi-au implementat oameni în toate posturile de conducere şi adevăratul scop al lor e lupta împotriva democraţiei. De fapt ei au şi afirmat asta, ei fiind antiguvernamentali şi exprimîndu-şi public preferinţele pentru sistemul de conducere regal. Războiul din Orientul Mijlociu, cheltuielile excesive, plăţile înalte toate sunt în legătură şi urmăresc să realizeze acelaşi scop.

James Madison a scris în 1792 că un rol important a guvernului e să creeze o clasă de mijloc puternică „prin legi tăcute, care fără a viola drepturile la proprietate, vor reduce averile creînd egalitate”. Această idee însă nu a fost împărtăşită de Reagan şi Bush. Reagan a ridicat taxele clasei de mijloc şi a lucrătorilor săraci, dar a redus taxele bogaţilor cu mai mult de 60%. Totodată el a eliminat mai mult de 1000 de programe pentru săraci şi chiar a spus că copiilor săraci din şcoli le ajunge să mănînce ketchup în loc de legume zilnice.

Aceşti preşendinţi au lucrat pentru a anula libertăţile individuale pentru care fondatorii au lucrat şi au murit. Eisenhower a avertizat americanii de pericolul intrării corporaţiilor în pat cu militarii, dar Reagan şi Bush au favorizat aceste legături, sugînd cu lăcomie din ţîţa corporaţiilor ce oferea bani în timpul companiilor.

În trecut, cei care promovau ideile neoconservativelor au avut alte nume.

Fondatorii au ştiut că timp de 6000 de ani oamenii au fost conduşi de unul din trei grupe: regi, teocraţi sau feudali. Regii menţineau puterea prin virtute sau ameninţări şi războaie necontenite, teocraţii prin frica oamenilor de zei şi dumnezei, iar feudalii prin avere şi putere reeşită din menţinerea oamenilor în sărăcie.

Ideea „nouă” a Fondatorilor în 1776 era să arunce toate 3 tiranii cunoscute şi să le înlocuiască cu a 4-a metodă de guvernare – oamenii să se autoconducă, un guvernul care îşi are împuternicirile şi existenţa doar prin acordul cetăţenilor săi. Guvernul din, pentru „Noi oamenii”. Ei au numit-o o democraţie constituţional-republicană.

## Arhetipul sacru

Mulţi dintre noi încă cred în democraţie şi iau decizii neinfluenţaţi de banii corporaţiilor(neofeudali). Vedem că guvernele nu mai răspund de oamenii proprii aşa cum s-a întîmplat în Germania şi Rusia în ultimul secol şi cum se întîmplă în America azi, sub conducerea neoconservatiştilor.

Dar noi ne amintim viziunea unei Americi libere şi democratice – un arhetip sacru într-atît de puternic încît protestatorii din Tiananmen Square au mărşăluit cu preţul vieţii purtînd o listă de 36 de paşi înălţime spre Statuia Libertăţii, citîndu-l pe Thomas Jefferson.

Făcînd faţă corporaţiei feudale a Indiei de Vest, în 1773, Fondatorii naţiunii noastre, au fost inapabili să se facă auziţi în holurile guvernului Britanic şi nici în multe ziare şi deaceea au apelat la 2 metode nonviolente, dar eficiente ca să răspîndească ideile de democraţie.

Prima metodă a fost pamfletul – şi internetul de azi pamfletează. Milioane folosesc emailul şi fac trimiteri pe site ca să trezească lumea şi să promoveze schimbări democratice.

A doua e corespondenţa, folosită şi de mişcarea Feminină. Acestea erau grupuri organizate ce scriau scrisori editurilor şi ziarelor.

Oamenii în toată America scriu deja mesaje, srisori, emailuri şi puteţi vedea rezutatele acestor scrieri în reacţiile unor politicieni. Alţi corespondenţi sunt pe bloguri pe internet sau telefonează la radiou, sau vorbesc la talk-showuri.

Un corespondent din New York care pamfletează pe e-mailuri şi încurajează corespondenţele împotriva feudalismului prezent în America şi peste ocean, a folosit o citată a lui

Emerson: „una din iluzii (ale vieţii) este că ora prezentă nu e critică, decisivă”.

Totuşi, asta e ora decisivă şi critică, iar noi nu suntem lipsiţi de voce sau de instrumente.

# Ceva ne va salva

Wendy Kaminer a scris o carte genială intitulată *Eu sunt disfuncţional, tu eşti disfuncţional*. În ea autoarea subliniază ideea tot mai răspîndită de incapacitate a oamenilor de a se autoajuta, odată cu răspîndirea patologiilor emoţionale şi psihologice în cultura noastră. Ea nu defineşte o soluţie, ci doar problema. (pe de altă parte cineva ar putea spune că soluţia ei e cea mai bună dintre toate: să vezi problema ca problemă şi să refuzi să dansezi dansul).

Kaminer a primit multe scrisori de la oameni care cereau soluţie la problema definită de ea. Ea a anunţat această ironie într-o ediţie mai tîrzie a cărţii: oamenii incapabili de a se ajuta, cereau soluţie la problema lor rămînînd oameni care nu se pot ajuta.

Unele răspunsuri iniţiale la primele ediţii ale acestei cărţi au fost similare. Eu primeam scrisori, e-mailuri şi sunete de la oameni care îmi spuneau care sunt soluţiile la problemele definite în prima parte din 3 părţi ale acestei cărţi. Toate aceste soluţii erau soluţii de genul – „Ceva ne va salva”. Acest mod de gîndire este tipic pentru Culturile Tinere de genul a lupta cu focul împotriva focului. De obicei aceste „soluţii” produc mai multe flăcări. Precum Isus, Gandhi şi Martin Luther King Jr. au demonstrat, de obicei, cea mai eficientă şi puternică metodă de „a da răspuns” regatelor patologice şi regilor bolnavi, este să te fereşti de acestea, să vezi situaţia aşa cum este şi să încetezi a mai juca jocul dominatorului.

Dar asta cere o schimbare de perspectivă cărora multor oameni l-i se dă dificil. Unii cred că orice problemă are o rezolvare dacă ne putem minţile la lucru. Ei spun că cu cît mai mulţi oameni se nasc, cu atît creşte probabilitatea că printre ei

vor fi noi Edisoni, Einsteini şi Jeffersoni, şi ei vor găsi ieşire din tot acest gunoi. De fapt cu aşa speranţă ne-au menţinut sub control şi religiile, care promiteau că va veni pe pămînt un reprezentat şi ne va salva.

De fapt pare imposibil ca un copil născut în zilele noastre în Haiti sau Islamabad, sau chiar Baltimore ori Los Angeles va creşte şi ne va rezolva problemele. Ei pot fi destul de competenţi, dar sărăcia şi violenţa, lipsa resurselor şi a securităţii, mai degrabă îi dezvoltă în criminali decît în oameni de ştiinţă.

Pe de altă parte Jefferson era membru a elitei deţinătorilor de pămînt, ceea ce în zilele noastre am putea numi avere. Transformat în dolarii actuali el era milionar sau chiar multimilionar. Einstein nu a fost niciodată cu adevărat sărac, trăind o viaţă confortabilă spre înstărită. Edison, fără un bănuţ în buzunar fugind de acasă la 15 ani a intrat într-o lume cu 1/5 din populaţia actuală a planetei, bogată în resurse ieftine şi aproape nelimitată pentru un tînăr alb, ambiţios care vorbeşte engleza americană. Dacă vreunul dintre ei s-ar naşte în zilele noastre undeva în Bogota, ei ar putea sfîrş viaţa fiind vînaţi într-o activitate sportivă.

## Adevăratele schimbări nu sunt un simplu proces

Desigur nu sunt aşa gen de soluţii – fă asta şi totul va fi bine – nici în cărţi, nici în presă. Totuşi cele mai des exclamate sunt – controlul natalităţii la nivel global, control strict a răspîndirii corporaţiilor şi a poluării produsă de ele, scumpirea petrolului, scumpirea apei şi electricităţii, distrugerea armelor în toate ţările, mai multe investiţii guvernamentale în proiecte de restabilire a mediului şi restabilirea partidelor care nu sunt sub controlul corupt al corporaţiilor. Eu am mai menţionat despre folosirea petrolului pentru a crea surse de energie care nu vor mai solicita petrol, dar totodată am menţionat că asta e doar o soluţie temporară.

Cei care sunt îngrijoraţi că nu am menţionat soluţiile tehnologice şi politice - aş spune eu gingaş – au ratat ideea. Iar

ideea e să începem toate schimbările de la noi înşine. Această soluţie dă de gîndit pentru că cultura, care trebuie schimbată, este, în nucleul ei, invizibilă. Ea e ca aerul pe care-l inspirăm şi prin care mergem, dar pe care-l simţim doar cînd el ne opune rezistenţă.

Ideea de a schimba cultura pare ireală mai ales pentru că noi nu am trăit experienţa schimbărilor în viaţa noastră, sau în viaţa celor din jur. E uşor să donăm 10$, dar e infinit mai greu de a analiza credinţele şi comportamentele noastre din copilărie şi apoi să schimbăm modul de viaţă în unul bazat pe noile înţelegeri, noile puncte de vedere sau noile istorii. Dar dacă noi într-adevăr avem nevoie de aşa schimbări, atunci eu nu văd sens de a spune că ele se vor înfăptui uşor.

## Punctul de vedere – *ceva ne va salva*

Trăim într-o cultură a cărei idei de bază e că oamenii stau în vîrful piramidei creaţiei şi evoluţiei. Trăim cu credinţa naivă că totul ce am desfăcut poate fi făcut la loc. Tindem să credem că toate problemele – chiar şi nebunia omenească – are o soluţie. Prea multe poveşti şi filme ne arată un sfîrşit fericit şi noi credem că aşa şi va fi, că ceva ne va salva.

Credem că salvarea noastră va veni de la o nouă tehnologie sau de la un nou lider politic, sau un partid politic, sau de la apariţia sau întoarcerea unui fondator a uneia dintre cele mai largi religii. Alţii cred că vor apărea reprezentaţi ai altor planete ce ne vor da tehnologii cu care să avem o planetă mai puţin poluată şi mai mult asemănătoare cu un paradis. Creştinii cred că „oamenii buni” vor fi luaţi de aici şi duşi într-un loc creat special pentru ei. Membrii New Age spun că doar în ultimele momente vor apărea Strămoşii şi ne vor spune ce să facem. Şi desigur nu sunt guru care să zică – urmează-mă şi vei fi veşnic fericit.

Orice formă nu ar avea, glăsuitorii culturii noastre ne aduc la urechi zilnic soluţii de genul – ceva ne va salva. Continuă-ţi viaţa aşa ca pînă acum, continuă să consumi pentru că oricum nu tu vei salva planeta, ci altcineva o va salva.

Iată la ce mă refer eu cînd vorbesc de gîndirea – ceva ne va salva.

Probabil această gîndire descinde de la stăpînii de sclavi care spuneau – continuaţi să împletiţi lînă şi să vă spuneţi rugăciunile şi eventual veţi fi salvaţi. Poate se va întîmpla după viaţa voastră, dar nu vă îngrijoraţi căci totuşi se va întîmpla. Între timp însă, nu înceta să împleteşti acea lînă.

Departe de a fi o soluţie – ceva ne va salva - este gîndirea care stă la baza problemelor noastre.

## Cultura Tînără şi „ceva ne va salva”

În Culturile Vechi astfel de idei se întîlnesc rar. Ei tot au zei, ritualuri, experienţe spirituale, dar le lipsesc 2 elemente esenţiale care-s prezente în Cultura Tînără:

1. Există doar un singur drum corect (care desigur e drumul „nostru”) şi cînd restul pe planetă vor urma calea noastră, atunci totul va fi bine. Această credinţă spune că dacă noi vom eşua în a converti pe toţi în modul nostru de viaţă, divinitatea(tehnologia, ştiinţa) care defineşte acest UNIC DRUM CORECT ne va pedepsi. Această pedeapsă poate fi personală sau poate implica întreaga planetă. Dar în orice caz,cei care nu se vor conforma la modul dominator cultural, vor suferi, şi unica cale de a evita întunericul e să te conformezi.

2. Credinţa că oamenii sunt păcătoşi sau blestemaţi de o anumită zeitate, sau în natura lor distrugători şi deaceea ei trebuie salvaţi. Conform acestei credinţe acest personal (sau planetar) proces de salvare poate avea loc prin efort personal şi prin devotare la o programă(yoga, fapte bune, psihoterapie, jihad, evanghelism) sau prin intervenţia unei divinităţi, sau extratereştri, sau îngeri, profeţi, guru…

   Majoritatea cred însă că pe noi ne vor salva semenii noştri, oamenii. Istoric, regii răspîndeau ideea că rolul lor e de a salva pe oameni, pentru care ei şi sunt regi, aleşi. Această credinţă la oamenii moderni se reflectă în ideea că politicienii sau ştiinţa ne va salva.

Datorită faptului că în Culturile Vechi se consideră că sunt mai multe DRUMURI CORECTE, ei nu practică evanghelismul. În schimb ei respectă alte culturi şi credinţe, dar protejează cu grijă căile proprii şi credinţele proprii de influenţele din afară, acceptînd convertirile doar în circumstanţe deosebite.

Credinţa că natura umană e una rea, a permis oamenilor să argumenteze genocidele din trecut şi prezent. Dar cum se primeşte că dacă natura umană e fundamental rea, nu toate culturile procedează distructiv. Puţini s-au întrebat dacă răul e în natura oamenilor sau în esenţa culturii din care aceşti oameni fac parte.

## Doar de am găsi butonul corect

Credinţa că *ceva ne va salva* implică ideea că oamenii pot repara totul prin acţiuni mai sofisticate: rugăciuni corecte, tehnologii mai noi.

Adepţii ideilor de salvare cu ajutorul tehnologiilor spun că încă nu am inventat aparatele de control a naşterii, de agricultură ecologică, medicamentele bune, sau metode de comunicare eficiente(sau ele nu-s încă răspîndite). Ei spun mereu că dacă ar fi mai mult de aceasta..., sau dacă fiecare ar începe să ...

Adepţii religioşi spun că probabil încă nu am găsit calea de a mulţumi o anumită zeitate şi soluţia ar fi ca toţi să fie convertiţi la religia lor ca să mulţumească această zeitate.

## Cultura Veche şi viziunea sinergică a lumii

Problema stă în modul de a vedea lumea, care ne face să acţionăm într-un fel diferit decît dacă am vedea lumea altfel. Mulţi dintre noi nici nu-şi imaginează că pot exista alte moduri de a vedea lumea decît al lor. În Cultura Tînără se spune:”Cui îi pasă de copiii copiilor noştri. Ei singuri îşi vor căuta salvarea aşa cum noi trebuie s-o căutăm acum pe a noastră”. În Cultura Veche se spune altfel:”Noi suntem aici şi acum şi trebuie să facem faţă realităţii actuale ale vieţii. Fiecare decizie pe care o

luăm trebuie să ţină cont de impactul ce-l va avea pentru următoarele 7 generaţii sau mai mult”.

Am găsit multe tehnologii utile, care vor juca un rol important în transformarea lumii noastre, dar nici o tehnologie nu atacă problema la baza ei. Trebuie să începem a trăi o viaţă paşnică, egală şi nedistrugătoare. Asta se poate întîmpla prin transformări politice sau religioase, dar la bază este transformarea culturii.

Nu este un secret: membrii Culturii Vechi ne-au spus cu voce tare principiile unei astfel de vieţi încă de cînd am început genocidul împotriva lor cu 7 mii de ani în urmă. Mulţi dintre ei încă încearcă din toate puterile, dar noi nu auzim, pentru că cultura noastră are „drumul ei”. Iată mesajul Culturii Vechi:

> Întorceţi-vă la căile oneste, strămoşeşeti de viaţă, în care oamenii
>
> participă în reţeaua vieţii pe Pămînt, în care ne vedem pe noi
>
> înşine şi pe toate creaţiile ca sacre şi interunite. Asculta-ţi vocile
>
> întregii vieţi şi simţiţi pulsul inimii Mamei Pământ.

Trăind cu această mentalitate, restul deciziilor vin de la sine. Veştile bune sunt că trebuie să schimbăm doar un singur lucru – cultura(noastră). Vestea rea e că această schimbare e din cele mai dificile din câîte pot eu să-mi imaginez,...dar trebuie acum să facem primii paşi.

E vorba de aceeaşi schimbare despre care profeţii au vorbit de secole, ei fiind însă ignoraţi, iar atunci cînd ceea ce au prezis se întîmpla, atunci oamenii punea întîmplarea pe baza altor forţe şi acţiuni, decît a lor proprii şi începeau să aducă mai multe sacrificii, să zideasă temple mai mari, să dezvolte medicina, să sape fîntîni mai adînci, să caute pămînturi mai fertile şi mai îndepărtate, numai nu să se schimbe...

Viziunile Culturilor Vechi rareori i-au adus la aşa crize pe care ciclic le creează Culturile Tinere. E vorba doar de viziune. Ei se văd ca buni în esenţa lor şi deaceea au creat sisteme pe

măsură şi nu au distrus nimic, considerînd totul sacru, iarăşi acesta fiind doar un punct de vedere a Culturii Vechi.

## Deci care sunt răspunsurile uşoare la întrebările dificile?

Spre deosebire de guru, ecologişti şi gînditori *ceva ne va salva*, eu nu declar că ştiu detalii a viitorului nostru. Ceea ce eu ştiu e că dacă vrem să salvăm măcar o parte a lumii pentru copiii noştri şi pentru viaţa însăşi, atunci răspunsurile nu stau doar în tehnologii, economie, guverne, figuri meisatice şi noi religii sau secte.

Adevărată şi de durată soluţie e ca un număr critic de oameni să devie membri ideologici a Culturilor Vechi, a modalităţilor lor de a vedea lumea: viziune care a menţinut populaţia Culturilor Vechi în viaţă mii de ani.

Din cauza că eu sunt convins că problemele noastre îşi au rădăinile în viziunile noastre, soluţiile propuse în această carte sunt acelea care ar ajuta să schimbăm viziunile, iar apoi, ca consecinţă se vor schimba şi tehnologiile/politica/economia.

Istoria arată că cele mai adînci şi pline de sens schimbări culturale/politice/sociale au început de la individualităţi, dar nu de la organizaţii, guverne şi instituţii.

Pentru a aduce aportul la „salvarea lumii” lucrul nostru e să ajutăm oamenii să-şi schimbe realitatea şi istoriile în care cred. Asta înseamnă că oamenii trebuie să se întoarcă la propria lor spiritualitate, să-şi găsească propria forţă şi să realizeze că majoritatea instiruţiilor religioase, politice şi economice sunt părţi ale Culturii Tinere dominatoare şi ele trebuie transformate dacă nu vrem să le lăsăm să ne distrugă pe noi.

Apoi, după aceste schimbări, ne vor veni idei şi soluţii pe care aum poate nici nu n-i le imaginăm.

În realitatea Culturilor Vechi viaţa e o interconexiune, bogată, înţeleaptă, iubitoare şi plină de sfinţenie. Pămîntul lucrează pentru a susţine toate vieţuitoarele incluzînd şi copiii, copiilor, copiilor noştri.

## Avem multe să învăţăm... şi încă mai multe să ne amintim

Strămoşii ştiau ceva, ce noi se pare că am uitat.

Albert Einstein (1879-1955)

Am început această călătorie cu cartea adînciţi în mijlocul unei păduri dense şi întunecoase. Am învăţat despre situaţiile în care singuri ne-am adus şi că noi şi copiii noştri trăim în timpuri de schimbări. Am uitat cum să trăim cu resursele actuale şi am devenit dependenţi de lumina solară antică, depozitată în pămînt, a cărei sfîrşit se apropie. Noi folosim Pămîntul şi omorîm amicii noştri în acest proces.

De acolo am privit şi am văzut cum lucrurile au ajuns să fie astfel. Am învăţat despre importanţa mare a istoriilor ce n-i le povestim, despre viaţa lungă şi onorabilă a Culturilor Vechi.

Nu va fi plăcut cînd petrolul se va împuţina. Încă de la Sumeria fiecare „oraş” şi-a mărit apetitul pînă cînd s-au pomenit fără resurse. Dar e posibil de supravieţuit, să construim o nouă viaţă. Şansele sunt oferite de sursele energetice alternative. Dar dacă aceste noi resurse vor fi folosite în modul Culturilor Tinere, atunci ne vom vedea sfîrşitul mai repede şi mai dur decît dacă s-ar sfîrşi petrolul. Sursele noastre de energie nu sunt atît de importante ca modul nostru de a vedea viaţa, moduri crescute din cultura noastră. Iată ce trebuie schimbat şi schimbarea trebuie să fie făcută urgent.

Vestea bună e că noi nu trebuie să inventăm o nouă cultură sau mod de viaţă. Trebuie doar să învăţăm din cultura strămoşilor noştri care au trăit cu mult înainte de a ne naşte noi. Vieţile lor nu depindeau de energia depozitată.

Timp de 100 mii de ani pe pămînt au trăit cam 5 mii de generaţii. Majoritatea dintre ele au privit lumea ca un loc sacru. Doar ultimele cîteva sute de generaţii s-au abătut.

Printre strămoşii noştri direcţi au fost oameni care au trăit susţinut, nedistrugător, destul de armonios ca să-ţi dee viaţă ţie. Ai în ADN-ul tău genele lor. Imaginează-ţi mamele care au dat viaţă la 4999 de strămoşi de ai tăi şi ţie.

Abilitatea lor de a respecta viaţa, de a simţi prezenţa şi inteligenţa divinităţii în toate fiinţele vii şi chiar în obiectele inanimate ale universului – sunt în genele tale şi-ţi dau instinctul de a crea o comunitate şi a trăi împreună armonios şi în cooperare.

Psihologul Abraham Maslow a avut dreptate, conform antropologilor, că fiinţa umană e bună în miezul ei, şi devine disfuncţională doar cînd se naşte şi creşte într-o cultură bolnavă, care creează oameni violenţi şi distrugători.

Sute de mii de ani de istorie a omenirii şi oamenii „primitivi” din zilele noastre arată falsitatea modului dominator de viaţă ca unul corect, iar pe de altă parte scot în evidenţă că la baza naturii umane sunt compasiunea şi iubirea are duc la pace, armonie şi cooperare.

Dacă priveşti în jur la pămînt vei simţi vitalitate şi vibraţiile lui, energia creatoare care este şi în inima ta, în aceste momente te reuneşti cu modul de viaţă antic şi-ţi aminteşti de sfinţenia vieţii. De la conexiunea ta, atingînd alte vieţi, tu transformi şi pe alţii, iar ei transformă pe alţii. Făcînd mici fapte bune, schimbînd modul de a consuma şi trăi, inventînd noi ritualuri – viaţa ta, uşor şi natural merge pe căi noi, care sunt necesare în zilele cînd trăim ultimele ceasuri ale soarelui antic.

Prin acest simplu, practic şi zilnic proces noi începem să salvăm lumea.

# Cuvînt de încheiere

# de Neale Donald Walsh

autor a *Conversaţii cu Dumnezeu*

Ai citit una din cele mai importante cărţi pe care le vei citi în viaţa ta.

Şi dacă ai ajuns aici în această extraordinară carte, atunci tu eşti Unul Crucial. Tu eşti unul dintre oamenii care vor juca un rol cheie în co-crearea viitorului acestei planete. Poate nu te-ai gîndit despre tine în acest rol, dar dacă ai citit pînă aici înseamnă că ţi-ai ales acest rol.

Aşa lucrează Viaţa. Aşa lucrează Universul. Aşa Dumnezeu conversează cu noi. Mai întîi n-i se oferă informaţii. Apoi suntem invitaţi, îndemnaţi să absorbim această informaţie şi să hotărîm cine suntem noi vizavi de ea. Asta faci acum. Hotărăşti Cine Eşti Cu Adevărat în raport cu informaţia incredibilă care ai primit-o. Şi acum, nu contează ce vei decide, tu vei juca un rol-cheie în crearea viitorului pămîntului.

Dacă decizi să ignori această informaţie, vei crea un fel de viitor. Dacă vei horătî să acţionezi vei crea alt viitor.

Nu poţi păşi într-o parte. Ştii deacum prea multe.

Cînd prima dată am citit această carte am ştiut că nu-mi voi mai putea vedea viaţa ca mai înainte. Mă puteam vedea ca o parte a problemei sau ca o parte a soluţiei, dar niciodată nu aş putea să nu fac parte.

Undeva pe la mijlocul acestei cărţi poate ţi-ai zis:”Eu văd problema. Am înţeles. Dar ce pot să fac?” Deacum, dacă ai terminat această carte înseamnă că ai primit răspuns la întrebare. Deşi vine altă întrebare în mintea oamenilor gînditori – *oare va funcţiona?*

Eu sunt aici ca să spun că va funcţiona. Dar mult va depinde – totul va depinde – dacă crezi că va funcţiona, dacă ştii că va funcţiona, dacă vei intenţiona să funcţioneze.

Suntem implicaţi în ceea ce Barbara Marx Hubbard în cartea sa *Evoluţie conştientă* numeşte evoluţie conştientă. Noi ne recreem din nou pe această planetă, cu fiecare decizii zilnice şi alegeri ce le facem în Momentul Acum, deşi acum facem asta cu o nouă înţelegere.

Vă îndemn cu toată inima să nu lăsaţi cartea asta deoparte fără a o rezolva. Tom Hartmann a prezentat aici un plan de acţiune. V-a dat unelte pe care să le folosiţi chiar acum, chiar aici, pentru a schimba conştiinţa colectivă şi să rescrieţi o nouă „istorie” cu care să porniţi motorul experienţei umane.

Dacă credeţi că o singură persoană nu poate să schimbe mult, atunci vă îndemn să citiţi o altă carte a lui Tom Hartmann *Calea Profetului.* Ia-o acum. Citeşti-o imediat. Ea te va inspira şi excita. Ea îţi va arăta ce poate face un om în termeni de o viaţă.

Cît despre această carte, cumpără 10 exemplare şi oferă-le. Nu lăsa chemarea să fie neauzită.

Alegerea ta e crucială. Eşti factorul determinant. Noi atingem Numărul Critic cînd vii şi tu, şi mai aduci şi pe alţii cu ajutorul mesajului simplu al acestei cărţi – Toţi suntem Unul.

Să acţionăm, în sfîrşit în cele mai bune interese ale noastre. Apoi soarele va mai lumina o zi, şi încă una, şi viaţa nu va pleca, dar îşi va găsi expresia cea mai măreaţă, gloria cea mai mare, bucuria cea mai luminoasă. Putem da acest dar copiilor noştri?

Vă rog, spuneţi *da. Neale Donald Walsh, Ashland, Oregon*